

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Baki Duman

Sinan ve Dersim

Bir dönemin tanıklığı

Eksen Yayıncılık

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Sinan ve Dersim

Baki Duman

EKSEN
YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.
Osmanağa Mah., Kırtasiyeci Sk. No: 9 Kat: 2 Daire: 7
Kadıköy / İstanbul
Tel: 0 536 285 73 25

www.kizilbayrak70.net
info@kizilbayrak.net

Baskı tarihi : Haziran 2022

Baskı : Özdemir Matbaa
Adres : Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Topkapı (Odin)
Center No: 28/245 Zeytinburnu / İstanbul
Tel : +90 (212) 577 54 92

İşçi Bülteni Özel Sayı: 1649 * Fiyatı: 25 Kr * Haziran 2022 * Sahibi ve S. Yazı İşleri
Md: Ersin Özdemir * Yayın Türü: Yerel, süreli, siyasi, ayda bir, Türkçe * EKSEN
Basım Yayın Ltd. Şti. * Osmanağa Mh. Kırtasiyeci Sk. No:9 Kat:2 Daire:7 Kadıköy
/ İstanbul Tel: 0 (536) 285 73 25 * Baskı: Özdemir Mat. Maltepe Mah. Gümüşsuyu
Cad. Topkapı (Odin) Center No: 28 /245 Zeytinburnu / İstanbul Tel: (212) 577 54 92

Baki Duman

Sinan ve Dersim
Bir dönemin tanıklığı

İçindekiler

7 Sunuş

I. Bölüm

15 Sinan ve Dersim çalışması

I. Bölüme Ek

117 1970'lerde Dersim'de sol gruplar

II. Bölüm

125 Yol ayrımı

II. Bölüme Ekler

171 Poliste tutum üzerine TDKP-MK metinleri

177 Gökhan Harmandalıoğlu üzerine

III. Bölüm

183 Sinan, Dersim ve Kürt sorunu

III. Bölüme Ek

215 İthamlar ve gerçekler

IV. Bölüm: Olaylar ve insanlar

225 Yusuf Dal: Dersim GKB'nin ajitatör yoldaşı

227 Hüseyin Demir: Davaya adanmış bir yaşam!

237 Veli Gültekin: Dersim gençliğinin yiğit önderi

245 Hıdır Demir: Devrimin sıra dışı neferi

253 Hüseyin Sancar: Devrimci heyecan ve samimiyetin örneği

259 Beser Aydın: "Ben Dersimli Bese'yim"

261 Nazım Bostancı: Devrimin yorulmaz hamalı

265 Adil Gür: Devrimin adsız kahramanı

V. Bölüm

273 Devrimci Dersim'e husumetliler

Sunuş

Biz şanslı bir kuşaktık. Bir kentin, Dersim'in, çehresinin değişiminin hem tanıkları ve hem de emektarları olduk.

Yüzyılın başında Büyük Ekim Devrimi gerçekleşmişti. Ardından Türkiye'de Milli Kurtuluş süreci yaşanmış, saltanat ve hilafet yıkılmış, adına cumhuriyet denilen yeni bir rejim kurulmuştu. Bu rejim işçi sınıfı ve emekçiler üzerinde büyük burjuvazi ve toprak ağalarının amansız bir diktatörlüğü olmuş, bundan Kürt ulusu ve Dersim de ulusal, kültürel ve insani kıyım olarak fazlasıyla payını almıştı.

Emperyalizmin dünya ölçüsündeki yeni bir insani, kültürel ve maddi yıkımı anlamına gelen İkinci Dünya Savaşı Sovyetler Birliği'nin faşizmi yere sermesiyle sonuçlanmış, bu zafer dünya halkları için büyük bir moral ve siyasal güç kaynağı olmuştu. Dünyada Büyük Çin Devrimi'nin sarsıntısını Vietnam, Kore ve Küba devrimleri izlerken, Türkiye'de ise Köy Enstitüleri'nde yetişen öğretmen kuşağı koyu bir cehaletin kol gezdiği Dersim'e de bir parça aydınlık getirmeye başlamıştı.

1960'lı yıllar boyunca Türkiye'yi saran sosyal uyanış '68 gençlik hareketiyle buluşmuş ve dönemin sonunda '71 Devrimci

Hareketi'ni doğurmuştu. 1975 yılında Vietnam halkı, iki milyon evladının yaşamı pahasına Amerikan emperyalizmini alt ederken, Dersim de adım adım devrimcilikle özdeşleşecek yıllara girmişti.

1974-80 yılları, Dersim tarihinin özel bir evresi oldu. Devrimci bir kuşağın doğumuna Dersim'in devrimci dönemi eşlik etti. Bu kuşağın farklı saflara dağılmış mensupları olarak yaklaşık beş yıl süren heyecan dolu bir kardeşlik yaşadık. Derinlikli bir teorik-siyasal kavrayış taşıyan bir kuşak değildik. Ama devrim diye çok iyi bildiğimizi zannettiğimiz bir inancımız, yoldaşlık diye güçlü bir manevi bağımız ve örgütlü bir maddi ortamımız vardı.

1970'li yılların ikinci yarısında devrimciler Dersim'de güçlü bir politik kitle hareketi geliştirmeyi başardılar. Bu hareketlilik içinde ise alçakgönüllü, temiz, hesapsız, kardeşçe dayanışma ve bölüşmeyi bilen bir kuşak yetişti. Devrimci Dersim, farklı gruplardan oluşan bu kuşağın ortak emeklerinin birleşik bir ürünü oldu.

Bu kuşak tek örgütte değildi fakat aynı cephedeydi. Eskiye devrimci tarzda aşıyor ve yenisini kollektif bir emekle inşa etmeye çalışıyordu. Gruplar sıkı bir etkileşim içindeydiler. Devrimci değerlerin güzellikleri örgütlerde paylaşıyor ve geliştiriliyordu. Yanlışlıklar ve çirkinlikler anında yadırganıyor, ısrar edenler tecrit oluyordu. Kardeşin kardeşe kazık attığı devir kapanmış, milislik ve ihbarcılık lanetlenmiş, egemenden yana tutum horlanmaya başlanmış, dostluk, dayanışma ve devrimci olma yükselen değerler olmuştu.

Teslim Demir farkı, bu zenginlik içinde ortaya çıktı. Örgütlediği güçleri kurulu düzene karşı harekete geçirdi. Dersim TH-KO-TDKP, kitleleri harekete geçiren, farklı gruplar arasında devrimci yarışı kızıştıran, sürükleyen bir rol oynadı. Ortaya koyduğu politik performansıyla devrimci alternatifi güçlendirdi ve devrimciliği yüceltti.

Kimileri '70'li yılları devrimci örgütlerin çocukluk dönemine özgü kusurları üzerinden anmaya devam ediyorlar. Hareket nok-

tası ne olursa olsun, bu yanlış bir tutumdur. Dönemin Kürt gruplarından biri ile devrimci çevrelerin yaşadıkları talihsiz ve trajik olaylar elbette fazlasıyla anormaldi. O çatışmaların izlerinin aradan geçen neredeyse yarım yüzyıla rağmen hala da tümüyle yok edilememiş olması bile yaşananların vahametini gösteriyor.

Dönemin yarattığı kiri ve pası söküp atmakta fazlasıyla gecikmiş durumdayız. Ama sürecin sağduyulu bir tanıklığı üzerinden bunu yapmakta artık daha fazla gecikemeyiz. Sol gruplar arasındaki çeşitli sürtüşme ve kavgalar elbette hoş değildi. Ama bunlar büyüme halindeki kardeşlerin kavgaları gibiydi. Çocukluklar aşılanacak, o devrimci kuşak olgunlaşacak ve devrimci cephe sıkılaşacaktı.

Süreç, el ele, kol kola hep beraber bir devrim yürüyüşüne dönüşmek üzereyken, önu 12 Eylül karşı-devrimiyle kesildi. O süreç tamamlanamadı. Karşı-devrim Dersim'in devrimci kazanımlarını yok etmek için kapsamlı ve planlı çalışmalara başladı. İzleyen süreçte başka aktörler devreye girdi. Devrimci Dersim pek çok cepheden yara aldı. Devrimcilik adına sayısız anormallikler, yer yer suç teşkil eden davranışlar yaşandı. Ama tüm bunlar, '70'li yılların devrimci kuşağının emeğindeki değeri bir nebze azaltmıyor.

Devrimci Dersim'in oluşumu sürecini anlamak isteyen herkes, kaçınılmaz olarak Teslim Demir gerçeğiyle de karşılaşacaktır. İnkârın, önyargının, tarihi kendisiyle başlatmanın, unutturmaya çalışmanın yaygın kullanılan yöntemler olduğu biliniyor. Ama geleceğinde de devrimcilik olacak olan bir Dersim'de kimse kendisini geçmiş kökünden kopartamaz. Bu kökün hafızalarda kalması için yakın yoldaşları olarak ona, "Dersim seninle ayrı bir güzel oldu, bunu yazmadan bir yere gidemezsin Kara Dayı" demiştik. Olmadı! Yüreğimizin bir parçasını alıp gitti, "birbirinize sahip çıkın!" diyerek...

Bu çalışmanın ilk bölümü, onun önderliğinde yaşanmış olan bir sürece tanıklıktır.

Biz şansız bir kuşaktık. 1970’li yıllarda Dersim’deki gibi devrimci dönüşümü Türkiye’ye yaymanın bütün koşulları vardı. Devrimcilik iddiasındaki herkes, “Türkiye’de devrimin objektif koşulları vardır” diyerek işe başladılar. Egemen sınıflarda yönetememek, emekçi sınıflarda ise Türkiye’nin her tarafını saran hareketlilik, gençlikte istekli, özverili bir mücadele, aydın ve entelektüel kesimlerde sola büyük bir akış, kısaca bir devrim yürüyüşü için ne gerekliyse her şey vardı. Ne yazık ki, başında birikimli ve deneyimli bir önderliği olan devrimci bir partimiz yoktu. Devrimin koşulları vardı, ama devrimin zaferine götürecek bir örgüt ve önderlik yazık ki yoktu.

Sinan’ın kurucusu olduğu TDKP ile “yol ayrımı”, bu türden bir partiyi yaratma istek, irade ve mücadelesinde asıl anlamını buluyor. 1980’li yılların ortasında, 12 Eylül yenilgisi bir veriydi. Ama devrimci saflarda hala büyük bir iyimserlik vardı. 12 Eylül rejiminin bütün terörüne rağmen işçi ve emekçi hareketinde ciddi bir dalgalanma yaşanıyordu. Kürt hareketi yeni bir döneme girmişti. Bütün sorun devrimci bir önderlik ve devrimci örgüt boşluğu alanında yaşanıyordu.

Can alıcı ihtiyaç, bu boşluğun giderilmesi idi. Fakat bunun temel ve olmazsa olmaz koşulu, bir parçası olduğu genel devrimci hareketin bu denli kolay bir yenilgisini hazırlayan yapısal zaaf ve yetersizliklerle derine inen köklü bir hesaplaşmaya girişmesiydi. Kendi geçmişindeki yapısal zaaf ve yetersizliklerle hesaplaşmayan bir hareketin devrimci bir geleceği de olmazdı. 1970’li yılların halkçı küçük-burjuva devrimciliği, işçi sınıfı zemininde yeni türden bir devrimcilikle, proletarya sosyalizmine uygun düşecek bir ideolojik ve örgütsel çizgiyle aşılmak zorundaydı. Teslim Demir ve yoldaşları, cüretli bir tutumla TDKP’ye bu yolu gösterdiler, bu çıkışı hazırlamaya yöneldiler. Buna karşı gerici bir direnç gösterildi. Sonuç almak için de her yol ve yöntem mübah sayıldı.

1986-87 yıllarında TDKP bünyesinde yaşananlar, devrimci-

likte ısrar edenler ile o yolu bir daha yürümemek kararlılığında olanların ayrışması oldu. Bu çerçevede “Yol Ayrımı”, olanaklı biricik devrimci çıkışın hoyratça boşa çıkarılmasının içyüzünü anlatmaktadır. Sinan’ın eski partisi TDKP’nin sahneden silinmesi neredeyse çeyrek yüzyılı buluyor. Bu utanca ön ayak olanlar, TDKP’yi sessiz sedasız tarihe gömenler, zamanında onun devrimci yenilenmesinin biricik olanaklı yolunu gerici bir blok halinde tıkayanlardan başkası değildi.

1970’li yılların Dersimi ve Teslim Demir’ine ilişkin bir anlam elbette dönemin Kürt sorunu eksenli tartışmalarını, politikaları ve politik çalışmasını da kapsamak zorundaydı. Bunu en kısa biçimiyle yapmaya çalıştım. Ama yazık ki konu bunun ötesine taşı. Kırk yıl sonra hala da talihsiz biçimde ve tek yanlı olarak ileri sürülen iddia ve ithamlar, bunu adeta zorunlu kıldı.

Son iki bölümden ilkinin, bir kısmını o yıllarda kaybettiğimiz yoldaşlarıma ayırdım. Bu onların tertemiz devrimci anılarına karşı ödenmesi gereken bir borçtu.

Son bölümü ise Dersim’li devrim dönemlerine ayırdım. ‘70’li yılların bu keskin devrimcileri yenilginin ardından devrimden koptular. Fakat bununla yetinmeyerek, “Dersimcilik” yapmak adına devrimci değerleri baş saldırı hedefi haline getirdiler. Konusu Dersim’in devrimleşmesi ve devrimci mücadelenin Dersim’e kazandırdıkları olan bir çalışmanın bu devrim dönemlerine de elbette söyleyecek sözü olmalıydı.

Baki Duman

Nisan 2022

I. Bölüm

Sinan ve Dersim çalışması

Sinan ve Dersim alışması

Sinan

Anadolu'nun en yoksul ve en çok acı çekilen bölgelerinden birinde doğdu. Ortaokul yıllarında oynadığı futbolla dikkatleri çekmişti. 1960'lı yılların sonunda okuduğu lisenin futbol takımında oynadığında ise izleyen çok kimse onun gelecekte bir büyük futbolcu olacağını, büyük bir takımda oynayacağını ve muhtemelen milli formayı giyeceğini düşünürdü. Fakat bu lise öğrencisinin büyük dş hiç de büyük futbolcu olmak değildi. Futbol oynamayı elbette seviyordu. Ama onun ideali tüm insanlar için yaşanabilir bir dünyanın yaratılmasıydı. Üniversite eğitimi gördüğü dönemde ise devrimci hayalleri peşinde koşmayı bir yaşam biçimi haline getirmişti.

Toprak oluştuğunda üzerinde sınır çizgileri yoktu. Onu bl-mek de insanlara düşmezdi. Doğanın sunduğu imkân ve zenginlikler bütün insanlar içindi. Su, ekmek, et, yakacak ve giyecek, kısaca insanın insan olarak yaşaması için ihtiyaç duyduğu her şey herkese yetecek kadar vardı. Bütün sorun mülkiyet ve bölüşüm ilişkilerindeydi. Yoksulluğu zel mülkiyet, bunun ürünü ağgzllk yaratıyordu. Yepyeni bir dünyada kardeş bir yaşam mümkündü. Bu da ancak kurulu toplumsal düzenin yıkılması, emekçilerin toplumun kaderine el koymasıyla mümkündü. Anadolu halklarının makus talihi böyle yenilebilirdi.

‘71 devrimci gençlik hareketinin devrimci önderleri çatışmalarda, darağaçlarında ya da işkencelerde peş peşe öldürüldüklerinde, Sinan hayatının sonraki bölümünü nasıl yaşayacağına dair kesin kararını verir. 12 Mart zulmünü protesto hareketlerinin içinde siyasi polisin hedefi olur. Ankara’da polis tarafından alınır, Dersim’e götürülerek zindana atılır. Zindandan çıktığında Sinan Cemgil’in Nurhak’ta taşıdığı bayrağı devralır.

Aradan umut ve heyecan dolu fırtınalı dönemleri de kapsayan uzun onyıllar geçmişti. Henüz bir liseli öğrenciyken başlayan devrimci yolculuğunun tedavi gördüğü hastanede sonlanacağını, oğlunun “baba sana birazdan bir ilaç verecekler fakat...” diyerek açıklama yapmaya çalışmasından anlamıştı. “Yorma kendini, demek buraya kadarmış” demiş, eklemişti: “Ağlamak yok! Yoldaşlarım Nevzat ve Hatice’nin yanına, Yusuf Metin’in proleter kenti İzmir’e gitmek isterim. Yine de son kararı partimin.”

Artık dönüşü olmayan bir yola gideceğini anladığında yine partisinin iradesine tabi olmayı seçen, az önce aldığı haberi umursamayan bu irade sahibi kimdi gerçekten?

Adı nüfus kütüğünde Teslim Demir, akranlarının ifadesiyle Teso’ydu. Dersimli yoldaşları ona “hoca” derken, devrimci çevreler “Tahsin Hoca” olarak bilirlerdi. TDKP’de “Kara” olarak tanınırdı. TKİP’de “Sinan”, son yolculuğuna çıktığında ise Türkiye devrimci hareketinin “Sinan Hoca”ıydı.

Sinan adını muhtemelen Sinan Cemgil’den almıştı. Doğrusu yalnızca davasına bağlılığı ile değil fakat aynı zamanda geleceğe ilişkin öngörülerini ile bu isimle özdeşleştiğini gösterdi. Sinan Cemgil’in Nurhak dağlarındayken “kitlelerden kopuk eylem çizgisi”nin yanlışlığını dile getirdiği, fakat o aşamada geri dönüşün içerdeki yoldaşlarına ihanet olacağını vurguladığı söylenir. Sinan ise daha tutsaklığının başında geçmişi devrimci tarzda sorgulamanın zorunluluğunu görmüş, çalışmayı öncelikle büyük sanayi kentlerine yığmak ve eldeki güçlerin metropollerdeki emekçi yığınların devrimci tarzda örgütlenip harekete geçirilme-

sine yöneltilmesinin geleceği kazanmanın zorunlu bir ilk adımı olduğunu yakın yoldaşlarıyla paylaşmış ama ideolojik, örgütsel ve sınıfsal bir yenilenme için meşru platformların oluşturulması gerektiğine inanarak yıllarca susmuştu.

12 Eylül yenilgisini köklü ve kapsamlı irdeleyen devrimcilerden biriydi. Sıfırdan başlama pahasına bütün önceliğin stratejik alanlara, sanayi proletaryasının olduğu metropollerde devrimci bir sınıf çalışmasına verilmesinden yanaydı. Bu görüşlerini hapisneden çıktıktan sonra yoldaşlarıyla paylaştı. Ardından çoktan bir enkaza dönüştürülmüş durumdaki partinin üst platformlarına taşıdı. Bundan bir sonuç çıkmayınca kaçınılmaz kopuş yaşandı.

Böylece siyasal yaşamında TKİP'nin kuruluşuyla taçlanacak EKİM dönemi başladı. Sıfırdan başlayan ve zorlu yıllara yayılan bir yeni başlangıçtı bu. Bir önder ve bir nefer olarak Sinan bu sürece kendini tüm benliği ile kattı.

İşçi sınıfının komünist partisinin işçi sınıfının devrimci hareketinin organik bir parçası olarak oluşması gerektiğini düşünüyordu. Örgütsel yapısı bakımından henüz arzuladığı güç ve kapasitede bir parti yaratılamadığının, bu açıdan geleceğin henüz güvence altına alınamadığının açık bilincine sahipti. Bunu konuşmalarında tüm açıklığı ile ifade ederdi. Fakat ideolojik-teorik temeli ve bu temelin ürünü yol gösterici bir parti programına sahip olduklarından kuşku duymuyordu. '70'li yıllarda yaşadığı acı deneyimden ötürü bunun bir parti için taşıdığı önemi sıklıkla vurgulardı. Teori, program, siyasal çizgi ve sınıf çalışması deneyimi ile yoğrulmuş devrimci örgüt ile davayı sürdürecektik komünistlere sağlam bir temel bıraktıklarına emindi. Bu nedenle '71 devrimcilerinden devraldığı kırmızı bayrakla işçi sınıfı kenti İzmir'e sonsuzluğa yürürken huzurluydu.

Partisi ve yoldaşları Sinan'ı kamuoyu önünde anlatmış bulunuyorlar. Yeni vesileler doğacaktır, Sinan anlatılmaya devam edilecektir. Sinan'ı yakından tanıma şansı bulmuş biri olarak ben

de bu çalışmamda onun Dersim ve TDKP süreçlerine bazı bakımlardan tanıklık etmeyi, hem ona saygının bir gereği ve hem de birlikte devrimci Dersim'i yarattığımız kuşağa karşı bir borç sayıyorum. Şimdi Sinan'ı anlatmak ve anlamak zamanıdır.

Sinan ve Dersim

Doğduğu ve devrimciliğe başladığı Dersim bugün ilerici dünyanın ilgi ve sempati duyduğu bir kenttir. Nitekim artık “komünist Dersim” olarak da anılmaktadır. Bugünün bu “komünist Dersim”inde birileri zamanında bir temel attılar. Kırk yıldır tüm çabalara rağmen hala da yok edilemeyen bir temeldir bu. Bugünün Dersim'i “komünist” sıfatını geçmiştin bu yoğun emeğine borçludur. Devrimci Dersim nasıl oluştu sorusunun cevabını arayanlar Sinan'ı tanımakla işe başlamak zorundadırlar. Bu gerçeği atlayanların devrimci Dersim'e dair sorularına doğru cevap bulma şansları yoktur.

'70'li yılların ikinci yarısında Türkiye'nin birçok kentinde emekçiler demokratik hak ve özgürlükleri; söz, toplantı, gösteri ve örgütlenme haklarını nispeten geniş biçimde kullandılar. Fakat bunların içinde iki kent, Dersim ve Fatsa, özgürlüğü gerçekten soludu. Devlet kurumları kuşkusuz yerinde duruyordu fakat sokakta iktidar fiilen devrimcilerdeydi. Devlet çarkı, özellikle polisi ve yargısıyla, işlemez hale gelmişti. Düzen sözcülerinin o dönem bu iki kente “kurtarılmış bölge” demeleri boşuna değildi.

“Kurtarılmış bölge”ler bir önderlik altında yaratılmıştı. Sinan'ı tanımak bu nedenle sözkonusu önderliğin güçlü yanı ile yetersiz kaldığı alanları görme imkanı verir. Devrimciler sokakta iktidarı tutuyordu. Kimdi bu güçler? Bu kuşağın üstünlük ve zayıflıkları nelerdi? Devrimci Dersim'i yaratabilmek için nelerden vazgeçmişlerdi? Sinan'ı tanımak bütün bunların doğru cevaplarını bulma imkanı verir.

O kuşaktan kimileri belki bir rüzgâra kapılarak saflara katıl-

mişlardı. O rüzgârın hızı kesildiğinde çabuk renk verenleri, hatta kabuk değıştirenleri elbette oldu. Belki bir kısmı sessiz sedasız fırtınanın geçmesi için kenara çekildi. Bir kısmı 12 Eylül öncesi ve sonrasında örgütlerin izledikleri politikaların öğütücü çarklarının kurbanı oldu ya da zaman içinde çürütüldü. Fakat o kuşağın ana gövdesi samimi bir devrimci süreç yaşamıştı. Bunun içindir ki, halen bir örgüte mensup kalmasalar bile, ‘70’li yıllardaki davalarına, dostluklarına, yoldaşlıklarına ve geçmişteki devrimci emeklerine saygılı kaldılar. Bu nedenle Sinan’ı tanımak, onun şahsında devrimci bir önderliğin nasıl bir kardeşlik ve dava ortaklığı yarattığını öğrenebilmek demektir.

12 Eylül’den bu yana kırk yıldır devam eden bir karanlık dönemde devrimcilikte gösterilen ısrar ve kararlılığın sırrını merak edenlerin başvuracağı ilk adreslerden biri Sinan’dır. Önderlik ile militanlığın, dava insanı olmak ile emekçi kimliğin nasıl birleştirilip bütünleştirildiğini onu tanıdıkça anlayabilirsiniz.

Sinan bir evlat, bir ağabey, bir eş, bir baba ve bir yoldaşı. Dönüşü olmayan yolculuğuna çıkarken ailesine ve çocuklarına tertemiz bir devrimci miras bırakmanın huzuru içindeydi. Yoldaşları ise yarattığı boşluğun büyüklüğüne rağmen partilerinin böylesine bir sembol kişiliğe sahip olmasından ötürü haklı bir gurur duyuyorlar. Sinan’ı tanımak, bu gururun maddi-siyasal ve moral dayanaklarını anlayabilmek demektir.

Sinan Dersim’e yeni bir kimlik ve kişilik kazandırma mücadelesinin önderi oldu. Dersim tarihinde hiçbir önderlik, her şeyini feda etmeye hazır yüzlerce örgütlü militanı bir araya getirememişti. Bunu Dersim’in bilinen tarihinde bir tek Sinan başarmış, her türlü bedeli ödemeye hazır yüzlerce gönüllü militandan oluşan örgütü ilmek ilmek örerek yaratmıştı. Sinan da şanslıydı, Dersim de. İkisi de tam zamanında birbirlerini bulmuşlardı.

Güç zehirleyicidir, insanı yoldan çıkartır, derler. O yönettiği gücün farkındaydı. Bu gücü nasıl ve ne amaçla değerlendirmesi

gerektiğini de. Önderliği altında toplanan gücün kontrolden çıkmasına bir an bile izin vermedi. Taşkınlık belirtilerini zamanında gördü ve müdahale etti. Devrimci bir önderdi ve bunun hakkını vererek davrandı. Dersim gibi bir bölgede feodal düşmanlıkların beslediği kını tanımış, ‘38 Kırımı’nın anılarıyla büyümüş, kaba ve ilkel bir intikamcılığın rahatlıkla yaşam alanı bulabileceği bir toprakta, devrimci rüzgâra kapılarak saflara akan yüzlerce militanın enerjisini devrimci mücadele kanalına yönlendirmeyi ancak Sinan gibi biri başarabilirdi ve gerçekten de başardı.

Dersim ‘50’li ve ‘60’lı yıllarda aydınlanmaya başladı. Bu sayede ileriye akabilecek bir birikime sahipti. Bu birikim, ‘68 rüzgârı ve ‘71 devrimciliğinin sarsıcı etkisiyle, ‘70’li yılların başından itibaren devrimci grupların oluşturduğu devrimci bir dalgaya dönüştü. Bu dalga çok kısa sürede Dersim’in çehresini değiştirdi. Dersim büyüğüyle küçüğüyle feodal karanlığı geride bırakmak ve faşist saldırganlığı püskürtmek için canla başla çabaladı. Bugün adı “komünist” Dersim olan devrimci Dersim’in oluşmasında o dalgada yer alan herkesin iyi kötü emeği vardır. A’dan Z’ye devrimci gruplar, o grupların içindeki tek tek devrimciler, devrimci Dersim’in kök tutması için düşe kalka ama büyük bir inançla çabaladılar. Bu çabaların birleşik ürünü, devrimci Dersim’in doğuşu oldu.

Fakat Dersim’i komünist tanımıyla özdeşleştiren devrimci önderliğin onuru tartışmasız olarak Sinan’a aittir. Buz onun önderliğinde kırıldı. Toprak o zaman düzlendi. Denizler’in ektiği tohumların gürbüz filizlere dönüşerek meyveye durması onun yönetiminde mümkün hale geldi. Dersim’de devrimci değerler onun önderliğinde vücut buldu. Çünkü yönü tayin eden, yolu aydınlatan oydu.

1981 Nisan ortalarında İstanbul’da esir düştü. 12 Eylül zindanlarında devrimci dostluğun, omuz omuza direnmenin önderlerinden bir olarak Metris’in “Kara Dayı”sıydı artık.

Özgürlüğüne kavuştuğunda, yenilginin nedenleri üzerine

ulaştığı açıklıklar temelinde artık yeni bir arayış içindeydi. ‘70’li yılları karakterize eden ve 12 Eylül yenilgisiyle kolay bir yıkıma uğrayan küçük-burjuva devrimciliği dönemi artık kesin olarak geride kalmıştı. İşçilerin devrimci bir sınıf olarak siyaset sahnesine çıktığı, böylece süreçlere damgasını vurduğu bir dönemin başlaması gerektiğini düşünüyordu. İşçi sınıfı devrimci tarzda siyaset sahnesine çıkmadıkça, Türkiye’nin makus talihini değiştirmek mümkün olmayacaktı. Bu nedenle işçi sınıfı devrimciliği şahsında “yeni bir kültür ve yeni bir gelenek” yaratmak, ona göre ‘80’li yılların ikinci yarısından itibaren devrimci olmanın ve kalmanın biricik güvencesiydi.

Geçmiş devrimci değerleri ve kazanımları koruyarak aşmak, Sinan’ın devrimci yaşamının en ayırt edici özelliklerinden biriydi. 2000’li yıllarda Yol TV’de katıldığı bir tartışma programında mealen, *“Denizlerin devrimci ruhuna sahip çıkarak, ‘71 devrimciliğini aşmıştık. İzleyen dönemin küçük-burjuva devrimciliğini de, dönemin biriktirdiği tüm olumlu değerleri sahiplenerek aşıyoruz”* demişti. Onun partisi geleneksel solun tasfiyeci süreçler içinde tükendiği ya da düzenin icazet alanına kaydığı bir dönemde, bu mirasa büyük bir önem vermiş, onu titizlikle sahiplenmişti:

“Bizi ortaya çıkaranın yakın geçmişin devrimci birikimi olduğunu hiçbir biçimde unutamayız, ortaya çıkışımızdan itibaren biz bunu bilinçli bir tutumla ve özenle vurgulaya geldik. EKİM, boşluktan değil, bir geçmişin, bir birikimin bağrından doğdu. Hareketimiz o geçmişi bilimsel devrimci zeminde eleştirerek aştı, kabaca inkâr ederek değil. Bu onu kucaklayarak yeni bir düzeyde yaşatmak demektir. Onda canlı, anlamlı ve kalıcı olanı alıp ileriye taşıyan, geri, ölü ve çürüyen yanına ise acımasızca vuran bir tutumun temsilcileri olduk biz. Bu çerçevede de ‘71 sonrası küçük-burjuva devrimciliği de, dönemin biriktirdiği tüm değerler sahiplenilerek aşıldı...

Sinan bu sözlerle, aslında kendisinin önderlik ettiği Dersim

pratiğinin ve ‘70’li yıllara damgasını vuran küçük-burjuva devrimciliğinin de aşıldığını vurguluyordu.

Kendini aşarken, önderlik ettiği Dersim pratiği de bu anlamda kendisi için geride kalmıştı. Fakat bu hiç de ‘70’li yıllarda Dersim toprağında yaratılan devrimci değerlerin ve deneyimin önemini yitirdiği anlamına gelmiyordu. Tersine o değerlere sahip çıkmanın önemi, Dersim’in her türlü karşı-devrimci çabayla devrimci mirasın yok edilmeye çalışıldığı bu süreçte daha da artıyor.

“Komünist” Dersim, geçmiş devrimci mücadelenin yarattığı birikimin ürünlerinden biridir. Dersim’in ‘70’li yıllarda kazandığı devrimci kimliğin yeni bir göstergesidir. Daha ileri bir Dersim, Sinan’ın özlediği sosyalizm ve komünizmle bütünleşen Dersim gerçeği de oluşacaktır. Devrimci proletarya, kendisi ile birlikte toplumun kaderini değiştirmek üzere harekete geçtiğinde, Dersim cephesi tereddütsüz onun yanında/saflarında olacaktır. Zira devrimci Dersim’in tohumu da toprağı da buna yatkındır.

Türkiye bugün sermayenin dinci gericilik eliyle ördüğü karanlık bir dönemle boğuşuyor. Dersim’in devrimci bir kimlikle bulunduğu sürecin başlangıcında da 12 Mart’ın karanlığıyla boğuşuyordu. Dersim tercihini, süreçteki bütün sancılara rağmen, o günlerde devrimden yana yapmıştı. Şansı yaver gitmişti, çünkü Sinan şahsında devrimci bir önderlikle buluşmuştu.

Dersim: Katliamdan devrimci uyanışa

Dersim kendine özgü bir toplumsal yapısı olan ve tarihi boyunca merkezi otoriteye tam bağlılığı olmamış bir bölgedir. Osmanlı’nın yıkıntıları üzerine kurulan yeni burjuva cumhuriyetinin hedeflerinden biri de bu duruma son vermektir. 1930’lu yılların başında devletin bir raporu Dersim üzerine şu tespitleri yapmaktadır:

“Dersim asayiş vaziyetinin tetkiki neticesinde görüyoruz ki

*Osmanlı Devleti'nin Dersim'e hâkim olmaya çalıştığı 1860 tarihinden bugüne kadar Dersim'de birçok vakayı olmuş ve bazı vakayı hareketleri icap ettirmiş ve 1877'den beri Dersim üzerinde ufaklı büyüklü muhtelif ve umumi 11 hareket yapılmıştır. Bu müddet zarfında Dersim'in ıslahı için zamanına göre iyi ve etraflı esaslar düşünülmüş ve fakat maksat ve gaye ihtisal olunamamıştır. Yapılan bu 11 hareket içinde 1907 ve 1908 seneleri hareketleri iyi düşünülerek tertip edilmiş ve fakat bu hareketlerin netayicinden istifade olunmayarak, Dersim'in bilhassa Harbi Umumi'de eline geçirdiği silahlarla daha zararalı bir vaziyete girmesine sebebiyet verilmiştir.” (İzzeddin Çalışlar, **Dersim Raporu**)*

Dersim'in kendine özgünlüğünün o günün iktidar temsilcilerinin ağzından “Dersim çıbanı” olarak ifade edilmesinin mantığı bu bilgiler ışığında daha anlaşılır hale gelmektedir.

1926 yılında Dersim'e müdahale yeniden konuşulmaya başlanır. 1932 yılında Jandarma Genel Komutanlığı'nın hazırladığı “*Dersim Raporu*”yla müdahale güncelleştirilir. Kasım 1935 tarihinde “*Munzur vilayeti teşkilat ve idaresi hakkında kanun*” başlığıyla başbakanlık tarafından bir kanun teklifi hazırlanır. Meclis komisyonlarında yapılan görüşmelerde Munzur adı Tunceli'ye çevrilir. 25 Aralık 1935 tarihinde mecliste kabul edilen kanun, 2 Ocak 1936 günü resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer.

Bu, Atatürk, İnönü, Bayar ve Fevzi Çakmak gibilerinin yönettiği cumhuriyet Türkiye'sinde, önceleri İnönü ve ardından Bayar'ın başbakanlığında, “Dersim hadisesi”ni kesin olarak çözmenin yasası olur. Korgeneral Alpdoğan, her türlü kararı alma yetkisine sahip vali ve komutan olarak atanır. 1937-38 Kırımı bu yasanın ardından gerçekleşir.

Kırım başlarken 110 bin olan o günkü Dersim nüfusu kıyım bittiğinde 40 bine inmiştir. Yaklaşık 70 kişi ya öldürülmüş ya da mecburi iskana tabi tutulmuştur. Plana göre kalan nüfus ise asi-

mile edilecektir. Bu amaçla karakollar yaygınlaştırılır. Yeni okullar açılır, anadil yasaklanır. Yatılı bölge okulları, asimilasyonu etkin hale getirmenin okul görünümlü kışlaları olacaktır.

Fakat zaman bunların hiçbirinin Dersimliyi sisteme entegre edemediğini gösterdi. Anadolu'nun değişik yerlerine dağıtılan Dersimliler götürüldükleri yerlerde, istisnalar dışında, devlete "sorun" olmaya devam ettiler. Birkaç yıl önce TV'deki bir tartışma programında, akademisyen kılıklı bir azıllı gerici, Kürt köylerinin yakılarak boşaltılması nedeniyle Kürt nüfusunun batıya göçünün gelecekte yaratacağı tehlikeye dikkat çekerken, arada sözü 1938'deki mecburi iskana getirmişti: *"Tuncelileri mecburi iskanla Anadolu'ya dağıtıp sorunu çözeceklerini sananlar, bütün bir Anadolu'yu komünist fikirlerle zehirlediklerini yıllar sonra fark ettiler."* Bu sözler bir gerçeğin de itirafıydı aynı zamanda. Devlet sürgüne gönderilenlerin çocuklarını asimile edip kazanamamıştı. Sürgün ailelerin çocukları, ezici bir çoğunlukla, '60'lı yıllarda yükselen ve '70'li yıllarda doruğa çıkan kitle hareketinin ve sol örgütlerin militan katılımcıları olmuşlardı.

Dersim'de kalıp eğitim görenler ise aynı tarihi evrede ezici bir çoğunlukla düzeni ve sistemi sorgulamaya yöneldiler. Yalnızca zorla göç politikası değil, asimilasyona dayalı eğitim politikası da ters tepti. Dersimlilere Türkçe öğretildi ve günlük yaşam dili haline getirildi. Fakat Dersimli bunu egemen sistemi bilinçlice sorgulamanın, aydınlanarak daha ileri mücadelelere atılmanın bir olanağına çevirdi.

Sinan 1952 doğumludur. Çocukluğu Dersim halkının çocuklarını okutmaya ve eğitmeye özel bir önem verdikleri döneme denk gelir. Çocuklarını okutma isteği, kimi çevrelerin iddia ettiğinin aksine, asimilasyon politikasına boyun eğmelerinden değil, çocukların kendi geleceklerini kurabilmelerini olanaklı hale getirmek isteğinden kaynaklanıyordu. Kırdaki yaşamın zorluğu ve kentsel gelişimin yarattığı yeni olanaklar, olanak yaratabilen aileleri çocuklarını okutmaya teşvik etmektedir.

Osmanlı dönemi ve cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarında eğitim imkânı bulanlar, ezici çoğunlukla çok varlıklı kimselerin, ağa ve beylerin çocuklarıdır. Köylerde okur-yazar oranı sıfırdır. 1940'lı yıllardan itibaren köylü çocukları da eğitim görme imkanlarına kavuşurlar. Bu cehaletin aşılması, aydınlanma ve bilinçlenme açısından hayli olumlu bir işlev görür. Dersimli esasen bu dönemden sonra dışarıya, batıya açılmaya başlar.

Dersimlilerin çocuklarını okutma isteğinin bir öteki nedeni de 1938 Kıyımı'nda yaşananlardan çıkartılan bir derstir. Dersim '38 Kıyımı döneminde büyük bir yalnızlık yaşamış, derdini dış dünyaya anlatma imkanlardan yoksun kalmıştır. İstisna sayılabilecek biri olan Nuri Dersimi'nin yaptıkları ise fazlasıyla tartışmalıdır, Belli bakımlardan da gerçeklerin çok uzağındadır. Zamanın Dersim'i aslında dil bilen eğitilmiş insandan, uluslararası planda etki yaratarak böylece dünya halklarının desteğini alacak olanaklardan tümüyle mahrumdur.

Eğitim düzeyi yükseldikçe, '38'in acılarıyla büyüyen kuşaklar içinde egemen sistemi sorgulayanların, yaşanabilir yeni bir dünya yaratma perspektifine ulaşanların oranı artmaya başlar. '60'lı yılların sosyal kaynaşması Dersim'de etkisini daha çok Türkiye İşçi Partisi (TİP) üzerinden gösterir. TİP'in ildeki temsilcileri olan Kemal Burkay ve Ali Gültekin gibi aydınlar bu dönemde öne çıkarlar. Bu kuşağa mensup ilerici aydınlar Dersim'in aydınlanma sürecine girmesinde önemli bir rol oynarlar. Bu kuşkusuz içtenlikli bir kuşaktır, fakat yazık ki devrimci değildir. '38'in korkutucu etkisi altında bocalamaktadır. Devleti ve polisi ürkütme kaygısı çok belirgindir. Haklı, meşru ve devrimci bir tutumu bile çoğu durumda devletin bir oyunu olarak görürler. Bundan kaçır, hatta buna karşı dururlar.

'71 Devrimci Hareketi'nin mayalandığı süreçte, Dersim'in gençleri de devrimci bir arayış sürecine girer. TİP'li Burkay-Gültekin ekibinin izlediği çizginin Dersim gençliğinin devrimci gelecek beklentilerine, daha çok da devrimci örgüt ve mücadele ara-

yışına yanıt veremeyeceğini, 1969 yazındaki Pir Sultan olayları yeterli açıklıkla ortaya koyar.

Dersim’de gösterime girecek olan Pir Sultan oyunu, valilikçe keyfi bir biçimde yasaklanır. Dersimliler buna ‘38 Kıyımı’ndan sonraki dönemin en kitlesel ve militan eylemiyle yanıt verirler. Olaylar sırasında Kemal Burkay, vali ile görüşmeye çağırılma adı altında, karakola davet edilir ve sonra da rehin tutulur. Burkay’ın durumunu sormaya giden Ali Gültekin de aynı akıbete uğrar.

Burkay ve Gültekin’in hileli yöntemlerle alıkonulmaları, Dersimlileri galeyana getirir. Hızla kalabalıklaşan kitle tutukluların bulunduğu polis karakoluna doğru yürür ve şehir merkezini kontrol atına alır. Devlet güçleri kentten kaçmak zorunda kalır. Bu arada Dersim’e tepeden mebus yapılan MİT mensubu Mahmut Tan’ı yanlarına almayı da unutmazlar. Olaylar esnasında Mehmet Kılan isimli bir yurttaş polis kurşunuyla öldürülür. Bu halkı çileden çıkarır ve karakolun basılmasına yol açar. Karakolu ele geçiren halk Kemal Burkay ve Ali Gültekin’i kurtarmak ister, fakat onlar bunu reddederler.

Bu bir kırılma anı, bir dönüm noktasıdır. Dönemin genç kuşağı bu tutumu düzen icazetine bağlılığın bir ifadesi sayar. Düzenin icazet sınırlarına bağlı TİP reformizmini aşan bir devrimci mücadele çizgisine yöneltir. Teslim Demir işte bu yeni kuşağın içinden, genç yaşına rağmen tanınan, sevilen ve saygın bir devrimci olarak öne çıkmaya başlar.

Bu kırılmadan itibaren Dersim’de artık devrimci bir alternatif şekillenmeye başlar. Peki bu devrimci alternatifi ortaya çıkmaya başladığı sürecin başında Dersim nasıl bir durumdaydı?

‘70’li yılların başında Dersim

Sinan ve kuşağı ‘60’lı yılların sonunda devrimci mücadeleye adım attıklarında, Dersim hala da feodal karanlığın etkisi altında bir bölgeydi. 1938 Kıyımı’nın yaraları sarılmış değildi. Kat-

liam korkusu, Dersim'in emekçi köylülüğü üzerindeki etkisini sürdürüyordu. Buna o dönem bir de 12 Mart 1971 faşist darbesinin zulumü eklenmişti.

Dersim klasik feodal yapıya sahip bir bölge değildir. Kürdistan'ın başka bazı bölgeleriyle kıyaslandığında durumu farklıdır. Geniş toprakları olmadığı gibi, Pülümür-Karagöl ve Hozat-Çemişkezek hattının kimi bölgeleri dışta tutulursa, feodal toprak ağalığı sistemi esasta yoktur. "Ağa" olarak tanımlananlar ya aşiretlerin ileri gelenleri ya da bir miktar toprağa sahip varlıklı köylülerdir.

Toprak ağalığı sistemi Pülümür, özellikle Karagöl ve Fem bölgesinde yaygındır. Daha çok da Şahhüseyin Bey diye bilinen birinin, Osmanlı döneminde devlet görevlisi olmaktan yararlanarak mülk edindiği topraklardır bunlar. Bu beyin Pülümür bölgesinde 66 köy olmak üzere Kığı, Tercan ve Çat'ı kapsayan bir alanda 360 köyün sahibi olduğu ve zamanında beş bin kişilik bir silahlı kuvvetle topraklarını koruduğu söylenir.

Bu topraklar sonraları çocukları ve torunları tarafından paylaşılmıştır. Kimileri çok önceleri topraklarını satmış ya da kiraya vererek batıya göç etmiştir. Pülümür Fem-Karagöl ağaları ise cumhuriyetin ilk yıllarında batıya yerleşmişler ve yıldan yıla kiralalarını (aslında haraçlarını!) almaya gelmişler ya da gönderilmesini sağlamışlardır.

Benzer bir uygulama Çemişkezek-Hozat bölgesindeki ağalar için de geçerlidir. Hozat yöresinde Diap ağa, Pülümür Mutu yöresinde Mutlu ailesi ve Karagöl-Fem ağaları, daha başından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerine kurulmuş olan cumhuriyet rejimiyle kader birliği yapmışlardır.

Aşiret ağaları ile belli nedenlerle itibarlı olan varlıklı kesimlerin durumu ise daha farklıdır. Bunlar yeni cumhuriyet rejim ile tam bütünleşemedikleri gibi, onun egemenliğinin kendi statüleri için bir tehlike olabileceğini düşünürler. Yine de ezici bir çoğunluğu, 1937-38 Dersim Harekâtı boyunca orduya yol göste-

rir, erzak temin eder ve destek verirler. Ancak böyle davranarak kendilerine dokunulmayacağını umanlar da sonuçta kıyım ve sürgünlerden kurtulamazlar.

‘70’li yılların başına kadar ‘38 Kıyımının yarattığı korku, aydın kesim ile gençliğin bir bölümünde kısmen geride kalsa bile hala sürmektedir. Çocuklar masallardaki canavarlarla değil, devlet zulmünü simgeleyen jandarmayla korkutulurlar. İbrahim Kaypakaya’nın yaralı halde bir köyün ortasında, üstelik ‘38 Kıyımı ve sürgününden payını fazlasıyla almış Haydaran bölgesinde sahipsiz kalması, sonra da eli-kolu bağlanarak işkenceci Fehmi Altınbilek’e teslim edilmesi ancak bu türden bir korkuyla açıklanabilir. Korku birbirine karşı güvensizlikle iç içedir.

Bu dönem aşiretçilik hala güçlüdür. Aşiretler kuşkusuz ‘38’den önceki gibi sürekli birbirleriyle kavgalı, birbirlerinin mallarını yağmalayan topluluklar değildir artık. Yine de aşiretler arası husumetler, birbirini çekememeler hala da küçümsenemeyecek boyuttur. Örneğin bütün seçimlerin kaderini belirleyen, sonuçta aşiretlerin şu veya bu yöndeki tutumudur. 1973 yılına kadar Demirel AP’sinin iki milletvekilinden birini almasının açıklaması da buradadır.

Katı feodal gelenekler hala da egemendir. Kimi kesimlerde, özellikle de “ağa” olarak adlandırılanlar ile erkek çocuğu olmayanlarda ikinci eş yaygındır. Genel planda kadının yeri “öküzden sonra” gelir. Başlık parası olağan bir uygulamadır. Kız evladın mirasta payı hemen hiç yoktur. Mülk babadan oğula geçer. Yalnızca kız evladı olanlara, soyu tükeniyor gözüyle bakılır.

Yokluk yoksulluk yaygın bir durumdur. Aşiretler arasında ve köylerde süren hırsızlıkların en önemli nedenlerinden biridir bu. Köylüler arası sınır uyuşmazlıkları, mera kullanımı, yakacak temini, önemi büyük öteki sorunlardır. Bir tutam ot, bir çuval saman için büyük kavgaların yaşandığı bir dönemdir bu. Kardeş kardeşin tarlasını iki ölçek buğdaya karşılık haciz edebilmektedir. Bunlar ‘50’li-60’lı yıllara kadar yaygın biçimde yaşanmıştır.

Yoğun bir göç dalgası vardır. Avrupa'ya gidişler henüz yeni-
dir ve Dersim'e etkisi son derece sınırlıdır. Başta İstanbul olmak
üzere öteki kentlere gidenler ise ya sefaleti yaşamakta ve bir süre
sonra geri dönmekte, ya da en ağır ve en yıpratıcı işlere katlan-
maktadır. İstanbul'a iş için gidenlerin buldukları iş ya motorlara
taş yüklemektir ya da küfecilik (hamallık) yapmaktır. Aynı odayı
5-10 kişinin paylaştığı pislik yuvası hanlarda kalırlar. İş ve sağlık
güvenceleri yoktur.

Çoğu durumda Dersimliyim ya da Tunceliliyim diyemezler.
Ya Elazığlı ya da Erzincanlı olduklarını söylemeyi tercih ederler.
Bunun nedeni yalnızca '38'den ötürü Dersim'in isyancılarla anıl-
ması değildir. Cumhuriyetin laikliği Aleviler üzerindeki mezhep
baskısını bir nebze azaltmış olsa bile, Pir Sultan geleneğinden
gelen Dersimli Alevilerin inanç ve ibadet anlayışı kendine özgü-
dür. Sürgün edilenler ya da Dersim dışında çalışmaya gidenler,
bu nedenle de ayırmacılık ve baskı görürler.

Bir yandan '38 Kıyımı'nın tüm acılarını yaşayan, öte yandan
yoksullukla boğuşan ve katı feodal yaşam tarzının ağırlığını ta-
şıyan Dersimli için dışarda da yaşama imkânı misliyle güçtür.
Yaşadığı doğa koşulları nedeniyle ekmeği aslanın ağzından al-
mayı iyi öğrenen Dersimli için, yüzyıllardır katlandığı esaretin
nedenlerini anlamak, feodal karanlıktan çıkmak, birbirileri ile
boğuşmak yerine güçlerini birleştirerek öfkelerini gerçek düş-
manlarına yöneltmek, böylece kaderlerini yepyeni bir dünya için
kardeş halklarla birleştirmek, yeni bir dönemin gelişmesi olarak
gündeme gelecektir.

İlk belirtileri 1960'ların ikinci yarısında ortaya çıkan bu yeni
dönem, 12 Mart karanlığının parçalanmaya başladığı sürecin he-
men ardından, '70'li yılların başında sıçramalı bir boyuta evrilir.
Yeni dönemin devrimci önderliği de bu sürecin içinde oluşacaktır.

Dersim devrimcileşiyor

Kapitalist gelişmenin yarattığı sonuçlar üzerinden bütün bir Türkiye'yi sarsan sosyal çalkantı, kendini Dersim'de öncelikle TİP'in etkisindeki aydınlar ile öğrenci hareketi üzerinden gösterir. Fakat bu dönemdeki hareketlilik yığınları etkisi altına almaktan henüz uzaktır. Süreç 1969 yılındaki Pir Sultan olayları ile ateşlenir, '71 Devrimci Hareketi'nin sarsıcı gücü ile yönü devrime döner. Eğitim emekçileri ve gençliğin hemen tüm katmanlarını kapsayarak, '70'li yılların ilk yarısından itibaren kitleselleşmeye başlar.

Kapitalizmin gelişmesi kapalı yaşamı, bu yaşama ait değerleri, gelenekleri ve kültürü kendi burjuva karakterine uyarlayarak değiştirir. Tarihsel-toplumsal örneklerinden bilindiği üzere, kapitalizmin yol açtığı bu tür değişiklikler toplumda her alanda bir yozlaşma, yabancılaşma, bireycileşme ve çürümeyle içiçe yürür. Normal koşullarda Dersim'de beklenen de böyle bir gelişmenin ortaya çıkması, feodal döneme özgü değer yargılarının dejenere burjuva biçimler içinde devam etmesidir.

Fakat böyle olmadı. Devrimci gelişme, geçiş sürecinde ortaya çıkan sözkonusu melanetleri büyük ölçüde frenledi, yer yer etkisiz hale getirdi. Devrimcileşme, feodal düzene özgü kültürün ürünü bir dizi geleneğin radikal denilebilecek bir tarzda aşılmasına yolaçtı. Dersim'in devrimcileri geçmişe ait olumlu, birleştirici ve ilerici hemen herşeye sahip çıkarak ve kitlelerle tam bir gönüllülük temelinde birleşerek, feodal kültürü ve bu kültürün ürünü gerici değerleri aştılar. Egemen sistemden bu kopuş siyasal iktidar ve onun militarist aygıtlarına karşı mücadeleci bir süreç olarak yaşanıyordu. Ecevit önderliğindeki CHP orta yaş ve üstündeki kesim üzerindeki etkisini kısmen sürdürmekle birlikte, genel planda düzen partileri değil devrimci gruplar güçleniyordu.

Dönemin devrimci kuşağının ana kitlesi, yerel ve ulusal kalıpların çok ötesinde bir bakış açısına ulaşmıştı. Kurulu düzeni

hedef alan ve enternasyonal boyutları da olan bir devrim hedefleniyordu. Sovyetler Birliği o gün için hala da bir realiteydi. Çin, Küba ve Vietnam devrimlerinin etkileri, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki ulusal ve sosyal kurtuluş mücadeleleri ve Avrupa'daki '68 rüzgârı, okuyan, tartışan ve düşünen bu kuşağa daha geniş bir alan üzerinden Dersim, Kürdistan ve Türkiye'nin sorunlarına bakma perspektifi vermişti.

Bu kuşak devrimci yayınlarla ve marksist klasiklerle tanışıyordu. Büyük Ekim Devrimi ve bu devrimin dersleri, o dönemin devrimcisi için büyük önem taşıyordu. Sovyetler Birliği Hitler faşizmini tarihe gömmüştü. Çin Devrimi'nin etkisi henüz çok tazeydi. Vietnam Devrimi Amerikan emperyalizmine karşı zafere yaklaşıyordu. Bunlar sosyalizmi tartışan ve isteyen dönemin militanı için etkileyici gelişmelerdi. İyimserliğin ürünü büyük bir heyecan dalgası vardı.

O günün bilincinin yeniliği ölçüsünde sorunlarla malul olması, ulaşılan bilinç düzeyinin ve bu bilincin beslediği mücadele azminin değerini bir nebze olsun azaltmaz. Zira bu o dönem için çok önemli bir gelişmeydi. Dersim'in devrimci Dersim olmasında çok önemli bir rol oynadı. Yadsınan, geride bırakılan, işlemez hale gelen ya da dosdoğru yıkılan feodal değerlerin yerini devrimci değerler alıyordu çünkü. Yıkılması hedeflenen "yarı-feodal burjuva düzeni"nin alternatifi, "devrimci-demokratik halk iktidarı"ydı.

Bu süreç yoğun tartışmalarla içiçe yaşanıyor, bu nedenle bakış açısının gelişmesini besliyordu. Teorik sorunlar, bu temel üzerinden program sorunları, strateji ve taktik üzerine harıl harıl tartışılıyordu. Bugün sola egemen olan devrimci teori ve program yoksunluğu, bunu gizleme çabasının bir örtüsü olan marksist teori alanını küçümseme yaklaşımı, o dönem yaygın kabul gören haklı eleştirilerin hedefiydi.

Devrimci hareketin yalnızca kitle desteği ve militan güçler açısından değil fakat aynı zamanda önderlik planında yaşadığı

gelişmenin bir nedeni de sürekli yükselen eğitim düzeyi, tarihten öğrenerek devrimci teori ile donanma çabasıydı. Kimilerinin “palavra meydanı” dedikleri yer, aslında polis denetiminin kırıldığı ve sokağın özgürleştiği bir süreçte, fikirlerin özgürce paylaşıldığı bir alandı.

O dönemki tartışmalarda ölçü yer yer kaçmış olsa da büyük bir samimiyet vardı. Temel kavramlar içerikleriyle tartışılıyor, devrimin nasıl birşey olduğu kavranmaya çalışılıyordu. İnsanlar farklı örgütlerin yayınlarını okuyor, tartışmaları izliyor ve karşılaştıkları yerlerde tartışıyorlardı. Solun iç ilişkilerine henüz bağnaz grupçuluğun, hele de şiddetin bulaşmadığı bu süreçte, bu tür tartışmalar gerçekten de eğitici oluyordu. Hem yeni şeyler öğreniliyor ve hem de kafalarda soru işaretlerinin oluşması değişik kaynakları okuma ihtiyacını doğuruyordu.¹

Teorik-siyasal tartışmalar aynı zamanda yoğun bir pratikle içiçe yaşıyordu. TKP-TİP ile o dönem “orta yolcu” olarak tanımlanan Devrimci Yol ve Kurtuluş gibi sol gruplar dışında, Dersim’den önderlik ve militan düzeyinde beslenmeyen sol grup bulmak neredeyse imkansızdı. Dersim gençliği ve aydınları elele vererek, devrime ve sosyalizme akıyorlardı. Buna Der-

1- Yazık ki, bu olumlu özellik süreç içinde yok edildi. Fikri tartışmaların önü kavgalarla kesildi. Sol içine şiddet bulaştırıldı. Başka sol örgüt ya da çevrelerin yayınlarını okumak ve takip etmek, örgütlerin yazılı hale getirilmemiş kararlarıyla, kimi zamanlar da basbayağı yazılı ya da sözlü kararlarıyla yasaklayanlar oldu. Örgüt yayınları örgütün taraftarı ya da militanı için kutsal kitap işlevi görmeye başladı. Başka kesimlere ait yayınları okumak pratikte günah olarak görüldü. Bu örgüt yönetimlerinin tutumuydu ve alta doğru gittikçe gerçekte müridleşmeyi yaratıyordu. Bu, soldaki bilinç gelişmesini sınırlayan ve mezhepçiliği besleyen çok ciddi bir zaaf alanı haline geldi. Bir kör inancın soldaki militanlara egemen olmasını besledi. Böylelikle herhangi bir nedenle örgütüyle karşı karşıya gelen sayısız militan için siyasal yaşam da çok geçmeden bitti. Pratik olarak, başka bir sol gruba gitmesin de varsın düzene gitsin sonucunu adeta kendiliğinden doğurdu.

sim’de sosyalizm rüzgârı esiyordu da denilebilir.

Okuyan, araştıran, düşünen ve üreten devrimcilerin sosyalizm istemini, sonraki bir dönemde “kendi davasına yabancılaşma” olarak niteleyenler oldu. Bunlar Dersimlinin eğitilmiş olmasını, Türkçe’yi düzgün kullanmasını yadırgadılar, hatta horlamaya çalıştılar. Yukarıda sayılan üstünlükler, “Kemalist” olmanın göstergeleri sayıldı. Dersimlinin “celladına sevdalı” olduğu iddia edildi. Oysa Dersimli devrimciler, tam da sözü edilen o celladı yaratan ve besleyen rejimi yıkmayı hedefliyorlardı. Türk, Kürt ve öteki milliyetlerden emekçilerin omuz omuza özgürlüğe yürümelerini savunuyorlardı. Bu perspektif, Kürt ulusal hareketleriyle doku uyumsuzluğunun en önemli nedeniydi.

Varlıklı kesimde yeni cumhuriyetle bütünleşen, bu nedenle Kemalist olarak tanımlanması gerekenler elbette vardı. “Eğitim seferberliği” ile asimile edilmeye çalışılan ilk kuşağın (“Kamer Genç kuşağı”!) önemli bir bölümünün Kemalist ve devletçi olduğu bir veridir. Fakat o kuşağın tümünün böyle olduğunu iddia etmek gerçeğin bir yanını inkâr etmek olur.

Herşey bir yana ‘50’li yıllarda kovuşturmaya uğrayan, işkence edilen, zindana atılan ya da sürülen solcuların ve Kürt ilericilerinin içinde Dersimlilerin oranına bakıldığında, durum kendiliğinden anlaşılır. Daha da önemlisi Kürt yutseverleri içinde Dersimliler soldan ve kimileri sosyalizmden yanadırlar. Dersimliler dışındaki Kürt yurseverlerinin ezici bir çoğunluğu ise mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş çocuklarıdır. Kürt sorununu “Doğu Sorunu” olarak tanımlamakta, ait oldukları sınıfların çıkarlarına uygun düşen sistem içi bir çözümü savunmaktadırlar.

Dersimli yurtseverler Kürdistan’da feodalizmin tasfiyesi ve toprak sorununun çözümü gibi sisteme yönelen talepleri öne çıkartırlarken, mülk sahibi sınıfa mensup eğitilmiş Kürt milliyetçileri, bu sorunların işlenmesinden rahatsızlık duyuyorlar, dahası bu fikirleri tehlikeli komünist düşünceler sayıyorlardı.

‘40’lı yıllarda eğitim görmeye başlayanların ardından gelen

ilk eğitimli kuşak da dahil olmak üzere, Dersim halkı ve gençliği hiçbir zaman Kemalist olmadı. ‘50’li yıllardan itibaren ve özellikle de ‘60’lı yılların kuşağı ezici bir kesimiyle laik, ilerici, devrimci ve sosyalistti.

‘70’li yılların devrimcileri ise Kemalizmden kopuşu kurulu düzeni yıkma hedefiyle birleştirmişti. Eğitimli olmalarının, Türkçe’yi düzgün kullanmalarının Kemalizm olarak damgalanması, gerçekte cehaletin yüceltilmesinden öte bir anlam taşımamaktadır.

Dersim’de dönemin devrimci gruplarından hiçbiri Kemalizmle barışık değildi. Kürt sorununu ve Kürt dünyasını tümüyle doğru kavradılar ve buna uygun davrandılar demek kuşkusuz bir abartı olur. Fakat Kürt sorunundaki şovenizm, devrimci gruplar içinde daha ‘70’li yılların başında aşılmıştı. Deniz Gezmiş’in darağacında haykırdığı “Yaşasın Türk ve Kürt halkının kardeşliği!” şiarı yol gösterici bir bayraktı. Genç Kaypakkaya’nın ortaya koyduğu yeni yaklaşımlar, hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak bir açıklıkla, şovenizme karşı bir mücadele platformuydu.

Yeniden toparlanmanın ilk adımları

12 Mart 1971 darbesinin oluşturduğu karanlık dönemin ömrü uzun olmamıştı. ‘71 devrimci hareketi yenilmiş fakat emekçi sınıflardaki hoşnutsuzluk artmıştı. Ecevit “Ne ezilen ne ezen, insanca, hakça bir düzen!” şiarıyla bu hoşnutsuzluğa seslenmiş ve yığınları etkilemişti. CHP 1973 seçimlerinde yüzde 33 oyla birinci parti olmuştu. Emekçi sınıflarda sola yöneliş, izleyen yıllarda da sürmüştü, CHP 1977 seçimlerinde bu kez yüzde 42 oyla, 1946 yılından beri tarihinin en yüksek oy oranına ulaşmıştı. Buna değişik kentlerdeki bağımsız sol adayların aldığı oylar ile bir milletvekili çıkaran Birlik Partisi’nin oyları da eklenince, sola büyük bir yönelişin olduğu kolaylıkla görülebiliyordu. CHP oylarındaki artış emekçi yığınlardaki devrimci arayışın bir göstergesiydi. Nitekim belli bir siyasal etkinlik gösteren bir sol ya da devrimci

grup kısa sürede güç olabiliyordu. THKO işte tam böyle bir ortamda gerilla savaşı anlayışından kitlelere dayalı mücadele çizgisine geçmişti. Aslında yaşam THKO'dan geriye kalanları kendi tayin ettiği alana çekmişti.

Sinan'ın devrimci yaşamı '60'lı yılların sonunda TİP tarafında düzenlenen "Doğu Mitingleri" dönemine uzanır. Fakat devrimci bir önder olarak öne çıkması, Denizler'in idam edilmesi, Mahirler'in Kızıldere'de, Sinanlar'ın Nurhak'ta ve Kaypakkaya'nın işkencede öldürüldükleri sürecin sonrasına denk gelir. Bu dönemde ünlü işkenceci subay Fehmi Altınbilek henüz Dersim'dedir. 12 Mart terörü dolu dizgin sürmektedir.

Sinan, 12 Mart sonrasındaki toparlanmaya derinden derine sürdürdüğü bir çabayla başlar. Güç toplayarak gerilla savaşını yeniden başlatmak amacıyla üniversite eğitimini yarıda bırakır ve Dersim'e yerleşir. Bu süreçteki hedefi, onun kendi sözleriyle, "gerçekten uzun soluklu olabilecek ve dayanma gücü yüksek" bir çekirdek oluşturmayı başarmaktır.

Bu onun için zor olmaz. Siyasal mücadelede ciddidir. İnsan ilişkilerinde şakacı ve sempatiktir. İnsanlarla kolay ilişki kurar ve hızla kaynaşır. Önerilere açıktır. Eleştiride yapıcıdır. Yetenekleri çabuk keşfeder. İnsan ilişkilerinde, kelimenin devrimci anlamıyla, iyi bir avcıdır. Bütün bunlara birleştirici bir örgütçülük eklemek gerekir. Bu saydıklarımızın pratikteki karşılığı onun il, ilçe ve köylerdeki saygın ve doğal öncü konumundaki devrimcilerle ilişkiye geçerek onları sürece dahil etmesi olur. Dersim merkez, Mazgirt, Pertek, Hozat, Ovacık ve Pülümür'de ilk ilişkilerini alan taraması üzerinden oluşturur. Bu aynı zamanda gerilla savaşına yeni bir hazırlık demektir.

'71 Devrimci Hareketini yenilgiye götüren sebepler üzerine tartışmalar, Sinan ve ekibinin gerilla savaşı için pratik adımlar atamamasının nedenidir. THKO yeni değerlendirmelerinde "öncü savaştan kitle çizgisine" geçer. Bu THKO için tümüyle yeni bir yöneliş olmakla birlikte pratikte bir zorlanmaya yolaçmaz.

Oysa THKO'nun aynı dönemde belirlenmiş bir siyasal çizgisi bile yoktur. Buna rağmen Dersim örgütünün pratik politikadaki avantajı, kendince yerel planda açık bir politik hedefin saptanmış olmasıdır: Dersim'de kavranacak halka, halk ile merkezi otorite arasındaki uzlaşmaz çelişkiye yüklenmektir! Bu tanım veciz ve kapsayıcıdır. Ulusal sorunu da kapsamak üzere kurulu düzene karşı bir iktidar mücadelesi platformu anlamına gelmektedir.

Başlangıçta dışardan bakıldığında varlığı farkedilemeyen THKO'nun sesi kitle çalışmasına geçişten sonra duyulmaya başlandı. Dersim THKO'nun ilk çekirdeği şanslıydı. Çünkü Deniz sevdalıları da THKO'yu arıyordu. Bir açılım ile arayış ancak bu denli isabetle üst üste düşebilirdi. Sonuç, arayış içindeki devrimcilerle başarılı bir biçimde birleşmek ve giderek bir kitle tabanı kazanmak oldu.

Bu dönemin en temel sorunu, açık bir ideolojik-politik çizgiden yoksunluk koşullarında, genel bir devrimcilik çizgisinde hareket etmektir. Yine de bu zayıflık o gün için Dersim'de büyük bir sorun oluşturmazdı. Bir yanda Denizler'in geride bıraktığı çok güçlü moral değerler, öte yanda Sinan gibi güven veren bir devrimcinin politik yol göstericiliği, çizgi boşluğunu bir ölçüde dengeliyordu.

THKO'nun kitle çalışmasına geçtiği dönemde TİKKO ve THKP-C kitlesel ilişkilerini oluşturmaya başlamış durumdaydılar. Onların da önderlikleri ve yarattıkları ekipleri vardı. Zaten Dersim buzu, örgütlerin arayış içindeki eğitim ve sağlık emekçileri ve mücadeleye akan gençlikle başarılı bir tarzda buluşmasıyla kırmaya başladı. '70'li yılların ortasına gelindiğinde devrimci hareket kitleselleşmiş, saflar git gide belirginleşmişti. Kamu emekçileri ile öğrenci gençliğin duyarlı, atılgan ve nispeten bilinçli kesimi, kendine bir örgüt seçmişti ya da bir örgütün etkisi altına girmişti.

12 Mart karanlığının henüz tümüyle dağıtılmadığı, toplam iki-ikibuçuk yılı kapsayan bir süreçte Sinan, Dersim'deki nite-

likli kadroların önemli bir bölümünü etrafına toplamıştı. Önünde ‘71 yenilgisinin yarattığı bir yıkım, fakat arkasında Denizler’in direnişinin yarattığı muazzam bir siyasal-manevi destek vardı. Çalışma hızla meyvesini vermiş, birkaç yıl içinde binlerce insana, “bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine!” dedirtecek düzeye ulaşmıştı.

1974-75’lerde varlığı-yokluğu henüz çok hissedilmeyen THKO, 1978 yılı başına gelindiğinde Dersim merkez, Mazgirt ve Pertek’te çok güçlü kitle desteği oluşturmuştu. Hozat ve Ovacık’ta belli bir kitle gücüne, Pülümür ve Nazımiye’de ise asgari bir çalışma zeminine sahipti. 12 Eylül 1980 cuntası işbaşına geldiğinde ise, artık THKO’nun yerini almış bulunan TDKP, Dersim’in en kitlesel ve devrimci parti refleksi gösterebilen tek hareketiydi.

1974-75, Dersim’de öğrenci boykotları, korsan gösteriler, okullarda polis işgali ve tacizlerine karşı protestoların sıklıkla yaşandığı bir dönem oldu. Tüm Türkiye’de olduğu gibi Dersim’de de o güne dek görülmemiş bir hareketlilik yaşanıyordu. Bu hareketlilik gün geçtikçe kitleselleşiyor ve açık bir politik kimlik kazanıyordu. Bu kitle hareketliliğinin en büyük açmazı ise, kendisini daha ileriye taşıyacak devrimci bir parti önderliğinden yoksun olmasıydı. ‘71 Devrimci Hareketini sürükleyen nispeten deneyimli önderlik kadroları hemen tümüyle kırılmıştı. Ortada hareketin toplamını zaafa uğratan bir devrimci önderlik boşluğu vardı.

1975 yılı 12 Mart’ında yapılan faşist cuntayı protesto yürüyüşü hem dönemin kitlesel uyanışına ve hem de Dersim’deki devrimci yapılanmaya ilişkin iyi bir fikir verir. Yoğun bir kitlesel katılımı yapılan yürüyüşte bütün gruplar yer alıyordu fakat grup kortejleri yoktu. Binlerce insan içiçe birleşik kortej halinde yürümüşü. Bu ortak yürüyüş kitleler, özellikle de gençlik üzerinde büyük bir siyasal etki yaratmıştı. Bu yürüyüş, “Karaoğlan” olarak ünlendiği dönemde Ecevit’in ilk gelişi sayılmazsa, Dersim’de gerçekleşen

en kalabalık kitle gösterisiydi ve tümüyle siyasal bir niteliğe sahipti. Bu nedenle sürecin başlamasında önemli bir rol oynadı.

Ecevit rüzgârının ardından gelen bu ilk kitlesel devrimci eylem öncesinde TİKKO'cular, Cepheciler ve Aydınlıkçıların varlıkları biliniyordu. Çoğu militanları genç devrimciler içinde tanınıyordu. THKO da var deniliyordu, fakat kim olduklarına ilişkin kimsenin bir fikri yoktu. Dikkate değer olan, bu gösteriye katılanların hatırı sayılır bir kısmının aslında THKO'nun etkisi altında olduğunun sonraki gösterilerde anlaşılabilecekti. Bu durum sol çevrelerde "bunlar nereden çıktı?" dedirtecek kadar şaşırtıcıydı.

TİKKO, Cepheciler ve Aydınlık çevresi, 1975'de ve 1976 başında Dersim'in kitlesel grupları konumundaydılar. UKO'cular (PKK) Öğretmen Okulu'nda etkindiler. Dersim'in genelinde TİKKO en kalabalık gruptu. Bunun asıl nedeni Kaypakkaya döneminden kalan ilişkilerdi. TİKKO bölünmeden sonra gücünü sadece Ovacık ve Hozat'ta korudu. Nazımiye'deki gücü daha çok Halkın Birliği'nde kaldı. Bir kısmı PKK'ya katıldı. Cephe de bölündü. KSD ve Devrimci Yol küçük gruplar olarak kaldılar. Ana kitle Militan Gençlik'te (sonraları Halkın Yolu) kaldı. Aydınlık çevresi bir diğer kalabalık gruptu.

Bu durum 1976'ların ortalarından itibaren hızla değişmeye başladı. Bu üç grup da güç kaybetme sürecine girdiler. PKK 1976 yılı sonu 1977 yılı başına kadar kitle ilişkilerini kısmen genişletti. 1977 yılından itibaren hızla güç kazanan ve gelişen tek hareket THKO-TDKP oldu. Bu, siyasal bir hareket refleksi göstermeyle doğrudan bağlantılı bir gelişmeydi.

THKO Dersim'de 1976 yılı sonu ve '77 yılı başından itibaren çok hızla gelişen, kitleler içinde yayılan bir döneme girmekle birlikte, Dersim'deki sol içinde en dezavantajlı konumdaydı. Çünkü ortada henüz netleşmiş bir ideolojik-siyasal çizgi yoktu. Peki nasıl oldu da açık bir çizgisi bile olmayan THKO buna rağmen hızlı bir büyüme sürecine girebildi?

Üstelik Türkiye solunda ideolojik çizgi sorunlarının harıl harıl tartışıldığı, Cephe, TİKKO ve Aydınlık'ın güç olduğu, Özgür-lük Yolu, Kawa, KSD ve PKK'nın Kürt sorununda çok özel bir cereyan estirdiği bir dönemde!

Sorunun yanıtı Denizler'in bıraktığı mirasın avantajları olabilir mi? Olabilir. Ancak bu eksik ve sorunlu bir yanıt olur. Zira aynı avantaj TİKKO ve THKP-C devamı gruplarda da vardı. Mahir Çayan ve İbrahim Kaypakkaya arkalarında, dire-nişin büyük prestijinin yanı sıra yazılara dökülmüş birer çizgi bırakmışlardı. Kaypakkaya'nın Dersim'i üs olarak seçmiş ol-ması da düşünüldüğünde özellikle TİKKO'nun, yanısıra da TH-KP-C'nin elle tutulur avantajlara sahip oldukları söylenebilir.

Bu durumda, tek avantajı Denizler'in bıraktığı devrimci miras olan THKO'nun, yalnızca birkaç yıl içinde Dersim'in en kitlesel ve parti refleksine sahip tek politik hareketi olabilmesinin başka bir açıklamasının olması gerekir. Bunun için THKO'nun Der-sim'deki gelişme sürecine daha yakından bakmak durumundayız. Bu ise bizi bu başarının mimarı Sinan'a bağlayacaktır.

Sinan'ın Dersim'i nasıl vücut buldu?

Sinan'ın ilk kadro çekirdeği

Sinan Dersim'de THKO'nun ilk çekirdeğini oluşturmaya baş-ladığında ortada ne bir program ne bir çizgi vardı. Sinan'ın he-def tahtasına koyduğu ve yıkılmasının bir devrim sorunu olarak gördüğü tek şey, kendi ifadesiyle “merkezi otorite”, yani siyasal iktidardı. İlerici-devrimci eğitim emekçileri ile genç devrimcile-rin ileri kesiminin önemli bir bölümünü bu hedef etrafında top-lamıştı.

Bunu yaparken bulundukları alanlarda saygınlığı olan, kitle-lerle iyi ilişkilere sahip ve birçoğu o alanların doğal öncüleri ko-numundaki devrimcilerden başlamıştı. İl ve ilçelerdeki militan-larla dolaysız bir ilişki kurmuştu. Onlara da kendisi gibi sürecin

sahipleri ve sorumluları oldukları bilincini aşlamıştı.

Belki çok şekilsiz bir küme idi. Fakat henüz ortada merkezi bir toparlanma ve merkezi bir politik yayın (*Halkın Kurtuluşu*) yokken, dönemin ileri devrimcilerinin toplandığı bir ilişki ağının yaratılmış olması ilerisi için büyük bir güvence olmuştu. Sinan'ın bir araya getirdiği ekip içinde, o günün koşullarına göre kitlelere önderlik etme vasıfları taşıyan militanlar, yetenekli örgütçüler, iyi propagandacılar ve güçlü ajitatörler vardı.

Sinan, sözünü ettiğim ekibin yanı sıra, daha ilk aşamada harekete katılan, içinden yetenekli genç örgütçülerin çıktığı, sürekli sirkülasyona uğrasa da çekirdeğini sürekli güçlendiren gençlik ekibine de sahipti. Aktif durumdaki gençlerin sayısı başlangıçta sınırlıydı. Fakat hızla büyük bir çekirdek gençlik grubu oluşmaya başlamıştı.

12 Eylül askeri cuntası işbaşına geldiğinde, o günün Türkiye'si koşullarında hayli etkin çalışan ve kitleler nezdinde gerçek bir otorite sayılan bir TDKP Dersim örgütü vardı. Sinan bu örgütü, bir bakıma en zor ve dezavantajlı koşullarda oluşturduğu birikimi etkili biçimde değerlendirerek var etmişti. 12 Eylül polisinin onu "Doğu'nun generali" diye tanımlaması boşuna değildi.

Teorik-programatik tartışmalar

1975-77 döneminde, TÖB-DER Tunceli şubesi lokalinde , programatik tartışmalara ilişkin sayısız seminer düzenlendi. Seminerler daha çok program, strateji ve taktik tartışmaları üzerineydi. Bu tartışmalar bütün grup ve çevrelere açıktı. Grup sözcüleri belirlenmiş süreler içerisinde konuşmalarını yaparlardı.

Devrimci hareket Dersim'de henüz çok yeni olduğu halde tartışmalarda bir düzey ve saygınlık vardı. Araya sorular girse bile bu seminerciyi konuşturmayarak etkisiz bırakma ya da anlatım sistematliğini bozmaya dönük olmaz, daha çok ek açıklama alma ihtiyacından doğardı.

Bu seminerler arayış içindeki gençler için eğitici oluyordu.

Kimileri anılarında bu seminerlere bir düzine kitapla gelinmesini alaya alıyor ve tartışmaların çok da işlevsel olmadığını söylemeye çalışıyor. Bu doğru değil. O tartışmalar çok önemli bir işlevi yerine getiriyor, gençleri araştırmaya yönlendiriyor ve devrimci safalarda teoriye ilgiyi artırıyordu. Gençler tam da bu tartışmalar ışığında kitap okur ve yeniden tartışılardı. Marksist kitaplar 1976 yılı sonuna kadar tek kitap satış yeri olan Okullar Pazarı'na gelmez tükenirdi. Bu seminerler ve izleyen tartışmalar teorik ve siyasal düzeyin kısa sürede yükselmesinde önemli bir rol oynadı.

THKO'nun resmi çizgi planında ne dediği henüz çok belli değildi. Fakat Sinan programın formülasyonunu bulmuştu: "Devrimin ana hedefi merkezi otorite ile halk arasındaki çelişkiyi çözmektir!" Bu platform hareketin yerel sözcülerine önemli bir avantaj sağlıyor, programdan yoksunluk ithamlarının etkisini sınırılıyordu. Seminerciler ciddi bir okuma hazırlığıyla geliyorlardı. Devrim sorunlarının harıl harıl tartışıldığı bu dönemde marksist klasiklere başvurarak konuyu izah etmek gençler için etkileyici oluyordu.

THKO'da diğer temel konularda olduğu gibi ulusal sorunda da yaşanan onca belirsizliğe rağmen, Sinan ve ekibinin Lenin'e dayanarak ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunması, Stalin'e dayanarak ulusal sorunun mahiyetini ortaya koyması, genel olarak sorunun köklü ve kalıcı çözümünü devrime ve sosyalizme bağlaması, Kürt gruplarının ideolojik saldırılarının etkisini sınırlandırılıyordu. (Kürt gruplarının hemen tümü o zamanlar kendilerini en tutarlısından marksist-leninist olarak niteliyorlardı. Şimdiki Marksizm ve devrim düşmanlığından o günlerde eser yoktu.)

Kısacası programdan yoksunluk, propagandada Sovyet ve Çin devrimlerinin derslerini referans alan ve politikada merkezi otorite ile halk arasındaki çelişkiyi işleyen yoğun bir pratikle telafi ediliyordu. 1978'de ancak ilan edilebilen Ulusal Demokratik Halk Devrimi (UDHD) çizgisinin, diğer grupların "çizgiden-programdan yoksunluk" ithamlarının yarattığı basıncı etkisizleştirmek

dışında, hareketin ve militanların gelişimi bakımından esaslı bir ek işlevi olmadı. Birçok grubun zaten savunmakta olduğu çizgiyi, THKO da kendine göre farklı terimlerle formüle etmişti. MDD ya da DHD yerine UDHD denilmişti. Kadro ve militanlar nezdinde esasa ilişkin bir değişikliğe yol açmayan UDHD çizgisi, o güne dek gösterilen pratik performansın gölgelenmesini ortadan kaldırmıştı. TDKP'nin pratikteki başarısı bu sayede öteki gruplar üzerinde giderek çözücü bir basınca dönüşmüştü.

Bu basınç kısa sürede fakat adım adım örülerek yaratıldı.

THKO Dersim'de gücünü sınıyor

Dersim merkezde daha önce hemen bütün siyasal etkinlikler daha çok sol grupların eylem birlikleri içinde yapılmıştı. THKO da bu eylem birlikleri içerisinde yer alırdı. İsmail Gökhan Edge'nin 24 Kasım 1976'da Diyarbakır'da işkenceyle katledilmesinin hemen ardından, Dersim THKO ilk bağımsız ve etkili siyasal kampanyasını örgütledi. Merkezi kampanyaya paralel yürütülen bu faaliyet bir anda beklenmedik bir potansiyeli harekete geçirdi. ***“Faşizmi, siyasi cinayetleri ve işkenceleri protesto kampanyası”*** kitle gösterileri ve geceler ile sürdürüldü. Dersim merkez, Mazgirt, Pertek, Hozat ve Ovacık'ta her yerde Edge'nin duvarlara yapılmış portrelerini görmek mümkündü. Küçük bir şablon, duvarlara yansıtılması kolay olduğu için çok yaygın yapılmıştı.

Bu yaygınlıktaki bir kampanyaya Dersim ilk kez tanık oluyordu. Siyasal etkisi oldukça büyük oldu. Bu yapılan geceye de yansdı. Bu ilgiye tanık olan şair Nihat Behram, tıka basa dolu ve son derece coşkulu Arkadaş Sineması'nın sahnesine şiir okumaya çıktığında, hayranlığını ve şaşkınlığını ifade ederken kendini tutamayıp duygusallaşmıştı. “Şimdi daha çok inanıyorum, devrim yakındır yoldaşlar!” diyerek bitirmişti sözlerini. Oysa bu henüz bir başlangıçtı. Asıl 1978 ortalarından sonra Sinan'ın Dersimi görülmeliydi.

İsmail Gökhan Edge kampanyası poliste devrimci duruş konusunda militanların eğitimine özel bir vesile de oldu. Der-sim TDKP bunun faydasını sonraki süreçte fazlasıyla gördü. Sıkıyönetim ve cuntanın gelişiyile beraber, tek tek ya da kitle-sel alınıp götürüldükleri kışlaya çevrilen Öğretmen Okulu ve Ziraat Okulu'nda ya da Elâzığ 1800 Evler işkencehanelerinde dirençli davranan çok sayıda militanın tutumlarında, İ. Gökhan Edge kampanyasının yarattığı bilincin etkisi büyüktü. Mi-litanlar bunu sonradan “Gözlerim bağlandığı anda aklıma Gökhan Edge geliyordu” diye ifade edeceklerdi. Yeni doğan sayısız bebek o yıllarda Gökhan adını almıştı.

İlk sıçrama tahtası: 1977 seçim kampanyası

Gökhan Edge anısına yürütülen kampanya ile THKO gücünü sınamış, doğrusu Sinan'ın önden beklemediği bir kazanım ve öz-güvenle kampanya faaliyeti tamamlanmıştı. Bu kez sırada 1977 parlamento seçim kampanyası vardı. Devrimci öğretmen Ahmet Demirdöğen o dönem “proleter devrimci blok” diye adlandırılan, Halkın Kurtuluşu (HK), Halkın Birliği (HB), Halkın Yolu (HY) ve Halkın Sesi'nden (Aydınlık) oluşan grupların bağımsız millet-vekili adayları olarak seçime girdi.

Deyim uygunsa uğranılmadık köy-mezra, girilmedik ev kalmadı. 12 Mart'ın sınırlayıcı etkisi aşılmıyordu. Devlet ve ma-halli gericilik, CHP ve AP üzerinden, aşiretçiliği kışkırtmak da dahil, bir dizi karşı hamle yaptı. Ama etkili olmadı. Ardından Ahmet Demirdöğen ve kampanyayı yürüten iki kişi tutuklandı. Kampanya fiilen yasaklanmış oldu.

Ahmet Demirdöğen milletvekili seçilemedi, fakat seçim kampanyası amacına fazlasıyla ulaşmıştı. THKO kendini geniş kitlelere tanıtmıştı. Eldeki güçlerin kapasitesi ve potansiyeli sı-nanmıştı. Bir özgüven oluşmuştu ve bu, gençlik başta olmak üze-re, tüm kesimler üzerinde etkisini gösteriyordu. Adı konulmasa da bir eşik geride bırakılmıştı.

Seçim dönemi çalışması devletin muhbir-ajan örgütlenmesinin aktif bir biçimde faaliyette olduğu gerçeğini de açığa çıkarmıştı. Birçok yerde, özellikle de şehir merkezinde, bu ağın yarattığı sorunlarla boğuşmak durumunda kalınmıştı. O dönem karşılaşılan en ciddi sorunlardan biriydi bu. Bu nedenle THKO'nun önüne zorunlu bir görev çıkmıştı: Ajan-muhbir ağını deşifre ederek işlemez hale getirmek.

Ajan-muhbir ağı teşhir edilerek işlevsizleştirildi

Devrimci hareket Dersim'de yeniden toparlanmaya başladığı sıralarda, 12 Mart'ın ünlü işkencecisi Fehmi Altınbilek tarafından oluşturulan ajan-muhbir ağı duruyor, etkin biçimde çalışıyordu. Işkenceci faşist Altınbilek esnaftan, köylülerden, memurlardan sayısız kişiye ajanlaştırmıştı. 1974-77 yılları arasında polis kuvveti duruma henüz hâkim görünüyordu. Fakat devrimciler karşı taktiklerle bu kontrolü etkisiz hale getirebiliyorlardı. Ne var ki mahalli gericilerden oluşan Altınbilek'in istihbarat ağı, devrimcilerin karşı taktiklerini boşa çıkarabiliyordu. arşı ve mahallelerdeki faaliyet kısa srelerde emniyete bildiriliyor, kimi tanınmış devrimciler sıklıkla gözaltına alınıyordu. "Devletin her yerde gözü-kulağı var" denilerek göz korkutucu bir baskı atmosferi oluşturuluyordu. İstihbaratın asıl kaynağı, bugünkü gibi teknik araçlar değil insan unsuruydu.

Ajan-muhbir ağının öğeleri sürecin başında çok küstah ve pervasızdılar. Bulundukları alanlardaki gelişmeleri anında polise iletiyor, devrimci faaliyeti ihbar ediyorlardı. Devlet görevlileri ile kurdukları ilişkilerle vnebiliyorlardı. Dersim'deki devrimci çalışma güvenlik sorunlarını en çok mahalli istihbarat ağının devlete aktardığı bilgiler nedeniyle yaşıyordu. THKO kitlelere dönük faaliyeti yaygınlaştırdıka güvenlik sorunları, daha çok da mahalli alanlardaki ihbarlar nedeniyle artmaya başlamıştı.

Bu nedenle THKO'nun kitlelere aılma dönemine çok geçmeden ajan-muhbir ağının yoğun bir teşhiri ve tecriti faaliyeti

eşlik etti. THKO'dan çok gençlik biriminin inisiyatifi olarak ortaya çıkan "ajan ve muhbir ağını işlevsizleştirme" çabası, bir tercihten çok siyasal faaliyette ortaya çıkan güvenlik sorunlarının öne çıkardığı bir zorunluluk oldu. Fehmi Altınbilek ile suç ortaklığı yapanlara dönük bu faaliyetin şiarı, "teşhir, tecrit ve işlevsizleştirme"ydi.

Hedef belliydi: Ajan-muhbir ağını işlevsizleştirmek!

Yöntemi de belliydi: Bu unsurları her yerde kitlelere anlatmak, böylelikle onları deşifre etmek. Gerektiğinde açıktan gözdağı vermek, bu arada konumları hakkında ailesini ve yakınlarını bilgilendirmek. İflah olmayacaklara karşı gözdağı niteliğinde ölçülü bir kuvvet kullanmak. Silah, kesici ya da delici aletler işin içinde yoktu. Asıl amaç o yapıyı dağıtmaktı. Bu kadarı buna yeterli diye düşünülüyordu. Eğer bu başarıyla yapılabilirse, korkuyla devlete teslim olmuş olanların büyük bir bölümü, sosyal baskının da yardımıyla, bu ağın dışına çıkacak ve devlete bilgi vermeyi reddedeceklerdir. İflah olmazları ise yaşam alanı bulamayacakları için defolup gideceklerdir. Düşünce çizgisi buydu.

Nitekim öyle de oldu. Ölçüsüz ya da biçimsiz hiçbir olay yaşanmadı. Saptanan politika titizlikle uygulandı. Son derece meşru sınırlarda yürüyen bu faaliyet, bir yıl içinde ajan-muhbir ağını büyük ölçüde işlevsizleştirmişti.

THKO'nun bu yönelimi yaklaşık bir yıl sürdü. Bu süreçte kimi unsurlar TÖB-DER gibi derneklere giderek pişman olduklarına dair açıklamalar yaptılar, bir daha asla aynı hatayı yapmayacakları üzerine yeminler ettiler. Cehalet ve kişilik zayıflığı nedeniyle Altınbilek'in ağına takılan emekçilerin büyük kısmı o ağla ilişkilerini bu süreçte kesti. Devrimciler onlara yine de haklı olarak güvensiz davrandılar. Fakat böylelerinin devrimcilere yardımcı olmak için fazlasıyla gayret göstermelerini de sınırlamadılar. 12 Mart ajan şebekesinin militanlarının ezici bir çoğunluğu, bir daha dönmek üzere Dersim'i terketti. Kalan az sayıdaki unsur ise, bir kenara çekilip dikkat çekmemeye çalıştı. Devletin adamı ol-

makla övünülen o eski küstahlıktan eser kalmamıştı artık. Artık zan altında olmak bile halk nezdinde düşkün görülmeye yeterliydi.

Devletin devrimci faaliyeti izleyememe ve devrimcilere ilişkin istihbarat yoksunluğu bu dönemden sonra başladı. Polis fiili saldırılar dışında büyük ölçüde kendi bürolarına kapandı. Emekçi kitleler içindeki kanalları büyük ölçüde tılandı. Deyim uygunsa sokak özgürleşti.

1977 mahalli seçimleri

1977 mahalli seçimlerindeki tutumlar, Dersim'deki sol grupların konumuna ve kendilerini hangi temel üzerinde ürettiklerine ilişkin iyi bir gösterge oldu.

TİKKO, her zamanki tutumuyla sürecin dışında kalmayı seçti. Onlar yine “boykot”çuydu! Halkın Kurtuluşu öteki sol gruplara ortak bir adayla seçime girmeyi önerdi. Fakat Devrimci Yol ve Halkın Yolu kendi bağımsız adaylarıyla katılmaya karar verdiler.

Ziya Ulusoy, Sinan'ı sonsuzluğa uğurlama töreninde yaptığı konuşmada, o dönemin ileri çıkan kuşağı olarak, Dersim'de aşiretçiliği bir haftada bitirdik demişti. Bu tespit ancak ciddi kayıtlarla kabul edilebilir. Devrimci kaygılara sahip olanların aşiretçiliği kısa sürede aştığına kuşku yok. Fakat aşiretçilik Dersim'de maalesef tümünden yok edilemedi. Devletin mahalli ajan ağı aracılığıyla yaptığı kışkırtmalara rağmen bir dönem etkisizleşti, yer yer biçim değiştirdi, ama yaşamaya devam etti. 1977 mahalli seçimleri, feodal dönemin bölünmüşlüğüne gösteren ve gericiliğin elinde bir koz olan aşiretçiliğin hala etkisini nasıl sürdürdüğüne iyi bir gösterge oldu.

Halkın Kurtuluşu'nun 1977 mahalli seçimlerinde devrimci bir adayın gösterilmesi önerisine, Dersim'de hiçbir kitle tabanı olmayan Devrimci Yol Seydali Güneş'i aday göstererek karşılık verdi. Kitleye açık seçim ittifakı tartışmalarının yapıldığı ilk toplantıda, “benim arkamda seçimi garantileyebilecek bir aşiretim var, niye

sizinle ortak gireyim ki?” diye soran Seydali Güneş, bunu TÖB-DER’de yüzlerce kişi önünde söylüyordu. Aşiretinden son derece emin, devrimci önerilere kapalı bir tonla, “başka aday göstermek yerine beni destekleyin” diyordu. 12 Eylül’ü izleyen yeni dönemde İstanbul Bakırköy’de CHP’den milletvekili adayı olacak olan Seydali Güneş’in o zamanki bu rahatlığı nereden geliyordu?

Şimdi bileşimi hayli değişmiş olsa da, 1970’li yıllarda Dersim merkez ve yakın köylerde, yani belediye sınırları içinde, Kureyşan aşireti büyük bir ağırlığa sahipti ve bu aşiretin mezhepsel avantajları vardı. Çünkü o sözde peygamber soyundan gelen “Pirler aşireti”ydi! O güne kadar belediye başkanlığı seçimini ya bu aşirete mensup kişiler kazanmıştı ya da bu aşiret liderlerinin gösterdiği adaylar. Öldükten sonra MİT Doğu Bölgesi şefi olduğu açığa çıkan Arslan Bora da bu aşirete mensuptu. Bora’nın 1954’ten itibaren ve ölene kadar milletvekili ya da senatör seçilmesinin nedeni, bu aşiret liderlerinin tam desteğidir. 1977 yılına kadar Demirel’in Adalet Partisi’nin seçimlerde iki milletvekilinden birini almasının en önemli nedeni de yine bu aşiret ileri gelenlerinin devletle çok sıkı ilişki içinde olmalarıydı.

Seçim mitingi konuşmasında “ben devletten gelecek sadakaya değil, bu meydanı dolduran gençlere güveniyorum” diyen Özden Mızrak, seçimde 800 küsur oy almıştı. Seydali Güneş, Özden Mızrak’tan ve seçimi birinci bitiren CHP adayı Veli Aytaç da Seydali Güneş’ten 18 oy fazla almışlardı. Halkın Yolu ayrı bir aday göstermiş, 220 oy da o almıştı.

O dönem Devrimci Yol’un Dersim sorumlusu Mehmet Bitir’in anlatımına göre, Devrimci Yol aslında Veli Aytaç’ı aday göstermek istemektedir. Aytaç Tunceli Dev-Genç’in kurucularından biridir. Fakat Aytaç CHP’nin adayı olarak seçime girmekte ısrar edince, Devrimci Yol Seydali Güneş’i aday göstermek zorunda kalır. Biri seçimi kazanan iki Kureyşanlı birbirilerine yakın oy alırlar. Devrimci Yol adayının aldığı oyların tamamına yakını aşiret oyuydu. Sonuçta seçimi yine Kureyşanlılar almıştı.

Bu da aşiretçiliğin gücüne bir göstergeydi.

Aşiretin ileri gelenleri üzerinden devletin Kureyşanlılarla kurduğu bağı ve aşiretçiliğin Kureyşanlılar üzerindeki etkisini, 1970’li yılların ikinci yarısı itibarıyla bu aşiretten gelme devrimci kuşak kopardı. Bu kuşağın Dersim merkez ve köylerdeki ezici çoğunluğu THKO/TKDP’li olmuştu. Hem de aşiretin reisi konumundaki Haydar Koç ailesinin TKDP düşmanlığına oturan bütün çabasına rağmen.

Özden Mızrak seçimi kazanamadı. Fakat sonuç yine de tam bir başarıydı. Yeni ilişkiler yakalanmış, eldeki güçler politik çalışma içinde eğitilmiş ve bu çalışma yüzlerce yeni militanı öne çıkarmıştı. Daha önemlisi, kitleler artık HK gerçeğiyle yüzyüze gelmişlerdi.

Kampanyalar HK’nın gücünü açığa çıkarmış ve gelişme ivme kazanmıştı. Başlangıçta daha çok genç kesimlere dayansa da yalnızca il ve ilçe merkezlerinde değil, fakat aynı zamanda köylerde ya da köy gruplarında da kendine özgü örgütlenmeler oluşmaya başlamıştı. İki seçim olmak üzere üç kampanyanın bunda büyük etkisi olmuştu.

İki kampanya tek çizgi

Seçimi kazanamadığı halde kampanyaların tam bir başarıyla tamamlandığı yönündeki vurgular, yeni dönemin devrimci kuşağı için anlaşılmasız gelebilir. Zira günümüz solunda artık parlamentoya adam sokmak ya da belediye seçimlerini almak başarının asıl göstergesi sayılıyor. Oysa ana hedefin devrimi örgütlemek olduğu o dönemde, kimse seçim sonuçlarına bugünkü önemi vermiyor, devrimciler daha çok o seçim faaliyetinin emekçilerin siyasal gelişiminde, özellikle bilinç ve örgütlenmesinde hangi kazanımlara yolaştığına bakıyorlardı.

Kitle hareketinin geliştiği devrimci bir yükseliş dönemi idi. Bu nedenle Sinan’ın yönlendirdiği iki seçim kampanyasında dev-

rimci bir tutumun izlenmesi ve düzen kurumlarına ilişkin herhangi bir hayalin yayılmaması, kolayca anlaşılabilir. Fakat gerçekte siyasal perspektifiniz düzeni aşan bir içeriğe sahip değilse, kitleleşme kimi kurumlara sahip olma hevesi üzerinden sizi seçimlerin cazibesine kapılmaya da götürebilir.

Devrimci-demokrat bir örgütün düzen içine oturan bir konuma kayarak devrimci kimliğini kaybetmesinin iki nedeni olabilir. İlki, geniş yığınlardan destek bulduktan sonra ve düzenin esnemek zorunda kalmasından ya da buna ilişkin beklentiden hareketle, devrim olmaksızın da siyasal iktidarın el değiştirebileceği hayaline kapılmaktır. İkincisi ise karşı devrimin zoru nedeniyle kendisinin sürekli esnemeye gitmesi ve yine sonuçta devrimci alternatiften uzaklaşarak, gerçekçilik adına düzenin icazet alanına teslim olmasıdır.

TDKP Dersim örgütünün, ‘70’li yıllarda Dersim’de büyük kitle desteğiyle bir yaptırım gücü kazanmış olmasına rağmen sağa kaymamasının ve hayallere kapılmamasının temel nedeni dönemin devrimci atmosferiydi. Öteki bir önemli nedeni de önderliği, kadrosu ve taraftarıyla militan bir kimliğe sahip olmasıydı.

İki seçim kampanyası demokrasi adına düzen kurumlarını meşrulaştırıcı değil, devleti ve kurumlarının gerçek yüzlerini kitlelere anlatma temelinde yürütülmüştü. Gerek milletvekili ve gerekse belediye seçimlerinde düzen kurumlarına ilişkin en küçük bir umut yayılmamıştı. Parlamento zamanın devrimci deyişiyle “bir ahır” idi. Onun kürsüsüne düzenin iç yüzünü sergilemek ve sorunların gerçek devrimci çözüm yolunu göstermek için çıkılacaktı. Belediye başkanlığı ise ancak devrimci mücadelenin bir kürsüsü ve kitlelere ulaşmanın bir olanağı olarak kullanılabilirdi ölçüde belli bir işlev kazanabilecekti.

Devrimci atmosferin güçlü olduğu o dönemde, kimse “herşey artık farklı olacak” ya da “devrimci belediyecilik sorunları çözecek” türünden hayaller taşımıyordu. Bu söylemler sıradan bir militan tarafından bile yadırganırdı. Türkiye’de olduğu gibi

Dersim’de de, bugünün parlamentarist hayallerinden eser yoktu. Birileri o gün “Denizler’in yolu parlamentoya çıktı” dese, anında TDKP’den kovulurdu. Belki bir tek Devrimci Yol dışında öteki devrimci gruplar da böyle birini saflarında barındıramazdı. Devrimci kesimde ortak anlayış “bu düzen yıkılacak, başka yolu yok”tu. Bilinç tümüyle berrak olmasa da eylem çizgisi çok netti: Demokratik hak ve kazanımlar ancak devrimci mücadeleden ürün olarak elde edilebilir ve ancak öyle korunabilirdi.

Nitekim o dönem devrimler ve sınıf mücadeleleri tarihi çok tartışılırdı. Devrimci militanlar, sokaktaki gücünüzü kaybettiğiniz anda demokrasi denilen şeyin bir yalana, egemenlerin elinde bir aldatma aracına dönüştüğünü bilirlerdi. O dönemin ortalama devrimci bilincine göre burjuva devlet aygıtı ordusu, polisi ve bürokrasisi ile var olduğu müddetçe, gerçek bir özgürlükten ve demokrasiden söz etmek, kendini ve emekçileri aldatmaktı.

TDKP Dersim gençlik çalışması

İkisi seçim olmak üzere geride bırakılan başarılı üç siyasal kampanya, siyasal faaliyetin kesintisiz bir ritme kavuşmasının zeminini döşemişti. Henüz çok amatör ve geçici komiteleşmelerle süren faaliyet, bu dönem içinde kalıcı güçlerine de ulaşıyordu. Sıklıkla değişen örgüt biçimleri, faaliyetin süreklileşmesini hızlandırıyordu. Bir grup olmaktan çıkarak siyasal bir harekete dönüşme adımları, hareketi belirgin bir biçimde öteki gruplardan ayırmaya başlamıştı.

Dersim’deki bu gelişmenin motor gücü başlangıçta öğrenci gençlik olmuştu. 1977 yılı itibarıyla ise lokanta, atölye gibi küçük işletmelerde çalışan genç işçiler, çıraklar, genç memurlar ve önemli bir kısmı mevsimlik işçi olan köylü gençlik de artık siyasal yaşamda aktif öğeler haline gelmişlerdi.

THKO gençliği 1976 yılından itibaren özerk bir örgütlenme ve çalışma sürecine girmişti. 1976 yılında Genç Komünistler Bir-

liği'ne (GKB) bağlı olarak İl GKB oluşturulmuştu. Kısa süren bu deneyim hareketin henüz o aşamaya ulaşmadığı düşünölerek sürdürölmemişti. GKB'nin yerini bir "Gençlik Komitesi" ve bu gençlik komitesinin altında "legal komite" ile okullardaki "birim komiteleri" almıştı.

Gençlik komitesinin yönlendirmesiyle okullardaki birim komitelerine bağlı bazı okuma grupları oluşturulmuştu. Fakat okuma gruplarının çoğu THKO'nun etkisindeki gençlerin kişisel inisiyatiflerinin ürünüydü. 1976 ve 1977 yıllarında kitap okumak ve tartışmak gençler arasında kendiliğinden bir eğilimdi. *Sosyalizmin Alfabetesi, Felsefenin Temel İlkeleri* gibi kitapların yanısıra Lenin'in *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Stalin'in *Mark-sizm ve Milli Mesele* ve Mao'nun *Teori ve Pratik* kitaplarının seçilmiş makaleleri grupların eğitiminde kullanılıyordu.

Resmi olarak Dersim merkezde bir GKB yoktu. Fakat gençlik birimi 1977 yılı başı itibarıyla özerk inisiyatifle çalışmaya başlamıştı. Fiili özerklik gençlik derneğinin kurulmasıyla birlikte bir realite haline gelmişti. Bir süre sonra formüle edilen gençlik politikası bir bakıma Dersim'de maddi kuvvetlerini hazır buldu ve mevcut güçlerin önünü açarak bir harekete dönüşmesinin kılavuzu oldu.

THKO İK'sının gençlik örgütüyle ilişkisi uzun dönem yalnızca Metin Demir üzerinden yürüdü. Kanımca bu tutumda Metin'e geniş bir inisiyatif alanı açma kayđısı rol oynuyordu. Gençlik çalışmasının sorunsuz yürüdüğünü gözlemleyen Sinan, gençlik çalışmasında özerk konuma ve bunun ürünü inisiyatife böylelikle özel bir destek veriyordu.

Sinan alt kadrolarla ilişkilerinde resmi ve mesafeli tutum alan bir önder tipi değildi. Organ toplantılarının bir resmiyeti ve ciddiyeti elbette olurdu. Fakat organ toplantıları dışında kadro, militan ve taraftarlarla kurduğu ilişkilerde çok rahat, dostane ve arkadaşçaydı. Doğal olarak gençlikle kurduğu ilişkiler de bu türdendi. Birçok militan onunla ilişkilerde yakaladığı rahatlığı kendi

sorumlusuyla yakalayamayabilirdi. Onu gören taraftarlar kendi-
siyle birkaç laf etmeye can atarlardı.

Büyük bir dostluğa dayanan bu ilişki tarzı Sinan'la başlamış
ve aşağıya doğru yayılıp gelişmişti. Yoldaşlar ilişkisi ve ortamın-
da herkes kendini rahatlıkla ifade ediyordu. Bu güçlü bir politik
bağ yaratıyordu. O dönemin militanlarının yaşadıkları kardeşliği
ve bunun mimarı olarak Sinan'ı büyük bir muhabetle anmalarının
gerisinde bu vardır.

YDGD'nin kuruluşu

Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği (YDGD) gençlik po-
litikası çevrçevesinde gündeme gelmişti. Militan Gençlik (HY)
ve Halkın Birliği gençliği ile ortak kurulan dernek kısa sürede
kapatılmıştı. 1977 yılına kadar polis hala da pervasızdı. İkinci
hamle Halkın Kurtuluşu (HK), Halkın Birliği (HB) ve Halkın
Gücü (HG) gençliğinin ortak girişimiyle yapılmış, siyasi polisin
engelleme çabaları bu kez kararlılıkla aşılmıştı.

HB ve HG ile ortaklığın ömrü uzun olmamıştı. Mayıs 1978'de
ilk kongresini topladığı bir aşamada, HB ve HG, yönetimin önden
örgütler arası görüşmelerle oluşturulmasını istemişlerdi. Bu HK
gençliğinin perspektifine aykırıydı ve kabul edilmedi. Gruplar
gençlik örgütünün iç işlerine müdahale etmemeliydiler. Bunun
üzerine bu ikili aralarında anlaşarak ve HK gençliğini dışlayarak
yönetimi bölüşmek istemişler, fakat çoğunluğu sağlamalarının
mümkün olmadığını farketmişlerdi. Bütün üyelerin katılımıyla
yapılan kongreye katıldılar ama çağrı yaparak ayrılmak için.

Gençlik politikası ve devrimci gençlik hareketi

HK Dersim gençliğinin hedeflediği, örgütleri/grupları der-
neklerde bir arada toplamak değildi. Gençlik politikasında ifade
edildiği üzere hedeflenen, etkin ve özerk bir gençlik hareketi ve
mücadelenin kaynaştırdığı militan bir devrimci gençlik örgütü
yaratmaktı. Her grubun kendi gençlik çalışması elbette olacaktı.

Bunun dernek içinde görülüyor olmasının hiçbir sakıncası yoktu. Bizim kavrayışımıza göre gençlik örgütü işlerliğini örgütlerin tepeden müdahalesine değil, kendi iç dinamiklerine dayandırmalıydı. Ortak örgütlenmenin asıl amacı, devrimin dinamik gücü olacak, geleceği omuzlayacak ve kucaklayacak bir gençlik hareketi yaratmaktı.

1975 sonrasında THKO'nun en özgün ve ilerletici açılımlarından biri, tam da gençlik hareketine ilişkin politikası olmuştı. Gençlik gelecekti; onun devrimci inisiyatif ve yaratıcılığını ortaya koymasının önünü açmak, devrimci bir kitle hareketini geliştirmenin en önemli ön koşullarından biriydi. Bütün devrimler, devrimci gençliğin kendini özgürce ortaya koyması üzerinden ileri sıçramalar gerçekleştirebilmişlerdi. Gençliği kazanmak direnmeyi, ilerlemeyi ve mevzi kazanmayı güvencelemek demekti.

YDGD'nin kurulmasındaki amaç, HK gençliğine bir yer bulmak değil, devrimden çıkarı olan gençliğin bütün katmanlarını kapsayan bir devrimci gençlik hareketi geliştirmektir. Demokratik halk devrimini yapmak ve kesintisiz olarak sosyalizme geçmek, herşeyden önce emekçi sınıfların genç kesimlerinin kazanılması, örgütlenmesi ve harekete geçirilmesiyle mümkündü. Böyle savunuluyordu. Bu perspektif kuruluş sürecinde Halkın Yolu, KAWA ve Kurtuluş (KSD) grupları tarafından kabul görmedi. Bu fikre katılan ve dernek kuruluşunda yer alan HB ve HG'nin katılımı ise kongreye kadar sürdü. Kongrede ayrılma çağrısı yapan HB'den bir temsilci kuruluş sürecinde kabul ettiğine kongrede "bu sizin politikanız" diyerek karşı çıktı, üstelik "siz grupçuluk yapıyorsunuz" diyerek. Grupların etkilediği devrimci gençleri bir çatı altında toplamak mümkün olmadı. HB ve HG daha sonra ayrı dernekler kurdular. Fakat bu derneklerin kitlelere dönük çalışmada sözü edilebilir bir işlevi olduğunu söylemek mümkün değildi.

YDGD ise HK'nın gençlik çalışmasına ivme kazandırdı. İçeriden dönük işlevinden çok kitlelere ulaşan bir faaliyetin merkezi oldu. Orta öğrenim, işçi ve köylü gençlik faaliyetleri birim temellerine

oturtuldu. Bütün çalışma alanlarında gençlik grupları oluştu. Bütün bir pratik faaliyet bu gruplara dayanıyordu. Örneğin haftalık yayınlanan *Halkın Kurtuluşu* ve 15 günlük yayınlanan *Halkın Kurtuluşu Yolunda Gençlik* gazeteleri kente ulaştığında, 24 saat içinde kentte ve köylerde dağıtımları tamamlanıyordu. Siyasal faaliyetin araçları belki merkezi hazırlanıyordu ama çalışmanın planlamasını her birim kendine göre yapıyordu.

YDGD grupları oluştuğu andan itibaren resmi üye kayıtları fiilen kaldırıldı. Grup bileşimleri üzerinden yaklaşık bin beşyüz üyenin düzenli aidat ödediği Dersim merkezdeki YDGD'nin resmi olarak yüzyirmi üyesi vardı.

YDGF'nin illegal koşullarda gerçekleşen kongresi ise iki aşamalı olmuştu. Merkez kongre için delegeler bölge konferanslarında seçilmişti. Dersim'in bir köyünde yapılan Kürdistan Konferansı'nda, Dersim gençlik örgütü ile YDGF yöneticileri arasındaki tek ateşli tartışma, bu gruplar üzerine, grupların bileşimi ve işleyişi üzerine olmuştu. Dersim kendi pratiği üzerinden grupların iç işlerliği ve inisiyatiflerine önem vermek gerektiğini, Türkiye koşullarında kayıtların değil fiili işlerliğin esas olması, fakat bunun gençliğin bağımsız inisiyatifini gözetken bir ciddiyetle ele alınması gerektiğini savunuyordu.

YDGD'nin sıkıyönetim tarafından kapatılması örgütü zayıflatmadı. Tersine faaliyet daha fazla birimlere oturdu. İl ve ilçeler, daha çok da Dersim merkez, Mazgirt, Pertek ve kısmen de Hozat, önemli bir gençlik gücünü örgütleyen bölgeler oldu. Sıkıyönetim koşullarında Nazımiye ve 12 Eylül'ün ilk dönemlerinde de Hozat örgütüne bağlı Çemişgezek gençlik örgütleri oluştu. 12 Eylül cuntası işbaşına geldiğinde gençlik örgütünün tüm Dersim çapındaki üye sayısı yaklaşık üç bindi.

Gençlik politikası üç yıl içinde ilk hedeflerine ulaşmıştı. PKK'nın '90'lı yıllardan sonra kısmen başardığını, TDKP Dersim'de '70'li yılların sonunda başarmıştı. Dersim gençliğinin ana gövdesi YDGD'de birleştirilmişti. Henüz TDKP kurulmadan

önce, THKO Dersim örgütünün bir parti refleksi kazanmış olmasının motor gücü, bütün kesimleriyle gençlik olmuştur.

YDGD kitleler nezdinde devrimci bir partinin bürosu gibi işlev görüyordu. Böyle kullanıldığı için değil, kitleler olayı böyle gördükleri için. Ezurum, Sivas, Kayseri, Elâzığ ya da Erzincan'da faşist baskıdan ötürü eğitim imkânı bulamayan gençlerin ailelerinin başvurdukları mekân, Tunceli YDGD oluyordu. Çocuklarını Tunceli YDGD'ye teslim eden aileler, büyük bir huzurla evlerine dönüyorlardı.

Dersim köylerinde ya da kent merkezinde çocuklarının gelişiminden rahatsız olanlar ya da çocuklarına söz geçiremeyenlerin başvurduğu ilk adres yine YDGD başkanlığı oluyordu. Çünkü YDGD üzerinden oluşan sosyal-siyasal atmosfer, bu ortama giren gençleri çürütücü tutumlardan, içki ve kumar gibi kötü alışkanlıklardan uzak tutuyordu.

Köylerdeki anlaşmazlıklar ya da çözüm bekleyen sorunlar, dilekçelerle YDGD'ye iletiliyordu. Konumumdan ötürü, 1977 yılından başlayarak sıkıyönetim gelene kadar (26 Nisan 1979), "YDGD Başkanlığına" başlıklı sayısız dilekçeye² muhatap olmuştum. Devlet iktidarının boşa çıkartılması ya da fiilen iktidar olmak böyle birşeydi.

YDGD sayısız provakatif girişime alet edilmeye çalışıldı. Dersim örgütü bu konuda gerçekten devrimciliğin hakkını veren bir tutum gösterdi. Defalarca YDGD başkanlığına ajan olduklarına dair isim listeleri gönderilmişti. İçlerinde karşı tarafa çalıştığı bilinen isimler de vardı. Fakat YDGD gençliği bir tek olayda bile

2- Söz konusu dilekçelerin tümü partiye ulaştırılmıştı. Köylüler arasındaki sınır ve mera anlaşmazlıklarında taraf olmayıp sorunu devrimci bir perspektifle ele alma sorunu da bu nedenle partide ve gençlikte tartışılmıştı. Kimi sol grupların kendi taraftarı görünenleri kollayan tutumları devrimcilik adına çok rahatsız ediciydi. Bu nedenle Hüseyin Sancar hukuk eğitimini tamamlayıp Dersim'e döndükten sonra bu alanda özel devrimci bir rol üstlenmeye hazırlanıyordu.

yanlış yapmadı. Zaten teşhir edip etkisizleştirmek dışında bir politik tutumu da yoktu. Teşhir etmekten, böylece insan içine çıkmaz hale getirmekten daha etkili bir yöntem de olamazdı.

Herhangi bir nedenle husumet duyduğu ya da muhtarlık yarışında rakip gördüğü kişileri etkisizleştirmek isteyenlerin de YDGD'yi kullanmak için sayısız girişimi oldu. Ama bunların hiçbirine prim verilmedi. Aynı şeyler köylerde, özellikle itibarlı devrimci öğretmenler üzerinden deneniyordu. Fakat eğitim emekçilerinin saygınlıklarına leke düşürecek tek bir yanlış davranış yaşanmadı.

Dersimde kadın çalışması

Dersim'in çehresini değiştiren, devrimci değerlerin yükselmesini sağlayan, modern bir sosyal yaşamın önünü açan, böylece HK-TDKP'nin Dersim'de siyasal bir hareket olarak etkili hale gelmesini sağlayan bir diğer gelişme, kadın dünyasında yaşanan değişim ile kadının örgütlü aktif bir güç olarak siyasal sürece dahil olması oldu.

Bu süreç Dersim'de '70'li yılların ikinci yarısında başladı. Daha önceleri tek tek militanlar düzeyinde ileri çıkanlar elbette vardı. Fakat sayıları hem çok sınırlıydı hem de büyük bir sosyal baskı altındaydılar. '70'li yılların başında etkisi süren feodal kültür ve gelenekler ile bunların ürünü olan son derece ağır aile baskısını mahalle baskısı ve sosyal kontrol tamamlıyordu.

Tüm bunları kırarak siyasal sürece dahil olmak son derece güçtü. "HK'lı kızlar etek altına pantolon giyerlerdi" türünden sataşmalar, o genç kadınların feodal değerleri kırma çabalarına karşı bir saygısızlıktır yalnızca. Zira onların etek altında pantolon giymeleri, o koyu feodal baskıdan çıkış için bir manevraydı. Devrimcileşen genç kadınlar, siyasal yaşamın etkin unsurlarından biri haline gelebilmek için ailelerinden az baskı görmediler.

Bugünün Dersim'inde modern bir kadın-erkek ilişkisi, bu te-

melde az çok demokratik bir sosyal yaşamdan söz edilebiliyorsa, bunda '70'li yıllarda bu baskıları yaşayan fakat yine de devrimcilikten vazgeçmeyen genç kadınların çok büyük emeği var. Bu çabalar sayesinde düzlenen zeminde ilerleyenlerin hiç değilse bunu unutmamaları gerekirdi.

Devrimcileşen bu genç kadınların bir bölümü düzenden hızlı bir kopuş yaşamıştı. Hemen her grubun simge genç militan kadınları vardı. Fakat özgün bir kadın çalışması yürüten tek hareket HK-TDKP oldu.

HK-TDKP'nin Dersim merkezde doğup büyümüş bir grup genç kadın militanı vardı. Başlangıçta çalışmayı daha çok bu grup omuzlamıştı. Buna THKO'nun bir grup/çevre olmaktan çıkıp harekete dönüştüğü süreçte eğitim ve sağlık emekçileri dahil olmuşlardı. O günkü adlandırma ile Sarı Nilgün ve Kara Nilgün hocalar, siyasal yaşamdan uzak bir konumdan bir anda kendini aktif siyasal yaşamın içinde bulan Saniye Kızılarıslan Hoca gibiler, kadın çalışmasının etkili olmasının emektarlarıydı. Genç kadınların ve memur kadınların oluşturduğu halkayı "HK'lı analar"ın kendine özgü konumu tamamladığında, hareketin belirgin gücü siyasal çalışma ve gösterilere yansımıştı. Feodal kalıpların kırılması ve kadının siyasal yaşama dahil olması bu sürecin ardından geldi.

TDKP'de iki seçim kampanyasının mahallelerdeki yükünün neredeyse tamamını genç kadınlar omuzlamışlardı. Kadınların sokakta yayın dağıtması, afiş yapıştırması ya da eğitim toplantılarına erkek yoldaşlarıyla birlikte katılması ise iki seçim kampanyasından çok sonra olanaklı hale gelebildi.

Bu faaliyetler 1977 yılı ortalarına kadar sıkıntısı çekilen kadın militan sorununun aşılmasının zeminini yarattı. Kadın dünyasına devrimci tarzda girebilme olanaklı hale geldi. O gün adı konmamış bir devrim dönemi, kadın dünyasında da ilk ürünlerini vermeye başlamıştı. Değişim bu yeni güçlerin çıkışıyla hızlanacaktı.

Kadın örgütlenmesi ve dernekleşme bu temel üzerinde ola-

naklı hale gelmişti. Kadın örgütlenmesinde ilk hedef ev emekçilerini sürece dahil etmek olmuştı. Öğretmeni, memuru ve öğrencisinin yanısıra, “köyün çeşmesi dışında bir yere çıkamamışlar” bu faaliyetin birinci dereceden sorumluları oldular.

“Bu işi yürütemezler” denilerek örgüt içinde gösterilen direnci, “onlar evlere hizmetçi değil birer devrimci olacaklar” diyerek yine Sinan kırmıştı. Bunun ilk örnekleri de hayat yoldaşı Altun ile Asiye yoldaş olmuşlardı. Aynı süreçte bu çalışmaya dahil olan Müşerref’in Sinan’ı kastederek “ben hayatımda tek bir devrimci tanıdım” demesi, Sinan’ın o süreçte yaptığı kritik müdahalelerin akıllarda bıraktıklarıyla ilgiliydi. Altun, Asiye ve Müşerref, gerçekten de kollarından tutularak bir anda göle atılmış ve haydi yüzün bakalım denilmişti. Onlar ise emekçi karakterlerini pratikleriyle göstermişlerdi.

Hareket kitle çalışmasına yöneldiği ilk andan itibaren HK’lı anaların kendi içlerindeki iletişimi de başlamıştı. Bu başlangıçta siyasal bir aktifleşmeden çok çocuklarını koruma kaygısının ürünü olmuştı. Süreç bu çabanın giderek kitleselleşip siyasal bir karakter kazanmasını sağladı. Dağ Mahallesi başta olmak üzere birçok yerde HK’lı analar, yoğun asker ablukasının olduğu günlerde bildirileri çocuklarının elinden alarak kendileri dağıtıyorlardı. Sıkıyönetimin ilk gününde çarşı meydanında yapılan korsan gösterinin ana kitlesini bu HK’lı analar oluşturmuşlardı. Emniyet müdürünün polis ve askere hedef gösterdiği ve “onu alın” talimatı verdiği konuşmacıya ulaşmalarını yine bu analar engellemişlerdi. Sıkıyönetimden hemen sonra dönemin valisine giderek iş isteyen emekçi bir kadına, “genç ve güzel bir kadınsın, niye bunu değerlendirmiyorsun?” diyen valiyi hükümet konağının önünü birkaç saat içinde doldurarak “özür dilerim, yanlış anlaşıldı” dedirten de yine HK’lı bu analardı. Ve lise işgali eyleminde polis ve asker barikatlarını yaranların en önünde yine HK’lı analar vardı.

Dersim’de devrim süreci her katmandan emekçinin her tür-

l  inisiyatifinin, fedakarlığının ve yaratıcılığının harekete geçi-
rilmesine tanıklık ediyordu. Kadınlar ve özellikle de analar, bu
süreçte etkin rol oynayan bir kesim olmuşlardı.

Dersim’de Sinan’ın TDKP’si bir mevzi daha yaratmıştı.

Egemen feodal kültür ve kırılğan konum

Tüm bunlara ve bu doğrultuda alınan mesafeye rağmen dev-
rimcileşen kadının konumu son derece kırılğandı. Egemen feodal
kültür ve bu kültürün ürünü davranışların örgütte güçlü etkile-
ri vardı. TDKP Dersim  rg t  kendi içinde devrimci dönüşümü
sağlayabilmiş değildi. Pratik siyasal mücadelede  ne çıkan ka-
dını örgütleyerek kadrolaştırmayı başaramamış olması ise  ne
 ıkan en büyük zaaf alanıydı.

Dersim ağır feodal geleneklerden sıyrılıyordu. Yüzyılların ge-
leneklerini 3-5 yılda kırmanın güçlüğü elbette tahmin edilebilir.
Fakat devrimci dönemler, birkaç yüzyıllık gelişmenin birkaç on-
yıla, bazen yalnızca birkaç yıla sığdırılması da demektir. Dersim
bu sürece girdi ve onu hızlı yaşadı.  nemli ilerlemeler sağlandı.
Fakat devrimci sonuçlarını kalıcılaştırma konusunda gerekli ra-
dikal adımları atamadı. Tutuculuğın kırılarak yeni bir döneme
girmenin koşulları olgunlaşmaya başladığında ise, 12 Eylül faşist
cuntası ile bu sürecin  n  kesilmiş oldu.

Faşist generallerin 12 Eylül darbesini yaptıkları dönemde
Dersim merkezde siyasal faaliyet içinde kadın-erkek ayırımı ne-
redeyse yok olmuştu. GKB ya da YDGD  yesi genç kadınlar,
erkek militanlar kadar siyasal faaliyette aktiftiler. YDGF, 1980
Temmuz ayında, illegal koşullarda yaklaşık 35 bin üyesinin se ti-
đi delegelerle merkezi kongresini topladığında, kongreye katılan
28 delegenin sadece üç kadındı. Bunlardan biri Eskişehir dele-
gesiydi. Öteki ikisi Kürdistan delegeleri olarak Dersim’den seçil-
mişlerdi. Sıkıyönetim koşullarında yönetimini tümüyle yenileyen
Dersim YDGD’de, GKB’li genç bir kadın başkan seçiliyordu. Bu,
o günün Türkiye’sinde bile bir ilkti. 1979-80 yıllarında onlarca

genç kadın militan kırsal alandaki parti çalışmasına aktarılmıştı.

Tüm bunlar yine de Dersim TDKP’de kadınların kadrolaştırılmasında ciddi zaafıların olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Dersim genelinde yaklaşık üç bin kişilik gençlik örgütünün varlığı düşünüldüğünde, yaklaşık bin beşyüz kişilik YDGD’li kadın üye ve yüzlerle ifade edilebilecek militan genç kadın demekti bu. Oysa TDKP Kuruluş Kongresi’ni topladığında Dersim’de henüz bir tek kadın üye bile yoktu. 1978 Konferansı’nın ardından ya da TDKP Kuruluş Kongresi sonrası aday üyelik süreci başlatılanların sayısı ise bir elin beş parmağını bulmuyordu.

Gerçekte bu genç kadınların düzinelercesi fiiliyatta parti üyesiydi. Büyük kentlere planlı bir yerleştirme ile önleri açılsaydı, TDKP Dersim’den çok sayıda kadın üye kazanabilirdi. Bunu yapmanın tek koşulu ise bu gençlerin bağlandıkları düzene müdahale ederek, onları devrimci bir temelde özgürleşme olanaklarına kavuşturmaktı. Yani örgütü onlara açmak, daha doğru bir ifadeyle, onların örgütün çekirdek gücüne yerleşebilmeleri için pozitif bir ayırmacılık yapmaktı.

Zamanın sol gruplarının Dersim’de özgün bir kadın çalışması yoktu. Fakat örneğin PKK kazandığı genç kadın militanları düzenlerinden kopartarak aktif siyasal faaliyete yönlendirme ve profesyonelleştirme bakımından ötekilerinden çok başarılıydı. Onlarca genç kadını militanlaştırmış, örgütlemiş ve Kürdistan’ın değişik kentlerindeki çalışmaya çekmişti.

TDKP bu alanda çok daha büyük bir başarı sağlayabilirdi. Zira militan devrimci kadınlar bakımından çok daha geniş bir potansiyele sahipti. Ve bunların çoğu “ben niye partide değilim?” diye adeta bağıryorlardı. Bağırıp da sesini duyuramayanlara ilişkin pratik bir örnek, TDKP’nin nasıl bir potansiyeli değerlendiremediği hakkında bir açıklık yaratır.

Hatice Küçük sessiz ama gençliğin bütün faaliyetlerinde militanca yer alan liseli bir YDGD üyesiydi. Mezun olduğunda, gençlik çalışmasında gözdolduran iki militan, Emine Coşkun ve Esmâ

Söylemez ile köy çalışmasına dahil edilmişti. Bu üçlü, örgüt hangi görevi verse gözlerini kırpmadan kabul ederlerdi.

Üç militanın sınırları belli bir köy çalışmasına verilmesi Hatice'ye normal görünmemişti. Erzincan çalışmasına dahil olmak istemiş, Erzincan çalışmasının başındakiler onun özverili girişimini değerlendirememişlerdi. Sonra İstanbul'a gitmiş, kendi imkanlarıyla fabrikalarda iş bularak çalışmaya başlamıştı. İstanbul'da kısa sürede çevresinde sevilen bir devrimci olmuştu. Örgütle yeniden ilişkiyi de bu çalışma içinde kurmuştu.

1981'de bir örgüt operasyonunda yakalanmıştı. Evlerinde iki poşet dolusu *Devrimin Sesi* çıkmıştı. Ev arkadaşlarından biri onları durakta bulduğunu, içinde ne olduğunu merak ettiği için eve getirdiğini, atmaya fırsat bulamadan yakalandıklarını söylemişti. Hatice ve öteki ev arkadaşı bu poşetlerden haberdar bile değildiler! Doksan gün boyunca ağır işkencelerden geçmişti. Merkezi operasyonun yapıldığı dönemde hala polisteydi. Hatice'nin direncini bu dönemde de kıramamışlardı. İşkencecilerin her küfür ve hakaretine anında karşılık veren Hatice, doksan gün sonra başı dik olarak savcılığa çıkarıldı. İşkenceci polis bütün çabasına rağmen onu tutuklayabilecek herhangi bir kanıta ulaşamamıştı.

Hatice tekil bir durumu ifade etmiyor. Aynı akıbeti yaşayan yüzlerce genç devrimci kadından sadece biriydi. Tıpkı YDGD'nin kurucu yönetici üyesi Cevahir gibi. Cevahir de lise döneminden sonra ailesi tarafından zorla yurtdışına götürülmüştü. Oysa kalması için örgütten küçücük bir sinyal yeterliydi. Cevahir o sinyali maalesef alamamıştı. Sinan vedalaşma sahnesini büyük bir hüznle anlatırdı. Çünkü o sahnede Cevahir ağlamıştı. Sinan duruma müdahale etmediği için kendini suçlu hissediyordu.

“Kadınsız devrim olmaz” gibi sade bir şiarın anlamının o kadar da kolay kavranabildiği sanılmamalıdır. THKO'nun 1977 öncesi kimi il yöneticileri ve ileri kadroları bile hala feodal kültürün

etkisi altındaydılar. Bunun en çarpıcı göstergesi, faaliyetin içinde etkin olan üç kadın militanın, tam da yönetici konumundaki bu kadrolarla evlendikten sonra, aktif siyasal yaşamın dışına düşmeleriydi. Böyle olması kendi tercihlerinden çok eşlerinin onlara biçtiği konumdu. Sinan da buna müdahale etmemiş ya da edememişti. Devrimci açıdan bu inanılmaz bir durumdu, ama yazık ki gerçektir. Militanlardan biri birgün, “sizin eşleriniz niye devrimcilik yapmıyor?” diye sorarak duruma isyan etmişti.

Kadın çalışmasının üç yöneticisinin bu biçimde sürecin dışına düşmelerinden, yanısıra kadın faaliyetini sürükleyen eğitim ve sağlık emekçisi kadınların neredeyse tümünün sürgün edilmelerinden sonra, bütün yük bu alanda görevli bir partilinin omuzlarında kalmıştı. Bu durum kısa süreli bir bocalamaya neden olsa bile orta vadede bir boşluğa yol açmamıştı. Çünkü siyasal kimliklerini yeni yeni bulan gençler, ev kadınlığı statüsünü aşarak devrimciliği seçenler ile “HK’lı analar”, ortaya çıkan boşluğu hızla doldurmaya başlamışlardı. Hareketi de bu yeni kuşak geleceğe taşımıştı.

Kadın çalışması ve örgütle ilişkisi alanındaki zaafiyet Der-sim’le sınırlı değildi. Dönemin devrimci hareketinin aşmaya çalıştığı ama gerekli radikal adımların atılmadığı genel bir zaafı bu. Bu zaafın dikkat çekici yanı ise tabandan çok örgüt liderleriyle ilgili olmasıydı. Örgütlerin davalarına bakıldığında, örgüt liderlerinin önemli bir bölümünün eşlerinin örgüt yapısı dışında ya da kenarında tutuldukları görülür.

TDKP yönetimi örgüt tabanında ve gençlikte nasıl bir potansiyele sahip olduğunun farkında değildi. Türkiye’nin birçok kentinden büyük sanayi kentlerine kaydırılarak fabrikalara ve işletmelere yönlendirilebilecek yüzlerce genç militan kadın vardı. Bu yapılabilseydi, bu kuşak geleneksel aile ilişkileri içinde ya da örgütsüz kaldığı için kaybolup gitmeyecekti. Onların üretim alanlarına yerleşmeleriyle, metropollerdeki emekçi yığınlar içinde ve fabrikalarda kök tutulacaktı.

Dersim'in devrimcileşen genç kadınları yoksul kesimlerden gelmeydiler. Kendilerine doğru bir önderlik edildiğinde, böyle bir çalışma içinde kendilerini bulacakları ve zorluklardan kolay yılmayacakları kesindi. Aynı şey Türkiye'nin değişik bölgelerindeki genç potansiyel için de geçerliydi.

Dönemin kitlesel büyüklük bakımından ilk dördü içinde sayılan TDKP'nin Kuruluş Kongresi'nde kadın delege olarak sadece Elif Gönül Öztürk olduğu söylenir. O da '68 kuşağından gelmedir. Ankara, İzmir, Adana gibi partinin geniş kitle bağları olan kentlerde faaliyeti omuzlayanların önemli bir kesimi kadınlardı. Fakat neredeyse hiç kadın yönetici yoktu.

Kır ve kent kitle çalışması

Köy çalışması: Birlik ve dayanışma kooperatifleri

Hareketin etkisinin gelişmesinde rol oynayan üçüncü halka, köy gruplarına dönük çalışma ve bu çalışmada kendine özgü bir yer tutan tüketim kooperatifleri olmuştu.

1977 yılı itibarıyla ayrı bir köy çalışması henüz yoktu. Köylerde bir militanlar topluluğu ve taraftarlar grubu olmakla birlikte faaliyet hemen tümüyle amatörce yürütülüyordu. THKO İl Komitesi dışında resmi sıfatı olan bir organ da yoktu. İlçe organları daha çok çalışma komiteleri statüsündeydi. Bu amatör örgütün kitlelere dönük siyasal çalışması yine de çok etkiliydi. Düzenli yayın ve bildiri çalışmasını sistemli bir siyasal teşhir ve ajitasyon faaliyeti tamamlıyordu.

Köylerdeki özgün çalışma, köylülerin birlik ve dayanışmasını geliştirmeyi hedefleyen tüketim kooperatiflerinin ortaya çıkmasıyla başlamıştı. Bunu da eğitilmiş ziraatçıların inisiyatif ve girişimlerine borçluyduk. Ziraat teknisyeni Hıdır Yıldız'ın öncülük ettiği bu girişim köy gruplarınca büyük ilgi ve destek görmüş, hızla yaygınlaşmıştı.

Kitlelerin doğal önderlerini etkileyip kazanmanın, onların

yaratıcılığına ve inisiyatifine güven duymanın siyasal mücadelede nasıl sonuçlara yol açabileceğini görmek bakımından son derece öğretici bir girişimdi bu. Doğal önderlerin girişimiyle ortaya çıkan ve köylü inisiyatifi olarak şekillenen kooperatifler, TDKP'nin Dersim'de geniş köylü kesimler içinde güç olmasının ve itibar kazanmasının önünü açmıştı. Kooperatifleşmiş köy gruplarında Hıdır Yıldız'ı tanıyan o zamanın köylüleri kırk yıl sonra bugün bile, "Hıdır Yıldız bizim için allahın bir lütufuydu" demektedirler.

Bu kooperatifler köylüler arasındaki birlik ve dayanışmanın araçları oldular. Pertek'in merkezi köylerinden Tozkoparan ve yakın köylerde yer yer üretim alanlarına yönelseler de, asıl işlevleri yoklukların, stoklamanın, yani karaborsacılığın yaygın olduğu o dönemde un, şeker, çay, tuz gibi temel tüketim ürünlerini karborsaya takılmadan üyelerine ulaştırmak olmuştur. Kooperatiften yoksun köylüler stoklama nedeniyle temel tüketim maddelerini bulamazlarken kooperatifi olan köylülerin sıkıntı yaşamaması, kooperatifleşmeyi teşvik ediyordu. Bu durum kooperatifsiz köyleri harekete geçirerek güçlerini birleştirip dayanışma içine girmelerinin önünü açmıştı. Tek tek kurulan kooperatifler bir süre sonra kendi aralarında iletişimi güçlendirmiş ve dayanışmayı artırmışlardı.

HK taraftarlarının girişimi gerçek bir köylü inisiyatifine dönüşmüştü. Köylüler özgür iradeleri ve eşit katılım payı ile kooperatiflere üye olmuşlardı. Maddi gücü olmadığı için katkı payı veremeyen köylüler de bu imkândan faydalanan, kooperatif toplantılarında söz sahibi olabiliyorlardı. Yoksun oldukları tek şey seçme ve seçilme hakkı idi. Kâr amacı yoktu bu kooperatiflerin. Satışlardan elde edilen gelirlerin, çalışanların geçimi için yapılan ödemeler çıktıktan sonra kalanı kooperatifin ana sermayesine ekleniyordu.

Kooperatiflere üye olan köylülerin A ya da B grubuna destek vermelerinin, hatta CHP-AP gibi düzen partilerine oy veriyor ol-

malarının pratikte bir önemi yoktu. Köylüler ve komşu köylüler arası ayırım çizgileri giderek silikleşiyordu. Aşiretler ya da bir aşiretin alt kolları olan ezbetler arası çekişmeler azalıyordu. Kırsal alanın önemli bir sorunu durumundaki köyler ya da köylüler arasındaki sınır anlaşmazlıkları önemini yitiriyordu. Düne kadar birbirine kin güdenler, mahkeme kapılarında yıllarca sürünenler, artık sorunlarını oturup konuşarak çözüyorlardı.

Bu kooperatifler yalnızca eski düşmanlıkları sona erdirmiyordu. Yeni dönemin sorunları ve çekişmelerinde de olumlu işlevleri oluyordu. 1977-80 dönemi TDKP-PKK çatışmalarının sürdüğü yıllardı. Bu kooperatiflerde bir araya gelen ve kiminin çocukları PKK'lı kimininki de TDKP'li olan köylüler, bu çatışmanın yarattığı gerilimden uzak durdular. Yer yer çocukları üzerinden baskı kurarak çatışmalardan uzak tutmaya çalıştılar.

Kooperatif çalışanlarının tümü TDKP militanı ya da taraftarıydı. Bunlardan Sinan'la irtibatı olmamış tek bir kişi bile yoktu. Fakat bu kooperatiflerin bağımsız tüzel kişiliklerine bir kez bile parti müdahalesi olmadı. Onların kendi kurumları ve kendi işleyişleri vardı. Fakat onların başarısı tartışmasız bir biçimde politik itibar olarak TDKP'ye yazılıyordu.

Merkez ilçede işçi-emekçi çalışması

Bu üç temel halkanın yanına, Yol-Su-Elektrik (YSE) ve Karayolları gibi kamu alanındaki kurumlarda çalışan işçilere dönük örgütlenme adımlarını eklemek gerekiyor. Dersim İl Komitesi en yaşlı ve deneyimli üyesi Hasan Güneş'i merkez ilçe komitesine yerleştirmiş, işçi-emekçi ve esnaf çalışmasını ona bağlamıştı. Öğretmen ve memur örgütlenmeleri, lokanta, terzi, atölye vb. yerlerde çalışanların birim örgütü, hepsi bir arada hareketin toplam görünümü ortaya çıkmıştı. Parti emekçi katmanların tüm kesimlerindeki örgütlenmeler üzerinde yükselmeye başlamıştı. Hareket geliştikçe kendisiyle birlikte Dersim'i dönüştürme gücünü de böylece bulmuştu. Genci, işçisi, esnafı, zanaatkarı, me-

murı, köylüsü ve kadınıyla devrimci yükseliş bir dalgaya dönüşmüştü.

Kültürel etkinlikler

Dersim örgütü 1977 yılından itibaren kitlelerin siyasal eğitiminde tümüyle kendi olanaklarına dayanarak hazırladığı geceler ve bu gecelerin bir parçası olarak tiyatroları etkili araçlar olarak kullanmaya başladı. İsmail Gökhan Edge'yi anma ve işkenceleri protesto, Pir Sultan ve 6 Mayıs geceleri, Kürdistan'da sömürgeci zulmü işleyen tiyatro oyunu "Maho Dayı" gibi... Bu tür etkinlikler izleyen emekçilerde derin izler bırakmıştı. Pir Sultan ve 6 Mayıs geceleri ile "Maho Dayı" oyunu talep çokluğu nedeniyle il merkezinde ve kimi ilçelerde günlerce tekrarlanmıştı. Geceleri izleyen emekçilerin ertesi gün yaptıkları ilk iş komşularına ve dostlarına oyunları izlemelerini tavsiye etmek oluyordu.

Müzik korolarında yer alanlar, piyeslerde oynayanlar bu işi hayatlarında ilk kez yapıyorlardı. Bugün olduğu gibi popüler sanatçı çağırıp sonra da kitlesel bir gece yaptık denilmiyordu. Katılım siyasal çalışmanın ürünü olarak gerçekleşiyordu.

Koronun ya da oyunlarda rol alanların amatör olduklarına insanları inandırmak zordu. Terzi Osman jandarma komutanını profesyonel bir dizi oyuncusu kadar ustaca canlandırmıştı. Sahne bir köyün meydanında geçiyordu. Jandarma komutanı Kürt köylülerini bir harmana toplamış, sırasıyla meydan dayasına çekiyordu. Sıranın köylülerden biri rolündeki torununa geldiğini gören babaanne "ağ.. sıra ame Wusema" (aah, sıra bizim Hüseyin'e geldi) diye çığlık atmış ve fenalaşmıştı. O babaanne bir oyun seyrettiğini unutmuştu.

Ali Aydın hocanın³ Deniz'in darağacına gidişini canlandırırken gösterdiği canlılık ve içtenliğe profesyonellerin ulaşamama-

3- Ali Aydın Akdeniz olimpiyatlarında madalya kazanmış şair ruhlu bir lise öğretmeni ydi.

larında şaşılacak bir şey yoktu. Ahmet Emek'in Pir Sultan gecesinde kullandığı üç telli cura ile "yürü bre Hızır Paşa, senin de çarkın kırılır" deyişini okuyarak yarattığı coşku ve körüklediği devrimci öfkeyi saz ustası Erdal Erzincan elbette yaratamazdı. Kayseri'de faşistler tarafından katledilen İsmail Kara'dan daha güzel "Mahpusun içinde üç ağaç incir"i yorumlayan var mıdır acaba? Rol yapmak ile benliğini vermek tümüyle iki farklı düzeydir, bunu anlatmak istiyorum.

Tüm bunlar elbette eşine az rastlanır bir ciddiyet ve sorumlulukla eğitimliler tarafından hazırlanıyordu. Devrimci Dersim'in yaratılmasında, sürgüne gönderildiklerinde evlerindeki saati gençlere hatıra olarak bırakan sevgili müzik hocalarımız Murat ve Nihal Kara'nın yaratıcı, aynı ölçüde de eğitici emeklerinin yeri çok büyüktür. Dersimliler unutmamalılar ki, devrimci Dersim'in oluşumunda Dersimli olmayan devrimcilerin de büyük katkıları oldu. Samimiyet, içtenlik, hesapsızlık ve gayret ürüne dönüşüyordu. Birkaç hafta içinde Sovyet ve Enternasyonal marşları ile Pir Sultan'ın deyişlerinden ve halk müziği parçalarından oluşan bir repertuarı, amatörlerden oluşan fakat profesyonel performans sergileyen bir koro ile hazırlamak, Nihal Hoca'nın çabası olmaksızın başarılamazdı.

Kollektif emek kendini bir başka ürettiyordu. Herkes sınırsız bir enerjiyle çalışıyor, fakat kimse "ben yaptım" demiyordu. Yapılan herşey kollektif emekte birleşerek partiye akıyordu. Kollektif paylaşımın verdiği o doyumsuz haz, bireysel performansı da üst seviyeye çıkarıyordu. Sayısız insan çok doğal bir biçimde varını yoğunu devrimci mücadeleye veriyordu. Devrim, örgüt ve onun ihtiyaçları denildi mi akan sular duruyordu.

Mücadele geliştiriyor, paylaşım büyütüyor

1978 yılının ortalarına gelindiğinde, Dersim örgütü artık bir siyasal hareket/parti olma refleksi göstermeye başlamıştı. Resmi

örgüt şema ve şekil olarak çok değişmiş değildi. Çevre ve çeper nispeten daha şekilli idi, o kadar. Fakat dışardan bakan biri Dersim'in her yanında ağ gibi örgütlü bir güç olduğunu düşünürdü. Toplumun bütün kesimlerine yayılan bir etki ve artan tempoda süreklileşen bir siyasal çalışma vardı çünkü. Güçler deneyim kazanarak çoğalıyordu. Hareket yayılıp güçlendikçe, kendisiyle beraber Dersim'in çehresini de değiştiriyordu. Feodal karanlık kısa sürede parçalanmıştı. 12 Mart zulmü püskürtülmüş, sokak özgürleşmişti. Kadını, erkeği, genci, yaşlısı artık günlük yaşamda devrimin ve devrimcileşmenin sorunlarını tartışıyorlardı. Siyasal çalışma ve gösterilerden etkilenen çocukların oyunları değişmişti. Onlar da kendilerince örgüt kuruyor, köylerde hemen her günün akşamı yürüyüş ve miting düzenliyorlardı.

Tüm bu gelişmeler ısrarlı bir devrimci çalışmanın, emekçilerle onların davası için samimi bir bütünleşme çabalarının ürünleriydi. Bazılarının o gün önerdiği yol izlenseydi, yani devleti, polisi ve Tunceli'nin kalburüstü tabakasını ürkütmeyen, onların gözüne hoş gelen sınırlarda davranılmış olsaydı, Dersim milim ilerleyemezdi.

Devrimci mücadele çok şeyi inanılmaz bir hızla değiştirmişti. Çok büyük bir içtenlik, adanmışlık, dostluk ve yoldaşlık bağı oluşmuştu. Pratik siyasal faaliyette geceli gündüzlü aktif çalışan yüzlerce genç vardı. En başta Dersim merkez olmak üzere alanlardaki çekirdek güçler, son derece doğal bir işleyişle binlerce gencin enerjisini harekete geçiriyorlardı. Bütün yetersizliklerine, devrimci mücadeledeki bütün deneyimsizliklerine, buradan beslenen hatalarına rağmen dönemin devrimci kuşağı Dersim'de birşeyler başarmıştı.

Sinan'ın çekirdek ekibi ile yola çıkılmış, siyasal faaliyet ve kampanyalar politik etki yaratmış, gençlik, kırsal ve mesleki alanlarda doğal önderlerle buluşma üzerinden hareket yayılmaya başlamıştı. 1978 başına gelindiğinde THKO-HK artık farklı bir görünümdeydi. Örgütlü olmak ve örgütlü hareket etmek, kol-

lektifin bir parçası olmak ve bu kollektiften güç almak teoriden çıkmış, pratiğe dönüşmüştü. Şimdi artık hareketi sürükleyen kadınlı erkekli, öğrenci emekçi gençlerdi.

Bu gençlerin ilişkilerinde devrimcilik ilk göze çarpan özellikti. Militanlar gözlerini kırpmadan birbirleri için canlarını tehlikeye atıyorlardı. Kimse kimsenin kusuruna oynamıyor, herkes birbirini tamamlamaya, yardımcı olmaya ve gerektiğinde yoldaşının yardımını almaya çalışıyordu. Bu komünal toplulukta ben yoktu, biz vardı. Ben diyen genellikle örgütün müdahalesine ihtiyaç kalmadan kendisini kollektifin dışında buluyordu. Militanı ve taraftarı dönüştürmede örgütün iç atmosferinin yarattığı imkanlardan daha etkili bir yöntem olamazdı. Devrimci örgütlerde yer alanlardan başlayarak yükselen devrimci değerler toplumda da hızla karşılığını buluyordu. Feodal-burjuva dünyanın insanı küçülten bireycilik, bencillik, ikiyüzlülük, çıkarıcılık, dostunu bile kazıklama, ahlaki çürüme ve düşkünlük, kumar, bağımlılık vb. melanetlerinden korunmada, yükselen devrimci değerlerin ve devrimci ortamın etkisi belirleyiciydi. Sayıları Dersim merkez ve çevreleyen köylerinde militan kadro gücü yaklaşık 70-80 kişiyi buluyor, Mazgirt, Pertek ve Hozat buna eklendiğinde sayı katlanıyordu.

Bu komünal topluluk üyeleri yoldaştlar. Yoldaşlık onlar için aynı örgüt saflarında olmak değildi yalnızca; yaşam birliği, ortak paylaşımdı, yoldaşını kendinden önce ve kendinden çok düşünmekti. Yoldaşına karşı açık yüreklilik ve büyük bir dostluktu. Emekçi kesimlere ve taraftarlara karşı ise büyük bir sorumluluk ve koruma çabasıydı.

Yine bir örnek: Sıkıyönetimli günlerde polis bir taraftarın işyerini basmış, aramada iki silah bulmuştu. Bu esnada tesadüfen orada bulunan henüz çocuk yaştaki bir GKB'li, hiç ilgisi olmadığı halde, silahları üstlenmişti. Arama yapan polise “yolda bulmuştum, buraya geldim ve siz geldiniz” diyerek, ağır işkencelere rağmen söylediklerinde diretmişti. Uzun işkence sürecinden son-

ra işyeri sahibi serbest bırakılırken, kendisi ateşli silahları bulundurma yasasına muhalefetten tutuklanmıştı.

Bu, kitle ilişkilerine karşı oluşan bir devrimci sorumluluk düzeyiydi. Temelinde ise örgütlü bir güç olmanın yarattığı atmosfer vardı. Örgüte ve yoldaşlarına bağlılık kitle ilişkileri karşısında bir sorumluluğa dönüşüyordu. Devrimciler dostlarını, dostları da devrimcileri koruyordu.

Siyasal ve manevi değeri ölçülemez bu tablonun oluşumu elbette kollektif emekle mümkün hale gelmişti. Fakat bu kollektif emek içinde iki kişinin yönlendiriciliği tayin edici olmuştu: Sinan ve onun gençlik içinde güvence olarak gördüğü Metin Demir.

Sinan ve kadrolarla ilişki

Sinan niye herkes için hem yoldaş, hem önder ve hem de dosttu? Neden bu kadar çok seviliyordu? Bunu anlayabilmek için Sinan'ı bilmek gerekir. Çünkü Sinan kendisi gibi yaşar ve davranırdı. İnsan ilişkilerinde rahattı. İnsanlarla kolay kaynaşırdı. Toplumun tüm kesimleriyle çok iyi ilişkileri vardı. Her kesim içinde özel dostları, bu dostlarıyla özel muhabbetleri vardı. O günü geldi gençlerle futbol oynadı. Kumsalda uzun atlama yarışına katıldı. Saz çalıp birlikte türküler söyledi, halaya durdu. Esprileriyle militanları ağız dolusu güldürdü. Pratikte onlardan farklı bir yaşam tarzı hiç olmadı. Herşeyiyle militanlara ve kitlelere açıktı.

Sinan'ın Dersim merkezdeki evi, Altun abladan ötürü gündüzleri kadınlar derneğinin bir şubesi, geceleri ise pratiğe çıkarak yazılama yapan, bildiri dağıtan veya afiş asan militanların sabah saat 4-5 sıralarında aç, yorgun ve üstleri toz ve çamur içinde teklifsizce girdikleri bir mekandı.⁴ Gizlilik yalnızca örgüt ilişkileri sökonusu olduğunda geçerliydi.

4- Bir ev nasıl oluyor da gündüz kadınlar çalışmasının bir şubesi, geceleri ise militanların faaliyetten sonra konakladıkları bir yer olabiliyor, bu memleketin polisi yok mu diye sorulabilir. Cevabı basit: Evet, polis yoktu!

Sinan kadro ve militanlarla ilişkilerinde de rahattı. Bir önderdi fakat kimi örgüt şeflerine özgü o üstten bakan yaklaşım Sinan'da yoktu. Dersim örgütü yer yer örgüt sopasıyla iş yapmaya çalışan kadroları elbette gördü. Fakat en başta Sinan bunun bir tarza dönüşmesine izin vermedi. Önderliğin şeffikle değil, kapasite ve bütünleşme ile yapılacağını pratik olarak gösterdi. Bunun örgütte bir kültüre dönüşmesini arzuladı ve kadrolarla ilişkilerini bu tarz üzerine kurdu.

Daha somut bir fikir edinmek için Sinan'ın adım adım kendi yerine hazırladığı Metin Demir'le ilişkilerine bakmalıyız.

Bazı şeyler hissedilir!

Daha çocuk yaşta devrimcileşen ve 12 Mart'ın Diyarbakır zindanının maskotu Metin Demir, '70'li yılların ortasında Diyarbakır'dan hapishane arkadaşları olan TİKKO'cuların, yakın köylüleri olan PKK ileri kadrolarının, PKK'yı gerçekte vareden Tunceli Öğretmen Okulu kadrolarının ve Cephecilerin kazanmak için özel çaba harcadıkları biriydi. Çünkü o “'71'den kalma” bir devrimciydi. Metin bu yoğun ilgi ve ısrara rağmen kimseyle örgütsel bir ilişkiye girmemişti.

Sinan bir bakıma bir avcıydı. Onun varlığını öğrendiğinde bir yolunu bularak bir hafta sonu köyünde misafir etmişti. Metin'in anlatımına göre, ilk karşılaşma bütün mesafeyi ortadan kaldırır. Birbirleriyle çok şey tartışmaları gerekmez. Metin bu ilişkinin başlangıcı için, “bazı şeyler hissedilir, bizimki ilk anda karşılıklı oluşan hesapsız bir yakınlık olmuştu” diyor. 1975'lerde başlayan bu dostluk hiç bitmedi. Sinan son nefesini verirken Metin yanıbaşındaydı.

1978 yılı başından 1979 Nisanı'na kadar Dersim'de sokaklar özgürdü. İktidar sıkıyönetimle bu duruma son vermeye çalışmış bu da olmamıştı. Sürecin seyri 12 Eylül cuntasıyla birlikte değişti.

Sinan Metin’le karşılaştığında, bir insan sarrafı olarak, gençlik çalışmasına aradığı önder tipini bulmanın sevincini yaşamıştı. Metin belki henüz çok gençti. Teorik birikimi yeterli değildi. Fakat derinlikli bir politik sezgi gücü vardı. Metin’in mantıklı ve gözü kara militan kişiliği, güçlü örgütçü bir kimlikle birleşiyordu.

Sinan sezgilerine güvenmişti. Metin’i kısa süre içinde gençlik yönetimi ekibine katmış, çok geçmeden de gençlik çalışmasının başına geçirmişti. Ona kendisi kadar güvenmiş, onun etrafında bir ekibin adım adım güçlendiğini gördükçe de kendisi gençliğin pratik alanından çekilmişti. PKK ile yaşanan çatışma sürecinde zorunlu birkaç müdahale dışında, Metin ile birlikte yalnızca GKB-İK’nın birkaç toplantısında bulunmuştu. Bunun dışında gençlik alanına hiç müdahale etmemişti. İçi rahattı. Çünkü gençlik, önderliği, yöneticileri ve çekirdek güçleriyle çok kısa sürede kaynaşmış, adeta tek irade haline gelmişti.

Nasıl ki her hücrenin, her birimin oluşmasında Sinan’ın dolaysız bir kuruculuğu vardıysa, Dersim merkezde saflara katılan her militan gencin ilk pratiğinde de Metin’in dolaysız bir kılavuzluğu vardı. O çeliğe su vermeyi iyi biliyordu.

Metin, Sinan’ın aksine, henüz yeterince tanımadığı ilişkilerde biraz soğuk bir kişi izlenimi verirdi. Bu, yeni ilişkilerin yer yer çekingen davranmalarına neden olurdu. Fakat bu eşik bir kez aşıldığında, aradaki mesafe hızla yok olur, yoldaşça sıcaklık ilişkide egemen hale gelirdi.

Metin kısa sürede kendi yerini doldurdu, gençler de onunla bütünleştiler. 1976 sonu 1977 başında, o artık gençlik örgütünde tartışmasız bir önderdi. Sinan’ın bunu böyle planladığını söylemek için çok nedenimiz var. Yapılanın özlü tanımlaması, Sinan’ın, asli görevlerinde yoğunlaşmak üzere, onu adım adım kendi yerine hazırlamasıdır.

Parti faaliyetine dahil edildikten sonra da bu tutumu sürmüştü. Metin kongre süreciyle birlikte TDKP Dersim il yönetimi içinde çok doğal ve tartışmasız bir otorite haline gelmişti. Sinan

onu il sekreterliğine önerdiğinde, bu çok doğal bir gelişme olarak karşılanmıştı. Gerçekte ise ikisinin iradesi bir tek otoriteye dönüşmüştü: TDKP Dersim önderliği.

Bu bölümü kapatmadan son bir hususa değinmekte yarar var.

TDKP Dersim önderliği ve birlikte olduğu çekirdek grup kitlelerle içiçe yaşıyorlardı ve tabanın tam denetimine açıktılar. Böyle olması devrimci yaşam tarzına uyumu, hiçbir zorlama tedbir almadan, kendiliğinden yaratıyordu. Yeni yaşama uyum sağlamakta zorlanan, hata yapan ve örgüte yabancı bir tarzı dayatmaya çalışanlar anında tabanın dikkatini çekiyor, tepki topluyordu. Böylelikle konformizm, bencillik, bürokratism vb. komünal yaşama yabancı alışkanlıklar, saflarda uzun süreli yaşam alanı bulamıyordu. TDKP Dersim örgütünde elenme doğal bir seyir içinde ve büyük ölçüde de tabanın dışlamasıyla yaşanıyordu.

Büyüyen hareket, dar kalan örgüt

THKO'nun TDKP-İnşa Örgütü ismini aldığı 1978 Çorum Konferansı'ndan önceki süreçte, Pertek Merkez'de bir yürüyüş ve miting düzenlenmişti. İlçe merkezi ve okullardaki sivil faşist güçler hala varlıklarını koruyor, dahası jandarma desteğiyle devrimcileri ilçe merkezinden çıkartmaya yelteniyorlardı. Fakat gösteri Pertek koşullarında inanılmaz bir kitle katılımıyla yapılmıştı. Üstelik mitinge dışardan fazla katılım olmadığı gibi öteki sol gruplar da katılmamıştı. Bu kalabalık ve coşkulu miting sivil faşist güruhun Pertek merkezden sökülmesinin de başlangıcı oldu.

Gösterinin dışardan gelen iki konuğu vardı. Zamanın Arnavutluk çizgisindeki Alman partisinin bir temsilcisi ile dönemin örgüt sekreteri Ercan Öztürk. Alman konuk bu gösterinin gerisinde çok büyük bir örgüt olması gerektiğini düşünmüştü. Oysa Dersim'de il çapında resmi üye sayısı henüz on kişiyi bile bulmuyordu. Hiç bir kadın üye ya da aday üyesi yoktu. Hareketi sürükleyen gençlik içinde ise yalnızca bir örgüt üyesi vardı. Alman

devrimci bu duruma çok şaşırmış, örgüt yönetimini “darkapıcılık”la eleştirmişti.

Eleştiri fazlasıyla haklıydı ve örgütte bir yeniden yapılanma ihtiyacına işaret ediyordu. Hareket pratik performansıyla artık bir parti refleksi kazanmaya başlamıştı. Çalışma temposu ve ahengi, örgütün refleksleri, kitlelere seslenişi, kitleler üzerinde yarattığı etki ve nihayet izlediği çizgideki istikrar, bunu fazlasıyla gösteriyordu. Hareket adeta “biz artık bir partiyiz” diyor, dedirtiyordu. Oysa örgütsel oluşumda hala da son derece dar bir çekirdek güce dayanıyordu. Gençlik, kadınlar, başta eğitim emekçileri olmak üzere memurlar ve köy gruplarının tümünde de fiilen oluşmuş ekipler vardı. Ama örgütsel oluşumun resmi düzeyi buna tanıklık etmiyor, anormallik sürüyordu.

Onlarca militan fiiliyatta bir örgüt üyesinin görevlerini yerine getiriyordu. Doğrusu bu militanların çoğu resmi THKO üyelerinin birçoğundan daha etkili ve verimli çalışıyorlardı. Eski kadrolar ilk toparlanma döneminde yetişmişlerdi. Bir kısmı yeni dönemin gerektirdiği inisiyatif ve ataklığı gösteremiyorlardı. Örneğin onlar sokaktaki mücadeleyi idare etmesini bilmiyorlardı. Polis saldırıları ve provokasyonları nasıl boşa çıkarılır, bu konuda bir deneyime sahip değillerdi. Bu nedenle de sıklıkla karşı karşıya gelinen polis-asker müdahalelerinde tam ne yapacaklarını kestiremeyebiliyorlardı. Onlara bırakılsa, polisin oyununa düşmek işten bile değildi. Böylesi birkaç eylemdeki polisin provokasyon girişimini gençler inisiyatifi fiili olarak alıp boşa çıkartmışlardı.

Toplam sürecin bilgilerine ulaşıldığında, bu durumun Dersim’le sınırlı olmadığını, THKO önderliğinin kendisinin de ciddi bir perspektif sorunu yaşadığını, Dersim’in öteki bölgelerle kıyaslandığında yine de iyi durumda olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

1978 yılı ortalarına kadar THKO önderliğinin örgüt anlayışını bir Alman devrimcisi “darkapıcılık” olarak eleştirmişti. Sınırlı gözlemlere dayalı da olsa, bu eleştiri elbette yerindeydi ve çok

önemliydi. Fakat gerçekte sorun çok daha ciddi bir içeriğe sahipti.

Bugünden bakıldığında, bu eleştirinin THKO'da kolay kabul gördüğünü söylemek mümkün. Ama bu kolay kabullenme, o sonuca yolaçan bakış açısı ve pratiğin hemen hiç irdelenmemesi ve örgütün kendini yenilememesi sonucunu doğurmuştu. Oysa THKO-MK yapısından başlanarak bu durum irdelenmeye, daha çok THKO döneminden gelme üyelerden ibaret kadrolaşmanın nasıl bir yapı yarattığını sorgulamaya fazlasıyla ihtiyaç vardı.

Faaliyetin yükü daha çok yeni, genç ve dinamik kesimlerin omuzlarındaydı. Hareket hızla gelişmiş ve koca bir bünyeye dönüşmüştü. Ne var ki canlı pratiğin içindeki bu koca bünyeden örgütün içinde yer alanların sayısı yok denecek kadar azdı. Örgütün bütün kritik kademelerini THKO'nin '74 sonrası ilk toparlanma döneminden gelme kadrolar tutuyordu. Fakat bunların ezici bir çoğunluğu yeni mücadele ve çalışma dönemine ayak uyduramıyordu.

Bunun belki de en açıklayıcı ve öğretici örneği, bu ilk yeniden toparlanma döneminin THKO sekreterinin tutumu olmuştu. Yeni devrimci yükseliş dönemini omuzlayamadığı için, 1976 yılı gibi erken bir tarihte, kimseye haber vermeksizin ülkeyi terketmişti. Tuncer Sümer'in kimi söylemlerinden de anlaşılacağı üzere, 1974-77 dönemi, '74 sonrası ilk yeniden oluşum döneminde görev alanların (ki çoğu 12 Mart yenilgisinden arta kalanlardır) yeni tercihler yaptıkları bir süreçtir. Zira sahnede yeni koşullar ve yeni güçler vardır. Oysa THKO'da dökülenlerin dışında kalan kadroların oluşturduğu örgüt şeması olduğu gibi kalmıştır. Bu, niyetlerden bağımsız olarak, bir hareketin dinamizmini kıran bir durum yaratır.

Genç, yetenekli ve gelecek vaadeden potansiyeli güçlü kadrolar THKO'nun örgütsel yapısı dışında tutulurlarken, yönetici konumlara yerleştirilen fakat heyecanı ve dinamizmi örselenmiş, yeni döneme ayak uyduracak gücü kalmamış yöneticiler yerlerin-

de duruyorlardı. İlk dönem kadrolarının oluşturduğu yapı ancak kişi dökülürse değişiyordu, ya da kendi iç ilişkilerinde sorunlar çözülemez bir hale gelince. Bu durum dinamik bir örgüt değil, kastlaşma özellikleri kazanmaya başlamış bir yapının habercisiydi.

Parti yazınında, özellikle HK yolunda Gençlik gazetesinde, gençliğin devrimdeki misyonuna ilişkin isabetli tanımlamaların partinin yapılanmasına bir etkisi yok gibiydi. Tıpkı “kadınsız devrim olmaz” denildiği halde, kadınsız parti örgütü gerçeği gibi.

Oysa gençlik çalışması almış başını yürümüştü. Bazı büyük kentlerde belki bir işçi çalışmasından söz edilebilirdi. Yine de bu kentler de dahil pratik faaliyet esas olarak GKB’nin, GKB’nin örgütlü olmadığı alanlarda ise, legal gençlik birimlerinin omuzlarındaydı. Parti faaliyeti, kamu emekçileri alanındaki kendine özgü faaliyet sayılmazsa, pratikte ana eksenyle bir gençlik çalışmasıydı.

Darkapıcılık mı, kastlaşma mı?

THKO’dan gelme kadroların kitle çalışmasına yönelme sürecinde zorlanmaları, gelişmeye ayak uyduramamaları rahatlıkla anlaşılabilir. İlk toparlanma döneminin kimi kadrolarının hareketin bir ileri evreye geçtiği bir süreçte dönemin ihtiyaçlarına ayak uyduramamaları da. Yeni dönem kendine özgü kadro tipini öne çıkarmıştı ve hareketi de bunlar sürüklüyordu. Ne var ki TDKP yönetimi THKO döneminden gelme kadrolara tapulanmıştı. Bu tutumun yol açtığı sonuçlarla karşı karşıya kalmak fazla zaman almayacaktı. Gerçek eninde sonunda kendini dayatacak ve onaylatacaktı:

“Partimizin öncülü olan THKO genç bir hareketti. (...) Teorik-kültürel bakımdan geriydi, kayda değer bir pratik örgütsel tecrübe birikiminden yoksundu. Üstelik bu hareket teorik-kültürel ve pratik-örgütsel bakımdan en ileri unsurlarını, önderlerini ça-

tışmalarda, darağaçlarında yitirmişti. Partinin oluşum sürecini başlatan ve bugüne dek bu süreci yönlendiren kadrolar öğrenci gençlik devrimciliği ve romantizmi ile gözlerini cezaevlerinde açan, kültürel ve teorik bakımdan geri, sınıf mücadelesinin ateşi içerisinde pişerek gelişip yükselmemiş, sosyal köken olarak küçük-burjuvazinin çeşitli katmanlarına mensup unsurlardı.

*“THKO’dan devraldığımız kadroların önemli bir bölümü partinin oluşum sürecinde, 12 Eylül’e kadar olan dönemde döküldü. Geriye kalanların ezici bir çoğunluğu ise askeri darbeden sonra yakalandı ve poliste önemli zaaflar gösterdiler. Üçlü MK ise THKO’dan devraldığımız kadroların yakalanmayanlarını oluşturuyorlardı. Onlar da en iyimser bir yaklaşım (ve) ifade tarzıyla gönüllü olarak üstlendikleri görevleri yerine getirmediler. Partiyi ağır bir krizin içine girme noktasına getirdiler.” (Şenol’un [Z. Ekrem] Aralık 1986 tarihli yazısından...- **Leninist Kanat Belgeler-1**)*

Bu, THKO-TDKP sürecine ilişkin bir kast oluşumu ve bu oluşumun yarattığı sonuçlara dair, her şey gün gibi açığa çıktıktan sonra da olsa, gelen bir acı itirafıdır. Fakat bu itirafı yapan kişi, aşağıdaki satırların dolaysız olarak sorumluluğunu taşıyan kişilerden de biridir aynı zamanda:

“1971’de bir avuç gerillacıdan oluşan şekilsiz bir örgüt bugün, doğru bir ideolojik-siyasi çizgiye ve örgütlenme anlayışına sahip, ülke çapında on binlerce insana kumanda eden ve sınıfıyla kaynaşma yolunda her geçen gün yeni adımlar atan proleter devrimci bir örgüt haline dönüştü. Kuşkusuz, bunda en büyük etken, THKO militanlarının Marksizm-Leninizm’e sarılmakta sebat etmeleri, güçlüklerden yılmamaları, halka ve devrime karşı sorumluluklarını bir an bile unutmamaları ve hatalarına karşı amansız ve acımasız olmalarıdır.” (TDKP Kongre Belgeleri)

İki farklı dönemde yapılan taban tabana zıt bu iki değerlendirme gerçekte bir iflasın açık ilanıdır. 12 Eylül öncesi dönemde ayakları yerden kopuk olanlar, 12 Eylül’ün hemen sonrasında

boydan boya yere kapaklanmışlardır. Z. Ekrem'in (Şenol) acı itirafı bunun bir ürünüdür.

12 Eylül öncesinde, oluşan statükonun kırılması için hiçbir çaba harcamayan TDKP önderliği, daha bir de, dönemin sonlarına doğru, GKB'nin "gençlik partisi" eğilimine girdiği saptamasıyla kendi dışında sorun alanı bulmaya yönelmiş, böylece sorunu asıl kaynağını oluşturan kendi gerçeğinden iyice uzaklaşmıştır. Sorun GKB'nin "partileşmesi"nde değil, fakat partinin kendi yerini dolduramamasında, kendi rolünü oynayamamasındaydı.

GKB'nin giderek kendiliğinden bir tür gençlik partisine dönüşmesinde şaşırarak bir yön yoktu. Ve bu, hiç de onun bir sapma içinde olmasından değil, fakat çalışmanın ve mücadelenin asıl yükünü taşımasından kaynaklanıyordu. Çoğu kentte örgütsel varlık ve faaliyet hemen tümüyle gençlikten ibaretti. Ortada gerçek parti olmayınca, GKB'nin bir tür gençlik partisi görünümü kazanması, hiç de bir sapma değil fakat kendiliğinden, dolayısıyla bir bakıma kaçınılmaz bir sonuçtu. TDKP önderliği siyasal önderlik ve organizasyon alanı ile örgütsel kucaklama ve güçleri mevzilendirmede yetersiz kalıyordu. Önderlik alanındaki bu boşluk da kaçınılmaz biçimde gençlik tarafından dolduruluyordu.

Yinelemiş olalım: Sorun gençliğin kendi çalışmasında inisiyatifli davranmasından değil, fakat dönemin parti önderliğinin misyonunu yerine getirememesinden, gerçek bir parti örgütlenmesi ve çalışması yaratamamasından kaynaklanıyordu. Ortada bir "gençlik partisi" gerçeği vardiysa eğer, bu partinin işlevini yerine getiremediğini, başka güçlerin doğan boşluğu ister istemez doldurduğunu gösteriyordu. Bu durumda işlemeyenin yerine işleyeni konumlandırmak, devrimci bir önderliğin atması gereken ilk adımlardan biriydi. Partiye müdahale MK'ya müdahale ile başlamak durumundaydı. Oysa THKO'dan gelme kastlaşmış ekip, birbirilerine sıkı sıkıya tutunuyordu. TDKP MK müdahaleyi kendinden başlayarak dosdoğru partiye yapacağına, işin kolayına kaçıp GKB'ye yapıyordu. İçten içe çürümekte olan kastlaş-

miş yapının doğal bir refleksiydi bu.

Benzer kaba bir müdahalenin 1989-92 sürecinde yine GK-B'ye yapılmış olması, kastın da zihniyetin de yerli yerinde durduğunu gösteriyor: İleriye çıkan ayak bağlarından ve kusurlarından arındırarak desteklemek yerine, geriye, kendi yedeğine almak! THKO'dan gelme kadroların "önderlik" kavrayışı buydu.

Kastlaşmanın en güçlü kanıtı kongre bileşiminin kendisidir. Örgütün seçtiği delegelerden bu kasta dahil olmayanların hemen tümü güvenlik gerekçesiyle kongreye götürülmemiş ve zamanın "THKO döneminden gelme kadrolarının" tercihi ile elenmişlerdi. Buna iki Kürdistan delegesi de dahildi. TDKP Kuruluş Kongresi'nde Kürdistan gerçekte tek delegeyle olsun temsil edilmedi. Dolayısıyla TDKP koşullarında en gelişkin olan Dersim örgütü de!.. Sinan Kürdistan delegesi değil, görevini kongreden çıkacak yapıya devredecek olan MK'nın bir üyesiydi. Zaten bu nedenle ne Dersim il konferansında ne de Kürdistan komitesi seçimlerinde delegelik için aday olmamıştı. Kürdistan'ın iki delegesinden biri Dersim il konferansında, diğeri Kürdistan Komitesi'nden seçilmişti. İkisi de kongre öncesinde, MK'nın katılımı dar tutmak nedeniyle yaptığı tercihle elenmişlerdi.

Kongre bileşimi ve kongreden çıkan MK yapısına bakıldığında, sonuç gerçekten dikkat çekiciydi. Hem devrimci kimlik bakımından ve hem de siyasal önderlik düzeyi açısından fazlasıyla sorunlu ve yetersiz kimileri, salt THKO sürecinden geldikleri için yine MK'ya seçilmişlerdi. Oysa gençlik hareketini sürükleyenlerin önemli bir kısmı hala partinin dışında tutuluyorlardı.

Düşünün! 1977 yılından beri gençlik örgütleri federasyonunun yönetiminde olan kimi kadrolar ile gençlik yayını yazı kurulunda görevli olanlar, 1980 kuruluş kongresine kadar hala da parti üyesi değillerdi. Polisin bu olsa olsa MK üyesi olabilir diye haftalarca işkence yaptığı merkezi gençlik organı üyeleri partinin dışında tutulurken, bir not bırakarak Avrupa'ya kaçan eski sekreter, yurtdışı çalışmasının sorumlusu olarak kuruluş kongresinde

yeniden MK'ya alınmıştı. Çünkü o, THKO'dan gelen kastın bir mensubuydu!

Bir an için parti yönetiminin zamanında gençleştirildiğini düşünelim. Bu durumda TDKP, 12 Eylül döneminde uğradığı onarılmaz tahribatı yine de yaşar mıydı? 12 Eylül yenilgisi yaşansa bile korunan manevi-moral değerler hareketin kendini kolay toparlamasını ve dönüşmesini kolaylaştırarak yeni dönemin hareketi olmasının zeminini yaratamaz mıydı?

Unutmayalım: THKO 1974 sonrası varlığını, başlangıçta hemen tümüyle Denizler'in bıraktığı manevi mirasa borçluydu.

Yine unutmayalım: 12 Eylül sürecinde THKO'dan kalma kadrolar neredeyse toplu olarak dökülürken, parti yönetiminde direnci ve devrimci duruşu, harekete yeni dönemde katılanlar temsil etmişlerdi. Alttaki genç kadroların yetersizliklerine rağmen önleri zamanında açılsaydı ve yeni sürece uyum sağlamakta zorlanan eski kadrolar uygun alanlara aktarılsaydı, TDKP'nin 12 Eylül'de yaşadığı tahribat bu denli yıkıcı olamayabilirdi. Hiç değilse siyasal-manevi bakımdan.

İki yenilgi döneminin ardından aynı kuşağın hala da suyun başını tutması, ilkin partideki ileriye çıkış dinamizmini kırdı. Ardından da hızla sağa kayışa, giderek devrimci kimliğin her bakımdan terkedilmesine yolaçtı. Sonuç olarak da ideolojik-siyasal ve nihayetinde örgütsel tasfiyenin önünü açtı. Yerini düzen legalitesinin icazet alanına yerleşmiş gevşek bir reformist yapılanma aldı.

Dersim'de parti inşa süreci

Hareketin geneline ait yukarıdaki bilgiler bize Dersim'deki inşa süreci ve bu süreci örgütleyen Sinan'ın önderlik alanındaki farkını anlama imkânı verir. İlgili bölümü uzun tutmanın esas nedeni de bu farkın görülebilmesini kolaylaştırmaktır.

Sinan yeniden yapılanma ve partili sürece geçişin ilk adımla-

rını İl Komitesi'nin yapısını ve işleyişini değiştirmekle başlamıştı. THKO sürecinden gelme il yönetimi bu süreçte yenilenmişti. Kimi eski yöneticiler Kürdistan'ın değişik alanlarına verilmişti. Yeni döneme uyum sağlamakta zorlananlar ise, Dersim'de kalırlarsa yıpranıp hareketin dışına düşerler kaygıları nedeniyle, MK'nın tasarrufuyla başka çalışma alanlarına kaydırılmışlardı.

İK'daki yenilenmeyi il merkezi, ilçeler ve köy gruplarının yeniden yapılanması ve özerk bir gençlik örgütü yaratmanın ilk adımları izlemişti. Hızlı fakat kurallı bir aday-üye ve üyelik süreci başlatılmıştı. Özel dönem nedeniyle şekilcilikten kaçınılmaya çalışılmış, içlerinde üye ve aday üyelerin yer aldığı çalışma komiteleri hızla yaygınlaştırılmıştı. Faaliyet, gençlik, kadın, eğitim ve sağlık emekçileri, olduğu kadarıyla işçi çalışması ve hatta küçük esnaf ve zanaatkarlara dönük çalışma birimleri ve bu birimlere oturan örgütsel yapılara dayanıyordu artık. Kısaca gelişme düzeyine uygun adımlar atılıyordu.

Köy ya da köy gruplarının da içinde olduğu birimlerde parti ya da parti çeperi komiteleri örgütlüydü. Dersim merkezini çevreleyen köy gruplarında bu tür organlardan oluşan bir ağ oluşturmuştu. Parti örgütü yanında bir de ara örgüt biçimleri vardı. Bir organda örgüt üyesi ya da aday üyesi varsa, bu “çalışma komitesi” diye adlandırılıyordu. Üye ya da aday üyenin yer almadığı organlara da “çalışma grubu” deniyordu. Bunların tümü de pratikte bir örgüt hücresi işlevine sahiptiler.

Sinan bu süreci ilmek ilmek örmüştü. Bütün komite ve organların kuruluşuna il sekreteri olarak bizzat katılmıştı. Daha sonraları ise sorumlu İK üyesiyle birlikte belli periyotlarla ilçe ve köy gruplarının komite toplantılarına katılmıştı. Rapor sistemi bu süreçte oturmaya başladı. Tabanın iç denetim fonksiyonu esas olarak bundan sonra etkin hale geldi. Raporu veren organ raporlarına sözlü ya da yazılı cevapları bu süreçten sonra almaya başladı.

Merkez, Pertek ve Mazgirt'te kitle ilişkileri genişti. Parti ko-

miteleri ve onların dayandığı ekipleri vardı. Hozat hatırı sayılır bir kitle ilişkisine sahipti. Dar ama sağlam bir devrimci çekirdeği vardı. Bu çekirdeğin başındaki Mamo kendi alanında kelimenin devrimci anlamıyla tam bir otoriteydi. Sinan'ın kadim dostu emektar Hıdır Hoca siyasal-manevi bir dayanaktı. Bu bölgenin eksiği, gençliği etkileyebilecek iyi bir propagandacıya sahip olmayıştı. Mazgirt, Pertek ve Merkez'de iyi örgütçülerle birlikte gençler içinde etkili olabilecek başarılı propagandacılar vardı. Hozat ve Ovacık bunlardan yoksundu. Hozat bunu bir dönem yalnızca propaganda alanında görevlendirilen ve Mazgirt'ten alana kaydırılan bir öğrenciyle gidermeye çalıştı. Ovacık'ın sorunu ise kooperatiflerin öncüsü Hıdır Yıldız o alana kaydırılana kadar devam etti.

Bu yeniden yapılanmalara gençlik faaliyetinin il çapında özgüleştirilmesi adımları eşlik etti. İl GKB oluştu, merkezi GK-B'ye bağlanmaksızın. GKB il yöneticileri hızlandırılmış bir üye alma yöntemiyle partiye alınmışlardı. GKB il yöneticileri GK-B'yi inşa etmek için bir dönem ilçe parti komitelerinin içine yerleştirildiler. Bu hem parti ve hem de gençlik faaliyetine ek bir ivme kazandırdı. Çok geçmeden GKB'nin ilçelerde özerkleşmesinin olanaklarını yarattı.

1980 başındaki TDKP Dersim İl Konferansı bu sürecin ardından toplandı. Onlarca parti aday üyesi vardı artık. Fakat üye sayısı hala da çok sınırlıydı. İldeki üyelerden biri hapisanede olduğu için konferansa katılamamıştı. Kalan 6 üyenin tamamı konferansta hazır bulunmuştu. Sinan'ın yanısıra bir TDKP MK üyesi daha Dersim il konferansında hazır bulunmuştu. Sinan'ın konferansa sunduğu il raporu konferansta tartışılmaya açılmış fakat işlevsel bir tartışma yapılamamıştı. Çünkü MK üyesi il konferansına gelirken kış koşulları nedeniyle yolda mahsur kalmış, bu da konferansa ayrılan zamanın yarısına mal olmuştu. Bu nedenle bazı sorunların ele alınması il komitesi toplantılarına bırakılmıştı.

Herşeye rağmen böyle olmayabilirdi. İl konferansından yak-

laşık sekiz ay sonra kendini dayatan ve kaçınılmaz olarak gündeme alınan  ye ve militanların donanım sorunu ile bu kadar çok militanın Dersim gibi küçük bir kentte tutulmasının gerekli olmadığı il konferansında tartışılabilir ve kongreden çıkacak MK'ya bu çerçevede bir plan sunulabilirdi. İK ve parti kuruluş kongresine delege seçimi rapora ilişkin tartışmalardan sonra olmuştu. Bir asil ve bir yedek delege seçen Dersim  rg t , kongrede yazık ki temsil edilememişti.

Gerek inşa  rg t  (TDKP-  ) ve gerekse de TDKP'nin kuruluşundan sonra, yeni döneme ayak uydurmakta hiç zorlanmayan illerin başında Dersim geliyordu. Dersim bunu önderliğinin örgütüyle başarılı buluşmasına bor lıydu. Darkapıcılığın tümüyle aşıldığını söylemek mümkün değildi. İçlerinde çok sayıda militan genç kadının olduğu GKB'lilerin önemli bir kısmı hala da partinin dışındaydı. Yine de şekilsizlik esas itibarıyla giderilmiş, örgüt ayakları üzerine oturtulmuştu. Bir grup olmaktan çıkıp bir harekete dönüşme süreci, hem içerde ve hem de dışarıdan açıklıkla izlenebiliyordu.

Tek sorun, Dersim'de parti faaliyetini yürüten kadroların birçok bakımdan, özellikle de ideolojik-teorik bakımdan, donanım zayıflığı ve büyük boşluklara sahip olmalarıydı. Bu açığı yükseliş döneminde siyasal atılganlıkla gideriyorlardı, dolayısıyla o an sorun olmuyordu. Fakat önümüzde zorlu bir süreç vardı. Ne olacaktı, bu belli değildi.

Daha 1978 yılından itibaren dönem dönem gündeme gelen bu sorunun ivedilikle ele alınamamasının bir başka nedeni de PKK ile yaşanan çatışma süreciydi. Daha doğru bir ifadeyle, PKK'nın "Kürdistan'ı terkedeceksiniz" dayatması, hareketi asli sorunlarını ele almaktan uzun süre alıkoymuştu. Daha 1978 yılı ortalarında ele alınması gereken kadro birikimini hazırlayarak metropollere kaydırma görevi sürekli ertelenmişti. Halbuki aynı süreçte "bu kadar g   burada ne arıyor?" sorusu sıklıkla soruluyordu.

Maraş Katliamı'ndan sıkıyönetime uzanan süreç

1978 Maraş katliamının ardından zamanın Ecevit hükümeti 13 ilde sıkıyönetim ilan etti. Sıkıyönetim ilan edilen illerin içinde Tunceli yoktu. Dersim'de kitle protestoları artarak yükseliyor, fakat sermaye devleti ve onun “koltuk değneği” CHP hükümeti, Tunceli'de “sağ-sol çatışması” nedeniyle sıkıyönetime ihtiyaç var diyemiyordu. Çünkü sağ yoktu. Pertekli faşistler kenti terk etmiş, kalan Sünni kökenli insanlar ile de çok iyi ilişkiler kurulmuştu. Pertek merkezdeki Türk ve Sünni kökenli aileler, kendilerini huzurlu hissettikleri gibi, kimi gençler aktif siyasal faaliyete katılmaya başlamışlardı. Bu güvenin oluşumunda kuşkusuz Türk ve Sünni kökenli Abdullah Hoca'nın devrimci çabasının önemli bir payı olmuştu.

Maraş katliamı ve sıkıyönetim ilanı büyük kitlesel protestolarla karşılandı. Boykotlar yapıldı, kepenkler kapatıldı. İl merkezi ve ilçeler ile hemen bütün köylerde kitlesel toplantılar örgütlendi. Her yerde aynı şiarlar yükseliyordu: “Maraş katliamının hesabı sorulacak!”, “Sıkıyönetim de sökmeyecek!”

Liseli gençler pansiyon hakkını söke söke alıyor

Bu aynı dönemde liseli YDGD'li gençlik iki temel sorunla meşguldü. Bunlardan ilki, liselerde öğrenci birlikleri oluşturmak ve bu birliğin okulların yönetiminde söz sahibi olmasını sağlamaktı. İkincisi ise, boşaltılmış olan lise pansiyonunun ihtiyacı olan öğrencilere açılmasıydı. YDGD'li liseli gençlik uzun bir süre tüm grupların sürecin içinde yer almalarını sağlamaya çalıştı. Fakat hiç kimse yanaşmadı. Böyle bir hedefin sonunun hüsrarla biteceğine inanıyorlardı.

1978 yılı sonunda il merkezindeki her üç lisede de bir tür referandum yapılması hedeflendi. Endüstri ve Kız Meslek Liselerinde bir tür öğrenci temsilcilikleri oluşturuldu. Fakat öğrenci çoğunluğuna dayanmadığı, daha çok YDGD'lileri temsil ettiği

için hedeflenen işlevi yerine getiremedi. Ortaya çıkan temsilciler kurulu, YDGD'nin bir kolu olarak kaldı.

Tunceli Lisesi'nde ise yüzde 60'a varan bir çoğunlukla Öğrenci Birliği oluştu. Bu seçimde, o güne dek herhangi bir grupta ilişkisi olmayan "tarafsızların", bu kez ezici bir çoğunlukla öğrenci temsilciliğinin oluşmasından yana tutum almaları, katılımı artırmıştı. Bu "tarafsızlar" sonraki süreçte büyük ağırlığıyla YDGD gruplarına katıldılar. Böyle bir sonuç çıktığında öğrenci temsilciliği de okul yönetiminde fiilen söz sahibi oldu. Okuldaki tüm etkinliklerde Hüseyin Demir'in sözü müdürün sözünden daha etkiliydi.

Oluşan öğrenci birliği temsilcileri önce okul müdürü, ardından da İl Milli Eğitim Müdürü ile birer görüşme yapıp, boş tutulan pansiyonun ihtiyacı olan öğrencilere tahsis edilmesini istedikler. Önerileri reddedilmemekle birlikte hep oyalandılar.

Liseli gençlik inisiyatifinde semtlerde ve köylerde toplantılar düzenlenip velilerden destek istendi. Yarıyıl tatili sonrası ihtiyacı olan öğrenciler pansiyona yerleştiler.

Köylerde, memurlar içinde, mahallelerde herkes seferber olmuştu. Saldırı olursa eğer pansiyona yerleşen öğrenciler sahiplenilecek, işgal kitle direnişine dönüşecekti. 1977 yılı sonunda aynı lisedeki bir polis kuşatmasının yarılması, bir özdeneyim olarak hatırlardaydı.

Pansiyon işgali köyleri, bütün mahalleleri ve hatta Mazgirt ve Pertek'in yakın köylerini de seferber etmişti. Yeni Mahalle ve Dağ Mahallesi'ndeki HK'lı analar, ilk bir hafta boyunca pansiyondaki öğrencilerin yemek dahil bütün ihtiyaçlarını karşıladılar.

YDGD'li gençlik dışında hiçbir grup bu eyleme destek vermedi. Kimi gruplar karşı propaganda bile yaptılar. Pansiyona yerleştikten iki hafta sonra bazı DHB ve TİKKO taraftarları da pansiyona yerleşecek ve nöbet tutma dahil pansiyondaki bütün organizasyona aktif katılacaklardı. Bu katılımı YDGD'li gençler memnuniyetle karşıladılar. İşgal sürecinde yer almadıkları için

onları mahçup edecek en küçük bir davranışta bile bulunmadılar.

Sinan ve Metin de dahil TDKP'deki herkeste, "ya pansiyon işgali başarısız olursa?" diye bir soru vardı. Ama yanıtı açıktı. Mücadele edilerek elde edilememiş bir mevziyi yeniden elde etmek için enerji biriktirebilirsin. Fakat kaybederim korkusuyla elde edemediğin bir mevzi için yeniden harekete geçme enerjisi bulamazsın.

Bu süreci YDGF'nin sıkıyönetim tarafından kapatılmasını protesto için 16 Mart 1979'da Dersim merkezde yapılan büyük bir kitle gösterisi izledi. Bu büyük gösteriden sonra Dersim'de inanılmaz gelişmeler yaşanmaya başlandı.

Bir lise direnişi deneyimi

Burada çok kısa bir ara vererek atlanılmaması gereken bir deneyimi anlatmak gerekir. 1975-77 yıllarında okullardaki polis denetimini kırmak için liseliler amansız bir mücadele vermişlerdi. '77 yılı sonuna doğru polis denetimi büyük ölçüde kırılmıştı. O sıralar okula posta işleri için gelen bir polisi gören kimi öğrenciler, bunu polisin yeniden okulun içine girme girişimi sanmış, silahına el koyarak polisi tartaklayıp dışarı atmışlardı.

Emniyet bu olayı okulu basarak öğrencileri gözaltına almanın bir fırsatına çevirmek istedi. Komando bölüğü desteğiyle lisenin etrafını sardı. Müdürden ilk istekleri de yoklama kağıtları oldu. Yoklama kağıtları o gün için yok edildi. Liseliler barikat kurdu. Saldırı durumunda kapılara elektrik akımı vermek için kablolar bağlandı ve direnişe geçildi.

Yaklaşık beş saat süren bu direnişin ardından köylerden ve kentin merkezi mahallelerinden okula akın eden 5-6 bine yakın emekçi önce polis ablukasını yarı. Ardından da öğrencileri çembere alarak Dağ Mahallesi'ne kadar götürdü.

Bu bir bakıma HK'lı anaların ilk kitlesel eylemi olmuştu.

Polis bir hafta boyunca tüm kentte terör estirmiş, fakat sonunda geri adım atmak zorunda kalmıştı. Bu 12 Eylül'e kadar

liselerde polis denetimine konulan bir son nokta olmuştı.

Bu organizasyonun tümü HK tarafından gerçekleştirilmişti.

Sıkıyönetime zemin: “Sol içi çatışma”!

1978 yılı yaz aylarından beri PKK-HK gerginliği nispi bir durgunluk yaşıyordu. Fakat tam da 16 Mart gösterisinin ardından geceleri, özellikle Yeni Mahalle’de ve Dağ Mahallesi’nde silahlı gruplar dolaşmaya başlamıştı. Bu, deneyimin sabitletiği üzere, hayra alamet bir durum değildi. Provokatör ruhlı Şahin Dönmez yine Dersim’deydi. Yine de “Newroz dönemine özgü bir hareketlenme olabilir” denilerek işin iyi tarafından bakılmaya çalışılmıştı. Yeni Mahalle’den Dağ Mahallesi’ne giderken bu silahlı gruplardan biri tarafından takip ve taciz edildiklerini ifade eden iki militanın durumu yanlış algılamış olabilecekleri varsayılmıştı. Maraş katliamı ve sıkıyönetimin ardından “sol içi çatışma”ya mahal verecek bir davranış aklın alacağı bir tutum olamazdı çünkü.

PKK kadrolarından Metin Turgut’un vurulduğu gece, Hüseyin Sancar nişanlanıyordu. Sinan ve pek çok yoldaşı Mazgirt’te nişan törenindeydiler.

Gece saat 12 sularında biri kadın iki GKB’li lise öğrencisi birim toplantısından çıkarak Yeni mahalle’den Dağ Mahallesi’ne gitmek isterler. Gençlerden erkek olanı, gecenin o saatinde yalnız gitmesin diye, kadın yoldaşına evine gitmesi için eşlik eder. Mahallenin girişinde silahlı bir grubu farkederek. Aralarına düşmemek için yollarını değiştirirler. Mahallenin değişik noktalarına pusu kurmuş olan silahlı kişiler, silahlarını gençlere doğrultup teslim olmalarını isterler. Ardından ateş etmeye başlarlar. Bu arada kimileri de öteki silahlı gruplara seslenerek gençleri çembere almaya çağırırlar. Biri kadın iki liseli genç üç koldan kurşun yağmuruna tutulurlar.

İki genç, ilk silah patlamasıyla kendilerini bir duvarın arkasına atarlar. Şansları yaver gider. İsabet almadan kurtulurlar. Fakat

silahlı gruplardan birinin içinde olduğu anlaşılan Metin Turgut çapraz ateş arasında kalır. Otopsi raporlarına göre Metin Turgut iki yönlü, arkadan ve yandan isabet almıştır.

Mahalle sakinlerinin o zamanki anlatımına göre, gençlerin izini kaybeden silahlı gruplar önce kavgaya tutuşacak denli bağırtılar eşliğinde birbirilerini suçlayıcı bir tartışmaya girerler. Bir süre sonra da “Kahrolsun YDGF’nin piçleri” diye slogan atmaya başlarlar.

PKK-TDKP çatışmalı süreci ayrıca ele alınacağı için burada yalnızca gerilim ve çatışmanın tırmanarak arttığını ve zamanın hükümetine sıkıyönetim ilanı için bir gerekçe olduğunu belirtmekle yetineceğim.

Sakine Cansız *Anılar*’ının 1. kitabında bu olaya değinirken, *“Hamili ve birkaç arkadaş, Elazığ’daki silahları alıp hemen o alana kaydı”* diyor. Gerçekte de bu olayı izleyen günlerde, 8 Nisan 1979 günü, Hamili Yıldırım, Şahin Dönmez ve Yıldırım Merkit’in başında oldukları üç ayrı yere konumlanmış silahlı timler, Endüstri Meslek Lisesi ve Kız Meslek Liselerini eşzamanlı taradılar. Henüz çocuk yaşıta olan HK taraftarı Sultan Arguç bu saldırıda öldürüldü. İçlerinde Endüstri Meslek Lisesi müdürünün bulunduğu sekiz kişi uzun namlulu silahlardan çıkan kurşunlarla ağır yaralandı.

Altı gün sonra ise çarşının ortasında polis otosunda nöbet tutan time sadece beş metre uzaklıkta Hüseyin Sancar pusuya düşürüldü. Vuranlar kollarını sallaya sallaya Hastane Mahallesi’nin içine giderlerken, polis otosu da aldırıışsızca karakola sürmüştü. Fakat aynı polis jandarmayla beraber on dakika içinde hastaneyi abluka altına almış ve Sancar’ın hastaneye götürülmesine bile güçlük çıkarmıştı. Hükümet iki gün sonra, 26 Nisan 1979 günü yürürlüğe koymak üzere, sıkıyönetim ilan etti.

Sıkıyönetim ilanının ikinci günü YDGD ve Kadınlar Derneği çarşının içinde bir protesto gösterisi örgütledi. Polis saldırı fakat saldırı püskürtüldü. Devamında okullarda ve mahallelerde

sıkıyönetimi protesto gösterileri düzenlendi. Duvar yazılamalarına ve bildiri dağıtımlarına hiç ara verilmedi.

TDKP'nin faaliyeti, Hüseyin Sancar'ın nasıl da polisin gözetiminde öldürüldüğüne dair bildirileri, duvar yazıları, duvar gazeteleri ve kitle toplantıları vb. aralıksız sürüyordu. PKK'nın silahlı grupları ise ortalıkta görünmez olmuştu.

PKK-TDKP çatışması o gün için bıçak gibi kesilmişti.

Sıkıyönetim dönemi

26 Nisan 1979'da yürürlüğe giren sıkıyönetim bütün dernekleri kapattı. Asker okullara giremedi, fakat abluka altına aldı. Köy baskınları arttı. Özellikle TDKP'nin güçlü olduğu Pertek'te, Fehmi Altınbilek'e özenen Teğmen Osman Naz yoğun bir terör estirmeye başladı.

Sıkıyönetim TDKP'nin siyasal faaliyetini zayıflatmadı. Tersine mahalli çalışmalar daha da güçlendi. YDGD'nin kapanması da gençlik çalışmasını zayıflatmadı. Gençlik çalışması yönetimlerini ve birimlerini tümüyle yenileyerek sıkıyönetim sürecini karşıladı. Bir geçiş yılı olarak yaratıcı bir yol da bulunmuştu. Gençlik çekirdek grubunun üyesi Zeki, ağa olan babasının iki büyük tarlasını bir oldu bittiyle nohut ve fasulye ekimi için ayarlamıştı. O yıl ekilen fasulye ve nohut tarlasından iyi ürün alınamadı, fakat bu tarla o yaz adeta gençlik faaliyetinin koordinasyon merkezi oldu. Gençlik örgütü kongresini de geniş bir katılımı ve son derece verimli tartışmalarla burada yapmıştı.

Sıkıyönetim gerçekten de sökmemişti. Bu artık bir şiar değil, gerçeğin kendisiydi. Yayın faaliyeti de hemen hiç aksamamıştı. Ankara Gar Katliamında (10 Ekim 2015) kaybettiğimiz Adil'imiz (Adil Gür), babasının bütün baskısına rağmen Almanya'ya gitmeyi rededen İ. Nakış, İbo T. ve KY yoldaşlarıyla birlikte bütün yaratıcılıklarını kullanmışlar, gazete düzenli bir tarzda birimlere ulaştırılmıştı.

Adil ve İbo farklı dönemlerde yanlarında gazete balyasıyla yakalandılar. Çok ağır işkencelerden geçirildiler. Adil kazılmış bir mezarın içinde saatlerce gömülü olarak tutuldu. Ke-ban gölünde suda boğma işkencelerine tabi tutuldu. İbo çenesi paramparça edildiği için aylarca sıvı ile beslendi. Bu ekip bir bakıma sıkıyönetimli günlerin adsız kahramanıydı. Hüseyin Demir gibi gençlerin zorunlu durumlarda yaptıkları katkıları elbetteki unutmamak gerekir.

24 Ocak Kararları ve devrimciler

12 Eylül'ün (1980) hemen öncesinde, Türkeş'in başında olduğu MHP'nin ve Erbakan yönetimindeki MSP'nin desteğiyle, Süleyman Demirel **3. Milliyetçi Cephe Hükümeti**'ni kurmuştu. Söz konusu sermaye hükümetinin ekonomik programı **24 Ocak Kararları** olmuştu. Bu dizginsiz ve sınırsız bir sömürü dönemi başlatmak demektir. Dönemin devrimci hareketi ile devrimci işçi ve halk hareketi bu programın Ocak 1980- Eylül 1980 arasında uygulanmasını engellediler. 12 Eylül 1980'de yapılan askeri darbeden sonra program ağır faşist zulüm altında uygulanmaya konuldu. O günden sonra Türkiye sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi, toplumsal ve kültürel açılardan köklü bir biçimde dönüştürüldü.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin 12 Eylül 1980 sonrasında yaptığı açıklamada "Bugüne kadar hep işçiler güldü, şimdi gülme sırası bizde" demişti. 1980 12 Eylül'ünden bugüne hep onlar güldü.

12 Eylül cuntasının şefi faşist Kenan Evren 7 Ocak 1991'de yaptığı bir açıklamada, "Eğer 24 Ocak Kararları'nın arkasından 12 Eylül dönemi gelmemiş olsaydı, o tedbirlerin fiyasko ile sonuçlanacağından hiç şüphem yoktu. Böyle sıkı bir askeri rejim sayesinde o tedbirler meyvesini vermiştir" demişti.

Bu meyvelerin ne olduğunu biliyoruz. Köklü değişiklik işçi sınıfı için düşük ücretler oldu. Türkiye bugün dünyanın sömürü

cennetlerinden biridir. Emekçi sınıflar hak ettikleri refah düzeyinden çok uzaktır. 24 Ocak Kararları güvencesiz ve sendikasıız çalışmaya mecbur bırakılan, milli gelirden ve ekonomik büyümeden payını alamayan yoksullar ve işsizler ordusu yarattı. Geçici, güvencesiz, kuralsız ve esnek çalışma düzeni oturtuldu. Fabrika ve işletmeler cehenneme döndü. Ranta ve balon büyümelere dayalı ekonomi politikalarının acı sonuçları emekçileri sefaletin dipsiz çukuruna itti.

Dersim GKB'nin yiğit yoldaşı Hüseyin Demir kırkiki yıl önce, Türkiye bugünün karanlığına düşmesin diye barikatları örmüştü. TDKP Dersim örgütü TKP-ML Hareketi'nin de katıldığı "24 Ocak Kararları'nı protesto ve Tarih işçileriyle dayanışma" için sıkıyönetim koşulları altında barikatlı bir gösteri düzenlemişti.

Sıkıyönetime rağmen 24 Ocak saldırı programının bir dönem uygulanmadığını biliyoruz. Bunda Çukurova, İstanbul, İzmit ve İzmir-Tarih gibi pek çok yerdeki işçi eylemleri kadar, devrimci örgütlerin kendi güçlerini yer yer emekçi hareketine paralel seferber etmelerinin rolü büyüktü. Kışkırtmalara gelmemek adına sükûneti önerenler ise, böylece 12 Eylül cuntasının kolayından hakimiyet sağlamasının yolunu açmıştı. İşçi sendikalarına çöreklenenler işçi örgütlerini sefalet ve köleliğe razı pozisyonlarda tutmuşlardı. Sonuç bugüne kadar süren ve giderek derinleşen sefalettir.

14 Şubat 1980 gösterisi

1980 yılında Sinan (Teslim Demir) önderliğindeki Dersim TDKP örgütü, sıkıyönetim komutanlarıyla adeta bir irade savaşı içindeydi. Sıkıyönetim komutanları devrimci direnişi kırmak için operasyon üzerine operasyon düzenliyorlardı. Devrimci güçler ise "Sıkıyönetim de sökmeyecek!" diyerek saldırıları etkisiz hale getirmeye çalışıyorlardı.

TDKP Dersim çalışması devrimci bir çalışmaydı. Türkiye'deki

siyasal gündeme odaklıydı. 24 Ocak saldırı programı Türkiye'nin dört bir yanında protesto ediliyordu. Aynı günlerde Tarih işçilerinin ünlü direnişisi yaşıyordu. TDKP Dersim örgütü, sıkıyönetimin yasaklarına rağmen, 24 Ocak Kararları'nı protesto ve Tarih işçileriyle dayanışma gösterisini yapma kararı almıştı. Bu kaçınılmaz olarak barikatlı bir gösteri olacaktı. Aksi halde Panzer ve Karayeller gösteri yaptırmayacaklardı.

1980 yılı 14 Şubat günü gösteriye katılanlar değişik yerlerden başlangıç noktasına akarken devlet bütün gücüyle saldırmıştı. Kitleyi korumakla görevli militanlar o sırada henüz mevzilenmeleri gereken yere varamamışlardı. Saldırının amacı toparlanmaya fırsat vermeden kitleyi dağıtmaktı. İlk etapta yedi TDKP taraftarı kurşunlarla yaralanmış, ona yakını da gözaltına alınmıştı. Toplanan kitle geri adım atmamış, 100-150 metre geri çekilip, lise ve YSE duvarlarını siper edinerek geride kalanların toplanmasını beklemiş, barikatları da buraya kurmuştu. Gösteriyi korumakla görevli militanlar üç değişik noktadan karşı saldırıya geçince de çatışma başlamıştı.

Devrimciler silahlı güçleriyle barikat savaşına girişmişti. Devlet güçleri karşı saldırı karşısında paniklemiş, subaylar ve polisler askerleri geride bırakarak kaçmışlardı. Böylesini hiç beklememişlerdi. Askerlere çağrılar yapılarak komutanlarının halk düşmanı emirlerine uymamaları istenmişti. Askerlerin bir kısmı gerçekten de bu sırada geri çekilmişti. Bu çağrının etkisi miydi yoksa öyle mi emir almışlardı, belli değildi. Ama göstericilerin ellerinde kalan rehin askerler vardı. Bu askerler sağlık ocağına sığınmışlar ve orada göstericilerin eline düşmüşlerdi. Çünkü sağlık ocağı göstericilerin denetimindeydi. Yaralılar orada acil tedavi görüyorlardı.

Yalvaran gözlerle TDKP'nin silahlı militanlarına bakan askerlere dokunulmamış, çarşı merkezine sağ salim varmaları sağlanmıştı. Çarşı merkezi dışında her yer o anda göstericilerin denetimindeydi. Gösteri öğlen saatlerinden akşama dek

sürmüştü. Bu süre zarfında dönemin başbakanı Demirel'in helikopterle Dersim'e ani bir ziyaret yaptığı ve vali ile görüştüğü bilgisi gelmişti. Bu ziyaret anında sansürlenmiş ve basına yansıtılmamıştı.

Gösteri bittikten ve kitleyi korumakla görevli militanlar çekilmeyi tamamladıktan sonra, çarşı merkezini tutan polis ve asker gücü ile öğretmen okulunu işgal edip kışlaya çeviren askeri alay komutanı, uğradıkları hezimetin acısıyla, kışlalarından göstericilerin çekilme alanını uzun menzilli zırhlı araçlarla taramaya başlamışlardı.

GKB'nin sevgili Komır'ı (Hüseyin Demir), liseli gençlerin bu yiğit önderi, politik sezgileriyle sıra dışı bir devrimci olan, cesaret ve sorumluluk timsali Hüseyin Demir tam o sırada vurulmuştu. Hüseyin'i dürbünle izleyip hedef alanın, bir süre önce liseye dönük saldırıda karşı karşıya gelen ve suratına Hüseyin'in şamarını yiyen yüzbaşı rütbeli biri olduğu bilgisi çok geçmeden TDKP parti örgütüne ulaşmıştı.

Hüseyin Demir, geride kimsenin kalıp kalmadığını kontrol etmek için mevzisini değiştirdiği sırada, muhtemelen yeri dürbünle tespit edilerek, ateş altına alınmıştı. Yüreği susturulduğunda yüzündeki o her zamanki keskin bakışı ve sempatik tebessümü olduğu gibi duruyordu. Yoldaşlarına ben gidiyorum ama keskin bakışlarımı ve kocaman yüreğimi davayı sürdüreceklere bırakıyorum der gibiydi.

Dersim halkı onu kendi kahramanlarından Ywise Seykali'nin yerine koyarak uğurladı.

Artık bir partimiz var!

Hüseyin Demir'in kaybindan kısa bir süre sonra, TDKP'nin kurulduğu kamuoyuna açıklandı. Bu adım doğal olarak büyük bir coşkuyla karşılandı. Devrimci faaliyet artarak sürdü. 8 Mart ve Newroz kutlamaları, TDKP'nin kuruluşu u kutlama faaliyetleriyle birleştirildi. Artık bir partimiz vardı ve

TDKP üye ve taraftarları gösterilerde, “Yaşasın partimiz” diye slogan atıyor, yaygın duvar yazılamaları yapıyorlardı. Günlük dilde HK’nın yerine, çok doğal bir biçimde artık “parti” kullanılmaya başlanmıştı.

24 Mart 1980’de, Newroz kutlamalarının hemen ardından, partinin kuruluş faaliyetinin en yoğun sürdüğü günlerde, Veli Gültekin bir dağ köyünde kurulan pusuda inanılmaz bir vahşetle öldürüldü. Kıl köylüleri vuranları tanımışlardı. H. Ali amca Veli’nin yanına vardığında hala yaşıyordu. Veli kendisini vuranların PKK’lı olduklarını söylemişti.

Bu olaydan bir hafta sonra 24 Ocak Kararları’nı teşhir eden bir bildiri dağıtımı sırasında da Sinan’ın kardeşi Hıdır Demir, kötü ünlü muhbir Musa Eroğlu’nun evinden çıkanlarca öldürüldü. Bizzat Sinan’ın özel uğraşı sayesinde, örgüt PKK ile yeni bir çatışmaya girmekten alıkonuldu. Bu saldırılar ve pusular teşhir edildi. Fakat asıl faaliyet sıkıyönetime karşı 1 Mayıs kutlamalarına hazırlanma şeklinde sürdürüldü.

Sıkıyönetim sökmüyor!

Yasak sökmüyor, 1 Mayıs Dersim’de kutlanıyor

Devrimciler ve emekçiler değişik dönemlerde 1 Mayıslar’da sayısız saldırıya maruz kaldılar. Her defasında da yiğitçe direndiler. Devrimci ya da emekçi kanının dökülmesine, bazen yüzlerce göstericinin içeri alınıp işkence tezgahlarına yatırılmalarına rağmen, 1 Mayıs kutlamalarından geri durmadılar. Günü geldi ablukaları yardılar. Günü geldi panzerlerin üzerine çıktılar. Fakat 1 Mayıs 1980 Dersim’de bütün bunların ötesinde çok daha özel bir gün olmuştu.

“Abartılıyor” denilebileceğini bilerek belirtiyorum: Dersim 1980 1 Mayıs kutlamaları, Kuzey Kürdistan da içinde olmak üzere, Türkiye tarihinde çok özel bir eylemdir ve kendi türünden tektir. Binlerin Teslim Demir önderliğinde devleti cepheden he-

def alarak ablukayı etkisiz hale getirdikleri gündür. 8. Kolordu ve 3. Ordudan takviye birliklerin geldiği, polisin Malatya, Elâzığ ve Erzincan'dan takviye kuvvet aldığı, buna rağmen Sinan'ın devrimci örgütüyle başa çıkamadıkları günün adıdır.

Sıkıyönetim komutanlığı 1 Mayıs'ı yasaklamış ve kutlayamazsınız demişti. Sinan ve yoldaşları ise "biz devrimciyiz ve düzeninizi yıkacağız" diyerek her türlü sonucu göze almış, kitlelerle birlikte meydanlara çıkmışlardı. Düzen ile devrim, militarist güçler ile militan güçler 14 Şubat 1980 barikat savaşından sonra bir kez daha karşı karşıya geliyorlardı. Devletin takviye kuvvetlerine karşı TDKP, Dersim merkez ve yedi ilçesindeki bütün militanlarını toplamıştı. Devlet TDKP Dersim örgütünün, TDKP Dersim örgütü de devletin iradesini sınamaya ve kırmaya çalışıyordu.

Sinan ve yoldaşlarının arzusu devrimci tüm güçlerin gösteriye katılmasıydı. Ne var ki buna olumlu yanıt veren tek grup Tekoşin olmuş, bütün güç ve imkanlarını seferber ederek gösteriye katılmıştı. Daha iki yıl önce bir PKK'lı olarak TDKPlilerin yaptığı Leyla Qasım'ı anma formunu ve toplantıları dağıtmak isteyen Kamer Özkan ile Tekoşin'in önderi Seyfi Cengiz, şimdi silahlarıyla birlikte siper yoldaşlarıydılar.

Devlet Elâzığ, Erzincan ve Malatya'dan takviye kuvvetler getirtmiş ve size gösteri yaptırmam demişti. Sinan'ın başında olduğu Dersim TDKP örgütü ise kitlenin devrimci gücünü silahlı koruma ile sokağa dökmüş, sonuçta kazanan Dersim halkı olmuştu. 1 Mayıs silahlı koruma altında kutlanmıştı. Kendi türünden özel ve tek olmasının nedeni de buydu.

Planlamanın başında Sinan'ın kendisi vardı. Riskleri de dahil her şey İK toplantısında masaya yatırılmıştı. Hazırlıkların kontrolünü Sinan ve Metin Demir ikilisi bizzat üstlenmişlerdi. Esasa ilişkin olmayan küçük bir ayrıntı hariç, tüm plan başarılı uygulanmış ve amacına ulaşmıştı.

1 Mayıs'tan iki gün önce polisin eline geçebilecek biçimde kent merkezinin birkaç noktasına bildiri bırakılarak, Dersimliler

1 Mayıs günü İl Halk Kütüphanesi önündeki meydanda 1 Mayıs kutlamalarına çağırılmışlardı. Meydan aynı gece polis panzerleri ve tanklarla işgal edilmişti. Ertesi gün ise kum torbaları yığılarak kent merkezine tüm girişler tutulmuştu.

Çağrı bir aldatmacaydı aslında. Plan üç değişik meydanda toplanmaktı. İlki kentten biraz uzak bir tepenin önüydü. Burası öteki iki yere göre biraz erken başlayacaktı. Amaç düşmanın kuvvetlerini oraya çekmekti.

Gazik Tepesi'nin önünde ateş yakıp sloganlar atan grup, asker ve polisi konvoylar halinde o yöne çekti. Asıl gösteri tam bunun ardından, Yeni Mahalle ile Çarşı merkezinin birleştiği noktada başladı. Aynı anda Düldül Tepesi'nden silahlı koruma altındaki binler şehre akmaya başladı. Tekoşin grubu da silahlı güçleriyle bu kolda yeralmıştı.

Devletin yoğun operasyonları Dersim'de büyük bir öfke birikimine yol açmıştı. Hiç umulmadık insanlar, TDKP'nin devletle mücadele ettiğini tecrübe edince, 1 Mayıs barikatlarına kendiliğinden koşmuş ve barikatları tahkim etmişlerdi. O güne kadar etliye sütlüye karışmayan sayısız Dersimli, her şeyi göze alarak barikatlara koşmuşlardı. Bir kentin devrimcileşmesi buydu işte. Sıradan vatandaşların bu kadar gönülden barikatlara koşması gerçekte de çok rastlanabilir bir durum değildi.

1 Mayıs kutlamalarını engelleyemeyen sıkıyönetim komutanları kudurmuşlardı. Başta Düldül Tepesi olmak üzere şehri çevreleyen bütün tepeler zırhlı araçlarla ateş altına alındı. 1980 Dersim 1 Mayıs'ı, Türk kökenli enternasyonal devrimci ve Tekoşin militanı Orhan Gönülalan'ı o sırada ölümsüzlüğe uğurladı. Tüm taramalara rağmen 1 Mayıs gösterileri saatlerce sürdü.

1 Mayıs'ın ardından devlet, ilk şiddetli saldırılardan sonuç alamadığı ve Dersimlilerin öfkesinin giderek siyasal bir içerik kazandığını gördüğü oranda, yer yer köy baskınları yapmakla birlikte, geri adım arttı.

Soldan birçok grubun önden felaket tellallığı yaparak, “bu ko-

şullarda 1 Mayıs'ı Dersim merkezde kutlamak katliamlara davet çıkarmaktır" diye karşı propaganda yapmış olmalarına rağmen, 1 Mayıs gösterileri katılım bakımından kitlesel ve ruhu bakımından militanca geçmişti. Sıkıyönetimin bütün önlemlerine, Erzin-can, Elâzığ ve Malatya'dan getirilen takviye kuvvetlerin estirdiği teröre rağmen, Dersim 1 Mayıs'ı coşkuyla kutlamıştı. Bu kitlelerde ve örgüt saflarında büyük moral yarattı.

Dersim merkezdeki kutlamalara katılmak yerine Mazgirt'te kırsal alanda kutlamayı seçen TİKKO ve DHB ise, merkezdeki kutlamaların başarılı geçmesinin ezici ağırlığını fazlasıyla hissetmişlerdi. Bu tabanda ve yukarıda dikkatlerin daha çok partiye yönelmesine yol açmıştı. Parti sıkıyönetim koşullarındaki organizasyon yeteneğini denemiş ve ikinci kez süreçten alnının akıyla çıkmıştı.

12 Eylül'e doğru

1980 Mayıs ayından önce Dersim'de parti ve çeper örgütlüğünün yeniden yapılanması tamamlanmıştı. GKB parti il örgütüne bağlı yarı-özerk bir yapıya sahipti artık. Gençlik bütün birimleriyle örgütlüydü. GKB'nin ortaokulda bile o günün koşullarında son derece işlevsel çalışan bir komitesi vardı. O komiteyi oluşturan gençlerin ortaokul öğrencileri olduklarına inanmak gerçekten güçtü. Bilgi birikimleri, politik tutumları ve karar alma süreçlerindeki olgunluklarıyla daha ileri yaştakiler gibi davranıyorlardı. Siyasal ortam ve mücadele çabuk olgunlaştırıyordu.

Gençlik kitle örgütü YDGD, bir il koordinasyonu oluşturmuş ve GKB denetiminde faaliyetini yaygınlaştırmıştı. O güne kadar çalışmanın hemen hiç olmadığı Çemişgezek'te yeni ilişkiler yakalanmış, Hozat GKB'ye bağlı yeni bir birim örgütü kurulmuştu.

Kendi koşulları içinde ayrı bir işçi çalışmasının (daha çok lokanta, atölye çalışanları ile terzi, berber kalfa ve çırakları) yanı sıra memur ve kadın çalışması da zaten oturmuş durumdaydı.

Kimi deneyimli kadroların yakalanması ya da Dersim dışına çıkartılmış olması, boşluk yaratmak bir yana, yeni güçlerin önünü açmış ve harekete daha bir canlılık kazandırmıştı.

Yığınlar artık HK demiyordu. Köylüler artık YDGD başkanlığı yerine partiyi soruyorlardı. En sıradan insan bile bir sorun sözü konusu olduğunda, “partinin değerlendirmesi nasıl?” diye soruyordu. TDKP il örgütü ise önce PKK ile yaşanan çatışma süreci, ardından da sıkıyönetim nedeniyle gecikerek yaptığı değerlendirmede, eldeki militan gücün eğitimini özel bir plan dahilinde ele almanın artık ertelenemez bir görev haline geldiği sonucuna varıyor, bu amaçla “parti okulu projesi”ni pratik bir görev olarak tespit ediyordu.

Yarım kalan Eğitim Kampı hazırlıkları

12 Eylül generallerinin darbe hazırlığı içinde oldukları günlerde, TDKP Dersim örgütü militanların ideolojik-teorik, siyasi ve askeri eğitimini olanaklı kılacak bir eğitim alanı hazırlamaya çalışıyordu. Dersim örgütünün yöneticisinden sıradan militanına kadar tümünün ideolojik, siyasal ve örgütsel eğitime ihtiyacı vardı. Eğitimle amaçlanan, pratik siyasal faaliyete bütün gücüyle katılan ve kendini tümüyle devrim davasına adanmış yüzlerce militanın donanım sorununu, hiç değilse asgari sınırlarda çözmekti. Bu herşeyini partiye ve mücadeleye veren o militanlar topluluğuna karşı partinin mutlak bir sorumluluğuydu. Sonrasında bu güçlerin partinin ihtiyaçları gözetilerek değişik alanlara bir plan dahilinde gönderilmeleri TDKP önderliğine rapor edilecekti. Fazlasıyla gecikilerek alınan bu karar, güvenlik gerekçesiyle son derece gizli tutulmuş ve bütün sorumluluğu zamanın İK sekreteri üstlenmişti. Metin Demir’in kamp alanlarına ilişkin fikrini netleştirip başlatma planını partiye sunacağı günlerde artık çok geçti.

TDKP Dersim örgütü faturasını sonradan çok ağır ödeyeceği donanım alanındaki zayıflığını gidermek fırsatını çoktan kaçırmıştı. 12 Eylül cuntası yönetimi ele almış, büyük şehirlerdeki yo-

ğün saldırılarının yanında Fatsa ve Dersim'i ilk saldırılarının iki pilot bölgesi seçmişti.

TDKP Dersim örgütü 12 Eylül'ü bu koşullarda karşıladı.

Dersim'e seferler oldu fakat zafer olmadı

12 Eylül darbecileri işbaşına geldikten hemen sonra devrimci mevzilere dönük saldırılarında iki pilot bölge seçmişlerdi: Dersim ve Fatsa. Fatsa yoğun bir kuşatma ile abluka altına alınmış, binlerce ilerici ve devrimci 12 Eylül'ün işkence kamplarına doldurulmuştu. Ardından Fatsa'nın devrimci belediye başkanı Fikri Sönmez ile çok sayıda devrimci tutuklanmışlardı.

Aynı günlerde Dersim'de de dağ-taş her taraf askerler tarafından abluka altına alındı. Fakat Fatsa'daki gibi bir sonuç alınmadı. Kent merkezinde, özellikle öğrenci gençlerin kitlesel gözaltılarını, köylerdeki yoğun baskı ve işkenceler tamamliyordu. Cunta ordusu Öğretmen Okulu'ndan sonra Ziraat Okulu'nu da işgal etmişti. Burası 24 saat çalışan bir işkence merkezi haline getirilmişti. Önce TKP-ML Hareketi'nden Hasan Kılıç, ardından TDKP'den Süleyman Ölmez, aynı hafta içinde işkencede öldürüldüler.

Hasan Kılıç ve Süleyman Ölmez cunta koşullarına rağmen kitlesel protestolarla uğurlandılar. Cunta, Süleyman Ölmez'in cenaze törenine saldırdı ve onlarca kişiyi işkenceye çekti. TDKP Dersim örgütünün buna cevabı Süleyman Ölmez'e işkence yapan ve onu katledenlerin kimlik bilgilerini, "bütün işkenceciler hesap verecek!" diyerek *Devrimin Sesi*'nde yayınlamak oldu.

Parti örgütü çalışıyordu ve yoğun saldırılara rağmen siyasal faaliyet aksamamıştı. Sinan'ın bizzat oluşturduğu ve kendisinin sorumlu olduğu baskı aygıtı il örgütünden özerkti. Baskı komitesi, *Devrimin Sesi* ve *Denge Soreş*'in baskısını hiç aksatmamıştı.

Yeni dönem yeni bir çalışma düzeni ve temposu gerektiriyordu. Bu nedenle il örgütü yeni dönemin ihtiyacına uygun olarak

yeniden düzenlenmişti. İçeri düşen, başka alana kaydırılan ve görevden alınan üyeler nedeniyle ortaya çıkan boşluk, ilçe ve alan komitelerinden alınan yeni güçlerle giderilmişti.

TDKP Dersim örgütünün performansı dost ve düşman herkesin dikkatini çekmişti. PKK ile karşı karşıya kalmanın en temel nedeni de işin aslında TDKP'nin önlenemeyen yükselişi olmuştu. Devlet ve istihbarat örgütü MİT, sıkıyönetim ilanını önceleyen süreçte mahalli gericilik ve Aydınlık üzerinden gelişmenin önünü almaya çalışmış, fakat bu yönlü sayısız girişim boşa çıkartılmıştı. Sıkıyönetim bütün bu sürecin ardından gelmişti. Sıkıyönetim elbette bütün solu hedefledi. Fakat Dersim'de boşa çıkartılmasında, TDKP'nin kitlelerin seferberliğine dayalı faaliyetinin belirleyici bir rolü olmuştu.

12 Eylül 1980'e gelindiğinde, sıkıyönetimin Dersim'de geriletemediği ve zayıflatamadığı tek örgüt TDKP'ydı. Bunun iki nedeni vardı. Bunlardan ilki, içlerinde partililerin de olduğu çok sayıda militan ve taraftarın işkencede düşmanın ilerlemesine olanak vermeyen dirençli tutumuydu. Biri eğitim emekçisi, önceki gençlikten olmak üzere iki kişinin sıkıyönetimin ilk aylarında gösterdiği zayıflık nedeniyle girişilen saldırılar blok bir tutumla püskürtülmüştü. 12 Eylül generaller cuntası işbaşına geldiğinde, Dersim'de varlığı olan hemen bütün çevrelerin bir örgüt davası vardı. TDKP'de ise bireylerin davaları sürüyordu. Bir örgüt davası yoktu. İkinci neden ise içeri düşenlerin boşluğunun anında dolduruluyor olmasıydı. Adeta sırasını bekleyenin önü açılıyordu. Ve bu çalışmayı yürüten güçler gerçek bir kitle örtüsüne sahiptiler.

TDKP MK üyelerinin büyük bölümünün yakalandığı merkezi operasyondan önce, Dersim parti örgütü ve yapısına ilişkin polisin elindeki bilgiler, 1981 yılı başında yakalanan ileri bir kadronun verdikleriyle sınırlıydı. Söz konusu ifadede silahlar, mali kaynaklar, baskı vb.'den sorumlu olduğu iddia edilen iki parti üyesinin ismi vardı. Polis bu ifadeden hareketle, bir "Tunceli

davası” yaratmak için bir dizi operasyona girdi. Daha ilk günlerde hakkında böyle bir polis ifadesinin olduğundan haberdar olan sözkonusu iki parti üyesinden biri, ‘80’li yılların ilk yarısına kadar Dersim’de kaldı. Bütün çabalarına rağmen polis onu yakalayamadı. Diğerisi ise Sinan’dan yaklaşık bir ay önce Dersim dışında yakalanmıştı. İstanbul Gayrettepe, Elâzığ 1800 Evler ve yine İstanbul Gayrettepe’de geçen uzun işkence süreçlerinde polis ondan da hiçbir bilgi alamamıştı.

Sinan Nisan 1981’in başında İstanbul’da yakalandığında, TDKP Dersim İl Örgütü hala dimdik ayakta idi ve çalışıyordu. Dersim TDKP, o günün koşullarında Türkiye’nin hem en gelişkin ve hem de en etkin çalışan örgütüydü. Yaşlı bir köylünün ifadeyle, “dağ-taş TDKP-HK ile dolu”ydü.

Sinan 12 Eylül polisi için Dersim TDKP kilidini açmanın tek anahtarıydı. 90 günlük işkence sürecinin sonunda Dersim’e ilişkin edindikleri bilgiler, TDKP MK Sekreteryasının evlerinde buldukları üye listesinde kongre öncesi sürece ait partililerin isimleriyle sınırlı kalmıştı. Polis sözkonusu listedeki altı kişinin kimlik bilgileri dışında bir bilgiye ulaşamamıştı. Sinan ve aynı operasyonda yakalanan Kürdistan kuryesi Hüseyin Aziret onlara geçit vermemişlerdi.

Kongre öncesine ait parti üyelerinin kimliği deşifre olsa da, bu Dersim ve Kürdistan’da örgütsel bir kayba yol açmamıştı. Sinan, yaratılmasında birinci dereceden kendi emeği olan ve bütün ayrıntılarına hâkim olduğu Dersim TDKP örgütüne ve olduğu kadarıyla Kürdistan’daki yapıya zarar verilmesini engellemişti. Hem de Kürdistan sözkonusu olduğunda, kimi MK üyelerinin “onu Kara [Sinan] bilir” türü yönlendirici ifadelerine rağmen.

O gün için bir TDKP Tunceli davası çıkartamayan egemenler, 1982 yazında bir kez daha kapsamlı bir operasyona giriştiler. Bolu Dağ Komando Tugayı yanında Erzincan, Malatya, Erzurum ve Elazığ’dan takviye birliklerle, dağ-taş bütün köyler bir gecede askerle doldurulmuştu. Örgüt korunuyordu. TDKP ve GKB

militanları kitle ilişkilerine dayanarak hazırladıkları sığınaklarda barınıyorlardı.

1982 yazındaki bu operasyonun başladığı günlerde Sinan da Metris zindanından alınarak Dersim'e, Süleyman Ölmez'i öldürdükleri Ziraat Okulu'ndaki işkence tezgahına götürülmüştü; "Doğu'nun Generali" olarak sundukları Dersim'in sevgili Hoca'sının bir "Tunceli TDKP davası" yaratmanın kilidi olduğu düşüncesiyle.

Aynı günlerde belediye hoparlöründen yapılan bir anonsla, TDKP il sorumlusu Metin Demir'in "başarılı bir operasyonla" yakalandığı tüm kente duyurulmuştu. Radyodan da verilen bu haberi duyan babası Baki Amca, ikinci çocuğunu da kaybetme korkusuyla sabahı beklemeden soluğu şehir merkezinde almıştı. Baki Amca'nın telaşlı halini gören sevgili Veli Amca (Veli Demir. Soyadı aynı ama aralarında bir akrabalık bağı yoktur. İkisi de iki farklı aışretten) bir karışıklığı önlemişti. Metin'in babasının yanından geçerken, şu sözleri fısıldamıştı: "Yalan! Onlar güvenlik içinde. Sen çek köyüne git!" Baki Amca köyüne dönmüş, Metin'in annesine müjdeyi vermişti.

TDKP'nin Dersim önderleri öteden beri zaten özel hedeftiler. Sinan ve Metin'in kardeşleri peşpeşe öldürülmüşlerdi. 12 Eylül dönemi boyunca Metin'in ailesinin evi sayısız kez basıldı. Babası, kızkardeşi ve henüz çocuk yaştaki küçük kardeşi köyünden alınarak helikopterden atma tehditlerine maruz kalmışlardı. Metin'i yakalamak için özel timler oluşturulmuş, özel girişimlerde bulunmuşlardı. Bütün belirtiler, yakın bir mezradan bir gencin muhbir olarak kullanıldığına ve köydeki evlerin çok düzenli izlendiğine işaret ediyordu.

Sinan'ın köylüleri ve özellikle sevgili eşi Altun ablanın bütün bir ailesi, sıkıyönetimin ilanından sonra kesintisiz olarak baskı altında tutulmuşlardı. Aile bireyleri sayısız kez işkenceden geçirilmişti. Yaşananları göğüslemeye güç yetiremeyen babası, daha önce hayatına son vermişti. Kardeşlerinden biri ve kayınbirade-

ri, öğretmenlik yaptıkları köylerde keyfi bir biçimde işkenceden geçirilerek tutuklanmışlardı. Kayınpederi Seyfi amcanın bir dönem “ikinci adresi” Pınarlar karakolu ile Pertek jandarma karakolu olmuştu. Sinan’ın öteki kardeşi Haşim, Diyarbakır zindanında özel muameleye tabi tutuluyordu.

Sinan Metris’ten alınarak Dersim’e götürüldüğünde, Diyarbakır zindanındaki kardeşi de yeniden işkence tezgahına çekilmişti. Amcaları Ankara’dan ve köyden alınarak aylarca Diyarbakır zindanında tutulmuşlardı. Bütün amaçları Dersim’de bir TDKP davası çıkartabilmektir. 45 günlük yoğun operasyonların ardından Bolu Dağ Komando Tugayı komutanı, “biz denizde iğne arıyoruz!” diyerek çaresizliğini ifade etmişti.

Sinan il örgütünün operasyonu kayıpsız atlattığının sevinci içinde, geri götürülmek üzere bindirildiği otobüste, çok şey verdiği Dersim’i son kez seyretmekte olduğunu nereden bilecekti ki! Fakat generaller cuntasının Dersim’de bir TDKP davası yaratacığını artık iyi biliyordu.

Bir hapishane mektubu

Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi, Sinan’ın 1982 yılı yaz aylarında sevkler aracılığıyla gönderdiği bir mektubu vardı. Sinan Metris’ten yazdığı mektubunu Dersim’deki ikinci büyük operasyonun ardından kaleme almıştı. Ezop diliyle memleketimizde “aile” ayakta derken, TDKP Dersim örgütünü kastediyor, mealen şunları söylüyordu:

“Orada kökü derinlerde bir ağacız artık, bir şey olmaz, emin ol. Biz geniş bir aileyiz. Güveneceğimiz dağlar var. İmkânın olursa K’ya ilet, kardeşler, özellikle genç kardeşler, Dersim’den çıkıp ekmeklerini kazanacakları büyük kentlere gitsinler. Ekmek artık büyük kentlerde. Verimi belli topraklar bize gelecek güvencesi sağlamaz.”

Bununla, Dersim’deki kadro gücü ve potansiyelinin bundan

böyle büyük kentlerde değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin düşüncesini ifade ediyordu. Şeytani bir zekaya sahip yaşlı bir sempatizan köylünün söyledikleri, örgüt içinde sıklıkla espri konusu olmuş ve üzerine ciddiyetle düşünülmüş bir soruna işaret ediyordu: *“Pah Karakolu üzerine hesap yapmayın. Günü geldiğinde bu karakolu ben tek başıma ve kar topuyla teslim alırım. Asıl olan İstanbul ve İzmir’deki milyonları ayağa kaldırmaktır! Burada boşuna oyalanmayın, oralara gidin!”*

Sinan’ın gelecek tasarıları içinde tam da bu, Dersim’in militanlarını planlı ve bilinçli bir yönelimle metropollere yerleştirmek vardı. Mektubunda bir yolunu bularak Dersim örgütüne bunu anlatmaya çalışıyordu.

TDKP’nin yakalanmayan MK üyeleri belli ki Sinan ve sözünü ettiğimiz köylü gibi düşünmüyorlardı. Kasım 1981’deki ikinci merkezi operasyonun ardından ve tam da Dersim’e dönük ikinci büyük operasyonların yapıldığı günlerde, Dersim’e ilettikleri bir genelge ile örgüt ilişkilerini donduracak ve militanlara bulundukları yerde kendilerini korumalarını, askere gitme de dahil yasal konuma çıkabilecekleri yeni konum yaratmalarını salık vereceklerdi.

İşler artık tek tek üyelerin yurtdışı ile kişisel mektup bağlantılarına bırakılmıştı. Metin’in yardımıyla bir İK üyesinin kişisel yetenek ve yaratıcılığı kullanılarak çıkartılan *Devrimin Sesi*’nin gerçekte artık herhangi bir işlevi yoktu.

Güvenlik sorunları, parti disiplini ve merkeziyetçilik adına, Dersim örgütü atalet içinde çürümeye terkedilmişti. Yazık ki Sinan’ın Dersim örgütü de bu duruma devrimci bir tepki verememişti. Bireyler üzerinden sürdürülen ilişki tarzı TDKP-İK’yı paralyze etmiş, yönetici bir organ işlevini yok etmişti. Merkez Komitesi adına yapılan liderlik, tasfiyeye giden yolu sonuna kadar açık hale getirmişti.

TDKP'nin çürümeye bırakılması

'80'li yılların ortalarına gelindiğinde generaller cuntası bir TDKP Tunceli davası hala da çıkartamamıştı. Ne var ki ortada artık bir TDKP örgütü de kalmamıştı. Erkeği-kadını ile o militanlar topluluğu yoktu artık. Bütün bu süreçte il sekreterinin de içinde olduğu İK'nın iki üyesinin yaptığı tek anlamlı iş, yurtdışından gelen ve artık hiçbir işlevi kalmamış bulunan *Devrimin Sesi*'ni yine de basıp dağıtmak olmuştur. Bu arada hareket imkânı olan kadrolar geçim, olmayanlar da kendilerini koruma derdine düşmüşlerdi. İlişkisiz ve örgütsüz kalan sayısız militan savrulmaya başlamış, zaman içinde saflarda bozulma ve çözülme baş göstermişti.

İl yönetimi zamanla iç bütünlüğünü yitirmiş, giderek paralize olmuştur. İK üyeleri ceviz kabuğunu doldurmayacak meselelerle birbirlerini yorup durmuşlardı. Merkezi bir önderlikten yoksunluk koşullarında siyasal kaygılar geri plana düştükçe, kişisel didişme konuları giderek önplana çıkmıştı. Bu ise başlı başına çürütücü bir zemindi.

Kâğıt üzerinde bir il komitesi hala da vardı. Fakat artık bir ilin yönetici organı olarak değil, işlevsiz, kliklere bölünmüş ve sorumluluktan neredeyse tümüyle uzaklaşmış bir halde. Gerçekte artık ne Türkiye'de bir parti, ne de Dersim'de bir İK kalmıştı. İki-üç yıllık süreçte binbir emekle yaratılan, izleyen iki-üç yıl içinde etkin ve verimli bir biçimde çalışan başarılı bir yerel örgüt, faşist darbeyi izleyen dört-beş yıl içinde dağılıp gitmişti. Sinan şahsında devrimci önderliğini kaybetmiş o devrimci örgüt, oluşan boşluk doldurulamadığı için yok olmuş, deyim uyuysa kurda kuşa yem edilmişti.

1980 12 Eylül'ünden 1983 yılına kadar umudunu kaybetmeyen ve bütün saldırılara karşı kendini korumasını başaran devrimci bir yerel örgüt vardı. Bu düzinelerce az-çok deneyimli militan demekti. Bu büyük imkânın harcanmış olmasında TDKP Dersim yöneticilerinin elbette bir sorumluluğu var. Ama yerel düzeydeki

sorumlulukları ne olursa olsun, ağır bir karşı-devrim koşullarında onlar bu sorunu kendi başlarına yerel planda çözemezlerdi. Bu merkezi bir önderliği, müdahaleyi ve yönlendirmeyi gerektirirdi. Oysa bunu yapabilecek bir TDKP-MK önderliği yoktu. Kaçınılmaz bir biçimde yereldeki çözölmeyi besleyen ve hızlandıran buydu.

Tümü de yurtdışında olan “üçlü MK”, balık baştan kokar misali bir acınası durum içindeydi. Birbiriyle didişme tek uğraşları haline gelmişti. Türkiye’de parti örgütünden arta kalanı tümünden unutmışlardı. Sinan’sız kalan bir Dersim il örgütü ise bu boşluğu dolduracak bir birikim ve kapasitedan maalesef yoksundu. Mimarını kaybeden Dersim il örgütü, “üçlü MK”ın talimatına uyarak çözölme ve dağılma süreci içinde zamanla tükenme noktasına gelmişti.

Sözde yeniden toparlanma

TDKP’deki iç ayrışma ve saflaşmaların ardından Sinan’ın taraf olduğu **Leninist Kanat** Dersim’le ilgilenmemişti. Kendilerinden yana tutum alan Dersim il yönetiminden iki üyeyi de alandan çekmişlerdi. Ortaya koydukları yeni ideolojik-politik çizgi, bu çizginin güncel gerekleri, eldeki güçleri büyük kentlere çekmeyi ve sınıf çalışmasına yöneltmeyi gerektiriyordu.

Sinan, Dersim’e ilişkin tutumun bilinçli bir seçenek olduğunu, “yeni bir gelenek ve yeni bir kültür”ü ancak proleter sınıf zemini üzerinde yaratılabileceği konusunda başından itibaren açık bir bilince sahip olduklarını ve bu nedenle de işin kolayına kaçmadıklarını ifade ediyordu. Sinan’a göre yola zaten çok sınırlı sayıda insanla başlamışlardı. Metropollerde işçi sınıfına dönük bir çalışma başlatmak daha doğru bir tutumdur. Devrime emek vermiş olanlar yaşananlara ilgisiz kalamazlardı. Kaçınılmaz olarak zamanla ileri çıkacaklardı. Böylelikle yolları da bir kez daha kesişecekti. 12 Eylül terbiyesiyle mevziyi geriye götüren,

devrimi terk edenlerin ise kendilerine bulaşmamaları daha “hayırlı” olacaktı.

‘70’li yılların programını artık savunmayan, fakat yerine ne koyacağı da belli olmayan yeni dönem TDKP’si ise, iç ayrışmanın ardından Dersim’e çok özel bir ilgi gösterdi. Bu çok doğaldı, zira Dersim’de geriye kalan önemli bir devrimci miras vardı.

Meydan, 12 Eylül döneminde örgütten kaçanlar ve militanlara görünmemeye çalışanlara kalmıştı ve doğrusu onlar da Dersim’de oluşan boşluğu iyi değerlendirmişlerdi. Ulaştıkları herkese, Ekimcileri kastederek, onlar partiyi böldüler ve devrimi terkettiler propagandası yapmışlardı. TDKP MK’nın o utanç verici politik-moral çöküntüsü ve böylece partiyi de fiziki ve moral yıkıma sürüklemesi üzerine ise tek kelime olsun etmemişlerdi. Herşeyden ayrılanlar sorumluydu! 12 Eylül yıkımına dönük sorulara, hele önce bir toparlanalım yanıtı veriyorlardı.

TDKP’de iç ayrışmanın yaşandığı dönem, politik iklimin yeniden ısındığı bir süreçti. 12 Eylül dönemi boyunca örgütle ilişki kurmaktan kaçanlar, kendilerine bir düzen kurmak peşine düşenler, her şeyi kendilerini korumaya almak üzere düzenleyenler, yeni bir rahat devrimcilik döneminin başladığı beklentisiyle, gitgide yeniden aktifleşmişlerdi.

Yeni TDKP yöneticileri ilk ilişkilerini, risklerden uzak duran, kendilerine ulaştırılan *Devrimin Sesi*’ni okumayı bile reddeden bu kişilerle, sonraları sırasıyla belediye başkan yardımcılığıyla ödüllendirilenlerle kurmuşlardı. Bu tip kişiler üzerinden de eski ilişkilerin yanı sıra ‘70’li yıllardaki devrimci yükselişin etkisiyle politize olan ‘70’li yılların çocuk devrimcilerine ulaşmışlardı.

Metin Demir’e ilişkin ölçsüz karalamalar kendisini tanıyanlar için şaşırtıcıydı. Büyük çoğunluğu ilk pratik deneyimini Metin’le yaşamış ‘70’li yılların genç militanları, genellikle iddiaları şaşkınlıkla dinlemişlerdi. Fakat Metin’in artık örgütün dışında olduğu da bir gerçektir. Bu gerçeğe rağmen ‘70’li yılların devrimci gelişmesinin yükünü taşıyan çekirdek gruptan bir tek

kişi bile örgütlü olarak yeni TDKP ile yoluna devam etmedi. Devam edenler daha çok 12 Eylül sürecinde ortada görünmeyen, bir düzen oluşturarak kendilerini kamufle edenler oldu. Bunların ana fonksiyonu ise TDKP'nin '70'li yıllardan gelme anılarıyla devrimci heyecan taşıyan yeni gençlik kuşağına, yani zamamında Hüseyin Demir (Komır), Veli Gültekin (Filip), Yusuf Dal (Osman) ve Hıdır Demir hayranı çocuk devrimcilere (artık yetişkin gençlerdi bunlar) ulaşılmasını sağlamak oldu.

'70'li yıllarda henüz çocuk yaşta politize olmuş ve 12 Eylül faşizmine karşı nefretle büyüyen '70'li yılların genç militanlarının ardılı kuşak, artık büyümüştü ve bir bölümü abilerinin yolunda yürüyorlardı. Bu yeni kuşak Sinan ve Metin'i tanımazdı. Onlar Komır'ı, Filip'i, Osman ve Hıdır'ı bilirlerdi. '70'li yıllardaki parti pratiğinin onlar için paha biçilmez bir değeri vardı. Ne olduğunu tam bilmedikleri "parti" nihayet yeniden görünmüştü. Abilerinin bıraktığı boşluğu onlar hızla doldurdular.

Doğrusu biraz da iç tartışmanın itilimiyle aktif hale gelen, fakat henüz tam olarak nasıl bir yol izleyecekleri belli olmayan yeni TDKP'nin işleri, Dersim'de kısa vadeli olarak yolunda gitmişti. 1989 Mart yerel seçiminde bağımsız aday olan '70'li yıllardan memur taraftar Mehmet Kocademir, aşiretinin de geniş desteğiyle, belediye başkanlığı seçimini kazanmıştı. Dağ-taş artık TDKP-HK değildi. Ama devrimci miras ve itibar henüz tümünden tüketilmemişti. '70'li yılların mirası ve itibarı, belediye seçimini ilk ve aynı zamanda son kez kazanmaya yetmişti.

Genç devrimciler devrimciliğe zorluyor

Kısa vadenin ardından sıkıntılar da başlamıştı. Belediye seçimini kazanmak durumu kurtarmaya yetmiyordu. Yeni devrimci kuşak devrimci bir parti pratiğine alışkındı. Bir de alanda artık bir PKK gerçeği vardı. Partisini bekleyen Dersimliler, özellikle de abilerinin yolunda yürüyen dünün çocuk ve şimdinin genç devrimcileri, nasıl bir programdan çok, nasıl bir pratik içinde olu-

nacağıyla ilgiliydiler.

‘70’li yılların sonunda Dersim’de var olup olamama noktasına gelmiş olan PKK, artık dağı-taşı PKK’lı yapmaya başlamıştı. PKK devletle savaşıyordu. Genç devrimciler de bunu istiyorlardı. Dipten gelen devrimci basınç tepeyi zorlayıp duruyordu. TDKP yöneticileri ‘70’li yılların birikiminden gelen bu isteme çaresizce boyun eğdiler. “Silahlandırılmış Propaganda Birlikleri” adı altındaki oluşum böylece gündeme geldi. Bu, tereddüt içindeki birçok insanı etkilemişti.

Eski programını terk etmiş, neyi savunduğu belli olmayan bir hareketin, tabandaki basınç altında bir oluşuma gitmesi pratikte de doğru bir yerde durmayacaktı.

Bu oluşumun İstanbul’daki ilk icraatlarından biri, ‘70’li yıllarda hemen bütün mitinglerin yasal sorumluluğunu almış olan, 12 Eylül döneminde işyerinde örgüte ait bir mahzen ortaya çıktığı için ağır işkencelerden geçirilen Bedri Demir’in İstanbul’daki işyerini basarak kıyasıya dövmek, tehdit edip zorla para istemek olmuştu. Ardından sıra Beser ananın küçük oğluna gelmişti. Henüz çocuk yaşta ağır işkencelerden geçirilen, yıllarca hapis yatan dünün çocuk devrimcisi, bu gencin dükkanına kesilen cezayı almak için gönderilen başka bir genç devrimci, orada bulunanlar tarafından önce derdest edilmiş, üzerindeki silaha el konulmuştu. Bu biçimsizliğin altında ezilen o genç devrimciyle konuşulmuş, silahı geri verilip yolcu edilmişti.

Görüldüğü üzere, ne için oluşturulduğu belli olmayan “Silahlandırılmış Propaganda Birlikleri”ne düşen görev, metropollerde örgütle ilişkisi olmayan eski devrimcilere ceza kesmek ve tahsil etmek olmuştu.

Dersim’de ise faaliyetlerinin merkezine PKK’nın zaaf, zayıflık ve aşırılıklarıyla mücadeleyi koymuşlardı. Dersim’de yeni dönem TDKP’si adına ortaya çıkanların platformu buydu. Siyasal birikim ve pratik deneyimleri ötesine bakmaya elverişi değildi. Bu tam tuzak bir platformdu. Başarı şansı da sıfırdı.

PKK'nın pratiğinde karşı çıkılması gereken çok şey elbette vardı. PKK öteki devrimci gruplara karşı tahammülsüzdü. Daha doğru bir ifadeyle, kendi dışındaki gruplara ancak kendisinin çizdiği sınırlar içinde hareket ederlerse tahammül edebiliyordu. Kendi dışındaki herkese "Kürdistan'da misafir" muamelesi yapıyor, onlardan misafirlik sınırlarını gözetmelerini kesin olarak bekliyordu.

Fakat yine de gözetilmesi gereken çok kritik bir yeni durum vardı. PKK '70'li yılların aksine, şimdi sömürgeci güçlerle çatışyordu. Mücadelesinin okları devlete dönüktü, eskiden "araziye döşenmiş mayın" olarak tanımladıkları devrimcilere değil. Basına yansıyan demeçlere bakılırsa, PKK gerillaları birkaç kez "Silahlandırılmış Propaganda Birlikleri"yle karşı karşıya gelmiş ve her defasında Doktor Baran'ın müdahalesiyle çatışmalardan kaçınılmıştı. Hatta Doktor Baran bir defasında telsizle TDKP militanlarına kendisi seslenmiş, "Siz niye bizimle birlikte olmuyor, neden devlete kurşun atmıyor sunuz?" diye sormuştu.

Doktor Baran sözü edilen süreci sağduyulu bir biçimde yönetti mi, yoksa yaptığı sonraki saldırılara bir zemin döşeme taktiği miydi, bunu elbette bilemeyiz. Fakat PKK'yi tanıyanlar basına yansıtılan onca şeyin hedefli olduğundan şüphe duymazlar. Yeni TDKP'nin yeni yöneticilerinin yönlendirdiği o gençler, köylerde ve kent merkezinde "milliyetçiliği" teşhir etmek adına, PKK ile uğraşıyorlardı. PKK milliyetçi bir harekettir ve milliyetçilik sosyalizm düşmanlığıdır deniyordu. Sosyalizm yanlısı Dersim'de PKK bu söylemi kabul etmez, buna tahammül de göstermezdi.

İşe yanlış yerden başlamışlardı. Bir bakıma '70'li yıllardaki roller değişmişti denebilir. Sinan'ın TDKP'si egemen düzene, yani devlete karşı mücadeleyi temel alarak PKK'nın saldırılarını göğüsleyebilmiş, "teşhir ve tecrit" politikası bu temel üzerinde kullanılmış, sonuçta etkili de olmuştu. Sinan deneyiminin özünü bir parça irdelemeleri ve anlamaya çalışmaları, yeni

TDKP'nin dar görüşlü temsilcilerini hata yapmaktan kolayca kurtarabilirdi.

Eylül 1993'te, yani PKK-TDKP geriliminin doruğa tırmandığı bir sırada, Sinan'ın yoldaşlarından biri hapishaneden tahliye olmuştu. Tahliyesinden hemen önce annesi vefat ettiği için hapishane çıkışı yaptığı ilk işlerden biri annesinin mezarını ziyaret etmek olmuştu. Bu nedenle Dersim'deydi. Daha varır varmaz duyduklarından rahatsız olmuştu. Onun gözlemlerine göre, provakatif bir zemin hızla olgunlaşıyordu. Doktor Baran'ın kamuoyuna yansıyan ve günlük basında da yayınlanan demeçlerinden, her an birşeylerin olabileceği ihtimali yüksek görünüyordu.

Tam bu dönemde, Dersim merkez ve bazı köylerde, "böyle giderse PKK-TDKP çatışmaları yeniden başlar" söylemi yaygındı. Çünkü PKK tehditler savururken, TDKP'nin grupları da yaptıkları köy toplantılarında milliyetçilik eleştirisi adı altında kışkırtıcı çağrılar yapıyorlardı. Bunu o zaman TDKP'den yeni kopmuş, '70'li yılların militanlarından Bircan Çelik de ısrarla ifade ediyordu. Bu biçimsiz inatlaşma ve yanlış politikalara bir son verilmezse vahim olayların gelişeceği kesindi.

TDKP'nin kamuoyu önündeki siması HG ile karşılaşma, ona bazı dostane uyarılarda bulunma, gelişmeler karşısında sağduyulu davranmaları yönünde hatırlatmalar yapma imkanı doğurmuştu. PKK'nın bu söylemlerin ardından neler yapacağını deneyim sahibi her devrimci az-çok kestirirdi.

Fakat HG bu uyarıları anlamak istememişti. Bunu anlayacak kapasite ve olgunluktan yoksundu. Çıkarı örselenebilir ticaret erbabı gibi davranmak yerine, yerinde uyarıları anlayabilecek birilerine iletebilirdi. Onu da yapmamıştı. Peşin bir hükümle, kendisine hatırlatılanları, sanki EKİM-TDKP arasındaki sorunlarla ilişkiliymiş gibi ele almış, bu dostça hatırlatmayı yapana tehdit ekibi göndermeye bile yeltenmişti. Ona göre Dersim'e bir "Ekimci" gelmişti. Bu geliş iyi olmamıştı, çünkü herşeyin yolunda gittiği bir sırada, sağdan soldan sorular gelmeye başlamıştı. Tehdit

ekibinin mesajına göre Dersim hemen terkedilmeliydi. (Benzer bir tehditin çok geçmeden PKK tarafından HG'nin kendisine yapılması, onun da pılını pırtısını toplayarak bu ultiatoma uyması, hayatın acı bir cilvesi sayılmalıdır.)

Benzer dostça uyarılar o zaman TDKP adına ön planda görünen, şimdi yerine göre CHPlı, kimi zaman Alevici ya da Dersimci olan Hüseyin Aygün'e de yapılmıştı. Aygün ise sükunetle dinlemiş ve "anlıyorum" demekle yetinmişti.

Uyarılar işe yaramamıştı. Yapılan, sorumluluğu ağır bir siyasal akılsızlıktı. Fakat HG ve onu yönetenler bu kadarını idrak etmekten uzak durmuşlar, izledikleri o yanlış çizgiden vazgeçmemişlerdi. PKK'nın şiddeti çok geçmeden onlara yönelmiş, yeni trajik gelişmeler de bu dönemden sonra yaşanmıştı.

PKK, Belediye Başkanı M. Kocademir'i ajan ilan etmişti. Onun MİT yönlendirmesi altında, Kamer Özkan ile birlikte gerillaları katlettiğini iddia etmişti. Hemen ardından da belediye araçlarını yakmıştı. Mehmet Kocademir'in ya da Kamer Özkan'ın devletle bir ilişkileri olabileceğini iddia etmek saçmaydı. Ama "ajan" afişe etmenin ardından nelerin geleceğini PKK'yı tanıyan herkes bilirdi.

Bir yandan PKK, öte yandan açılan ceza davaları ve yapılan baskılar nedeniyle bunalan ve görevini yapamaz duruma düşen Belediye Başkanı Mehmet Kocademir sahipsiz kalmıştı ve çareyi yurtdışına çıkmakta bulmuştu. Ardından "Silahlandırılmış Propaganda Birlikleri"nden altı devrimci PKK tarafından öldürülmüş, ikisi ise ancak ağır yaralı kurtulabilmişlerdi.⁵

5- Bu olayın kendisi bile geçmişten hiçbir ders çıkartılmamış olmanın örneğiydi. O kadar büyük gerilim varken ve Doktor Baran kamuoyu önünde sayısız kez TDKPlı o genç devrimcileri kontra ilan etmişken, PKK gerillalarının verdiği bir randevuya önlemsiz gidilmez, hatta hiç gidilmez. Önce farklı düzeyde görüşmeler yapılarak ortadaki anormallik giderilir. Erol Değirmenci'nin 1980'deki görüşme randevusu niye reddedildi sanıyorsunuz? Sinan'ın Dersim sürecinden hiç değilse bu kadarını öğrenmeliydiniz.

PKK bir bildiri yayınlayarak, Hıdır G y ldar, Kemal  zer ve Hüseyin Aygün' n  hri terk etmelerini, aksi halde cezalandırılacaklarını açıklamıştı.

Tüm bunların hemen ardından, bir de bizzat faşist devlet, “Silahlandırılmış Propaganda Birlikleri”ne operasyon yaparak dört devrimciyi daha katletmi ti.

TDKP bu iki olayın hemen ardından söz konusu yönelimden sessiz sedasız vazgeçti. Hiçbir açıklaması yapılmaksızın atılan bu geri adıma tepki gösteren Nazım Bostancı gibi devrimciler ise linç girişimlerine maruz kalmışlardı.

Rahat dönem yine bitmişti. Bu olayların ardından “iki Hıdır” yine ortadan kaybolmuştu.

TDKP'den EMEP'e dönüşen hareket ise Dersim'deki bütün tılsımını kaybetmişti. En güçlü olduğu Pertek'te bile CHP'den belediye başkan adayı olan eski bir taraftarıyla anla amayarak ayrı bir aday göstermiş ve sonuçta belediyeyi bir dönem AKP'ye armağan etmişlerdi.

I. Bölüme Ek

1970'lerde Dersim'de sol gruplar

Cephe kökenliler

THKP-C, 1975'lerin ortalarında kitle tabanı en fazla durumdaki ikinci gruptu. Dersim merkezde ise en kalabalık olanıydı. Hozat'ın dışında ilçelerde hiçbir zaman varlık olamadı. Hozat önceleri Devrimci Yol, bölünmeden sonra da Devrimci Sol'a geçti. Bunda Hozat'ın Dersim'e değil Elazığ'a yakın olmasının ve Elazığ'la ilişkinin sıklığının payı vardı. Elâzığ ile ilişki ise Devrimci Sol'un lideri Dursun Karataş'la dolaysız ilişki demekti.

Kurtuluş grubu (KSD), Dersim'de çok küçük bir çevre olarak kaldı. Seyfi Cengiz'in ayrılıp PKK'dan kopanlarla birlikte Tekoşin'i kurmasından sonra ise fiilen bitti.

Devrimci Yol Türkiye'deki etkisi ve Dersim'deki liderleri üzerinden bakıldığında etkin bir örgüt olması gerekir diye düşünülebilir. Çünkü Devrimci Yol Türkiye çapında çok güçlü bir kitle desteğine sahipti. Metmet Biter 1971'in dirençli devrimcisi olarak tanınıyordu. Fakat Devrimci Yol Dersim'de devrimci bir örgüt görüntüsü vermekten uzaktı. İlişkileri daha çok orta sınıf ve elitist kesimlerle sınırlıydı.

Devrimci Yol'un devrimci bir konumdan uzak olmasının iki

nedeni vardı. İlki, Devrimci Yol Mehmet Biter üzerinden sürece müdahale ettiğinde, gençlik kesiminde saflaşmalar tamamlanmış bulunuyordu. M. Biter ise yapısı itibarıyla, kendi ifadesiyle, “kalburüstü” kesimlerle mesai yapmaya daha müsaitti. CHP ile ilişkiler nerde başlıyor ve nerede bitiyor belli değildi. Bir dönem TÖB-DER yönetimini CHP’liler ve “devrimcilerden nefret edenler”le yaptıkları ittifak üzerinden kazandılar. O dönem TÖB-DER başkanı seçilen kişi, daha sonraları CHP’den belediye başkanı oldu.

Devrimci Yol Dersim’de iki temel faaliyeti ile hatırlanır: 1977 Mahalli Seçimleri ve “Geçici Halk Komitesi” adımı. İlki tam bir aşiretçilik üzerinden yürümüştü. İkincisi ise Dersimlilerin içinde ne kadar devrime ve devrimciliğe düşman varsa hemen hepsini barındırıyordu.

Cephe’deki bölünmenin ardından kadro ve kitle tabanının ezici çoğunluğu Militan Gençlik, sonraları Halkın Yolu (HY) kesiminde kalmıştı. Bir kısmı gerçekten nitelikli çok sayıda kadrosu vardı. Fakat kendisini üretmek bir yana, elindekini korumak başarısı bile gösteremedi. Bu grubun Dersim’de sözü edilebilecek kitlelere dönük tek anlamlı faaliyeti, Yol-Su-Elektrik yürüyüşünün organizasyonu olmuştu. 1977 mahalli seçimlerinde bağımsız aday göstermesi ise sonuçta CHP’nin işine yaramıştı.

Üç Dünya tartışmaları döneminde HY kadrolarının bir kısmı Ömer Güven tarafından kafalanarak Parinçek’in yanına gitmişlerdi. Dersim’deki devrimci militanlar ezici bir çoğunluğuyla şefleri izlemedi. Aydınlık’a gidenlerden M. Yeşil dışında hiçbiri orada kalıcı olmadı. Fakat onların gidişi oluşumu darmadağın etti. HY’nin ilişkileri elbete kaldı. Fakat örgütlü bir grup olarak varlık gösterdiklerini söylemek güçtü.

TKP-ML TİKKO

12 Mart 1971 darbesinin yarattığı karanlık dönem yırtılırken sol harekette de bir toparlanma dönemi yaşanıyordu. O yıllarda

Dersim’de kitlelerle en çok bağı olan ve belli bir kadrosal güce sahip olan tek grup TİKKO’ydu. İbrahim Kaypakkaya ‘70’li yılların başında Dersim’de kalmış ve bu ilde yakalanmıştı. Sonradan militanlarının bir kısmı PKK’ye katılsa bile, TİKKO’nun Merkez, Mazgirt, Ovacık, Hozat ve Nazımiye’de hazır bir gücü vardı.

TKP-ML TİKKO’un iç ayrışmasında kadroların bir bölümü TKP-ML Hareketi, o zamanki adlandırmayla Halkın Birliği’ne geçmişti. Fakat taban ağırlıkla TİKKO’da kalmıştı. Bir dönem Hozat-Deşt’t e sonuçsuz kalan toprak işgali eylemi dışında, TİKKO’nun Dersim pratiğı, toparlanma döneminin daha başından itibaren sorunluydu.

Sorunlu pratik ilk uç biçimlerini TİKKO-TKP-ML Hareketi ayrışmasında göstermişti. Ali Haydar Yıldız’ın mezarı başında HB’den H. İbrahim Akyol’a yapılanlar bir tür provokasyond u. Bereket HB’liler soğukkanlı davranmış, polisin provokasyona dahil olmasına yol açacak tutumlardan kaçınmışlardı.

“İktidarı parça parça alacağız” ya da “İktidar namlunun ucundadır” ajitasyonu sıklıkla yapılırdı. Ama “patron-ağa devleti”ne karşı yığınları kendi istemleri etrafında harekete geçirmeyi hedefleyen çalışmalarının olduğunu söylemek mümkün değildi. Miting ve formlara elbette katılırlardı ama yığınların acil ekonomik-demokratik hak ve istemlerine dayalı somut bir siyasal çalışmadan sözedilemezdi. Hiçbir seçim çalışmasında y o ktular örneğ in. Boykot tutumları bile hiçbir zaman aktif değildi.

Daha çok köylerde ve kapalı devre ilişkiler içinde çalışırlardı. Siyasal çalışmaya yöneltilemeyen ve kapalı devre ilişkiler içinde kalan militanlar, köylüler arasındaki sorunlarda taraf olma tuzaklarını farketmiyorlardı bile. Pratikte devrimcilik muhtarlara gözdağı vermek, hangi köylünün ajan olduğunu tespit etmek, arada birilerini cezalandırmak olarak yaşı nı yordu. Bu arada Hasan Çakmak olayında görüldüğü üzere, iş bazen saçmalıklara, suç teşkil eden davranışlara v ardırılabil i yordu. Bu türden pratikler

Dersim’de TİKKO’yu 1978’den itibaren daralmış, iç sorunlarla boğuşan bir grup haline getirmişti.

TİKKO 12 Eylül’e gelinen süreçte Dersim’de zor bir dönem yaşıyordu ve sürekli güç kaybediyordu. MK üyesi Baki İşçi bir grup önemli kadroyla birlikte ayrılmıştı. Lider kadrodan HK, kimi sol grupların ileri kadrolarına açıklamalarda bulunarak, ayrılıp yurtdışına gitmeyi tercih etmişti. Bunlar TİKKO’nun sıkıyönetim süreciyle birlikte yediği ciddi darbeler döneminde oluyordu. Sonuçta Ovacık ve Hozat başta olmak üzere ciddi bir kitle desteğine sahip TİKKO, bir siyasal hareket olma refleksini bir türlü göstermiyordu. Daha çok köylülük içinde talebe devrimciliği yapan bir özelliği vardı.

12 Eylül dönemiyle birlikte yediği darbelerden arta kalan gücünü dağlara çeken TİKKO, PKK’nın 80’li yılların ikinci yarısında alana girmesine kadar, Dersim dağlarında güç bulunduran tek gruptu. Üstelik Türkiye’nin değişik yerlerinde barınma sorunu çeken militanlar da bu alana kaydırılmıştı. Dağlarda gücü olan tek hareket olduğu için de, yeni devrimcileşen gençlerin yöneldiği ilk adrestir.

TİKKO 12 Eylül koşullarında Dersim dağlarında geliştiriyor görüntüsü kazanmıştı, peşpeşe verilen ciddi kayıplara rağmen. Fakat TİKKO’nun sözü edilen sorunlu pratiği, 12 Eylül sonrasında daha da anlaşılabilir özellikler kazanmaya başladı. Gençler gruplar halinde dağlarda dolaşıyorlardı ve gerçekten “kızıl siyasi iktidar” yaratabileceklerine inanıyorlardı. Fakat pratikte merkezi siyasal iktidara yönelmek yerine, mahalli alanlardaki Muhtarlar ya da şu ya da bu biçimde devlet bürokrasisiyle ilişkileri olanlara yöneliyordu. Gerilla grupları sıklıkla pusularda düşüyor ve kırılıyordu. TİKKO bunu kuşkulandığı ya da kuşkulu oldukları kendilerine bildirilen köylülere fatura ediyor, böylece tartışmalı “cezalandırma”lara girişiyordu.

Dağlarda hep bir ya da birkaç grup bulundurdular. O gruplar pusularda kırıldı. Yeni gruplar geldi, onlar da kırıldı. Onlar ise

“ajan-ihbarcı” arayıp durdular. Bu bir kısır döngüydü. TİKKO’yu içine alarak döndürüp duruyordu. TİKKO ne sözü edilebilir bir gerilla savaşı yürütebildi, ne de elindeki potansiyeli daha anlamlı ve işlevsel olabilecek alanlarda değerlendirmeyi düşündü.

TKP-ML Hareketi ve ötekiler...

TKP-ML Hareketi, TİKKO ayrışmasından devraldığı güçlerle kalmıştı. İçlerinde 1971’den kalma pek çok kadrosu vardı. Sol gruplar içinde eylem birliklerine en açık gruptu. Öte yandan, bağımsız bir çizgi ve irade ortaya koyma konusunda ise en tutuk olanıydı.

TDKP ile aynı zeminde olmaları, onlar için tam bir açmaz dönüşmüştü. Ne onlar TDKP’ye katılma adımı attılar, ne de TDKP onları bünyesine alacak bir politik sorumluluk ve yaratıcılık gösterebildi. Bünyesindeki devrimcilerin tüm iyi niyetli çabalarına rağmen sürekli bir daralma yaşadı ve bir siyasal hareket olma özelliğini kazanamadı.

Ortak çizgi ayrı örgüt

Kawa’nın da dahil olduğu, o dönem “anti-revizyonist kesim” olarak adlandırılan blok Dersim’de etkindi. Fakat TDKP dışında hiçbirisi gerçek bir siyasal akım olamadı, pratikte bir hareket olma özelliği gösteremedi. TİKKO’nun kendi kalıpları nedeniyle ve Kawa’nın Kürt sorunundaki konumu itibarıyla, ayrı kalmaları nispeten anlaşılır bir durumdu. Fakat HB-DHB ve HY’nin o dönem TDKP’nin dışında bir çevre/grup olarak kalmalarının mantığı da meşruiyeti de yoktu. Bütün iyi niyetli çabalarına rağmen, gelişip oturmak istedikleri alan zaten doldurulmuş olduğu için, kaçınılmaz bir biçimde sürekli bir daralma yaşıyorlardı. Bu eşyanın tabiatına uygundu. Aslı varken taklidine itibar edilemezdi.

Bu nedenle TDKP’nin onlara “anti-parti klik” demesinin bir mantığı vardı. Fakat aynı TDKP’nin onlarla bütünleşecek bir

açılımı da yoktu. Tersine kibirle karışık bir sekterliği vardı. Yayınlarda yapılan bu yönlü vurgular, tabanda sekter eğilimleri besliyor ve bu nedenle militanların ilişkilerinde gerilimler yaşanabiliyordu.

1970'lerin Dersim'inde, niyetlerinden bağımsız olarak, HY, HB ve Kawa yalnızca birer çevre olarak kaldılar. Çevre kültüründen sıyrılanların soluk aldıkları ilk durak ise TDKP oluyordu. Çünkü o günün kendi koşulları içinde bakıldığında TDKP programı, örgütsel yapısı, işleyişi, siyasal taktikleri ve bu taktiklerin ürünü kampanyaları, faaliyetinin sürekliliği, kitleleri etkileme ve seferber etme gücü ve de kendini yeniden üretme, dönüştürme ve yetkinleştirme bakımından yerini doldurmaya başlamış bir partiydi.

Mesele ne niyetlerle ilişkiliydi ve ne de o zaman haklı olarak eleştirilen "takvim devrimciliği"nde gösterilen performansla. Devrimci örgütlerin saflarındaki militanlar da, en az TDKP militanları kadar, devrimci ve mücadelede samimiydiler. Farkı doğru anlamak gerekir. TDKP Dersim'de kendini Türkiye devrimi hedefi ile bütünleştirmişti. TDKP çok yönlü bir mücadele örgütlüyor ve iddiasının hakkını veriyordu. Devletin valisine özür diletan anaların harekete geçirilen öfkesi bana hep bir hırsız suç üstü yakalamak ve onu hemen anında teşhir etmek, yığınlara binlerce program sunmaktan daha etkilidir sözünü hatırlatmıştı.

TDKP Dersim örgütü bu alanda gerçekten başarılıydı. Pansiyon işgali yerel sorunlara ilişkin duyarlılığın, 14 Şubat silahlı barikat gösterisi Tariş direnişine destek vermenin ve düzenin iktisadi saldırı paketi olan 24 Ocak kararlarına karşı tepkinin ve 1 Mayıs kutlaması sıkıyönetime karşı siyasal konumlanış ve devrimci alternatif yolunu ortaya koymak bakımından, TDKP Dersim faaliyetinin muhtevasını veren birer anlamlı göstergedir. Tüm bunların bir sonucu olarak, Dersim'de, düzene karşı devrimi öne çıkarmayı, egemen sınıfa karşı emekçileri örgütlemeyi ve bu temel üzerinde kitlelerle birleşmeyi bir tek TDKP başardı.

II. Bölüm

Yol ayrımı

Yol ayrımı

Sinan'ın kurucuları arasında yer aldığı TDKP ile 1980'li yılların ikinci yarısında yaşadığı yol ayrımı üzerinden yaklaşık otuzbeş yıl geçti. Yol ayrımına götüren sürecin daha ilk adımında Sinan ve yoldaşları, partide yenilgi süreci üzerine devrimci bir muhasebenin, bu muhasebe temeli üzerinde sınıf devrimciliğine götürecek köklü bir yenilenmenin bir ihtiyaç olduğunu açık ve net biçimde dile getirirler. Onlara göre bu yapılamazsa eğer, TDKP, değil daha ileriye gidebilmek devrimci kimliğini bile koruyamaz. Çok geçmeden doğrulanacak olan bu yerinde uyarıyı gerici bir dirençle karşılayanlar ise, *“Partinin mayası sağlamdır. Darağaçlarında inşa edilen partimiz, komünizme kadar daim olacaktır!”* diye yazarlar.

Yol ayrımı hikayesi taban tabana zıt bu iki bakışın çatışmasını anlatmaktadır. Tabiatıyla taraflar, bu mücadeleyi kendilerine uygun kavram, söylem ve araçlar üzerinden yürütürler.

Açık tartışma, ilkeli mücadele

“TDKP içinde ayrışma ve saflaşma bitmemiştir. Aksine bir yö-

*nüyle yeni başlıyor. Bugüne kadarki ayrışma, büyük ölçüde karşı-devrim baskısıyla ve kendiliğinden oldu. TDKP'nin küçük-burjuva sosyal temeli ve sınıf bileşimi ile bu temelden kaynaklanan küçük-burjuva siyasal ve örgütsel yapısı, sınıf mücadelesinin ve yenilgi yıllarının baskısıyla farklılaşma sürecine girdi. Belirli bir kesim, özellikle de önderliğin bir bölümü, liberal sol bir çizgiye kaydı. Açık tasfiyecilik bu kesimin bir bölümü tarafından yürütüldü. Şimdi TDKP, proleter bir siyasal akım olma çabası içinde. Büyük ihtimalle, buna partinin bütün unsurları uyum sağlamaya-
cak, bu yeni ayrışma ve saflaşmalara yol açacaktır. Bu ayrışma ve saflaşmalar, devrimci proleter eğilim ile devrimci küçük-burjuva eğilim arasında olacaktır. Bireylerinin niyet ve iradesinden bağımsız olarak, TDKP'nin mevcut ideolojik-siyasi yapısı ve sınıfsal karakteri böyle bir saflaşma ve ayrışmaya müsaittir. Bundan korkmamalı, tersine, açık bir tartışma ve ilkeli bir mücadele ile böyle bir ayrışma süreci bilinçli hale getirilmelidir.” (H. Fırat, **Gündem Önerisi**, Ocak 1987)*

TDKP, hızla kirli bir zemine çekilen bir iç mücadelenin ardından, 1987 yılı ortalarına doğru bir yol ayrımına gelmişti. Çok geçmeden yollar resmen de ayrılmıştı. Geride kalanların o günlerdeki anlatımına göre birileri partiyi bölmüştü. Yolunu ayıranlar en soyut biçimde inkacılık, tasfiyecilik ve troçkizmle vb. suçlanıyorlardı. “[TDKP sorunlarını tartışıp] ortaya bir değerlendirme koyup, bunu yeni bir dönemde partideki tartışmaların zemini haline getirmeden, (...) ileriye doğru bir tek ciddi adım bile atamaz. Bu perspektiften yoksun her ‘yeni’ adım yalnızca yeni çıkmazlar ve yeni düş kırıklıkları yaratacaktır...” perspektifine dayalı yaklaşımdan ise doğal olarak hiç söz edilmiyordu. Belegelere dayalı ideolojik bir mücadele değil, en kaba ve berbat dedikodulara dayalı bir karalama kampanyasıydı yürütülen.

12 Eylül 1980’den beri yaşadıklarımız belliydi. Parti yıllardır örgütsel ve moral bir çöküntü içindeydi. Mücadele sahnesinde yeri kalmamıştı. Gerçekte ortada savunulacak artık ne bir

program, ne bir siyasal çizgi, ne de bir örgütsel yapı vardı. 1981 Nisan'ında merkezi operasyon gerçekleşmiş, başta TDKP MK Sekreteryası olmak üzere, parti liderliği siyasal poliste partinin onurunu ayaklar altına almış, başta üye listesi olmak üzere herşeyi polise teslim ederek partiyi fiziken de yıkıma sürüklemişti. Geriye kalan ne varsa onun hakkından da yurtdışına çekilmiş birkaç mülteci gelmişti. Kaldığı kadarıyla parti örgütleri ve kadroları ataletle, çürümeye ve dağılmaya terkedilmişti.

Bu süreci yaşamış, bu denli kolay ve ağır bir yenilgiye uğramış bir parti, geçmişin derine inen çok yönlü bir muhasabesi olmadan, yeni dönemde bir tek gerçek adım atamazdı. Sinan ve yoldaşlarının düşüncesi daha en baştan buydu. Bunun ne denli isabetli bir öngörü olduğunu hayat çoktan doğrulamış bulunmaktadır. Sinanlar'ın "böldüğü" söylenen parti, TDKP, bugün artık yok! Yol ayrımında Sinanlar'ı suçlayanlarca tasfiye edilip sessiz sedasız tarihin derinliklerine gömülmesinden bu yana neredeyse bir yirmibeş yıl geçti. Artık tablo yeterince açık ve net: Sinanlar'ın kurucusu olduğu devrimci TKİP bir yanda, Sinanlar'ı bölücülükle suçlayanların sıradanlaşmış legal reformist sol partisi olarak EMEP öte yanda!

Bu tablo karşısında geriye tartışılmaya değer ne kalmış olabilir ki?

Yazık ki hala da üzerinde durulması gereken bazı şeyler var. Genel tablo yeterli açıklıktadır. Bununla birlikte bu tablonun oluşmasının başlangıç evresine, yol ayrımı ile sonuçlanan döneme ilişkin bazı temel gerçekler hala da yeterince bilinmiyor. Bu nedenle, Sinanlar'ı yol ayrımına ve giderek yollarını ayırmaya götüren sürecin hiç değilse bazı yönlerine biraz daha yakından bakmak hiç de yararsız olmayacaktır. Bir dönemin "TDKP gerçekleri"nin iyiden iyiye netleştirilmesi, devrimci hareketimize, hele de onun yeni kuşaklarına karşı, hala da ödenmesi gereken bir borçtur

Geçmişten kalanlar ve yeni dönemi sırtlayanlar

THKO'nun TDKP'ye dönüşmesi sürecinde iki tür yönetici kadro tipiyle karşılaşırız. İlki, İlhan Emre, Yusuf Metin, Teslim Demir (Sinan), Mehmet Çaralan gibi iller düzeyinde yerel önderlik ve H. Fırat gibi genel gençlik çalışması alanında öne çıkan kadro tipi. Bu, gerçekte THKO'yu yeni toparlanma döneminde yeniden vareden kuşaktır. Tecrübeleri belki henüz yetersizdir ama devrimci dinamizmleri, inançları ve heyecanları yüksektir. Denizler'in bıraktığı devrimci miras kadar yükselen kitle hareketi ve yaygın devrimci arayış da onların işini kolaylaştırır. 12 Mart zulmünü püskürtme ve Ecevit önderliğinde esen reformist rüzgârı göğüsleme sürecinin önderliği olan bu kuşak ve hemen onları çevreleyen militanlar topluluğu yükselen sürecin pratikteki örgütleyici ve sürükleyici gücüdürler. Kitle hareketi yayıldıkça onların niceliği de artar. Fakat iyi bir hazırlık süreci geçirdiklerini, gerekli donanımına sahip olduklarını söylemek doğru olmaz. Yine de, THKO'yu TDKP'ye dönüştürerek büyüten fiili önderlik buydu.

Bu aynı sürecin bir de Denizler'in THKO'sundan arta kalan kadroları vardır. Bunlar 12 Mart sonrasında THKO önderliğinin “doğal üye”leri sayılırlar. Çoğu 1974 yılındaki aftan yararlanarak tahliye olan bu kadrolar, 12 Mart yenilgisinin manevi ağırlığını taşırlar. 12 Mart'tın yenilgi ruh haliyle bir süreliğine sakatlanmış, özgüvenleri zedelenmiş, devrimci heyecanları törpülenmiştir. Kitle hareketi giderek yükseldiği ve yayıldığı halde, onların önemli bir kısmında devrimci heyecan gitgide azalır. Hapishanelerden çıktıklarında çok sıcak bir ortamla karşılaşırılar. Buna rağmen önemli bir kısmı, Tuncer Sümer'in de tanıklık ettiği gibi, farklı bir yaşam tarzını seçer. Örgütlerde kalanlar ise birden kendilerini en tepelerde bulurlar. Hiç de hazır olmadıkları bu konumda, kendi aralarında ciddi problemler çıkmadıkça kalırlar. Elendikleri ölçüde, bu devrimci bir iç mücadelenin değil, fakat

sınıf mücadelesinin baskısı altında olur. Yani kendiliğinden ele-
nirler.

Sonradan bir kısmı yeni THKO-TDKP yönetimini oluşturan
bu tipin gerçek durumunu, aynı kuşaktan gelme biri olan Şenol
(Z. Ekrem), 1986 yılında şöyle tanımlıyordu:

*“Partimizin öncülü olan THKO (...) teorik-kültürel bakımdan
geriydi, kayda değer bir pratik-örgütsel tecrübe birikiminden
yoksundu. Üstelik bu hareket teorik-kültürel ve pratik-örgütsel
bakımdan en ileri unsurlarını, önderlerini çatışmalarda, dara-
ğaçlarında yitirmişti. Partinin oluşum sürecini başlatan ve bu-
güne dek bu süreci yönlendiren kadrolar öğrenci gençlik devrim-
ciliği ve romantizmi ile gözlerini cezaevlerinde açan, kültürel ve
teorik bakımdan geri, sınıf mücadelesinin ateşi içerisinde pişerek
gelişip yükselmemiş, sosyal köken olarak küçük-burjuvazinin çe-
şitli katmanlarına mensup unsurlardı.*

Sinan’ın yol ayrımı, ağır ve kolay bir yenilginin derine inen
bir muhasebesi temelinde TDKP’yi ileriye taşımak çabası için-
de olanlarla, eskiyi olduğu gibi sürdürmek, dolayısıyla “fab-
rika ayarları”na dönmek isteyenlerin kaçınılmaz ayrışmasının
hikayesidir.

1986 dönemeci ve TDKP’nin tablosu

TDKP 1980 yılı Şubat’ında büyük bir iddia ile kurulmuştu.
Türkiye’nin dört bir yanında yaygın ilişkileri vardı. Çok sayıda
ilde komiteleri vardı. İşçi sınıfı içinde belki zayıftı ama kamu
emekçileri ve kırsal alanda yaygın kitlesel ilişkilere sahipti.
Gençlik örgütü aynı yılın yaz aylarında otuzbeş bin fiili üyenin
temsil edildiği bir kongre toplayabiliyordu. Bu TDKP’de temsil
edilen hareketin gücü ve yaygınlığı konusunda bir fikir vermek-
tedir.

Ama 1986 yılında TDKP’nin Türkiye’de ayakta kalmış bir
tek yerel örgütü yoktur. Kurum olarak bir tek Almanya merkezli

Yurtdışı Örgütü ayaktadır. Parti adı var kendi yok durumundadır. Merkez Komitesi (MK) de öyle. Faşist cunta dönemi tutuklamaları dışında kalan ve yurtdışına konumlanan üç kişilik MK'nın üyeleri ikiye bir bölünmüş halde birbirleriyle uğraşmaktadırlar. Nitekim azınlıkta olanı aralarındaki atmosfere dayanamamış ve o tarihte istifa etmiştir. Parti otoritesi yok olmuş, dedikoduculuk teşvik edilmiş, yurtdışına çıkarılmış üyeler birbirlerine karşı kıskırtılmış, gruplaşmalar ortaya çıkmış, bunlardan bazıları takip ve ispiyonculuğu bile “örgüt çıkarı” adına meşru görebilmiştir.

1980'lerin ortasında artık bir partiden değil, fakat birbirlerinin ayağını kaydırmaya çalışan hizip ve gruplardan söz edilebilir ancak:

* Atilla Keskin ve Mehmet Asal'ın “Sosyalist Birlik” olarak adlandırılacak olan grubu

* MK'dan istifa eden “partinin teorisyeni” Yavuz Yıldırım-türk ve çevresi

* Kendi içinde klikleri oluşmuş Yurtdışı Örgütü

* Hiçbir işlevi olmayan *Devrimin Sesi* Yazı Kurulu

* Ve nihayet, kendisini “*Henüz görünürde olmayan, güneşi görmeyen gerçek kahraman*” olarak adlandıran Gökhan Harmandalıoğlu'nun (Yılmaz) cezaevinden örgütlediği “Merkez biziz!” diyen grup

Bunların tümü aynı zamanda birer hiziptir. 1970'lerin TDKP'sini biraz bilenler bu kadar dağılmayı o bünyeye aykırı bulabilirler. Bu durumun sayısız devrimciye o gün inandırıcı gelmediğini de biliyoruz. Ama 12 Eylül 1980'den beri köprü'nün altından çok sular akmıştır ve gerçekte durum artık yukarıda sunduğumuz gibidir. Üstelik bu dağınıklığa son verecek kimse de yoktur ortada.

Çeşitli basınçlar altında arta kalan ileri kadrolardan nihayet bir Geçici Merkez Organ (GMO) oluşturma yoluna gidilir. Bu, geriye kalan iki kişilik “MK”nın genişletilmiş biçimidir. Ama 1986 yılı başında oluşturulan bu organ bile işlevsiz kalır. Çünkü

farklı klikler bu yeni organı kendilerine payanda yapmak çabasındadırlar. Ayrıca MK'dan kalma üyelerden birine (MA) ilişkin ciddi soru işaretleri vardır. Bu durum yeni GMO üyelerinin eskiden kalma MK ikilisiyle ilişkilerini kilitler.

Sinan Çanakkale hapishanesinden ve H. Fırat Mamak'tan çıktığında, yani 1986 Nisan'ı itibarıyla, TDKP'de durum tamı tamına budur. "Tasfiyeciler ve inkarcılar" tarafından bölündüğü iddia edilen TDKP'de durum o sıralar bu denli içler acısıdır.

Oysa gerek Sinan gerekse H. Fırat zindandan çıktıklarında iyimserdiler. Partiyi, 12 Eylül dönemini dirençle karşılamış ve bir kısmı kendileriyle birlikte o sıra özgürlüğüne kavuşan yoldaşlarıyla birlikte yeniden toparlayabilecekleri inancı içindedirler. Bu toparlanmanın, "kalınan yerden" değil, fakat kesin olarak yenilginin yarattığı açıklıklar, dolayısıyla derine inen devrimci özeleştirel bir muhasebe üzerinden olması gerektiği, ikisinin de birbirinden bağımsız ortak düşüncesidir. Beş yıl boyunca kendilerine bir selam bile göndermeyen mülteci MK üçlüsünün partide hal bırakmadığının, beş yıldır çürüyen örgütün bir başka insan tipi yarattığının ise doğrusu henüz fazlaca farkında değillerdir. Çok geçmeden bunu anlamaya başlarlar. Sinan, partide "yeni bir oportünist uzlaşma mı, asla!" derken; H. Fırat, 12 Eylül acı yenilgisinin yarattığı sonuçlar üzerinden ortaya çıkan dağılma ve savrulmaları anlamaya, bundan geçmişe ve geleceğe dönük devrimci sonuçlar çıkarmaya çalışır.

GMO üyelerinin ağırlıklı bölümü, Sinan ve H. Fırat tahliye olur olmaz, onların bir an önce işbaşına geçmesi gerektiğinde ısrar ederler. Sürmekte olan kilitlenmenin de ancak böylece geride kalabileceği umudu içindedirler. Zindandan henüz yeni çıkmış ikili apar topar GMO'ya çağrılır. Sinan davete uyar, sürece dahil olur ama GMO'ya girmeyi reddeder. Zira, 1981 Nisanı'nda parti yönetiminin poliste yaşadığı utanç verici çöküntünün gerçek kapsamı ortaya konulmadan ve gerekli hesaplar verilmeden, o süreci yaşamış olanlardan şu veya bu kimsenin merkezi bir görev

üstlenmesini, partinin devrimci değerleriyle bağdaşmaz bulur. Sürece bütün bu açılardan tam bir açıklık ve kesinlik sağlayarak başlamak konusunda kararını daha Metris'te vermiştir.

Tecritte birlikte kaldığı siper yoldaşlarından birinin, Sinan'ın ölümünün ardından ortaya koyduğu tanıklığa göre, o zamanlar düşüncesi şudur:

“Metris'in Kara Dayı'sı Sinan yoldaş, birlikte 1,5 yıl kaldığımız tecrit döneminin ilk günlerinden itibaren, 'devrimci hareketimiz kaçınılmaz olarak ayrılmak ve yeniden saflaşmak zorundadır' 'Ayrışacağız, yeniden saflaşacağız ve bu kez kazanacağız' derdi. O yalnızca neşe kaynağımız değil, umut aşılayanımızdı da...

Bu söylenenlerin sol hareketin geneline ilişkin olduğu düşünülebilir. Kuşkusuz öyledir de. Fakat Sinan'ı yakından tanıyan yoldaşları olarak, onun bu değerlendirmeyi, öncelikle ve özellikle mensubu olduğu TDKP için yaptığını da bizler dolaysız olarak biliyoruz.

Kof iyimserlikten utanç verici çöküntüye!

Devrimciler savaşır ve yenilirler. Savaşarak alınmış yenilgiler, yeniden ayağa kalkışın dinamiklerini de içlerinde taşırlar. 1971 Devrimci Hareketi'nin yenilgisi buna bir örnektir. Ağır ve yıkıcı bir yenilgiydi yaşanan. Ama bir dizi alanda örnek direnişlerle yaşanan bir yenilgi. Yeni kuşağa güç, moral ve ilham veren bir direniş içinde alınmış bir yenilgi. Oysa 12 Eylül darbesini izleyen yenilgi, özellikle örgüt yönetimleri düzeyinde yaygın olarak bir teslimiyet ve giderek ihanet süreci olarak yaşanmıştı.

TDKP onbinleri eylemliliğe çekebilen bir parti olarak 1980 yılı başında kurulmuştu. Parti saflarında moraller yüksekti. Parti tabanında önderliğe ilişkin büyük bir güven ve bağlılık vardı. Denizler'in devrimci duruşu, THKO'dan gelen önderlik kadrolarına karşı hesapsız (ve temelsiz!) bir güven yaratmıştı.

TDKP önderliği 12 Eylül darbesinden hemen önce yaptığı toplantısında, MHP’de temsil edilen sivil faşist hareketi esas tehlike olarak değerlendirmiş, faşist bir askeri darbeyi bir ihtimal olarak bile hesaba katmamıştı. Bu, denebilir ki salt TDKP liderliğine özgü inanılmaz bir körlük örneğiydi. Amerikancı faşist bir askeri darbenin gelmekte olduğunu TKP’den Devrimci Yol’a, Kurtuluş’tan PKK’ya, TKEP’ten TKP (B)’ye kadar, neredeyse herkes aylar öncesinden duymuş ya da değerlendirmiş, kimileri bunu gözetten bazı tedbirlere yönelmişti. Dönemin önemli parti ve grupları içinde, bağıra bağıra gelmekte olan darbeyi görmeyen, duymayan ve elbette değerlendiremeyen neredeyse yalnızca TDKP önderliği olmuştu.

Askeri darbenin ardından faşist cunta kısa süre içinde kolay bir hakimiyet kurduğu halde, TDKP önderliği, bu yeni durumu gözetten köklü tedbirler almayı başaramamıştı. “*Sıkıyönetim sökmedi, cunta da sökmeyecek!*” ajitasyonu parti önderliğini soğukkanlı bir değerlendirme yapmaktan alıkoymuş, dahası örgütsel-pratik tercihlerini de belirlemişti. Bu bakışın da bir yansıması olarak, militanlar da cuntanın kısa zamanda püskürtülebileceğine içtenlikle inanmışlardı. Erdal Eren asılmış, dört TDKP’li peş peşe işkencede öldürülmüştü. Ama saflarda öfkenin yanı sıra, moral ve cuntanın püskürtülebileceğine inanç vardı. Elbette bu moral önemli bir üstünlüktü. Kuşkusuz sağlam bir zemin ve kavrayış üzerinde yükselebilmesi koşuluyla. Böyle olmadığını gelişmeler çok geçmeden gösterecekti.

İlk üç ay içinde sol örgütler peş peşe ağır darbeler yemiş ve militanların büyük bölümü işkencelerden geçirilerek tutuklanmışlardı. TDKP önderliği “*Arayış’ın arayışı*” değerlendirmesiyle tümüyle yeni bir sağcı yönelişin ilk sinyallerini tam o günlerde vermişti. Ancak bu açılımın o günkü çalışmaya henüz hiçbir etkisi olmamıştı. Yerelerde TDKP devrimci bir örgüt olarak çalışmasını sürdürüyordu. Onbeş günlük periyodlarla çıkma-ya başlayan yeraltı yayını *Devrimin Sesi (DS)*, o sıralar kitlelere

ulaşan hemen tek devrimci yayın durumundaydı. *Devrimin Sesi*, Erdal Eren kampanyasının da sesi olmuştu.

1981 yılına girildiğinde TDKP İzmir, Adana ve kısmen de Ankara'da kayıplar vermişti. İzmir operasyonu İstanbul'a sıçramış, Veli Yılmaz, Ertan Güncınar, Semih Orcan ve Ömer Özsökmenler gibi yönetici kadrolar tutuklanmıştı. İlk yakalan MK üyeleri olan Ertan Güncınar ve Veli Yılmaz'la başlayan çözümler nedeniyle, MK'nın ve kadroların hareket alanı gitgide daralmıştı. Ama partide, ev değiştirmeler dışında esaslı bir örgütsel tedbirden hala da söz edilemezdi. Çalışma tarzı neredeyse aynı alışılmış rutinde devam ediyordu. İzmir operasyonunun ardından poliste çözülenlerden birisi, bir MK üyesinin (MA) serbest kalmasının normal olmadığını, çünkü kendisinin onun gerçek kimliğini ve konumunu polise söylemek zorunda kaldığını partiye önemle iletmişti halde, ilgili MK üyesini kısa sürede temize çıkartacak baştan savma bir soruşturma yürütölmüş, herhangi bir ciddi yeni tedbir almak ihtiyacı yine duyulmamıştı.

1981 yılının ilk aylarına girilirken durum buydu. Dahası var. Politik sürecin seyri konusundaki subjektif kavrayış da giderek derinleşiyordu. Buna çarpıcı bir örnek, aynı yılın 1 Mayıs politikasıydı. Faşist baskı ve terörün ortalığı kasıp kavurduğu, örgütlerin yönetim düzeyinde peş peşe çökertildiği, DİSK'e bağlı sendikacı ve temsilcilerin Selimiye Kışlası önünde sıkıyönetime teslim olma kuyruğuna girdiği bir dönemde, TDKP önderliği 1 Mayıs politikası olarak ciddi ciddi işçi sınıfını genel greve çağır-maya hazırlanıyordu. Derin bir subjektivizmin ürünü bu çağrıyı ilan etmeye bile vakit kalmadan, 9 Nisan'ı 10 Nisan'a bağlayan gece, süreç hızla manevi ve örgütsel bir çöküntüye doğru evrildi.

Sinan, tam aynı günlerde MK toplantısı için İstanbul'a çağırılmıştır. Kendisini TDKP MK Sekreteryası üyesi MY karşılar ve evinde misafir eder. 9 Nisan gecesi MY bir toplantıya gitmek için evden ayrılır. Sabah eve dönmezse, Sinan evi terkedecektir, böyle anlaşırlar. Aynı gece saat 04:00'de, MY polis eşliğinde eve

döner. Anında çözülmüş ve polisi alıp evine getirmiştir! TDKP Sekreteryasının gözaltına alınmasının daha ilk saatlerinde yaşadığı genel çöküntünün en dolaysız bir ilk işaretidir bu. (Sonradan genel durumun da bu olduğu anlaşılacaktır).

Sinan için beş yıl sürecek esaret işte böylece başlar.

Zindan süreci olgunlaşma süreci

12 Eylül zindanlarının ağır koşulları altında geçmişi irdelemeye, anlamaya, sonuçlar çıkarmaya çalışır. Ulaştığı sonuçları zaman zaman yoldaşları ve öteki siper yoldaşlarıyla da paylaşır. Hapishane yaşamına ilişkin olarak bilgece bir halk deyişinde söylendiği gibi, günler yavaş ama yıllar çabuk geçer. Büyük mahrumiyetler, eziyetler, işkenceler ve elbette onur verici direnişlerle geçen beş yılın ardından nihayet özgürlüğüne kavuşacaktır.

Sinan, kısmi af niyetine o sıra infaz yasasında yapılan değişikliğin sonucu olarak, 1986 Nisan'ında Çanakkale zindanından çıkarken, TDKP gerçeğine, hele de onun dünkü liderliğine ilişkin olarak artık belli bir açıklığa sahiptir. TDKP devrimci bir sınıf partisi olmak iddiası taşımış, ama hayat bunun bir iddiadan öteye gidemediğini tüm açıklığıyla göstermişti. Partinin kuruluşunu önceleyen süreçte işçi sınıfı içinde çalışmaya yapılan vurgular pratikte esaslı bir değişikliğe yolaçmamıştı. İşçi sınıfının en ileri kesimi TKP, TİP, TSİP, KSD ve TKEP gibi hareketlerin etkinlik alanına bırakılmıştı. SBKP çizgisindeki partiler için yapılan “sosyal-faşist” ucube tanımlaması, büyük ölçüde onların denetimindeki politize olmuş işçi kitleleriyle mesafeli kalmanın siyasal zemini haline gelmişti. Bir köylü hareketi olarak tanımlanan TİKKO bile, İstanbul gibi bir işçi kentinde, TDKP'yi katlayan işçi ilişkilerine sahipti.

TDKP sınıfın devrimci partisi olacaktıysa, bu teoriden politikaya, sınıf ilişkilerinden çalışmanın sınıf mantığına kadar bir

dizi alanda köklü ve esaslı bir sorgulama ve yenilenmeyi gerektiriyordu. TDKP’de yalnızca sınıf kimliği alanında değil, bizzat devrimci kimlik açısından da çok esaslı zaaf ve zayıflıklar olduğunu, bizzat 12 Eylül tutuklamaları açığa çıkarmıştı. TDKP MK’nın ezici bir çoğunlukla devrimci kimlikten yoksunluğu, somut sınavlar içinde ve en utanç verici örnekler üzerinden ortaya çıkmıştı.

Önderliğin bu durumu parti mahremiyeti adına yıllarca partililerden ve devrimci kamuoyundan gizlenmişti. Aradan geçen kırk yılın ardından bugün hala da gizlenmektedir. ‘70’li yıllarda ön planda yer alan tüm parti ve örgütler kendi gerçeklerini iyi kötü yeni kuşaklar önünde ortaya koydukları halde, TDKP bunu yapmadan tarihe karışan bir parti oldu.

Sinan hapisane koşullarını düşünerek beş yıldır sabretmişti. Zindan koşulları geride kaldığına göre artık neşteri vurma vakti gelmişti. TDKP önderliği ve kadrolarıyla devrimci komünistlerin partisi olacaksa, tepeden tırnağa kendisiyle hesaplaşmak ve bu temelde yenilenmek zorundaydı. Kuruluş kongresinde seçilen MK da öncelikle bizzat sorumlusu olduğu manevi-örgütsel yıkımın hesabını vermeliydi.

Sinan TDKP MK’nın içerdeki bazı üyelerine yazdığı mektupta herşeye rağmen iyimserdir. 12 Eylül sürecinin yarattığı açıklık üzerinden herşeyin dürüstlikle masaya yatırılacağına inanmakta, hiç değilse bunu ummaktadır. Bu türden umutların inanılmaz skandallar eşliğinde boşa çıkması çok sürmez.

Ağustos Kararları ve sonrası

H. Fırat, Ağustos 1986’da katıldığı GMO’nun ilk toplantısına, açık bir perspektifle oturur. Parti silkinip toparlanmak zorundadır. Parti dünü ve bugünü ile esaslı bir özeleştirel değerlendirme sürecinden geçmek zorundadır. İçerde ya da dışarıda yıkımın tüm sorumluları toplanacak ilk kongre ya da konferansta hesap ver-

mekle yükümlüdürler.

Bu açık, tok ve kararlı tutum karşısında, yıllardır Avrupa’da partinin yok olup gitmesini boş gözlerle izleyenler çareyi kaçışta bulur, safları terkederler. GMO’nun geriye kalanının ortak iradesini yansıtan **Ağustos Kararları** oy birliği ile alınır. Alınan karara göre, en kısa sürede, mümkün mertebe geniş katılımlı bir parti konferansı toplanacak, GMO da tüm yetkilerini ona devredecektir. Halen hapishanede bulunan direnmiş MK üyelerinin (yalnızca iki kişi!) sürece dahil edilmesi karara bağlanır. Beş yıldır hapishanede partilerinden bir tanrı selamı bile alamayan bu üyeler, Sinan’ın ve H. Fırat’ın inisiyatifiyle ilk kez olarak nihayet parti ile örgütsel bir ilişkiye kavuşurlar.

Aynı günlerde son beş yıllık tasfiye sürecinin sorumluları olan MK üyesi ikili ise kendilerini ayrı bir grup ilan ederler. Yurtdışında sürdürülen liberal sol birlik platformunda yer alırlar. Artık “Sosyalist Birlik” adını almış bulunan bu ikili, bu arada hapis-hanedeki MK üyelerine, özellikle da o sıra her türlü yönlendirmeye ve provokasyona açık olduğu çok geçmeden açığa çıkan Yılmaz’a, özel haberler gönderirler. H. Fırat tarafından tasfiye edildiklerinden yakınır ve destek isterler.

Bu, mahiyeti çok kısa sürede anlaşılabilecek olan kirli bir oyundur. İçlerinden biri (MA), bu adımla, kendisi hakkında tanıklıklara dayalı çok ciddi iddiaların nihayet ciddiyetle araştırılmasını da böylece boşa düşürmüş olur. Bu ikiliden ötekisi (AK) ise yapılacak konferansın doğal delegesidir. Yani her türlü savunma ve eleştiri hakkına sahiptir. Ama o da yıllar boyunca partiyi tümenden tasfiye noktasına getirmenin ağır sorumluluğunu taşıdığının bilincindedir. Bu durumda kaçış kendisi için en uygun yoldur, bu konuda fazlasıyla gerçekçidir.

1986 **Ağustos Kararları**’nın GMO’da oybirliğiyle alınması, arta kalan partililer arasında ve sempatizan çeperde başlangıçta büyük bir iyimserlik yaratır. Kaçışı seçmiş yurtdışı ikilisinin yarattığı tahribat durdurulur. Konferans süreci fiili olarak başlar.

Sürece dahil edilebilecek hemen bütün ileri kadrolara ulaşılır. 12 Eylül sürecini direnmiş partililer olarak geçiren bu kadrolardan bazıları, yeni yaşam tercihlerinden ötürü olduğu sonradan açıkça anlaşılacak bazı belirsiz gerekçelerle, sürece katılmaktan geri dururlar. Öteki bazıları ise, çok geçmeden açığa çıkacağı gibi, yıllardır girdikleri hizipçi ilişkilerin tutsağı durumundadır. Bu ilişkilerin merkezinde, o sıra artık bir skandal üretim makinası gibi çalışan Yılmaz vardır.

Ağustos Kararları’nı belli bir heyecan ve coşkuyla karşılayanların başında partinin “iki teorisyen”inden biri kabul edilen Şenol (MG) gelir. Sinan’a yazdığı cevabi mektubunda, **Ağustos Kararları**’na ilişkin olarak şunları söylemektedir:

“GMO’nun gönderdiği materyaller elimize geçmeden önce partimizin son 5-6 yıllık faaliyetine ilişkin olarak bu materyallerde yer alan değerlendirmelerle esas olarak birleşen sonuçlara varmıştık.”

Yıllardır dışarda partiden arta kalan herşeyi çürümeye ve dağılmaya terketmiş “Üçlü MK”nın içerdekileri de sahipsiz bırakması hakkında ise şunları yazar:

“Son zamana kadar [H. Fırat ve Sinan yetişene kadar!], şu ya da bu konuda, burjuva teknik elemanlardan partinin ve proletaryanın yararlanması perspektifi ile, birikimimizi ve yeteneklerimizi göz önüne alarak düşüncelerimizi alma girişimi bile olmadı. (...) 5-6 yıldır bize ne olup bittiğine ilişkin tek kelimelik bilgi iletilmedi.”

Bunları söyleyen aynı Şenol (MG), yıllardır partiyi sahipsiz bırakmanın ardından nihayet hesap vermek vakti gelince saflardan kaçışı seçen bu aynı kişilere tutum alınmasını doğru bulmadığını söylemeyi de ihmal etmez.

Kendi konumuna ilişkin olaraksa, çok geçmeden unutmak üzere, şunları yazar:

“Nisan darbesinden bu yana partideki gelişmelere ilişkin olarak bir parti yöneticisi gibi söz sahibi olma isteğim olmadı.

Bundan sonra da olmayacaktır” (...) “‘81 Nisanı’ndaki hata ve zaafları meşrulaştırabilecek ya da önemsiz hata ve zaaflarmış gibi bir izlenim yaratabilecek tutumlardan kaçınmaya çalıştım.” (Belgeler-I, TDKP-Leninist Kanat yayını, Mayıs 1987, s.74)

Z. Ekrem, ayrışmayla sonuçlanan konferans sürecinde kullanılan müstear ismiyle Şenol, TDKP çizgisini oluşturan “iki teorisyen”den biri kabul edilir. Gerçekte Nisan çöküntüsünün ayrılmaz bir parçasıdır. Bazı “hafifletici nedenler”le, yine de belli bakımlardan farklı bir yere konulmaktadır ve bu çerçevede söyledikleri ve söyleyecekleri parti için yine de önemlidir.

1986’da Sinan’a yazdıkları içerisinde en çok dikkate değer olan düşünce ise, Kuruluş Kongresi’nde onaylanan parti programının kendisi için de artık tartışmalı olduğunu ifade etmesidir. O dönemki bu yazılı beyanına (Sinan’a mektubu) göre, kendisi de partide devrimci bir yenilenmeden yanadır. Bütün bu beyanların da etkisiyle, partiden geriye kalanı yılların ilgisizliği ile tümden dağılmaya ve çürümeye terkeden kendi de çürümüş “Üçlü MK”-ya karşı bariz liberal tutumuna rağmen, Sinan yine de *Şenol’un partinin devrimci temeller üzerinde yenilenmesi çabalarına destek vereceği* konusunda iyimserdir. Bu iyimserliğin kaynağı kuşkusuz bizzat Şenol’un o günlerde yazdıklarıdır, bunu yinelemiş olalım. Öylesine ki, Şenol (MG) o günlerde, **Ağustos Kararları**’nı bile yeterli bulmayan bir havadadır. Daha ileri gidilmesi, daha da derine inilmesi gerektiğini söylemektedir. Adeta tam bir kopuş, tam bir arınma, tam bir yenilenme savunmaktadır! Birlikte okuyalım:

“Partinin dümü, bugünü, geçmişteki hatalar ve eksiklikleri ele alınırken, onların aşılmasına ve giderilmesine çalışılırken reformcu değil, devrimci bir tutum içinde olmak gerekir.”

“Reformcu yaklaşım ve tutum hataların ve zaafların iç bağlantıları ve bütün yönleriyle köklerine inerek saptanmasını engeller. Onları aşmak için zorunlu devrimci atılım ve arınma sürecini sağlamaz. Onların farklı koşullarda değişik biçim ve boyutlarda

tekrar ortaya çıkmasına zemin olur. Hataların ve eksikliklerin kaynaklarıyla birlikte saptanması ve onların aşılması için gerekli atılımın yapılabilmesi, devrimci bir yaklaşım ve tutum içinde olmaya bağlıdır. Partinin bugün bütün açıklığıyla ortaya çıkan zaafı ve hatalarını aşamamasının, arınması gereken unsurlardan aranamamasının temel nedenlerinden biri de, sorunların bugüne kadar devrimci bir yaklaşım ve tutumla ele alınamayışdır.”

“Partinin bugün içinde bulunduğu krizin, olumsuz durumun kökleri, 12 Eylül öncesi ve sonrası birbirinden koparılmaksızın partinin oluşum ve gelişim sürecinin bütününde aranmalıdır.”

“Poliste, cezaevlerinde, düşman karşısında gösterilen zaafı, üçlü MK’nın polis ve darbe yeme fobisine kapılarak partiyi örgütsel tasfiyeyle yüz yüze getirmeleri, sınıf niteliğinden soyutlanmış bir demokrasi mücadelesi, iktidar perspektifinin yitirilmesi gibi en kaba revizyonist tezlerin savunulması önemli olmakla birlikte, daha kapsamlı ve zor görev ve sorunların görülmemesine yol açmamalıdır. Küçük-burjuva devrimciliği ve ideolojisinden tüm alanlarda da tam bir kopuş, onların kalıntılarından tam bir arınma, kadroları ve kitle bağlarını partinin işlevine uygun bir biçimde yenileme, küçük-burjuva atmosferden kurtulma, partinin önündeki en önemli görevdir.”

Bu satırları örgütsel legalizme karşı hayli sert ifadeler izler. Buna göre, yasal zemine oturmuş bir örgüt, gerçekte tam bir tasfiyeciliktir, sayın ki devrime açık bir ihanettir!

“Yetki bende!” hizbi

Örgüt ilişkilerinde iyimser bir havanın egemen olmaya başladığı bir süreçte içerde olan TDKP yöneticilerinden biri, Gökhan Harmandalioğlu (Yılmaz), anlaşılmaz çıkışlar yapmaya başlar. Anlaşılması güç nedenlerle H. Fırat’ı hedef tahtasına koyar. Bağlantılı olduğu özel çevrelere, onun bir “hizipçi” olduğunu ve elinde buna ilişkin deliller olduğunu yayar. İddialarına

dayanak yaptığı söylemler sonraları ihtiyaca göre sıklıkla değişip çeşitlense de, başlangıçta söylenen, H. Fırat'ın Mamak'ta, "müttefikimiz Dev Yol'u" bir yana bırakarak, TİKB'lilerle birlikte hareket ettiğiidir.

Mamak'ta teslimiyeti örgütleyen Dev Yol'la ittifak meselesinin böyle ortaya konulması başlangıçta garip karşılanır, biraz fazla naifçe bulunur. Bu nedenle tutumu fazla ciddiye alınmaz. Fakat Yılmaz'ı tutmak mümkün değildir. GMO ve **Ağustos Kararları**'nı tanımadığını ilan eder. "Üç Kardeş" dediği MA, AK ve YY'ü yeniden MK olarak "yetkilendirir". Bununla da kalmaz, H. Fırat hakkında ipe sapa gelmez ithamlarına yenilerini ekler. Böylece meselenin ciddiyeti (histerinin boyutu!) nihayet anlaşılır. İşin giderek parti ilişkilerini tahrip eden bir saçmalığa vardığını gören GMO, inisiyatifi ele alıp Yılmaz'ın birileri tarafından mütemadiyen yanlış bilgilendirildiğini anlatmaya çalışır. Ama sonuç alamaz.

Yılmaz, daha 1982 yılından başlayarak, cezaevinden dışarıya yönelik olarak oluşturduğu özel bazı bağlantılara dayanarak, böylece örgüt ilişkilerinde kural tanımayan bir tür hizip faaliyeti örgütlemiştir. Tablo traji-komiktir. Hizipçilik ithamı yapanın kendisi, oluşturduğu özel bağlantılarla bizzat kendisi yılların hizipçisi olarak durmaktadır ortada.

19 kişilik bir MK'nın poliste direnmiş topu topu üç kişisinden biridir o! Bu konumuyla da gelinen yerde artık asıl yetkilidir! İçerdeki "Üç Kardeş"ten öteki ikisinin (MG ve MÇ) de desteğini aldığını ve onlar adına da konuştuğunu söylemektedir. Traji-komediye yeni halkalar eklenmektedir. Daha önce "yeniden yetkilendirdiği" dışardaki "Üç Kardeş"ten ikisinin gönderdiği talimatlara uymadıklarını, bu nedenle onları örgütten attığını ilan eder. Bu arada aynı kişilere ilişkin "yeniden yetkinlendirme" adımını, "saldığımız bazı selamlar yanlış anlaşıldı"yla izah eder vb. Sinan ve H. Fırat'ın toparlamaya çalıştığı parti için bu tablo gerçekten içler acısıdır. Ama yazık ki durum tam olarak budur.

TDKP'nin 1987 yılındaki toparlanma çabasının boşa çıkartılmasında bu hizbin tutumu belirleyici olur. Yılmaz neredeyse haftadan haftaya değişen sonu gelmez iddialar öne sürer. Hiçbir kanıt ileri sürmez, süremez. Dışarı çıktığında bunları kanıtlayacağı konusunda kendisine güvenilmesi gerektiği dışında.

Öne sürdüklerinin kaynağına ilişkin Yılmaz hiçbir zaman bir açıklama yapmaz. Hatta mektuplarından birinde, GMO'ya bilgi vermeyi "parti güvenliği için" sakıncalı bulduğunu bile söyler. Her türlü siyasal tartışmanın derhal durdurulmasını isteyen Yılmaz, kendi ekibine ise gönderdiği mektupların her tarafta dağıtılması talimatı verir. Örgüt ilişkilerinde ne gizlilik, ne ilke, ne kural ne de kurum tanınır. Yılmaz'ın mektupları GMO'ya verilmezken ya da Yılmaz'ın sözleriyle "bir yere takılıp kalırlarken", Türkiye ve yurtdışında el altından her tarafa ulaştırılır. Bu mektupların tek konusunun H. Fırat olduğunu ise söylemeye gerek yok.

Bazı belirtiler, bir yerlerden Yılmaz'da hastalıklı bir hassasiyet oluşturulduğunu ve bunun üzerine planlı bir biçimde oynandığını akla getiriyor. Sinan'a göre artık hastalıklı bir kafa yapısını yansıtır hale gelen Yılmaz'ın ileri sürdüğü iddiaların kaynağı bizzat siyasi polistir. Durumu erken farkedenden Sinan, Ağustos 1986'da yazdığı mektupta Yılmaz'ı "*biraz ağırca konuşacağım, af ola; senin sezgilerin de zayıfça. İnsan karışık şeylerin olduğunu sezer hiç değilse*" diyerek uyarır. Yılmaz'ın "gelişigüzel kanallara" bu kadar itibar etmesini tehlikeli bulan Sinan, olup bitenler hakkında uyarıcı olabilir umuduyla şunları yazar:

"'Bermuda şeytan üçgeni' gibi bir şey. Sırrı dahi çözülemiyor özcesi. Bir provokasyon dalgası yükseliyor iki de bir... Açık ki, birileri provokasyona oynuyor. Ve ne yazık ki bu sağlıksız selamlar, Çernobil'den yayılan radyasyon dalgası gibi, sizi etkiliyor." (Sinan'dan Yılmaz'a Ağustos 1986 tarihli mektup, **Belgeler-I**, s.26-27)

Sinan'ın böyle düşünmesi için çokça rahatsız edici veriler var çünkü. 1982 yılında Yılmaz'a, onun kendi sözleriyle, "gelişigü-

zel kanallar”dan bazı bilgiler ulaştırılmıştır. Sözkonusu bilgilere göre, gerçekte o sıra artık neredeyse bitme noktasındaki partiyi “hizipler” kuşatmıştır. “Büyük şehir-taşra ayrımları” oluşmuş, “içeri ile dışarı arasında çelişki” çıkmış, “M ve Y vuruşmuşlar” ve “yeşiller grubu” partiyi felç etmiş, “taşralı aptallar” parti çizgisine karşı savaş açmış gibi sayısız bilgi, bilinmeyen kanallardan durmadan Yılmaz’a pompalanmaktadır. Nedense bu bilgiler içerdeki Şenol’a ya da Şevket’e değil de, hep de ona iletilmektedir! Ona iletilmektedir, zira o aşamada çoktan bürünmüş bulunduğu hastalıklı ruh hali içinde, bu türden bir provokatif yönlendirmeye en uygun kişidir artık o.

Kaynağı karanlık bu “hizipler partiyi sardı” türünden yönlendirici haberler üzerine Yılmaz, yurtdışına haber saldıgını, ama yanıt alamayınca, zorunlu olarak örgüte bizzat müdahale etme yoluna gittiğini söyler. Dolayısıyla örgütteki “hizipçi” dağılmaya müdahale edeyim derken, Yılmaz’ın kendisi, tam bir kurt kapana düşer. Kendisi bizzat hizip kurmakla kalmaz, kuvvetle muhtemeldir ki, karanlık yönlendirmelerin de oyuncağı haline gelir. Burada dikkate değer olan, Şenol ve Şevket’in de, üstelik ortaya atılan iddialar hakkında hiçbir şey bilmedikleri halde, hastalıklı bir kafanın tümüyle hayal ürünü saçmalıklarına o sıra destek vermiş olmalarıdır. H. Fırat’a yöneltilen iftira çamuruna zamanında açık ya da örtülü destek veren bu aynı ikilinin, aradan yalnızca birkaç yıl ancak geçmişken, kişisel kısır çekişmeler içinde bu aynı Yılmaz’ı başlarından atmak üzere partiden kovmuş olmaları da bir başka ibret verici olgudur. Bunu yaparlarken onun kişisel yaşam düşkünlüklerinden yararlanmaya tenezzül ettiler. Ama akıllarına hiçbir zaman H. Fırat’a zamanında savrulan o iftira çamurunun nedenini, anlamını ve kaynağını sorgulamak gelmedi.

TDKP kendini devrimci temellerde yenileyemezse...

1986 yılı sonunda GMO’nun yerini artık Parti Konferansı alır.

Konferans TDKP'nin ayakta kalmış hemen tüm ileri kadrolarını kapsamaktadır. Tüm çabalara rağmen gelmesi gerekip de gelmeyenler vardır, ama bunda GMO'nun hiçbir sorumluluğu yoktur. Gelmeyenlerden biri Yılmaz'ın özel hizip ilişkisidir, ötekiler ise zindan dönemi sonrasında bir başka yaşama kaçış halindeki kimselerdir.

H. Fırat konferans için bir *Gündem Önerisi* hazırlar. Buna göre:

“TDKP'nin, proletaryanın Marksist- Leninist partisi olamadığı gerçeği yalnızca bir sonuçtur. (...) Bu basit sonucu tespit etmek gelinen yerde hiç de zor değildir. Önemli olan, TDKP'nin bugünkü durumunu tespit etmek değil, bunun nedenlerini çözümlemektir. Bugünün cevaplanması gereken canalcı sorusu, bütün niyet, iddia ve on yılı aşkın çabalarına rağmen TDKP'nin neden işçi sınıfının siyasal hareketi ve siyasal örgütü olamadığıdır.”

“TDKP bu sorunu tartışıp, kendi düzeyi ve birikimi ölçüsünde, ortaya bir değerlendirme koyup, bunu yeni bir dönemde partideki tartışmaların zemini haline getirmeden, (...) ileriye doğru bir tek ciddi adım bile atamaz. Bu perspektiften yoksun her 'yeni' adım yalnızca yeni çıkmazlar ve yeni düş kırıklıkları yaratacaktır.

*“TDKP'nin geçmişi 1971'in küçük-burjuva devrimciliğine dayanıyor. Bu geçmişi ve hatta onun öncesini, 1960'ları, genel çizgileriyle değerlendirmeden, TDKP'nin doğuşunu bu sürecin içine oturtmadan, TDKP'nin sonraki evrimini anlayıp değerlendirmek mümkün değildir. Konferans soruna bu perspektifle yaklaşmalı, tartışma ve değerlendirmelerinde açık, cesur ve sorumlu davranmalıdır. Ve sorumluluğun yalnızca Marksizm-Leninizme, devrim ve sosyalizm davasına ve Türkiye işçi sınıfına karşı olduğu unutulmamalıdır.” (H. Fırat, **Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi, Ekler** bölümü içinde, Eksen Yayıncılık, 2. Baskı, 1995)*

Sinan'a göre böyle bir muhasebeden kaçınanların devrimci-

lik iddiasının bir ciddiyeti olamaz. Böyleleri zaman içinde devrimci olarak da kalamaz. TDKP, ya iddiasına uygun bir yöneliş içine girerek, köklü bir devrimci dönüşüm yaşayacak, böylelikle de proletaryanın devrimci önderliği rolünü hakkıyla üstlenmeye başlayacak. Ya da... “Ya da”sı yok! Kendini yenileyemeyen bir TDKP, halen bulunduğu konumu, dolayısıyla devrimci kimliğini bile koruyamaz.

Bu değerlendirmenin üzerinden daha bir on yıl bile geçmeden her şey gözler önündeydi. TDKP, yerini gevşek bir legal sol partiye bırakarak, sessiz sedasız siyasal yaşamdan ebediyen silinip gitmişti.

H. Fırat’ın gerekçeli olarak Konferansa sunduğu **“Gündem Önerisi”** bütün taşları yerinden oynatır. *“TDKP’nin, proletaryanın Marksist-Leninist partisi olamadığı gerçeği yalnızca bir sonuçtur”* vurgusuna karşı, içindeki *“Üç Kardeşler”*’in sözcülüğünü üstlenmiş Yılmaz, *“Partinin mayası sağlamdır. Darağaçlarında inşa edilen partimiz, komünizme kadar daim olacaktır!”* diye yazar.

“Yetki bizde!” diyen Yılmaz, yanına aldığı iki eski MK üyesiyle (Şenol ve Şevket) birlikte kendilerini tek yetkili organ ilan eder. Parti ve sorunları üzerine yapılacak bütün tartışmaları birkaç yıllığına yasaklar. Yılmaz’a göre *“partimiz ve temelleri güçlüdür.”* TDKP Kuruluş Kongresi’nde belirlenen *“siyasal çizgimiz, genel çizgimiz, programımız, tüzüğümüz, geleneklerimiz etrafında toparlanmalı ve partimizin birliğini sağlamalıyız.”* (**“Üç Kardeşten Üç Kardeşe mektup ve çağrı”**)

*“Parti çizgisi, programı, tüzüğü üzerinde, en küçük bir oynama ve değiştirme ve tahrife izin verilmemeli”*dir. *“Ailenin henüz görünürde olmayan, güneşi görmeyen gerçek kahramanları dönünceye kadar (1-2 yıl).”* *“Bu konuda gizli, açık amaç güdenler derhal parti dışına çıkarılmalıdır.”* (**İki açık mektuba ek öneriler**)

Sinan’ın TDKP’nin idam fermanı olarak tanımladığı, *“TDKP*

önderleri ve onların konferans içindeki yandaşları”nı bir araya getiren platform, işte genel hatlarıyla budur. Zamanın açığa kavuşturduğu gerçeklerin ışığında buna, TDKP’nin tarihe gömülmesine yol açacak platform da denebilir. Bu platformun sözcüsü ise artık, daha kısa bir süre önce Sinan’a yazdığı mektupta şunları diyebilen Z. Ekrem’den başkası değildir:

“Partinin mevcut durumu -belki ağır bir niteleme olacak ama ben gene de kullanayım- mevcut krizi aşarak, atılım yapması, her şeyden önce önderlikteki krizin giderilmesine, geçmiş dönemin her alanda kapsamlı bir değerlendirmesinin, geleceğe ışık tutacak bir biçimde yapılmasına, partinin önündeki görevlerin ve bu görevlerin nasıl yerine getirileceğinin belirlenmesine bağlıdır.”
(**K. Sinan’a Mektup, Belgeler-I**, s.115)

Şenol’un bu söyledikleri ile Yılmaz’ın “1-2 yıllık” tartışma yasağı, aynı günlerde ve aynı yerde nasıl oldu da buluşabildi bu bilinmez. Ama Şenol’un aynı günlerde ve yeterli açıklıkta, hata ve zaafıların bütün köklerine inmekten söz ettiği, partide özgür tartışma ortamı yaratmanın zorunluluğuna dikkat çektiği, açık belgeleriyle önümüzdedir.

Oysa bunun hemen ardından H. Fırat’ın o gün için hala bir ölçüde ılımlı sayılabilecek **Gündem Önerisi**’ne bile tahammülsüzlüğünü sergileyen de bu aynı Şenol’dur! Şenol’un H. Fırat’ın **Gündem Önerisi** üzerine söylediği her söz, kendisinin Aralık 1986 mektubunun satırı satırına tam bir tekzibi ve inkârı olur. Dahası Şenol, o sıralar yazdıklarıyla adeta günah çıkarır. Yılmaz’ın tam bir iftira çamuru halini almış sonu gelmez spekülatif söylemlerine adeta destek verircesine, düşmanın dolaylı-dolaysız bir müdahalede bulunabileceğini hatırlatarak, dikkatli olunmasını salık verir. Kendisinin de içinde olduğu parti sekreteryasının örgütü polise teslim eden ihanetlerinin nasıl yaşandığını bugüne kadar devrimci kamuoyundan bir sır olarak saklayan bu aynı Şenol, o günlerde partinin mezarını kazan Yılmaz’ı arkalamakla kalmaz, çok geçmeden kalemıyla onun

yarattığı tahribatın sözcülüğüne de soyunur. Sinan’a ilkesizlik “sadece bir kez” ve Nisan operasyonuna özgü değil, yapısal bir sorundur dedirten de işte budur.

Hakikatlar ezebilir de...

“Henüz görünürde olmayan, güneşi görmeyen gerçek kahraman” Yılmaz, mektuplarından birinde H. Fırat’ı anlatırken onu “bilgili, zeki ve inisiyatifli” olarak tanımlar. Yılmaz hastalıklı kaygılarla böyle bir yoldaşını bir kenara itmeye çalışırken, gerçekte böylece TDKP’nin önünü tıkadığını, partide yenilmeye karşı barikat ördüğünü düşünecek durumda değildir. Direnmiş birkaç MK üyesinden biri olarak kendince partide birinci adamlığa soyunmak biçimindeki hastalıklı hırs adeta gözünü karartmıştır. Bu gerici barikatın dışardaki ayağının önplandaki isminin Şeref Aydın olduğunu biliyoruz. Bunu bize A. Selçuk, Ekim 2006 yılında Şeref Aydın’ın ölümünün ardından yazdığı yazıda, bizzat açıklıyor. A. Selçuk’a göre Şeref, “partiyle savaş içindeki tasfiyeci akımların ezilmesi” eylemlerinde özel bir rol oynayan bir kahraman olarak anılacaktır hep.

Yazının bu sözleri içeren paragrafı, besbelli ki TDKP ayrışmasına atıfta bulunuyor. Şeref Aydın’ın, ayrışma sürecinde, “gelecek ve hiyerarşi çerçevesinde”, “önderliğin hemen altındaki kardeş” olarak, devrimci TDKP’nin ipini çekenlerden biri olduğuna kuşku yok. A. Selçuk’un şu “ezme” söylemi ise budalaca bile denemeyecek türden boş bir böbürlenme örneğidir. Çünkü TDKP’nin kapısına kilit vurulup sessiz sedasız tarihin derinliklerine gömüldüğünde, Şeref Aydın’ın kendisi de bizzat o partinin yöneticisiydi. Bu tasfiyeci gömme işleminin baş sorumlularından biriydi demek istiyoruz.

Yılmaz’ın ortaya attığı skandal söylem ve iftiralar devrimci tartışmayı ve sayısız iyi niyetli insanın olup biteni öğrenmesini olanaksız hale getirir. TDKP tabanı gerçekten de bir “hizip” ve

onun “gizli hesapları” olduğuna inandırılır. Fikri tartışma yerine “hizip”, “gizli hesaplar” ve “parti güvenliği açısından çok önemli bilgiler” vb. söylemler, insanların zihnine kör bir duvar örmeye yeter. Partiden atılım bekleyen insanlar bu söylentiler içinde güvensizliğe ve inançsızlığa itilir. Sayısız insanın içi boşaltılır. Zira, TDKP’de güvenilir devrimciler olan H. Fırat ve Sinan gibileri de “bölücü”, “hizipçi”, “tehlikeli oyunlar” içindelerse eğer, artık partide pek de güvenilecek kimse kalmamış demektir. Bu güven kırıcı zehirleyici havanın etkisi altında yüzlerce insan kişisel yaşamına çekilmiştir.

Yılmaz, aradan geçen yılların ardından, TKİP taraftarlarına “siz benim gençliğimsiniz” diyerek günah çıkaracağına, zamanında bunca kirli yol ve yöntemle, neden ve kimin teşvikiyle başvurduğuna dair açıklamalar yapsaydı daha yararlı bir iş yapmış olurdu.

Sorun hastalıklı bir histeriye kapılmış birinin mesnetsiz iddialarla ortaya çıkmasından ibaret değil kuşukusuz. Buna destek verenlerin günahı hiç de ondan daha az değildir. Daha bir de Konferansa delege olarak katılıp, uzun aylar boyunca bu rezilliği göğüs gerip de sonradan şu veya bu nedenle yüz geri edenlerin durumu var. Konferans delegelerinin bir kısmı, başlangıçta o kadar cepheden verdikleri bir rezil platforma sonradan bu kadar kolay teslim olmasalardı, yüzlerce komünistin ölümü ve binlercesinin acıları üzerine inşa edilen TDKP, herhalde bu kadar kolay tasfiye edilemezdi. TDKP taraftarları dedikodu ve yalana bu kadar çok prim vermeselerdi, belki de bugün hala gurur duydukları devrimci bir partileri olurdu.

Şimdi o günleri içinden yaşayan birinin o günkü duygularını duyun ve bir kez daha böbürlenin.

Parti ortamını zehirleyen kirli yöntemler

GMO üyesi ve 1986 Konferansı delegesi Metin Demir, ara-

dan geçen otuzbeş yılın ardından bugün, o günkü tabloyu şöyle özetliyor:

“Akla zarar spekülasyon ve dedikodular dışında bir de bir değerlendirme yapmak için 1-2 yıl daha bekleyin deniyordu. Böyle söylemek yerine dükkânı kapatalım demek daha dürüstçe olurdu. Yılmaz Güney daha 1982’de ‘yenilginin zafere dönüştürülmesinin temel koşulu hatalarımıza cesaretle eğilmektir’ demişti. Biz geç bile kalmıştık. Bir ayrışma olacaktı ama bunun meşru platformlar üzerinden olmasını istiyorduk. Ben şahsen devrimci olanların birlikte yoluna devam etmesini sağlamaya çalıştım. Tüm tartışmalarda ve konuştuğum herkese açık ifade ediyordum: Biz palyatif tedbirlerle idare edemeyiz. Köklü bir adım atamazsak partiyi kaybederiz. Büyük bir davayı omuzlayacak omuzdaşlar topluluğu olarak birlikte yol yürümek için güçlerimizi birleştirmeliyiz.

“Ağustos Kararları’nı, A. Keskin kaçtıktan sonra, oybirliğiyle ve büyük bir coşkuyla almıştık. Biz sağlıklı bir tartışma ve kongreye giden sağlıklı bir ayrışma yaşanmasını istiyorduk. İşi Yılmaz ve hizipçi ekibi karıştırdı. Kimileri buna sonradan dahil oldu. Sonradan Yılmaz’dan yana tavır alanlar da dahil, başlangıçta hepimiz Yılmaz’a öfkeliydik. Konferans delegelerinin Yılmaz’a yazdığı mektuba baktığında bunu anlarsın. H. Fırat o mektubun tek harfine dokunmuş değil. Fakat Yılmaz öteki ikiliden de aldığı güçle, ne yapıp edip konferansı boşa çıkarmak istiyordu. Sizler delege olarak kimi istiyorsanız hemen getirelim dedik, yine de laf dinletemedik. Yılmaz ve hizipçi ekibi gündeme hergün yeni bir skandal söylem düşürüyordu. Söylemlerinin tümüyle temelsiz, uydurma ve hatta kuru iftira olduğu anlaşılınca yeni uydurmalar anında devreye giriyordu.

“Ben dönüp o sürece baktığımda, biz çok safmısz diye düşünüyorum. Dersim’de yaşadığımız temiz devrimcilikle yol alabileceğimizi sanmıştım. Biz TDKP’yi, özellikle tepesini tanımamışız. Ne oyunlar döndüğünün farkında değilmışız. Yılmaz sanki partiye yazıyormuş gibi yazılar kaleme alıyor ama bunlar bize, GMO’ya

değil, taraftarlara gidiyormuş. Yılmaz bir de Şenol ve Şevket adına yazıyormuş, üstelik onların haberi olmaksızın yapıyor bunu. Kimi bize hiç ulaşmayan yazıların dışarda basılıp dağıtıldığını biz çok sonra öğrendik. Her türlü kural ve değeri ayaklar altına alan bir hizip gerçeğini tesadüfler sonucu öğrendik.

“Bu hizip en sonunda içimize ‘görevli’, yani bir tür ajan bile sokmaya çalıştı. Görevli olarak gönderilen kişi ahmakça davranmasa biz bunu bile anlayamazdık. Kısaca bize yapacak hiçbir şey bırakmadılar.

“Kapıyı ilk vurup çıkan ben oldum. Yılmaz’ın o yöntemlerine gösterilen müsamahadan sonra devrimci bir adım atılamazdı. Teslim etmek gerekir ki, sağlıklı tartışma ve ayrışmayı engellemeyi başardılar. Bu Yılmaz’ın değil Şenol’un marifetiyle oldu. Şenol, örgütsel ve moral bakımdan hiç hakkı olmadığı halde, sürecin içine girdi. Böylece partide devrimci bir yenilenmenin gerçekleşebileceğine ilişkin iyimser havaya son darbeyi vurmuş, son umutları tüketmiş oldu.

“Anlayacağın, her türden berbat yol ve yöntemi kullanan bir kastı aşamadığımız için, sonuçta süreç tıkandı. Ne kazandılar bilmiyorum. Bence herkes kaybetti. Oysa biz hepimiz kazanabildik, devrim kazanabilirdi.”

Bir de konferans delegeleri adına Yılmaz’a yazılan mektuptaki saptamaya bakalım:

“Parti, ya sorunlarını tartışmak ve hemen olmasa bile, çözmek üzere gündemine alacak, yapacağı değerlendirme ve tespitler ışığında güçlerini toparlayıp, sınıfın ve mücadelenin içinde mevzilendirecek, kargaşa ve otorite boşluğunu giderip, irade ve eylem birliğini sağlayacak, veya olduğu kadarıyla da varlığını sürdüremeyip tasfiye olacaktır.”

Bu satırları kaleme alanlar Yılmaz’ın ortaya koyduğu platforma ilk teslim olanlardır denilse, herhalde okur buna inanmayacaktır. Ne var ki bu gerçeğin küçük ve önemsiz bir yanıdır. Daha bir de, adeta Yılmaz gibilerini ima ederek, partide “yapay, kişisel

ve skandal sorunlarla uğraşmanın” sınıf mücadelesinden kopmak, içe kapanarak çürümek ve yozlaşmak anlamına geldiğini belirterek, böyle sorunlarla uğraşanlar kim olursa olsun bir kenara itilmelidir, diyen Şenol gibileri var.

Bu konuda Sinan’ı dinleyelim:

“Karşı-devrim tüm zaaflarımızı, bütün bir TDKP gerçeğini somut verilerle orta yere serdi. Birçoğunu hep birlikte saptadık. Kimsenin itirazı olmadı. Ne zamanki bizler, saptanmayanları da bir sistem temelinde saptayıp ortaya serdik, kıyamet koptu.” (...)

“TDKP’yi adına ve iddiasına uygun bir yöneliş içine sokmaktan başka bir amacı olmayan bizler karşısında, küçük-burjuva sosyal sınıf zemininde kalmakta ısrar edenler, (...) biri (Şenol) belirli bir sistemden yoksun ve tam bir seçmeci mantıkla, diğeri (Yılmaz) tamamen yapay, kişisel ve skandal sorunları kullanarak, ‘yetki-hak-hukuk ve miras’ sopasını sallayarak partinin devrimci bir yönelişe girmesini sabote ettiler. Konferansın kendi kendisini tartışmalı hale getirerek dağılışına yol açan da, partinin dokuz ay öncesine dönüp, yeni bir dağılma ve ayrışma sürecine girmesine neden olan da onlardı.

Şenol’a “tavrın her zaman tartışma konusu olacak” diye seslenen Sinan devam ediyor:

*“Çatışma TDKP’yi küçük-burjuva sosyal-sınıf temelinde savunmada ısrar eden ve hatta gerileyen yanla, TDKP’yi adına ve iddiasına uygun bir yöneliş içine sokmaya çalışan ilerleyen yan arasındadır. Şenol yoldaş bu çatışmada, tüm kararsızlığıyla gerileyen yanın yanında saft tutuyor. Hepsi bu!” (K. Sinan, **TDKP nereye gitmeli?** s.90)*

Kuşkusuz ki hepsi bu değil! Şenol’un Aralık 1986 tarihli hacimli mektubu, daha mürekkebi bile kurumadan, bizzat kendisi tarafından yok hükmünde sayıldı ve çöpe atıldı. Şenol bu yüz-seksen derecelik dönüşünün nedenini hiçbir zaman açıklamadı. Sinan’a göre TDKP’yi tarihe gömen ilk adımı atan Yılmaz değil, bizzat Şenol’un bu U dönüşüdür:

“Açıklıkla belirtmeliyim ki, bu yeniden dağılma sürecine yol açmada birinci derecede sen sorumlusun. Çünkü Yılmaz’ın ‘konferansı durdurun’, ‘tanımıyorum’, ‘yetkili biziz’, ‘konferans yapıldıysa aldığı kararlar geçersizdir’ yollu müdahalesi konferans içinde taraftar bulmamış, şiddetle reddedilmişti. Ancak sen de Yılmaz’ı destekleyince gedik açılmış oldu ve bilinen sona vardı”
“Senin böylesi -niyetlerden bağımsız olarak- kaba müdahalelerde bulunmaya hakkın yoktu. Tavrın her zaman tartışma konusu olacak. Tersi bir davranış, sadece, seni onurlandırır. (K. Sinan, TDKP Nereye Gitmeli? Belgeler-I, s.89)

Sinan’ın Şenol’dan tersi davranış olarak beklediği ne olabilir? Öncelikle, bizzat önerdiği tutuma Şenol’un kendisinin sadakat göstermesi; yani, *“hataların ve eksikliklerin kaynaklarıyla birlikte saptanması ve onların aşılması için gerekli atılımın yapılabilmesi, devrimci bir yaklaşım ve tutum içinde olmak.”*

İkinci olarak, devrimci bir partide düşünülemeyecek bir tutumla Yılmaz’ın kendisine adeta bir rüşvet gibi sunduğu o MK üyeliği koltuğunu elinin tersiyle reddetmek. Tam da Sinan’ın yaptığı gibi, bir parti konferansı ya da kongresinin kendileriyle ilgili değerlendirmesi ve tutumu olmaksızın hiçbir görev alamayacağını açıklıkla ortaya koymak. Bunun için de partiye, öncelikle yaşanan süreçlerin açık, dürüst ve tam bir özeleştirel hesabını vermek.

Devamla, partinin tüm üyelerinin, dolayısıyla kendini şef olarak gören ya da lider sananların da, kesin olarak parti tüzüğü hükümlerine tabi olduğunu altını çizerek vurgulamak. Parti ağırlığına özenen bu türediliğe hiçbir biçimde prim vermemek. (Yılmaz’ın Mamak’tan başlayarak cezaevi yaşamı ve dışarıyla ilişkileri, konferans sürecinde yaptıkları, ortaya attığı temelsiz iddialar ve iftiralar, tüm bunlar gerek parti işlerliği, gerek parti güvenliği, gerekse parti değerleri bakımından tam bir facia örneğidir. TDKP Tüzüğü kapsamında bunların tümü de partiden kovulmayı gerektiren ağır suçlar kapsamındadır.)

Ama tüm sürecin açıklıkla gösterdiği gibi, Şenol gibi birinden bu gibi konularda bir açıklık, tokluk ve hele de tutarlılık beklemek, temelsiz bir boş beklenti olmuştur. Aşağıda elbette tümüyle doğru, ama yazarı için içi boş süslü laflar olmaktan öteye gidemeyen pasajlara da, işte bu gözle bakılmalıdır:

“(Partide) doğru dürüst ideolojik bir mücadele süreci yaşanmadı. Bizde hep bu süreç yaşanmadan kalan kaldı, giden gitti. Lenin’in partisinde böyle olmuyordu.”

“Parti bir tartışma klübü, farklı çizgi ve hiziplerin mücadele ettikleri bir arena değildir. Ancak bu, parti içinde farklılıkların olmayacağı, hatta istenmemesine karşın farklı bir çizginin ortaya çıkmayacağı anlamına gelmez.

“Görüş farklılıklarından korkulmamalıdır. Parti ve M-L’ye bağlı, parti disiplinine uyan, parti irade ve eylem birliğini zedelemeyen unsurların görüşlerini özgürce açıklayabilecekleri bir ortam ve olanaklar yaratılmalıdır.”

“Farklı görüşler bugüne kadar olduğu gibi tecrit, parti sopası kullanma, bürokratik baskı gibi yöntemler kullanılarak bastırılmamalıdır. Geçmişte kadrolar farklı görüşlerini rahatça savunmadılar.” (Şenol’un 30 Aralık 1986 tarihli mektubundan...)

Bir devrimcinin sözü ile eylemi arasında bu kadar büyük uçurum olabilir mi?

Cevabı yine Sinan veriyor: Evet, insan “ilkesiz ve seçmeci” olunca, başka türlü de olamıyor. Sinan, Şenol’un tercihini değiştirmiş olmasının bir başka dikkate değer nedenine daha işaret ediyor:

“GMO’nun [poliste çözülmüş] MK üyeleriyle ilgili değerlendirmesi, Şenol yoldaşı epeyce yaralamışa benziyor. GMO’nun ilgili konudaki değerlendirmesi kaba bir saldırı olarak algılanmamalıydı Şenol yoldaş. O değerlendirme ilkeli ve siyasi içerikli bir değerlendirmeydi. Nisan’da gösterdiğimiz zayıflığın adını veriyordu.

Şenol’un TDKP önderlerinin 12 Eylül sürecinde “siyasal po-

liste utanç verici bir teslimiyet gösterdiği” tespitinden alınması, bu kapsamda kendi payına *“epeyce yaralanmış”* olması, gerçekten şaşırtıcıdır. Çünkü kendisi o süreçte olan biten herşeyi en iyi bilenlerden, bilmek ne kelime, bizzat yaşayanlardan biridir. Dolayısıyla şu soruyu Sinan değil de bizzat kendisi sorabilirdi:

“Vedat Nedim Tör’le, gelenlerin polis olduğunu bile bile TDKP’nin arşivini yok etmek için hiçbir çaba içine girmeyen, kapıyı açıp bir anlamda arşivi polise teslim eden, poliste hiçbir direnme göstermeden (...) parti hakkında açıklamalarda bulunan, üye listesinin şifresini çözmede polise yardımcı olan ve böylece partinin tasfiye ile yüz yüze kalmasına yol açan” TDKP önderleri arasındaki çizgi çok mu kalın? (K. Sinan, *TDKP Nereye Gitmeli? Belgeler-I*, s.90)

TDKP önderliğinde çözülmenin utancı

TDKP tüzüğünün 2. Maddesinin f fıkrası şöyle der:

“Düşmana karşı uyanık olmak, illegalite kurallarına uymak, parti sırlarını her koşulda korumak, poliste, mahkemede ve düşmanın benzer kurumlarında komünist kişiliğini ve kararlılığını korumak, her koşulda partiye sadık kalmak, düşmanın zulmünü yiğitçe göğüslemek, hiçbir şekilde partinin örgütlenmesi, faaliyeti ve parti üyeliği hakkında partinin izni olmaksızın açıklama yapmamak.”

Sorun yalnızca bu çok açık ve kesin parti tüzüğü hükmünden de ibaret değildir.

Nisan 1981 tutuklamalarından yalnızca iki ay önce, TDKP MK-Sekretaryası, *“TDKP 1. Kuruluş yıldönümünde daha ileri mevzilerde”* başlıklı bir yazı yayınlar. Özü itibarıyla, partinin o günkü mevcut durumu ve izlediği politikanın parti tabanına rapor edilmesi olan yazıda, poliste izlenmesi gereken tutuma ilişkin olarak şu görüşlere de yer veriliyor:

“Karşı devrim yıkıcı, moral bozucu propaganda yaparak az-

gınca saldırıyor. Zor günler zorlu mücadeleleri, direnci, fedakarlığı, bilinci, kararlılığı ve bozulmaz morali gerekli kılar.

*“Böyle dönemlerde karşı devrimin demagoji ve baskısı inançsız, zayıf karakterli bazılarının tökezlemesine, yan çizmesine ve hatta ihanetlere yolaçabilir. Bu tutumlar partimizin tutumu olamaz, değildir. (...) Militanlarımız darağaçlarına, işkence tezgahlarına, her türlü çatışmaya bu inançla gidiyor ve gereken tutumu, partinin tutumunu alıyorlar. Bu tutumu alamayan birkaç şerefsiz kendisini ancak partinin dışına ve karşısına koyar.” (Metnin daha geniş bir biçimine bu bölümün **Ekler** kısmından ulaşılabilir...)*

Bu yazıda sözü edilen “birkaç şerefsiz”den kasıt, ilk yakalanan ve hızla çözölen TDKP MK üyeleri EG, VY ve İÇ gibileri olmalıdır. Zira işkence tezgahlarındaki zaaf ve teslimiyet, yazının yazıldığı dönemde onlarla başlamıştı. Nitekim yazının devamında, *“Parti önderliği içinden çıksa bile, teslimiyet ve ihanetle partiyi ayırdetmek, teslim olanın hain yüzüne tükürmek ve safrayı atarak daha büyük inanç ve kararlılıkla, partiye daha sıkı sarılıp güvenerek mücadeleye devam etmek”* gerekir deniliyordu.

Peki, o sıralar Şenol’un da üyesi olduğı TDKP MK’nın bu belgesinde, poliste çözölme hakkında kullanılan bunca ağır nitelermelerden sonra, çok geçmeden aynı konuda daha da ağır bir suç işleyenler (zamanında bizzat yukarıdaki satırları yazanlar!) için, **Ağustos Kararları**’nda kullanılan *“utanç verici teslimiyet”* sözlerinden kim niye alınır? Yaşanan utanç verici durumun vahametini açık ve dürüstçe ortaya koymak varken bunu yapmayıp da alınmak ne türden bir kişiliğın, anlayışın ve ahlakın göstergesidir? Daha yalnızca birkaç ay önce, *“teslim olanın hain yüzüne tükürmek ve safrayı atarak”* yol yürümekten söz edenler, daha beter bir duruma bizzat kendileri düştülerse eğer, bunu nasıl nitelermek gerekirdi acaba?

Partinin kuruluşundan hemen sonra, TDKP-MK, poliste zayıflık gösterip çözölün *“4 eski parti üyesini”* ihraç eder. Buna gerekçe olarak da şunlar ortaya konulur:

“Düşmana sır vermenin, düşmana karşı her koşulda yiğitçe direnme ve mücadele etmenin yerine ona teslim olmanın, işkence de de olsa, işçi sınıfının değerlerine ve partiye sadık kalmamanın, komünist bir kişilik ve kararlılığa sahip olmakla, partimizin şanlı mücadelesiyle, ismi ve sınıfın bağrında ve kalbinde haklı olarak kazandığı konumla ve partimiz üyeliğiyle bağdaşmadığı, teslimiyetle parti üyeliğinin bir arada olamayacağı açıktır.” (TDPK-MK, 1980 İlkbaharı. Belgenin tam metni Ekler bölümündedir.)

Bu sözler, burada yüceltilen değerlere yalnızca bir yıl sonra ihanet edecek olanların kaleminden çıkmıştır!

TDKP militanlarında direnişin onuru

Devrimin Sesi 'nin 9. sayısında yayınlanan “TDKP 1. Kuruluş yıldönümünde daha ileri mevzilerde” yazısında, “12 Eylül'den sonra işçi sınıfı ve parti yalnızca işkence tezgahlarında 8 değerli evladını kaybetti” denilmektedir. Bu, düşmanın TDKP'nin üzerine ne kadar büyük bir şiddetle gittiğine bir gösterge olduğu gibi, TDKP saflarında o günlerde inanılmaz bir direniş olduğu gerçeğini de anlatmaktadır. Yedi aylık süre içerisinde işkencede öldürülen sekiz TDKP militanı!

Bunlardan bazılarının resmi olarak üye olmamasının hiçbir önemi yoktur. Kimi önderlik kadrolarının gösterdiği teslimiyetin aksine, parti tabanında ve taraftarlarda büyük bir direnç hakimdi. Eskişehir'den Dersim'e, Kars'tan İstanbul'a, Elazığ'dan Kırşehir'e kadar birçok bölgede görkemli direnişler sergileniyordu. Hem tekil hem de toplu gözaltılarda. Kars'ın Susuz ilçesinde, Halkın Kurtuluşu'nun Kemal abisi “Foto Kemal”'in, ilçeden Kars merkeze jipe bağlanarak sürüklenmesi gibi sayısız direniş örneğinin hikayesi yazılamadı. Çünkü ne yazık ki, TDKP önderlerinin “utanç verici teslimiyeti”, aynı süreçte sergilenen bu türden direnişleri de gölgelemişti.

24 Aralık 1978'de ilan edilen sıkıyönetim döneminin ardından

THKO-TDKP-İÖ ve TDKP'ye dönük sayısız operasyon yapıldı. “Zayıf karakterli bazılarının tökezlemesini” saymazsak, TDKP saflarında, poliste ve işkencede, Türkiye'nin tüm devrimcilerine örnek olacak görkemli direniş örnekleri yaşandı. Bu durum, 1981 Nisan'ında, TDKP önderliği bu direniş geleneğine büyük bir darbe indiren utanç verici rolünü oynayana kadar da sürdü.

Bu açık gerçeğe rağmen Şenol Aralık 1986'daki yazısında, “*parti yönetimi, örgütleri, kadroları ve faaliyetiyle parti bir bütün olarak iyi bir sınav veremedi*” diyerek herkesi eşitleme yoluna gidiyor.

Bunu söylemek düpedüz vicdandansızlıktır. Gerçekte parti ara kademelerinde ve tabanında yer alan militanlar, “*işkence tezgahlarında gereken tutumu, partinin tutumunu alıyorlardı*” İyi bir sınav vermeyenler, tam da THKO döneminden gelen önderlik kadrolarıydı. Teslimiyetin ve ihanetin başını onlar çektiler. THKO döneminden gelenlerin tutumunu genel bir durummuş gibi sunmak, teslimiyeti ve ihaneti sıradanlaştırmaktan, böylece kendi durumlarını olağanlaştırmaktan başka ne anlam taşıyabilir ki?

Nitekim onlardan biri olan Ali İhsan Gezer'in şimdilerde yaptığı da budur. İhsan Çaralan'ın da katkıda bulunduğu “anılar” kitabında, siyasal poliste teslimiyetin ve giderek ihanetin teorisini yapması bunun bir ifadesidir. O “şişman” arkadaşının (İÇ!) yol göstericiliğinde örgütü, yoldaşları, silahları, öteki herşeyi polise teslim ettik, ama buna rağmen bizde, “*beyinsel bir çözülme, en küçük bir inanç yitimi asla olmamıştı*” diyebiliyor. Böylece örgütünü ve yoldaşlarını ele vermeyi meşrulaştırmaya yelteniyor. Bazıları direndiler ama bunu yüklü ceza almamak için yaptılar diyerek, direnişçi çizgiyi karalayabiliyor. Bu, devrimci hareketimizin en yüceltici değerlerine, en iyi geleneklerine karşı kirli ve zehirli bir misyona soyunmak demektir. Kırk yıl önce teslimiyeti ve ihaneti bizzat yaşamışlardı. Şimdiyse yaşadıklarının teorisini yapıyorlar. Derinlere batmanın sonu yok!

Bir toplu direniş örneği

Yurtsever Devrimci Gençlik Federasyonu (YDGF) yürütmesi, 2 Mart 1981’de toplantı halindeyken saldırıya uğrayıp tutuklanmıştı. Bu operasyondan bir süre önce, ünlü işkence merkezi Gayrettepe’de, İstanbul parti örgütünden, GKB’den ve Yurt-Da’dan işkence altında tutulan onlarca partili ve parti sempata vardı. Ama bu toplu sorgularda devrimci onuru yaralayacak bir tutum yaşanmamıştı. Gayrettepe’deki HK’lılar blok bir direniş sergiliyorlardı.

İşkenceciler birşeyler çıkartamayacaklarını kabullenmişlerdi. Ama Gençlik Federasyonu yürütmesini toplantı halinde yakalamış olmayı bir fırsata çevirmek istiyorlardı. Çünkü bazı bölgelerden gelen gençlik çalışması raporları, bölge yöneticileri ve bölge kur-yeleriyle olan hemen bütün randevular, şifreli biçimleriyle po-lisin eline geçmişti. Bir yönetici organı yakaladıklarını daha ilk anda farketmişlerdi. İçlerinde *Devrimin Sesi* Yazı Kurulu ve MK üyesi olduğunu sandıkları partililer vardı. “Bir örgütün nasıl çö-kertildiğini seyredin, bunları çözeceğiz ve TDKP’nin ...” diyerek diğer örgütlerle uğraşan işkence timlerine hava atıyorlardı. İlk iki günü geceli gündüzlü süren, MİT, asker ve polis ekiplerinin arkaya uyguladıkları işkenceli sorgular başlamıştı.

Gençler, biz Ekrem Ekşi’nin yoldaşlarıyız, kırabilirsiniz ama bize boyun eğdiremezsiniz demişlerdi. Bütün işkencelerden elde ettikleri tek şey, basılan evin 15 yaşındaki kızının mahalleden birkaç arkadaşı olmuştu. Onlar bile blok tavrı koymuşlardı. Ev-lerinde poşet dolusu *Devrimin Sesi* çıkan mahalle arkadaşları bile, “*partinin militan tutumu*”nu göstermişlerdi. İşkenceciler ne yaparlarsa yapsınlar milim ilerleyememişlerdi. İçlerinden birini *Devrimin Sesi* Yazı Kurulu üyesi, öteki birini ise salt adından hareketle, TDKP MK üyesi “Haydar” sandıkları için (bu ismi çözülen MK üyeleri vermişti!), onlara ayrıca aralıksız özel iş-

kenceler yapmışlar, haftalarca kalorifer borularına zincirleyerek tutmuşlardı. Evsahibi çifte işkenceyi yan yana yapıyorlardı, belki birini zayıf düşürebilme umuduyla. İşkence timi vahşette, TDKP gençlik ekibi ise direnişte sınır tanımamıştı. Gayrettepe, işkencecilerle bu grubun irade savaşına kilitlenmişti. Bu irade savaşı uzun haftalar boyu sürecekti.

Gençlerin arandıkları bölgelerden gelen işkence timleri sıraya girmiş, bir an önce kendi illerine götürmek istiyorlardı. Ama İstanbul işkencecileri de avlarını kaptırmak istemiyorlardı. Adana-Hatay, Ankara ve Dersim polisi sabırsızdı. En sabırsız Elâzığ 1800 Evler işkencecileri olmuştu. Yakalananlardan biri TDKP Dersim kadrolarından, siyasal polisçe yakından tanınan ve uzun süredir aranan Tunceli YDGD başkanıydı. 12 Eylül'den hemen sonra Dersim'e yaptıkları seferden elleri boş dönen cuntacılar, TDKP Dersim örgütünü ne pahasına olursa olsun istiyorlardı.

Dersim TDKP kilidini yine açamadılar. İşkenceciler onu askeri savcılığa çıkarttıklarında yarım insan haline getirmişlerdi. Askeri savcı bile *“bunun sorgu kaldıracak hali kalmamış”* diyerek polisin uzatma istemini reddetmişti. O, İ. Gökhan Edge'nin izinde yürüdüğü için gururluydu. Ama şansı da yaver gitmişti. Çünkü Kawa'dan devrimcilerin, özellikle Cemil Gündoğan'ın, payına düşen ekmek ve helvayı saklayıp ona verdiğinde yakalanan ve bu nedenle askıya çekilen Cemalletin Tunç'un ve 2x90 gündür tutulan, üçüncü 90 gün için Diyarbakır'la tehdit edilen Hikmet'in inanılmaz destek ve dayanışmaları, onun direncine direnç katmıştı. İşkence faslının bittiğini düşünürken, tutuklamanın yeni işkenceler için bir dinlendirme olduğunu, Gayrettepe'ye yeniden götürüldüğünde anlayacaktı.

Bu operasyon pekâlâ *Devrimin Sesi*'nde “YDGF yöneticilerinin Gayrettepe direnişi” başlığıyla sunulabilirdi. Ayları bulan işkencelere rağmen bir tek örgüt ilişkisi çıkartılamamıştı. Güney'den gelen kurye, Kemal Kurtulmuş, tesadüfen yakalanmıştı. Sigorta randevusunda karşılaştığı birini kendisini karşılayan yoldaşı

sandığı için diyaloga girmiş, ama karşısındakinin işkenceci olduğunu anladığı anda ise adeta İ. Gökhan Edge olmuştu. Sonuçta işkenceciler gençleri fiziken çok ezmiş, ama moral açıdan dize gelenler kendileri olmuştu. İşkencenin dozu azalmaya başlamış, çünkü gençlerin vücudunda işkence yapılacak hal kalmamıştı. Gümüşsuyu Askeri Hastanesi günlük yolculukları başlamıştı. İşkenceciler nihayet gruptan umudu kesmişlerdi. Başka gruplara bakan işkence timlerinin “*hani TDKP’nin diyordunuz*” yollu kışkırtmaları da olmasa artık rahat bırakılacaklardı.

Böylesine bir toplu direniş neden gölgelendi?

Sözkonusu olan, 12 Eylül faşist askeri rejim koşullarında, TDKP adına yaşanacak olan son toplu direnişti. 1981 Nisan’ındaki TDKP merkezi operasyonu, bu direnişin 40’lı günleri geride kalırken yapılmıştı. Sürmekte olan toplu direniş karşısında moral çöküntü içindeki işkencecileri bir anda bir sevinç sarmıştı. TDKP MK Genel Sekreteri EÖ ve MK Sekretaryası üyesi MY ile başlayan çözülme ve teslimiyet, önce MK’nın öteki üyelerine, sonra da alta doğru yayılmaya başlamıştı. Bu utancın gölgesi altında o güne kadar gençlerin sürdürmekte olduğu görkemli direniş bir anda etkisizleşmişti. İşkenceciler bile “*sizi bir şey sandık, boşuna çok yükledik*” diyerek moral yenilgilerini gizlemeye çalışmışlardı.

TDKP MK üyeleri şifreli olarak ele geçen parti üye listesinin anahtarını işkencecilere teslim etmişlerdi. Aynı şekilde tüm illere verilen “güvenlik randevuları”nı da. Daha birkaç ay önce tüm parti üyelerine, devrim uğruna ölün ama partinin onurunu çiğnetmeyin, poliste tek kelime sır vermeyin diye genelge gönderenler, bir seans işkenceye bile dayanamamış, parti bilgilerini polise verme yolunu tutmuşlardı. Üstelik bu MK üyelerinin bazıları teslimiyeti yaygınlaştırmak için özel çaba içine de girmişlerdi. MK Genel Sekreteri EÖ, gençlerden bazılarıyla defalarca yüzleş-

tirilmiş, her defasında “*onlar beni tanımayabilir ama ben onları iyi tanırım, iyi devrimcilerdir*” demişti. Yine de EÖ’nün hakkını teslim edelim! Merkezi operasyonlarda yakalanıp getirilen ama parti üye listesinde ismi olmayan bazılarını, “tanımıyorum” diyerek “*kurtarmıştı*”! Arada “*belki çok sıradan biridir, aktif olsaydı mutlaka tanırdım*” dediği de olmuştu. Bu işe de yaramıştı. Çünkü işkenceciler EÖ ve ötekilerin “samimiyet”ine artık gerçekten inanıyorlardı!

EÖ’ün ve Dev Sol davasından BY’nın gençlerin yüzüne getirilmesi bile işkencecilerin umdukları yararı sağlamamıştı. BY gençlere, “ölmeyi değil yaşamayı seçmek daha doğrudur” telkininde bulunmuştu. Parti önderliğinin yıkıcı tutumuna rağmen onlarda yine de örgüte, yoldaşlarına ve kitle ilişkilerine zarar vermeme kaygısı galip gelmişti. İsminin anıştırmasından dolayı MK üyesi “Haydar” diye işkence ettikleri YDGF yöneticisi durumu çok veciz ifade etmişti: “*İnkârı direniş zannediyorduk. Keşke meydan okumayı bilseydik. Çünkü tutumumuzun asıl anlamı buydu. Kimseye zarar vermemek için canımızı dişimize taktık ve bunu becerdik. Bu da iyi bir şeydir.*”

Bu elbette iyi bir şeydi. Örgüte zarar veren hiçbir davranış yaşanmamıştı. Oysa TDKP önderleri toplu bir teslimiyet ve ihanet çukuruna düşmüşlerdi. Üye listesi şifresinin polise verilmiş olması, pek çok partili militanın moralini bir anda sıfırlamıştı. Bu kimi üyelerde, artık fazlaca pratik bir sonucu olmayan liste bilgilerinin kabullenilmesine yolaçmıştı. Sonraki yaşamlarında, bu tutumu ciddi bir zayıflık sayarak, keşke olmasaydı diyenler oldu. Ama yıkımın asıl sorumluları, bugün bile hala “*keşke diyeceğim bir şey olmadı*” utanmazlığıyla ortalıkta dolaşabiliyorlar.

1981 Nisan çöküntüsü, TDKP için bir milad oldu. Tekil direnişler yaşandı ama toplu direniş dönemi kapandı. MK üzerinden yaşanan ihanetin ardından, işkence tezgahlarında en büyük direnci gösterenlerin bile omuzları çökmüştü. 1981 Nisan’ında

yaşanan utanç verici çöküntü, samimiyetle direnen tabandaki militanlarda moral güç bırakmamıştı.

Hal böyleyken, **Ağustos Kararları**'nın TDKP MK hakkındaki "*utanç verici bir teslimiyet*" tanımından rahatsızlık duymak, siyasal ve moral açıdan bir yeni çöküntü örneği sergilemekten öte ne anlam taşıyabilir ki? Daha bir de, önderlikten militanına kadar hepimiz kötü sınav verdik toptancılığı var ki, inanılır gibi değil! Direnerek ağır bedeller ödemiş parti militanları ile parti üye listesini, tüm yereller için sigorta randevularını, partinin tüm örgütsel omurgasını, Kuruluş Kongresi bileşimini ve hatta enternasyonal ilişkileri, tüm açıklığı ile polisin ayakları altına seren liderlik kadrolarını tutup aynı kefeye koymak, aynı utanç çuvalının içine tıkıştırmaya kalkmak, ne türden bir aklın ve vicdanın göstergesidir acaba? Ölümüne direniş ile teslimiyet ve ihanetin aynı kefeye konulduğu nerede görülmüştür?

Bitmedi, dahası da var!

Hiç değilse susmasını bilseler!

Alper Uruş'un "*12 Sanık 12 Tanık*" isimli bir kitabı var (Detay Yayıncılık, 2007). Kitap 12 Eylül dönemini yaşamış farklı örgütlerden 12 yöneticiyle yapılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Görüşmeler önce *HaberTürk* gazetesinde ve sitesinde yayınlanmış, ardından kitaplaştırılmıştır.

Görüşülen 12 örgüt yöneticisinden ikisi TDKP'den seçilmiş: MK üyeleri Mustafa Yalçın ve Gökalg Eren. Bu ikilinin kitapta anlatımına bakılırsa, kendileri uzun süreli işkence görmüşler, ama işkencehaneden başları dik çıkmışlar! Bu tüyler ürpertici türden bir korkunç yalan beyandır. Bu, alçalmada sınır tanımayanın inanılması güç bir örneğidir. Mustafa Yalçın hiçbir direniş göstermeden daha ilk gecede çözülmüş, evine polis götürerek Sinan'ı bizzat ele vermiştir. Ondan sonra da poliste ifade uygunsa kılına dokunulmamıştır. Birkaç gün sonra yakalanan Gökalg

Eren ise kısa bir süreliğine işkence görmüş, sonra o da ötekilerle aynı utanç kervanına katılmıştır. Gerçek bundan ibarettir. Kırk yıl sonra kamuoyu önünde bu türden rezilce yalanları sol adına söylemek, sol değerlere ihanetin yeni bir örneğidir. Bu, her türden ahlaki değer de artık tümünden bir yana bırakılmasıdır. Bir de gerçeği en dolaysız bir biçimde bilip de bu rezilce yalanlara seyirci kalanlar var. Mustafa Yalçiner ile hala da yol yürüyen MG bunlardan biridir. Bu yalan beyanlara bugüne kadar ses çıkarmaması, onun da gerçekte neler yitirdiğinin en dolaysız bir göstergesidir.

Son bir noktayı ekleyerek bu bahsi kapatmak istiyoruz. TDKP üye listesi şifrelerinin ve yerel örgütler için saptanmış sigorta randevularının polise teslim edilmesinin içyüzü bugüne kadar bir “sır” olarak saklanageldi. Partiyi örgütsel olarak çökertecek olan şifreleri polise vermek, çözülmeyi ihanete vardıran bir ağır suçtu. Ama suç mahalindekilerin hiçbiri bugüne kadar ihanetin içyüzünü açıklamadı. Bunu adate kolektif bir sır olarak sakladılar. Aradan geçen tam kırk yıla rağmen. Sonuçta ölüm tehdidiyle aynı odaya kapatılanlar dört kişidir. Bunlardan üçü (EÖ, MY ve MG) MK Sekreteryası, öteki biri (GE) ise MK Siyasi Büro üyesidir. Tümü de işin içyüzü konusunda bugüne kadar sustuklarına göre, bunu suç ortaklığının da açık bir kanıtı/itirafı saymak gerekir.

Daha ilk günde başlayan ihanetleriyle, TDKP bünyesinde büyük çözülmenin önünü açmışlardı. Hiç değilse susmasını bilseler! Daha bir de çıkıp kahramanlık taslamıyorlar mı?

Sözüne sadık sıradışı devrimci!

“Bizim TDKP içindeki (başta TDKP ‘nin resmi önderleri ile olmak üzere!) tartışmamızın özü ve esası şu idi: TDKP nereye gitmeli? Küçük-burjuva konumda ısrar mı edeceğiz, yoksa proleter komünist bir yöneliş içinde mi olacağız... TDKP önderleri ve konferans içindeki yandaşları kişisel, yapay ve skandal sorunları öne çıkararak bu tartışmayı ve dolayısıyla TDKP ‘nin proleter ko-

münist bir yönelişin bir parçası olmasını engellediler. (...) 'Parti nereye gidiyor?' diye soruyorlardı TDKP'nin resmi önderleri. TDKP (...) küçük-burjuva şaşkınlıkla geriye gidiyor." (TDKP nereye gitmeli? Nisan 1987)

Bu satırlar, Sinan'ın TDKP saflarındayken kaleme aldığı son sözlerdir. TDKP'den arta kalanlarla “*proleter komünist bir yöneliş*” içine girilemeyeceğine kanaat getirdikten sonra, onlardan yolunu kesin bir kararlılıkla ayırmak yolunu tutmuştur.

“*TDKP ya köklü bir çizgi ve kimlik değişimi yaşayacak ya da saflar, dolayısıyla yollar ayrışacaktı. [Sinan] sürecin başından itibaren bu konuda tereddütsüzdü. Yoldaşın gözlemleri çok kimseden daha güçlü ve daha dolaysızdı. Eski partisini, hele de onun yönetici ekibini, zorlu sınavlar içinde tanımıştı. Çizginin çürüklüğünü de çok kimseden daha erken fark edenlerdendi.*

“*Bu muhasebe döneminde yoldaşın seçtiği nedir? Maddi planda neredeyse tümüyle bir boşluk. Örgüt yok, kadro yok, geçmişten kalma bir taban yok. Dahası bin bir türlü yalan, iftira ve karalama var, üstelik utanç verici bir kampanya halinde. Bütün bunlara cesaretle göğüs gerdi. Arkasına dönüp bakmadı bile. (H. Fırat, *Teslim Demir: Devrim Adanmış Yarım Asır, Eksen Yayıncılık, s.169-70)**

Sinan dönüp arkasına bakamazdı. Çünkü devrimci olarak kalmak ya da devrimci çizgiden kopmak gibi bir ikilemle karşı karşıya olduğunu açık ve kesin bir biçimde görmüştü.

Yaptığı tercihin ardından gelen pratik çaba içerisinde Kürdistan'ın Kara'sı TKİP'nin Sinan'ına dönüşür. Ekrem Ekşi Ümit Altıntaş, Yusuf Metin ise Nevzat Çiftçi şahsında işçi sınıfı devrimcileri olarak yeniden doğarlar. Sinan'ın sözleriyle bu, “*yeni bir gelenek ve yeni bir kültür*”dür. Bunu bin bir emekle hayatın içinde ete-kemiğe büründürme yönelimidir.

Sinan verdiği söze uygun davrandı. Devrimciliği işçi sınıfı zemini üzerinde yükselen bir çalışmaya ve mücadeleye oturttu. Devrimci değerleri ve konumlanışı titizlikle korudu. Devrimci

varoluş hakkını partinin kuruluş omurgasını oluşturarak kazandı. Bu, devletin bütün terör aygıtlarını dizginsiz harekete geçirerek devrimci örgütleri yok etmeye çalıştığı, buna karşın yasalıcılığın, düzenin icazet sınırları içine geçmenin devrimcilik üzerinde ezici bir basınca dönüştürüldüğü bir tarihi dönemde başarıldı.

‘70’li yıllarda sol örgütlere yönetici olanların ezici bir çoğunluğu o konumu hak edecek bir deneyim ve birikimden çok uzaktılar. Bu nedenle kolaylıkla örgütleri yüzüstü bıraktılar ya da ilk ciddi zorlukta yöneticileri oldukları örgütlere tahrip edici zararlar verdiler. Geride kalan kırk yıl bunun sayısız örnekleriyle doludur. Bunların ezici bir çoğunluğu gericilik yıllarının başında ya yurtdışına çıktılar ya da dosdoğru düzenin içine yerleştiler. Bir kısmı reformist partilerde risklerden uzak bir pozisyonda yine yönetici oldular. Devrimci dönemden geride kalanı da iyiden iyiye çürütüp bitirmek üzere.

Çok kimse geçmişin muhasebesinden söz etti, fakat gerçekte geçmişle esaslı bir hesaplaşmaya yönelmedi. Yönetici konumdakiler ağır yenilgi ve tasfiyelerdeki sorumluluklarını yüreklice ortaya koymaya ve bu temelde kendilerini yenilemeye yanaşmadılar. Sinan denebilir ki bu alandaki nadir istisnalardan biridir.

Sinan hapishaneden çıktıktan sonra TDKP’deki statükoya teslim olsaydı, tartışmasız bir biçimde el üstünde tutulurdu. Ve yine hiç tartışmasız biçimde, örgüt yapısının en tepesinde olurdu. Ama Sinan, önüne serilmek istenen bu türden kırmızı halılara dönüp bir kez bile bakmadı. Hedef tahtasına oturtulduktan sonraki patırtıyı ise özgüvene ve vicdani huzura dayalı bir küçümsemeyle karşıladı.

Geleceği kazanmanın kesin bir tarzda devrimci bir sınıf ve devrimci bir önderlikle mümkün olabileceğini görmüştü. TDKP ve önderliğinin deneyiminden çıkardığı en temel sonuç belki de buydu. Yeni bir yola girdiklerinde soluğu yeni bir birikim yaratmak için devrim yapma hayali kurduğu topraklarda aldı. Bir sıra neferi olarak çalışmak üzere. Kör ve karanlık bir dönemde, kirli

savaş yıllarında, çok inandığı yeni çizgisini ete-kemiğe büründürmek için çabaladı. Hareketin çizgisinin giderek oturduğu ve bir örgütsel omurganın nihayet oluşmaya başladığı bir dönemde, bir kez daha polisin eline ve dolayısıyla işkencehanelere düştü.

1996 yılındaki bu yakalanışında Adana polisinin ağır işkenceleri vücudunda kalıcı hasarlar bırakır. İşkencenin öteki türleri yanında beş gün boyunca yatırıldığı buz çuvalları akciğerinde onarılamayacak bir tahribata yol açmıştır. İşkence altındayken yaşamından umut kesildiği anlar olur. İşkenceciler ona “ismi-ni söyle, başka birşey istemiyoruz, seni hastaneye götürelim” dediklerinde kılı kıpırdamaz. Onu tedaviye ikna etmek için gözaltındaki bir doktor yoldaşını devreye soktuklarında, doktoru onlara alet olmaması için uyarır. 14 günün sonunda ayakta duracak halde değildir ama bir kuş kadar hafiftir. Çünkü çok sevdiği Kaypakkaya’nın yazdığı destanı o da imzalamıştır. Tek kelime ifadesini alamadan tutuklamak zorunda kalırlar.

Yakalandığı sahte kimlikle, ilk duruşmada tahliye oldu. Tahliyesi polisin örgüte dönük yeni bir operasyon yürüttüğü günlere denk gelmişti. Fakat o “yeni çıktım, bu fırtına bir geçsin, sonra ilişkiye geçerim” diye düşünmedi. Doğruca yoldaşlarına koştu. Partisinin kuruluş kongresine kadar da örgütün başında kaldı.

Kendisi ‘70’li yıllardaki kitlesel devrimci mücadelenin önderlerinden biriydi. Bu hareket 12 Eylül süreci ile birlikte ağır bir yenilgi almıştı. Bu yenilgiden dönemin önderliği birinci dereceden sorumluydu. Bu nedenle hiçbir şey olmamış gibi davranamazlardı. Yaptığı değerlendirmenin sonuçlarını yaşamında pratik olarak gözetti. Kendi yerine gençleri teşvik etti. Onlara güvendi. Doğal önderlik konumunun gereklerini yerine getirmekle yetindi. Bu, geleneksel olanın dışında bir önderlik anlayışı ve uygulamasıydı.

Kritik süreç ve tartışmalarda tabi görüntüsü oluşturan tutumunun nedenini “*partiden ve davadan yana olmak, ne düşündüğünden bağımsız olarak*” biçiminde ifade etse bile, bunun asıl nedeni onun H. Fırat’a, onun devrimci kişiliğine, teorik kapasitesine,

tahlil gücü ile öngörüsüne çok derin bir inanç ve güven duymasıydı. Örgüt süreçlerinde onun gibi düşünmediği birçok meselede bile duyduğu bu güvene öncelik tanıdı. Bu güvenin arkasında ise daha '70'li yılların başında başlayan sınanmış bir yoldaşlık ilişkisi vardı. Kimilerinin göremediği ya da anlayamadığı da buydu.

Esas ile tali olanı ayırmayı başarabilmesi, onun kimi süreçlerde tabi olma görüntüsü vermesinin bir başka nedeniydi. Böyle bir görüntü birçok insana bir kusur olarak görünür. Fakat Sinan'ın böyle kaygıları yoktu. Bu nedenle de, TDKP'ye güveni sürdürdüğü müddetçe, örneğin Kürdistan'ın statüsü konusunda farklı düşünmekle birlikte, bunu iç çatışma konusu yapmadı. İdeolojik-stratejik hedeflerde ortak düşündüğü müddetçe, esas ile tali olanı ayırmayı hep çok iyi başardı.

Sinan davasını, örgütünü ve yoldaşlarını, sahip olduğu devrimci değerleri gözeterek, hep savundu ve sahiplendi. Kendisine dönük kişisel yıpratmaları ise hiçbir zaman örgütün gündemine taşımadı. Kişiliğine dönük saldırıları alaycı tebessümlerle karşıladı.

Zor dönemlerde örgütsel yaşamın zor ve yıpratıcı olabileceği biliniyor. Yıpratıcı süreç, bunaltıcı baskı ve büyük hayal kırıklıkları sonucu sayısız samimi devrimcinin öyle ya da böyle sürecin dışına düştüğü de. Bunları Sinan da fazlasıyla yaşadı. Ama Sinan için her koşulda devrimci bir çözüm ve çıkış muhakkak ki vardı. Hep ileriye baktı, yolunu yürümeye devam etti.

Devrimci siyasal yaşam böyledir. Düşer kalkarsın, sendeler savrulursun. Kimi düşer kalkamaz, savrulur toparlayamaz, yıkılır ve yıkıldığı yerde kalır. Ama bütün bir yaşamının tanıklık ettiği üzere, Sinan bütün zorlu süreçleri sonunda kazanmayı bildi. Kendi cephesinde yük sayılabilecek tek bir mesele geride bırakmadı. Yaşadığı onca dramatik süreçlere rağmen bir gün bile kendi zorluklarından söz etmedi.

Kusursuz birini değil, etiyle-tırnağıyla bir insanı anlatmaya çalıştım. Onda tartışmasız olan, davasına ve yoldaşlarına sınırsız

bir bağıllık, dirayet, sağduyu ve dayanma gücüydü. Kişilerle ilişkilerinde ise davadan yana olduğu müddetçe, kendisine karşı nasıl davranılmış olursa olsun, sıcak yüreğini açmayı bilmekti. İşte Sinan'ı Sinan yapan herşeyden önce bunlardı, siyasal ve kişisel yaşamının tüm alanlarında.

'70'li yıllardan başlayan bütün o düşünülmesi bile güç süreçlerin nasıl göğüslendiğini bilen herkes sesli ya da içinden "aşkol-sun sana Sinan!" demiştir. Demiştir demesine ama bunlardan kaçan Sinan'a dair ya da Sinan'la ilişkilerinde hatalarıyla yüzleşmiştir?

Ona özür borçlu çok kimse var, hepimiz ona borçluyuz!

II. Bölüme Ekler

Poliste tutum üzerine TDKP-MK metinleri

***Poliste, işkencede, hapishanede direnelim,
direnenleri yalnız bırakmayalım, destekleyelim
(Parça)***

(...) Bu zorbalık ve işkence karşısında komünistler, gerçek devrimciler, namuslu insanlar yapılması gerekeni yapıyorlar. Direniyorlar. Çünkü onlar kendilerinin ve davalarının haklılığını biliyorlar. Geleceğe inananlar direnmek gerektiğinin bilincindedirler. Hasan Özmen ve Ekrem Ekşi yoldaşlar ölüm karşısında dahi boyun eğmeyerek, davadan vazgeçme, yoldaşlarını ele verme ve ihanet teklifleri karşısında tutulması gereken yolu herkese bir kere daha gösterdiler. Tüm komünistler, devrimciler, bütün herkes dışarda olduğu gibi içeride de, hapishanelerde, işkencecilerin kendisini tek başına sandıkları işkence tezgahlarında da direnmeye, zorbalığa boyun eğmemeye hazırlanmalıdır. Gerçek devrimcilik, en zor koşullarda dahi direnmeyi bilmek demektir.

İşkenceciler, işkence tezgahlarında ve hapishanelerde insanları boyun eğdirerek kişiliksizleştirmeyi, köleleştirmeyi amaçlıyorlar. Onlar, insanların kendilerine ve inandıkları yüce değerlere,

halka olan saygılarını yok etmeye çalışıyorlar. Çeşitli zamanlarda, faşist zorbalara, işkencecilere, diktatörlüğe teslim olarak onların aletleri haline gelenler oldu. Halka ve devrime inançları zayıf olanlar, örneğin 12 Mart günlerinde direnme yerine teslimiyet ve ihanet yolunu seçtiler. Karşı-devrimin geçici olan güçlü durumunu abartarak onun önünde diz çökmeyi kurtuluş yolu olarak görenler, çok kısa bir zaman sonra tüm devrimcilerin haklı nefretlerini kazandılar ve şerefsizler, hainler olarak damgalandılar. 12 Mart günlerinde poliste, mahkemelerde çözülen, ihbarcılık yapan, devrimi ve devrimcileri karalamaya çalışan Nahit Töre ve Yusuf Küpeli gibi devrim kaçkını hainler her namuslu insanın lanet okuduğu olumsuz örneklerdir. Ölümü kararlılıkla karşılayan, ser yerip sır vermeyen Deniz Gezmişler, İ. Gökhan Edgeler ise halkın mücadelesinde bayraklaştılar. Halka, onun kurtuluşuna inanmayıp halk düşmanlarının zorbalığı karşısında kendisini, davayı ve devrimcileri satan karakter yoksunları... Ve halk için, devrim için elde edileceği mutlak olan mutlu gelecek için her şart altında mücadele eden, onurunu, mücadele arkadaşlarını koruyanlar... Karşı-devrimin zorbalığının arttığı, işkence ve zulmün yoğunlaştırıldığı her dönemde bu ayrım özellikle belirginleşir. Kendilerini ve arkadaşlarını satan, zulme dayanamayıp teslimiyeti seçenler, köleleşenler, hapishanelerde özel muamele görür, rahatları sağlanır, direnenlerin morallerini bozmak, umutlarını kırmak için bu gibi şerefsizlerden yararlanılır. Faşist cuntanın adamları bugün de, eskiden başvuru bu yola başvurarak nedamet çağrıları yapıyorlar. Hapishanelerdeki emekçi ve devrimcileri devrimi ve devrimci mücadeleyi kötülemeye, mücadele yoldaşlarını ihbar etmeye yöneltmeye uğraşıyorlar. Onlar ne bu çağrılarla, ne de başka zorbalık girişimleriyle amaçlarına ulaşmayı başaramayacak, tarihin dönen çarkını geri çeviremeyeceklerdir. Komprador-feodal düzen ve faşist diktatörlük er geç yıkılmaya mahkumdur. Bu, işkencenin de sonu olacaktır. 12 Mart döneminde ihanetin yolunu seçenler, nasıl mücadelenin gelişme-

sini ve daha hızlı bir biçimde yükselmesini engelleyemedilerse, ama halk nasıl onları lanetle andıysa, bundan sonra da farklı olmayacaktır.

(Devrimin Sesi, Sayı:4, 11 Kasım 1980, s.10-11)

Poliste tutum üzerine

(Nisan tutuklamalarından yalnızca iki ay önce MK-Sekreteryasınca kaleme alınmış, “TDKP I. Kuruluş Yıldönümünde Daha İleri Mevzilerde” yazısından alınmış parça...)

Mücadele şartlarının zorluğu ortada. Karşı-devrim, yıkıcı, moral bozucu propaganda yaparak azgınca saldırıyor. Zor günler, zorlu mücadeleleri, direnci, fedakarlığı, bilinci, kararlılığı ve bozulmaz bir morali gerekli kılar. Böyle dönemlerde karşı devrimin demagoji ve baskısı inançsız, zayıf karakterli bazıları-
nın tökezlemesine, yan çizmesine ve hatta ihanetlere yolaçabilir. Bu tutumlar sınıfın ve onun partisinin, partimizin tutumu olamaz, değildir, partinin tutumu açıktır, program ve tüzüğü biliniyor. Partimiz, her türlü gericiliğe, sömürü ve baskıya karşı her şart altında mücadele etmek ve sınıfsız bir toplumu gerçekleştirmek için kuruldu. Militanlarımız darağaçlarına, işkence tezgahlarına, her türlü çatışmaya bu inançla gidiyor ve gereken tutumu, parti-
nin tutumunu alıyorlar. Bu tutumu alamayan bir kaç şeref-siz ken-disini ancak partinin dışına ve karşısına koyar.

Marksist-Leninist partilerin tarihi tecrübesi, bize, ihanet gör-meyen parti olmadığını, polisin partilerin içine ajanlar sızdırabil-diğini gösteriyor, bu noktada iki şey önemlidir: Birincisi gizlilik açısından gerekli tedbirleri almak ve ikincisi, parti önderliği için-den çıksa bile, teslimiyet ve ihanetle partiyi ayırdetmek, teslim olanın, hainin yüzüne tükürmek ve safrayı atarak daha büyük inanç ve kararlılıkla, partiye daha sıkı sarılıp güvenerek mücade-
leye devam etmek.

12 Eylöl'den sonra işçi sınıfı ve parti yalnızca işkence tezgahlarında 8 değerli evladını kaybetti.

(*Devrimin Sesi, Sayı:9, 7 Şubat 1981, s.3*)

Parti üyeliğinden ihraçlarla ilgili açıklama

Bilindiği gibi bir süre önce, partimizin faaliyet gösterdiği iki ayrı bölgede, çalışma tarzındaki zaafılar ve illegalite koşul ve gizlilik kurallarına aykırı çeşitli uygulamalar nedeniyle polis ve sıkıyönetim kuvvetleri partimize yönelik olarak bazı tutuklamalara girişmişti. Tutuklamaları yoğun işkenceler izlemiştir. Faşist diktatörlüğün güçleri, işkence, çeşitli tehdit ve güzel laflarla kandırmaya dayanan taktiklerle, partimiz, örgütlenmesi ve faaliyetleriyle ilgili bilgiler edinmeye çalışmıştır.

Bu iki ayrı bölgede ikişerden 4 eski parti üyesi, düşmanın bu saldırılarını göğüsleyememiş, partiye sadık kalmamış, komünist kişilik ve kararlılıklarını koruyamamış ve düşmana partinin örgütlenmesi, faaliyeti ve parti üyeliği hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır.

Partimiz MK-YK, bu eski üyelerin savunmalarını istemiş ve (birinin “önemsiz bilgileri vererek gizli kalması gerekenleri korumak” taktiği izlediği ve partiye ihanet etmediği yolunda olan bu savunmaları da dikkate alarak, Partimiz Tüzüğünün “Parti üyesinin görevleri”ne ilişkin 2. maddesinin “Düşmana karşı uyanık olmak, illegalite kurallarına uymak, parti sırlarını her koşulda korumak. Poliste, mahkemede ve düşmanın benzer kurumlarında komünist kişiliğini ve kararlılığını korumak, her koşulda partiye sadık kalmak, düşmanın zulmünü yiğitçe göğüslemek, hiçbir şekilde partinin örgütlenmesi, faaliyeti ve parti üyeliği hakkında partinin izni olmaksızın açıklama yapmamak» görevlerini belirten (f) fıkrasına aykırı tutumları nedeniyle, bu dört eski üyenin parti üyeliğinden ihracına karar vermiştir.

Düşmana sır vermenin, düşmana karşı her koşulda yiğitçe direnme ve mücadele etmenin yerine ona teslim olmanın, işkence de olsa, işçi sınıfının değerlerine ve partiye sadık kalmamanın, komünist bir kişilik ve kararlılığa sahip olmakla, partimizin şanlı mücadelesiyle, ismi ve sınıfın bağrında ve kalbinde haklı olarak kazandığı konumla ve partimiz üyeliğiyle bağdaşmadığı, teslimiyetle parti üyeliğinin bir arada olamayacağı açıktır.

Nice üyeleri ve sayısı belirsiz sempatizanlarıyla işkence tezgahlarında da, poliste ve mahkemede de zulmü kararlılıkla göğüslemiş olan ve göğüslemeye devam eden partimiz, bağrında, teslimiyeti ve ihaneti bir kez dahi akıllarına getirmeyen proletaryanın yiğit evlatlarını, şehitleri ve yaşayanlarıyla mücadelecı ve boyun eğmez savaşçıları barındırmış olan, barındıran ve bundan böyle de ancak onları barındıracak olan şanlı bir partidir. Partimiz, mücadelecı özelliği ve ruhunu geçmiş ve bugünkü mücadelesiyle kanıtlamıştır ve kanıtlamaya devam edecektir. Bu dört eski üyenin teslimiyetçi tutumları, tüm dost ve düşmanlarımızın görmezlikten gelemediği partimizin mücadelecı geleneğine ve yürütmekte olduğu kararlı mücadeleye hiçbir şekilde leke süremez. Çünkü partimiz bu unsurlardan arınmaya, teslimiyeti ve partiye ve yoldaşlara sadakatsizliği hoş karşılamamaya karardır. Bunlara bizim partimizde yer yoktur, olamaz, olmayacaktır.

Partimiz, teslimiyete ve komünist kişiliğinin ve kararlılığının ayaklar altına alınmasına karşı tavizsizdir. Ancak buradan, poliste, işkencede konuşmuş olanlara karşı -ancak devrime bütünüyle ihanet eden ve karşı-devrim saflarına geçen hainlere karşı uygulanması doğru olan- tam ve kesif bir tecrit politikası uygulamak gerektiği sonucuna gidilmemelidir. Partimiz, karşı-devrimci olmayan hiç kimsenin insanlık onurunun zedelenmesine, onların tamamıyla karşı-devrimin eline terk edilmesine ve onunla birleşmeye itilmesine yönelik bir faaliyet göstermez. Mahkemelerde, zindanlarda, partiye karşı suç işlemiş olsalar da, bu kişilerin kendilerini toparlamaları ve düzeltmeye çalışmalarının, istekleri

varsa devrimcileşmeye yönelmeleri ve zaaflarından kurtulmalarının önü kapanmamalıdır. Polisle vb. anlaşıp birer karşı-devrimci haline gelmemiş herkese karşı insanca davranılmalı; bu davranış, onları göstermiş oldukları zaafın hoş karşılanmaması ve mahkûm edilmesiyle birbirine karıştırılmamalıdır. Poliste çözülenlerden gelebilecek muhtemel tehlikelere karşı uyanık olmalı, onları herhangi bir örgütsel faaliyette görevlendirmemeli ama zaaflarının bilincinde olarak davrananlara insanca yaklaşmalı, kendini düzeltmek için gerekli ortamı sağlamalıyız.

Partimiz şanlıdır, şanlı kalacaktır!

Yaşasın Devrimci Komünist Partimiz ve onun gösterdiği yolda yiğitçe savaşanlar!

TDKP-MK
(1980 İlkbaharı)

Gökhan Harmandalioğlu üzerine

Burada Yılmaz olarak da tanıdığımız Gökhan Harmandalioğlu, 2021 Mart'ında yaşama veda etti. Onun oynadığı son derece yıkıcı role gönlü rahat bir biçimde tam destek verip böylece TDKP'nin kendini devrimci temeller üzerinde yenileme şansını tümenden yok edenler, bunca bayağılığın ardından hiçbir şey olmamış gibi onunla bir beş yıl daha merkezi çekirdek olarak birlikte çalışanlar, bu aynı insanın yakın zamandaki ölümünü tam bir ölüm sessizliği ile karşıladılar.

Oysa yol ayrımı döneminde onun her türlü temelsiz iddia ve iftirasının hedefi olan H. Fırat'ın yoldaşları, zamanında dirençli bir devrimci olarak mücadeleye emek harcamış bir devrimci olduğu gerçeğini gözeterek, bu yanıyla onun anısına sahip çıktılar. Gökhan Harmandalioğlu'nun ölümünün ardından yazdıklarından bir bölümü, zamanında onu sınırsızca arkalayıp da sonradan yok sayanların yüzüne tutulmuş ibretlik bir ayna olarak buraya almak istiyoruz:

“Gökhan Harmandalioğlu henüz içerdeyken, 1986 yılının ikinci yarısından itibaren, yıllardır örgütsel ve moral açıdan çökmüş durumdaki TDKP’de yeniden toparlanma süreci gün-

demdeydi. Buna geçmişin muhasebesi tartışmaları eşlik etti. Bu süreç çok geçmeden EKİM'in ortaya çıkmasıyla sonuçlanan iç ayrışmaya sahne oldu.

"İşte tam bu dönemde, üstelik kendisi hala tutukluymken, Gökhan Harmandalıoğlu'nun devrimci siyasal yaşamında etki ve sonuçları bakımından son derece trajik bir kırılma yaşandı. Olup bitenler zamanında tartışıldığı ve belgeleriyle de kamuoyuna sunulduğu için, burada şu kadarını söylemekle yetinelim: Gökhan Harmandalıoğlu, bu süreçte oynayabileceği en kötü rolü oynadı ve böylece de, TDKP'de muhtemel bir devrimci yenilenme şansının tümünden yitirilmesine özel bir katkıda bulundu. TDKP, ayrışmayı izleyen on yıldan az bir zaman içinde devrimci konum ve kimliğini yitirdi. Yerini gevşek bir legal sol partiye bırakarak sessiz sedasız tarihe karıştı.

"1988 yılında yurtdışına çıkan Gökhan Harmandalıoğlu, EKİM ayrışması sonrasındaki TDKP'nin üç kişilik merkezi çekirdeğinin en etkin üyesi konumundaydı. Ama bu yalnızca birkaç yıl sürdü. '90'lı yılların hemen başında, neredeyse tümüyle apolitik nedenlerle, daha açıkçası kişisel sorun ve çekişmelerin ardından, TDKP'nin dışına düştü.

"O tarihten başlayarak, daha çok da bir gazeteci olarak Kürt hareketine tutunmaya çalıştı. Bu çerçevede neler yapmaya çalıştığı girişteki kendi anlatımında özet olarak var.

"1980'lerin başında devrimci açıdan en tartışmasız bir insanın daha '80'lerin sonuna varmadan trajik bir biçimde en tartışmalı bir konuma düşmesi, derine inen açıklamasını halkçı-devrimci hareketin ideolojisinde ve kültüründe bulabilir ancak. Daha ayrışma döneminde açıklıkla söylendiği gibi, iddialı bir devrimci partinin 19 kişilik Merkez Komitesi'nden topu topu üç kişi direnirse, bu vahim gerçek, kişiye özgü çeşitli türden zayıflıklarla da birleşince, bu türden kişisel dağılmaları da kolaylaştıran bir zemine dönüşür.

"Gökhan Harmandalıoğlu gibi lider kadro içindeki bir dev-

rimciyi son otuz yıllık örgütsüz yaşama sürükleyen de bir bakıma bu oldu.

“Bugün TKİP’de temsil edilen sınıf devrimcileri, yenilgi dönemini izleyen iç ayrışma döneminde, en akıl almaz söz, tutum ve davranışları bizzat Gökhan Harmandalıoğlu’ndan görmüşlerdi. Ama ‘90’lı yılların ortasından başlayarak aynı Gökhan Harmandalıoğlu, yeri geldikçe en sıcak, dahası övücü duygu ve düşüncelerini de onlardan esirgemedi. Kendi sözleriyle, sınıf devrimcileri, onun ‘gençliği’ idiler. Kendi ‘gençliği’ ile, devrimci kişiliği, değerleri ve direnişi en iyi biçimde temsil ettiği dönemi vurgulamak istiyordu. Bu, içine sürüklendiği örgütsüz ve fazlasıyla talih-siz koşullara rağmen, onun devrimci geçmişe duyduğu özlemin ve devrimci değerlere bağlılığının bir yansımasıydı. Bunun bir zamanlar şeytanlaştırdığı bir siyasal topluluk üzerinden dile getirilmesi ise, Gökhan Harmandalıoğlu’nun çelişkili yaşamındaki bir başka trajik öge sayılmalıdır.” (Gökhan Harmandalıoğlu’nun anısına..., *Kızıl Bayrak*, 20 Mart 2021)

Çıkış döneminde “inkarcılık”la suçlanan Sinan’ın yoldaşları, devrimci açıdan gerçekte ne denli değerbilir ve kucaklayıcı olduklarını, işte bu denli açık biçimde ortaya koyabiliyorlardı. Kendilerini yeni bir kültürün, tümüyle yeni bir değerler sisteminin temsilcileri olarak ilan etmeleri demek ki hiç de boşuna değilmiş.

III. Bölüm

Sinan, Dersim ve Kürt sorunu

Sinan, Dersim ve Kürt sorunu

1970'lerde Kürt sorunu

1970'li yıllarda Kürdistan'daki bütün sol grup ve partiler kendilerini marksist-leninist olarak tanımlıyorlardı. Buna sağ-muhafazakâr KDP'den kopan KDP-KUK da dahildi. Şimdilerde ise birçok kesim yurtsever ya da milliyetçi olmakla, tersinden ise marksist-leninist olmamakla övünüyor. Oysa 1970'li yıllarda Kürt yurtseverlerine anti-marksist bir yana kusurlu marksist deseydiniz, bunu kendilerine büyük hakaret olarak görürlerdi. Yalnızca bu nedenle örneğin PKK ile birçok kavga yaşanmıştır. Bu, 1970'li yıllardaki tartışma ve sürtüşmelere ilişkin olarak akıl da tutulması gereken önemli bir husustur.

1970'li yıllarda Kürt sorunu sol içinde iki temel başlık altında tartışılıyordu.

Bunlardan ilki, Kürdistan'ın statüsü üzerineydi. Kürdistan sömürge mi, yoksa Kürtler kendisi de yarı-sömürge olan bir ülke bünyesindeki bağımlı bir ezilen ulus mu? Bunun bir devamı olarak da, yarı-sömürge'nin sömürgesi olur mu, tartışması yaşanırdı. Türkiye solunda bu tartışmalar uzun yıllar boyunca sürdü.

Aynı tartışma Kürt solu içinde de bir süre boyunca gündemde kaldı. Siyasal gelişiminin belli bir evresinde Kürt yurtseverliğinin teorisini kuran Dr. Şivan (Sait Kırmızıtoprak), gerçekte bu tartışmayı Kürt yurtseverleri için daha '60'lı yılların sonunda bitirmişti. Dr. Şivan, kendileri de emperyalizme bağımlı olan İran, Irak, Türkiye ve Suriye devletlerinin de gerçekte sömürgeci olduklarını, kendi tarzında ortaya koymuştu. Fakat onun bu yaklaşımını daha çok önplandaki Kürt liderleri biliyorlardı. Daha alttaki Kürt kadroları, yanısıra genel olarak Türkiyeli devrimciler, Dr. Şivan'ın görüşlerini ancak uzun yıllar sonra ve dahası parça parça öğrenebildiler.

Kemal Burkey, kendisinin bu sorunu 1973 yılında Almanya'da yazdığını ifade ediyor. Ama bunu bazı gerçekleri gizleyerek dile getirmiş oluyor. Bu aynı dönemde, Dr. Şivan'ın ilk zamanlardaki yol arkadaşı Dr. Faik Savaş ile Berlin'de, Dr. Şivan'ın Güney'de yaptıkları üzerine uzun görüşmeler gerçekleştirdiğini, Burkey kendisi dile getiriyor. Ama nedense bu görüşmelerde Kürdistan'ın statüsü üzerine Dr. Şivan'ın görüşlerinin kendisine doğal olarak anlatılmış olduğundan hiçbir biçimde söz etmiyor. Oysa örneğin, "Saitler Olay"ı gibi manipülatif bir konu üzerine yapılan konuşmalardan, uzun uzadıya söz ediyor.

Yine Kemal Burkey'dan öğreniyoruz ki, Kürdistan'ın sömürge olup olmadığı tartışması, Kürt solunda 1970'li yılların ikinci yarısına kadar hala da bitmiş değildir. 1975 yılı ilkbaharında, sonradan Tekoşin'in kurucusu olan Seyfi Cengiz ve Abdullah Öcalan ile yaptıkları üçlü bir görüşmede, bu konuyu hala da tartışmakta olduklarını Burkey'in kendisi dile getiriyor.

1970'li yıllardaki tartışmalarıda öne çıkan ikinci başlık ise ulusal sorunun çözümüne ilişkindi.

Bu konuda da iki ana yaklaşım vardı.

Birincisi, Kürt sorununun çözümünü Türkiye'deki temel toplumsal-siyasal sorunların devrimci çözümüyle birlikte ele alan, böylece halkların birleşik mücadelesini hedefleyen yaklaşımdı.

Bu doğal olarak birleşik mücadelede yan a olan Türkiyeli devrimci parti ve gruplara ait bir yaklaşımdı.

Ulusalcı Kürt grupları tarafından temsil edilen ikinci yaklaşım ise, ortak mücadelenin önemini yadsımamakla birlikte, ayrı örgütlenmeye dayalıydı. Bu iki kesim, TİP'in "Doğu Mitingle-ri"nden başlayarak birlikte olmanın olumlu etki ve sonuçlarını tecrübe ettikleri için, pratik mücadelede birbirilerinden kopma-dılar. Ama örgütsel oluşum bakımından farklı kulvarlara girdiler.

Kendi dışındaki bütün sol grupları düşman gören yeni bir eğilim

1970'li yıllardaki tartışma ve sürtüşmelere ilişkin akıllarda tutulması gereken en önemli husus ise, 1970'li yılların ilk yarısına doğru Kürt hareketi içinde ortaya çıkan yeni bir eğilimdi. Sonra-dan PKK'ya dönüşecek olan bu eğilim, önceleri Kürdistan Devrimcileri ya da UKO olarak adlandırılıyordu. "Apocular" tanımı da dönem dönem kullanılıyordu. Fakat bugünden farklı olarak, bu tanımlama o zamanlar bizzat hareketin mensupları tarafından küçümseme ifadesi sayılıyor, tepkiyle karşılanıyor ve genellikle de kavga nedeni oluyordu.

UKO/Kürdistan Devrimcileri'nin çıkışlarının başlangıcında yazılı bir materyalleri yoktu. Kendilerini sözlü ifade ediyorlardı. Ama yine de kendi iç eğitimleri bakımından denilebilir ki en ba-şarılı gruptu. Teoride ve politikada tek ağızdan konuşuyor gibiy-diler.

UKO siyaset sahnesine çıktığı andan itibaren, Kürdistan'da kendi dışındaki solun tümüyle tasfiye edilmesi gerektiğini savu-nuyordu. UKO'ya göre, Kürdistan'da ortak örgütlenme ve müca-dele çağrısı, Kürt ulusunu inkâr etmenin sosyalizmle cilalanmış haliydi. Birleşik örgütlenme ve mücadele çağrısı yapanlar "sos-yal-şoven", "inkârcı", "uşak", "kontra" ve "ajan" idiler. Bunların Kürdistan'da yaşama hakkı yoktu, olamazdı. Türk sol grupları

sosyalizm adı altında araziye döşenmiş mayınlardı. Kürdistan’da mücadeleyi ilerletmek ise öncelikle bu mayınları temizlemeyi gerektiriyordu.

UKO Kürt sol gruplarını da tasfiye edilmeleri gerekenler kategorisine koyuyordu. UKO’ya göre, Kürt ulusu adına hareket eden bu türden grup ve çevreler Türk sosyal-şovenlerinden bile daha tehlikeliydiler. Yüzlerindeki Kürt maskesi bu gerçeğin üstünü örtmemeliydi. Kürt ilkel milliyetçileri de tıpkı Türk sosyal şovenleri gibi, gelişmenin önündeki engellerdi. Bu nedenle aşılma zorundaydılar.

Haki Karer gibi değilsen “sosyal şovensin!”

UKO Türkiye devrimi diyenleri Kürdistan’da istemiyordu. Böyleleri yalnızca misafir olarak Kürdistan’a gelebilirlerdi. 1977 yılında dağıtılan *Proleter ve enternasyonalist devrimci Haki Karer anısına* adlı broşürde ifade edildiği üzere, Kürdistan’daki bütün Türk devrimcileri Haki Karer gibi olmak zorundaydılar. Aksi bir tutum sosyalist maskeli sosyal şovenizm demektir. Bu nedenle de Türkiye devriminden söz edenler Kürdistan’da meşru görülemezdi.

Bu konuda çok yakın zamana ait bir tanıklığa da başvurabiliriz.

PKK’nin ilk çekirdek kadroları içinde yer alan, çekirdeğin ilk oluşumu sayılan Dikmen toplantısına da katılan ve uzun yıllar boyunca hareketin saflarında bulunan İbrahim Aygün ve Selahattin Çelik, Kasım 2021’de, söz konusu politikayı şöyle ifade ediyorlardı:

“[Daha 1974-75’lerde] Türk solunu Kürdistan’da meşru görmeme yaklaşımı ilkesel olarak benimsenmişti. Bu, solun güçlü olduğu yerlerde kısa sürede (...) Antep’te, Dersim’de çatışmaya dönüştü.”

Çatışmalı sürecin ateşlenen fitiline ilişkin de Selahattin Çelik

şu bilgileri veriyor:

*“Bizim böyle kitlesel olarak çıkışımız, benim bildiğim, Fevzi Aslansoy’un cenazesindeydi. Fevzi Aslansoy Suruç’lu bir gençti. Arkadaşımızdı ama PKK’li değildi, Kürdistan devrimcilerinden değildi. Bizimle dialogu yoğundu, yalpalıyordu, fakat daha ziya-
de Halkın Kurtuluşu gençleri içinde hareket ediyordu.*

“Hacettepe yurdu arkasında öldürüldü. Cenazesi Suruç’a götürüldü. Orda cenazeye sahip çıkma kavgasında bizimkiler HK’lı gençleri yere itiyorlar...” (<https://www.youtube.com/watch?v=52kjAdgcsvU>)

Bizim bilgilerimize göre de, UKO ile THKO/Halkın Kurtuluşu kavgasının fitilini ateşleyen olay, Suruç’ta Fevzi Aslansoy’un cenazesinde yaşananlardır. Fakat Selahattin Çelik olayı yumuşatarak anlatıyor. Çünkü gençleri yere atmaktan öteye taşıdıkları pankartlar yere atılıp çiğnenmiş, Halkın Kurtuluşu kitlesi basba-
yağı taranmıştı. Belki ölen olmamıştı ama sayısız yaralı vardı. Bu taramanın nedeni belliydi: THKO-Halkın Kurtuluşu Kürdistan’a giremezdi, cenaze töreni için olsa bile!

Bu çatışmaların başlamasından bir süre sonra THKO-MK, “kan dökülmemesi kaygısıyla” o bölgeden geri çekilme kararı alır. Urfa’da binlerce kişi yürüten THKO’nun Halfeti dışında silinmesi, işte bu olayın ardından yaşanır.

Politik çizgiler açıklayıcıdır

PKK ve önceli örgütün sol örgütlere ilişkin tanımlamalarını ve bunların uzantısı olan politikasını anlamadan, 1970’li yıllarda PKK ile sol gruplar arasında yaşanan çatışmaların gerçek mahiyeti anlaşılamaz. PKK, Beş Parçacılar adlı grupla başlayarak, THKO-TDKP, KUK ve Tekoşin gibi gruplar için “ajan ve milis kuvvetleri” diyordu:

“Hilvan, Siverek, Batman, Kızıltepe ve diğer yörelerde verilen mücadelenin hedeflediği güçler yalnızca feodal komprodarlar

*olmayıp, faşist örgütleyiciler, Türk istihbarat görevlileri, polisler, muhbirler ve KUK, HK, Tekoşin vb. gibi ajan ve milis örgütleridir de.” (Hewar’ın 2. sayısındaki “eğitim” başlığı altındaki yazıdan aktaran Kemal Burkay, **PKK Üzerine**, Özgürlük Yolu Yayınları, 1. Baskı 1983, s.129-130)*

1978 yılı başından itibaren Özgürlük Yolu, Devrimci Halkın Birliği ve Kars’ta bir dönem Devrimci Yol, “ajan ve inkarcı” örgütler listesine dahil edilenler arasındaydı.

PKK Kuruluş Bildirisi, bütün kapalı ifadelerine rağmen, söz-konusu örgütlere karşı izlenecek politikayı şöyle formüle etmişti:

“PKK’nın yerine getirmesi gereken görevlerden biri de halkımızı kendi ulusal özüne karşı suç işlettirecek hale getiren faşist, sosyal şoven ideolojileri ve güç mihraklarını ne pahasına olursa olsun ivedi olarak dağıtmaktır. PKK, bu güçlerle savaşmayı bir şiddet sorunu olarak ele alır ve ikna yöntemiyle çözülmesi gereken halk safları arasındaki sorunlardan ayırır.”

Kürdistan Devriminin Yolu manifestosu, yapılmak istenenin pratik anlamını şöyle ifade ediyordu: *“Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi, siyasi alandaki sömürgeciliği gizleyen ve meşrulaştıran her türlü sosyal-şoven, burjuva ve küçük-burjuva reformist görüşleri yerle bir ederek yükselecektir.”* (age, 6. Baskı s.114)

Bütün bunlar daha ilk çıkışta saptanmış bir politikanın gereği idi. Pratik de buna uygun şekillendi. Abdullah Öcalan bu aynı politikayı 1985 yılından sonra çeşitli vesilelerle yeniden ve yeniden dile getirdi. Ali Haydar Kaytan 2017 yılında bütün bu görüşleri yeniden özetledi ve savundu. Şaşırtıcı olan da buydu. Bir dönemin hayli trajik sonuçlara zemin teşkil eden bir politikasını aradan geçen neredeyse kırk yılın ardından tutup 2014 ve 2017 yıllarında hala da savunmak anlaşılır bir tutum değildir. Üstelik bu bir dizi olayda olgusal gerçekler tersyüz edilerek yapılabilir-mektedir. Oysa bunun yerine bir dönemin yanlışlığı apaçık politikasıyla yüreklice yüzleşmek yoluna gidilebilirdi.

Kürdistan’da çalışmak

THKO-TDKP ulusal sorunda birleşik mücadele ve ortak örgütlenme çizgisini savunuyordu. Oysa 1970’li yılların ortasında Kürdistan’da güçlü bir ayrı örgütlenme rüzgârı esiyordu. Kürt hareketi, 1961 yılından beri Güney Kürdistan’da, Irak KDP’sinin etkisiyle büyük bir gelişme yaşamıştı. Güney’de kamp kuran Dr. Sait Kırmızıtoprak (Dr. Şivan) önderliğindeki hareket bir partiye dönüşmüş ve etkisini bütün Kuzey Kürdistan’a yaymıştı. 1967’deki “Doğu Mitingleri”, ardından 1970’teki TİP 4. Kongresi’nde Kürt delegelerin koyduğu özel ağırlık sayesinde Kürt sorunu konusunda alınan çok önemli karar, Kürt hareketinin ulaştığı gücü gösteriyordu. 12 Mart zulmü ve Diyarbakır yargılamaları, Kürt hareketinin gelişiminde ayrıca önemli bir rol oynadı.

1960’lı yılların tüm bu birikiminin etki ve sonuçları, 12 Mart’ı izleyen yeni devrimci yükseliş döneminde açığa çıktı. En önemli sonuçlardan biri, ulusal hareket olarak ayrı bir strateji izleme ve bunu da ayrı bir örgütlenmeye dayalı olarak gerçekleştirme düşüncesinin güç kazanmasıydı. Kürdistan genelinde olduğu gibi Dersim’de de birleşik devrimden ve ortak örgütlenmeden söz etmek artık çok da kolay değildi.

THKO-HK Kürt milli meselesinde açık ve net bir program ve politik çizgi ortaya koymakta yıllarca zorlanmıştı. Bu, onun genelde bir program ve politik çizgiden yoksunluğunun ulusal soruna yansımalarının bir sonucuydu. Kürdistan’ın genelinde ve elbette Dersim’de, ulusların kaderlerini tayin hakkı konusundaki genel leninist ilkesel yaklaşımı savunmak, kendi başına yeterli olmaktan çıkmıştı. Böyle olunca da “inkârcı” ya da “sosyal-şoven” ithamları arayış içindeki Kürt gençlerinde kolay karşılık bulabiliyordu.

Yıllarca süren sessizlikten sonra 1978 yılı içinde nihayet yayınlanan “Kürt ulusal sorunu” açılımı, Dersim TDKP saflarında hayal kırıklığı yaratmıştı. Ulusların kaderlerini tayin hakkı elbet-

te savunuluyordu. Ama Kürdistan'ın statüsü konusu ele alınırken, sömürge tartışması adeta boğuntuya getiriliyordu. TDKP bu açılımıyla Kürdistan'ı tümüyle kaybedebilirdi de. PKK ile öteki bazı Kürt gruplarının düşmanlaştırıcı tutumu olmasa, ulusal sorunun bu sunuluşu onu Kürdistan'da silebilirdi de. Peki bu nasıl engellendi? Lenin'in *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı* ile Stalin'in *Milli Mesele* başlıklı kitaplarının perspektifleri kılavuz edilerek. Pratik politikada ise merkezi otoritenin yıkılmasını hedef olarak ve politik eylem çizgisini doğru bir temele oturtarak.

Deniz Gezmiş darağacına çıkarken, "Yaşasın Kürt ve Türk halkının kardeşliği!" diye haykırmış, bunu da "Yaşasın Marksizm-Leninizm!" şiarıyla birleştirmişti. Bu gerçekte, Kürt sorununda devrimci bir tutumun Türkiye devrimci hareketine miras olarak bırakılmasıydı. Sorunun kendisi kadar çözüm yolu da (Marksizm-Leninizmin kılavuzluğu!) bir arada vurgulanmıştı. Deniz'in darağacında bıraktığı bu miras, bir Deniz hayranı ve Kürt sorununda hassas bir devrimci olarak Sinan için elbette ilham verici ve yol göstericiydi. Öte yandan Sinan, başta kendi kaderini özgürce tayin etme hakkı olmak üzere, Kürt ulusunun meşru ulusal hakları konusunda sürecin daha en başından itibaren açık bir bakış açısına sahipti. Lenin, ulusların kendi kaderini tayin hakkı konusunda ne demişse, Sinan'ın başında olduğu Dersim örgütü de onu savunuyordu.

Kürt sorunu ve sömürgeci zulüm, Dersim örgütünde düzenli biçimde siyasal çalışmanın konuları arasındaydı. İlkler her zaman önemlidir. '70'li yıllarda Dersim'deki kitle gösterilerinde ilk Kürtçe konuşmayı Kürt ulusal gruplarından biri değil, Kürtçe'yi başarılı ve ajitatif kullanan Sinan'ın kardeşi yapmıştı. '38 Katliamı siyasal çalışmada öncelikli işlenen konular arasındaydı. Ali Aydın'ın Dersim '38'ine ilişkin yazdığı "*Munzur Kızıl Akıyor*" ve "*Ben Dersimli Bese'yim*" şiirleri militanların dillerindeydi. 1938 Katliamı sırasında en büyük zulmü görmüş aşiretlerden biri olan Demenanlılar, birkaç istisna hariç, silme THKO tarafta-

ryıldılar. Bunda, Ali Aydın gibi sevilen ve sayılan bir devrimcinin yanı sıra, yürütülen siyasal faaliyetin etkisi vardı. ‘70’li yıllarda sömürgeci zulmü, o dönemin ifadesiyle “milli zulmü” konu alan bir oyunu, “Maho Dayı”yı, Dersim ve ilçelerinde ilk kez gençlik örgütü salonlara taşıdı. Bu oyun yoğun istek üzerine birçok yerde tekrar tekrar sahnelendi. THKO 6 Mayıs günü Denizler’i, 12 Mayıs günü ise Leyla Qasım’ı anıyordu. THKO-Halkın Kurtuluşu, Dersim’de, kurulu düzeni ve Kürdistan üzerindeki ulusal köleliği birarada hedef alıyordu. Bu gayretli ve kendi içinde tutarlı samimi pratik, emekçi kitlelerin tercihi için yeterliydi.

Böyle bir pratiğin olmadığı yörelerde ise, THKO-HK’nın politikasızlığı gerçekten ağır bir fatura ortaya çıkartmıştı. Örgüt 1970’li yıllarda Mardin, Siirt ve Hakkâri yöresine hiç giremedi. Urfa ile Antep bölgelerindeki gücünün neredeyse tümünü çok geçmeden kaybetti. Hem de İlhan Emre ve Mehmet Ali Özpolat’ın yarattıkları kitle gücü ve ölümüne direnişleriyle bıraktıkları büyük politik etkiye rağmen. Bunun nedenlerinden biri Kürt sorunundaki suskunluk ise, öteki bir nedeni de THKO-GMK’nın 1976’da aldığı geri çekilme kararı olmuştu. Geri çekilme zaafının Dersim, Kars ya da Varto gibi yerlere sıçramamış olması, THKO’nun Kürdistan’dan silinmesini önlemişti.

‘70’li yıllardaki kitlesel hareketliliğin rahat bir gelişme zemini sağladığı genel kanısı hala da egemendir. Denizler elbette geride büyük bir etki bırakmışlardı. Fakat bu etkiyi derleyip toplamak Kürdistan’da sanıldığı kadar kolay değildi. Antep, Urfa ve Diyarbakır başta olmak üzere, bölgede Kürt gruplarının çok büyük bir baskısı vardı. THKO-HK, Kürdistan’da, DDKD-KİP, Özgürlük Yolu ve PKK’ya karşı özel güvenlik tedbirleri almak zorundaydı. (Gençlik federasyonunun bölge koordinasyonu toplantılarına Diyarbakır’dan katılan Namık Tarancı’nın neredeyse her toplantıda gündeme taşıdığı konulardan biri, DDKD’nin ve PKK’nın imha siyasetinden korunabilmenin sorunlarıydı.)

Anılan bu üç harekete göre, THKO gibi hareketlerin Kürdis-

tan'da çalışma hakkı yoktu. Bu gruplar siyasal bilinci zayıf Kürt gençlerini yönlendirmek için tehlikeli bir argüman bulmuşlardı. Kürt gençlerine bunlar “çaş”tır (hain) denildi mi iş bitiyordu. Çünkü çaşlar Güney Kürdistan'da, Kürt oldukları halde Kürt özgürlük hareketine karşı Irak devletinin kullandığı bir silahlı güçtü. Tıpkı Kuzey'deki Korucular gibi. THKO, TİKKO, TKP-ML Hareketi ve Kawa'nın Sovyetler Birliği'ne “sosyal-emperyalist” demesi, bahsi geçen Kürt gruplarının tepkisini ayrıca artırıyordu.

Kırk yıl sonraki tartışmalar

Dersim'in feodal karanlık ile faşist zulmün gücünü bir nebze olsun kırarak nispi bir özgürleşme yaşandığı sürecin en talihsiz gelişmesi, PKK'nın solla, özellikle de TDKP ile yaşadığı çatışmalar oldu. Oysa çatışanlar kaderini değiştirmek istedikleri halkın evlatlarıydı. Çoğu arkadaşlık, dostluk ilişkileri içinde birlikte büyümüşlerdi. Fakat kısa bir süre içinde birbirlerine düşman kesilmişlerdi.

Sinan bu sorunun kırk yıl sonra bugün yeniden tartışılmasını hiçbir biçimde istemezdi. Nitekim uzun yıllar boyunca bu türden tartışmalara kulak tıkamıştı. Bütün ithamların dolayısız muhatabı olduğu halde, hala da yürütülmekte olan tartışmaları, yinelenip durulan ithamları üzüntü ve şaşkınlıkla karşılamakla yetinmişti.

Yazık ki tartışmayı PKK'nın tanınmış bazı kadroları hala da sürdürüyorlardı. Sakine Cansız'ın ölümünün ardından yayınlanmış *Anılar*'ı ile Ali Haydar Kaytan'ın 2017 yılında ANF'ye verdiği mülakatlar, bunun örnekleriydi. Her ikisi de 1970'li yılların Dersim'inden söz ederlerken, TDKP ile yaşanan çatışmalar hakkında ağır ithamlarda bulunuyorlardı. Sinan ise itham edilen Dersim TDKP'nin tartışmasız lideri ve önderiydi. Her itham onu dolaysız olarak kesiyordu. O ise geriye değil geleceğe bakmayı tercih ediyor, üzücü geçmişe yeniden dönmeyi anlamlı bulmu-

yordu. Yine de 2017 yılındaki yayınlar karşısında özellikle şaşkıındı. Tam da bu aynı günlerde Kürt halkı ve hareketinin ağır saldırılar altında olması da ayrı bir sorundu. Böyle bir süreçte bu türden tartışmaların tarafı olmak onun payına düşünülecek şey değildi.

Kaygıları konusunda kuşkusuz haklıydı. Ama ortada kendisini doğrudan kesen bir ithamlar silsilesi olduğu da bir gerçektir. Evet, Sinan artık bir TKİP mensubuydu. Yine de, dolayısız muhatabı olduğu bir dönemde yaşananların gerçeklerle bağdaşmaz bir biçimde sunulması karşısında susmamalıydı. Zira ithamlar onun devrimci kişiliği ve emeği için fazlasıyla yaralayıcıydı.

Önce Sakine Cansız'ın anıları yayınlandı. Yazdıklarında yeni bir şey yoktu. Eski ithamlar tekrarlanmıştı, üstelik 1970'lerin ruh hali ve söz kalıplarıyla. Örneğin; “Özellikle HK'nin konumu açıktı, yönetici kadrolarının bazıları MİT'in elemanlarıydı” ya da “düşmanın yönlendirdiği bu karşı cephe” gibi...

Sakine Cansız yalnızca TDKP-HK yönetici kadrolarına dönük ithamlarda bulunmuyordu. Mağdur edildiklerini öne sürerek Dersim'deki bütün sol grupların kendilerine karşı birleştiğini de iddia ediyordu:

“En ufak bir hareketlilikte, en küçük bir devrimci çabada hepsi rahatlıkla karşı cephe oluşturabiliyorlardı. Hatta bazen devletin polisi ve kendileri aynı cephede, aynı gün ve aynı anda saldırıyorlardı.” (Hep Kavgaydı Yaşamım 1, Aram Yayınları, 2014)

Ali Haydar Kaytan'ın 2017 yılında ANF'ye verdiği uzun mülakattaki yaklaşımı da yukarıya aktarılanlardan farklı değildi. Söyledikleri aslında PKK'nın ortaya çıkışında saptadığı politikanın bir tekrarıydı. Bol miktarda “ajan”, “kontra”, “inkârcı” tanımları kullanıldıktan sonra, sol grupların “yüzlerine geçirdikleri sosyalist maskeyle sömürgecilerden daha tehlikeli oldukları”nı söylüyordu. 2017 yılı gibi geç bir tarihte hala da, kendilerinden önce Dersim'e “girişi yapan sol, beyaz soykırım politikasına hizmet etti” demek, onları araziye döşenmiş mayın olarak tanımla-

mak, sağduyulu ve sorumlu bir yaklaşımdan tümüyle uzaktı.

Bütün bunlar karşısında, olayları doğuran gerçek nedenleri anlamaya ışık tutacak bazı bilgiler sunmak bir sorumluluk ve bir zorunluluk olarak ortaya çıkıyor.

THKO-TDKP neden hedef oldu?

PKK'nın Dersim çalışması 1975 yılında başlamıştı. Kürdistanı bir söylemleri vardı ama ne savundukları tam olarak bilinmiyordu. Yazılı belgeleri yoktu. UKO yeni kavramlarla Dersim'e girdi; "sosyal şöven", "inkârcı", "ajan", "kontra", "uşak" gibi. Kendisi gibi Kürt sorununu temel alan bütün diğer Kürt gruplarını ise "ilkel", "milliyetçi", "sözde Kürt solcusu" diye tanımlıyorlardı. Böylelerinin, Türk sosyal şöveninden çok daha fazla, Kürt gerçeğine düşmanlıkla dolu olduklarını ileri sürüyorlardı. Her iki kesim için de, solculuk bu tipin ihanetini örten bir maske işlevi görür, diyorlardı. Sol gruplar onlar için "araziye döşenmiş mayınlar"dı. Dersimlilerin "kışla çocukları" oldukları bakışı, PKK Dersim'e girdiği ilk andan itibaren sol gruplarla ilişkilerine yön verdi. Abdullah Öcalan'ın Dersim'li devrimciler üzerine söyledikleri ise son derece ağır ithamlardan ibaretti.

PKK '75 yılı sonunda Dersim'e giriş yaptığında Öğretmen Okulu'ndaki ilişkileri dışında UKO'cu olduğu bilinen bazı bireyler vardı. Bu dönemde devrimci gençlik içinde saflaşmalar aşağı-yukarı tamamlanmıştı. Aydınlık çevresi, TİKKO, sonraları ana gövdesi Militan Gençlik/Halkın Yolu olacak olan THKP-C ve THKO, devrimci kesimlerin hemen tümünü etkileri altına almışlardı. Kendilerine sığınacakları bir liman bulamayanlar, kendi çaplarında mahallelerde küçük çapta çetecilik yapan sorunlu gençlerdi. Devrimci gruplar tarafından dışlanmış duygusu yaşayan bu gençler mevcut gruplara öfke duyuyorlardı. Çünkü statükoları bozulmuş, bir başka otorite devreye girmişti.

PKK'nın yeni bir oluşum olarak alana girmesi, bu kesimler

için gerçek bir fırsat oldu. Sonraları hemen tümü uzaklaşsa da başlangıçta PKK'ya yanaştılar. Sonraki yıllarda Dersim'e giriş süreçleri üzerine değerlendirmeler yapan Öcalan, tam da bu nedenle, biz Dersim'e girdiğimizde Türk solu devrimcilerin "kaymak tabaka"sını toplamıştı, bize sadece tartışmalı unsurlar kalmıştı demektedir. PKK o dönemde, "kışla kişiliği", "halis Kemalistler", "inkârcı", "sosyal-şoven", "ajan", "ihânet ve kontra" çeteleri' olarak tanımladığı sola karşı, Tunceli Öğretmen Okulu'ndaki güçlerinin yanı sıra, esas olarak işte bu kesimden gelme sorunlu gençlere dayandı.

Türkiye solunu "alana döşenmiş ve temizlenmesi gereken bir mayın" olarak gören bir politika, bu türden sorunlu gençlerin ve Şahin Dönmez türünden provokatif ruhlu yöneticilerin varlığı koşullarında, elbette yıkıcı sonuçlar üretecekti. Bu gençler için kendileri dışındaki herkes "düşman"dı! Tartışmayı değil kavgayı biliyorlardı. Politik nitelemeler değil, "uşak", "ulusal inkârcı", "ajan", "kontra" türünden söylemler kullanıyorlardı. Öğretmen Okulu'nda bile ilişkileri geren buydu.

Tunceli Öğretmen Okulu'nun yatılı okuyan faşist ve sağın etkisindeki öğrencilerin egemenliğinden kurtarıldığı öğrenim yılında, THKO'nun etkisindeki öğrencilerin önemli bir bölümü mezun olmuştu. Ortaya çıkan kontenjan Bitlis, Bingöl ve Urfa'dan gelen Kürt öğrenciler tarafından doldurulmuştu. Bu öğrencilerin büyük bir bölümü sunni kökenli Kürt ailelerine mensuptu. Dersimlilerle bu nedenle mesafeliydiler.

Biri Dersim'in yerlisi, öteki Bitlis'ten gelen iki öğrenci arasındaki kavgayı, okulun yatılı bölümüne girerek, "Tunceli dışından gelen arkadaşlarımıza saldırıyorlar, arkadaşımıza sahip çıkalım" diyen Selim Çürükkaya iyi kullanmıştı. Kendisinin şimdiki anlamına göre, bu söylemin ardından dışardan gelen üç yüz öğrenci bir anda kendi etraflarında bloklaşmıştı. Bu Şahin Dönmez'in onlarla ilişki kurduğu dönemdir. Sözkonusu bloklaşma, okulda devrimci yayınların dağıtılmasını engelleme fırsatı sayılmıştı.

İlk gerilim, TİKKO'nun yasal yayını olan *Yurtsever Gençlik* ve THKP-C'nin yasal yayını *Militan Gençlik* gibi sol dergilerin Tunceli Öğretmen Okulu'nda satışının engellenmesiyle başladı. UKO temsilcileri “uşaklar ve inkârcı yayınlar Kürdistan'a giremez” demeye başlamışlardı. Tunceli Öğretmen Okulu'nda sol gruplara siyasal çalışma ve gazete dağıtma yasağı koymuşlardı.

Yurtsever Gençlik, *Militan Gençlik* ve *Aydınlık* çevresi, Tunceli Öğretmen Okulu'ndan ellerini ayaklarını çektiler. Okulda dergi dağıtmaktan vazgeçtiler. THKO ise 1976 Şubatından, yani *Halkın Kurtuluşu*'nun çıkışından itibaren, gazetesini okul alanında dağıtmaya başladı. Bu ise Tunceli Öğretmen Okulu'nu karargâh olarak kullanan UKO'nun büyük öfkesine neden oldu. THKO ile UKO Dersim'de ilk kez karşı karşıya gelmiş oldular.

THKO'nun kendi gazetesini okulda dağıtma ısrarına karşı UKO, okulda yatılı öğrencileri de kapsayacak biçimde bir ültimat vermişti: “Sosyal-şoven Türk solu 24 saat içinde okulu terk edecek!” Sosyal-şoven dedikleri devrimci gruplardı. THKO taraftarları bu tutuma karşı çıkmışlardı. Bu nedenle iki kişi yatahanede iki gün rehin alınmıştı. Devrimci gruplar ve okul idaresi, polisin devreye girmesini istememişlerdi. Fakat UKO'nun tutumu okuldaki bütün öğretmenlerin öfkeli tepkisine yol açmıştı. Bu blok tepki TÖB-DER'deki toplantıya da yansımıştı. Hasan Ayhan müdür muaviniydi. TÖB-DER'de öğretmenler adına da o konuşmuştu. UKO'cular öğretmenlerin öfkeli tepkisini müdür muavinin kışkırtmasına bağladılar. Hasan Ayhan'ı “ajan” ilan ettiler.

Olayların diğer okullara ve şehir merkezine yansısı an meselesiydi. Bu nedenle Sinan olayların büyümesinin önüne geçmek üzere harekete geçmiş, Ali Haydar Kaytan'la diyaloga girmişti. Görüşmede olayları tasvip etmediğini belirten Kaytan, iki rehinenin serbest kalmasını sağlamıştı. Ama rehin alma eylemi hedefine fazlasıyla ulaşmıştı. THKO'nun etkisindeki küçük bir grup dışında, öğrenciler kayıtsız şartsız söylenenlere uymak zorunda

kalmışlardı. Çünkü işin ucunda eğitim haklarının yitirilmesi vardı. UKO'nun kararı kesindi. *Hürriyet*, *Tercüman*, *Günaydın* gibi gazeteler bile okunabilirdi ama *Halkın Kurtuluşu* asla! THKO'lu-lar da kararlıydı, geri adım atmaya niyetleri yoktu. Kimse gazete satışını engelleme hakkına sahip değildi.

Normal bir ortama dönmek için TÖB-DER'de kitleye açık bir değerlendirme toplantısı yapılmıştı. Bu toplantıda sol grupların ortak görüşü, halk sınıf ve tabakaları arasında yasakçılık meşru değildir ve şiddet kabul edilemez, olmuştu. UKO bu görüşe katılmamış ve uzlaşmaz tutumunu sürdürmüştü. Onlara göre, ulusal inkarcılar ve uşaklar, Kürdistan'da barınamazlardı.

Sol gruplar sorunu çözemediler. Sorunun Öğretmen Okulu'ndaki boyutunu, bir süre sonra devlet kendi tarzında çözdü. Okul düz liseye dönüştürüldü. İlginçtir okulda güçlü olan UKO buna karşı hiçbir eylem örgütlemedi. Müdür mavini Hasan Ayhan Mazgirt ilçesine öğretmen olarak tayin edildi. Bu olayların yaşandığı dönemde Öğretmen Okulu'nda UKO sorumlusu olan Selim Çürükkaya, yıllar sonra o dönemi şöyle değerlendiriyor:

“O zaman biz gençtik, bilmiyorduk. Diyelim ki Türkiye'nin iç şeyi, mesela Türkiye'de darbe yapmak isteyenler, nasıl ki sağ kullandılsa, solu veya bizim üst kesimi kullanarak iç karışıklık yaratmak, Kürt örgütlerini Kürt örgütlerine vurma, solu birbirilerine vurdurtma, sağla solu birbirine vurdurtarak bir darbe ortamı hazırlama, bunu bizim içimize ne kadar adam soktular, ne kadar bizi yönlendirdiler onu da inkar etmemek lazım.” (Youtube, *Yan Etki* programı, dak. 14:38, 6 Şubat 2021.)

Gerginlikler ve çatışmalar

UKO Tunceli Öğretmen Okulu'nda istediğini almıştı. Nazîmiye'de de zamanın TİKKO'suna karşı (henüz *Halkın Gücü* ve *Halkın Birliği* olarak ayrışmamışlardı) hedeflerine bir ölçüde ulaşmışlardı. Artık sıra aynı şeyi il çapına yaymaya gelmiş-

ti. Bunun ilk adımı olarak da Kalan Lisesi'nde HK dağıtan iki genç, dışardan gelen 8-10 kişilik UKO'lu bir grup tarafından tartaklanmış ve ellerindeki gazeteleri yırtılmıştı. Devrimci grupların tümü bu tutumu mahkûm ettiler.

Devrimci grupların bu blok tutumu UKO'yu kararından vazgeçirmemişti. İlde ciddi bir taraftar kitlesine sahip olmayan Kurtuluş ve Devrimci Yol dışındaki devrimci gruplar, olası vahim gelişmeyi engellemeye çalışıyorlardı. THKO yeniden A. Haydar Kaytan'ı bulmuştu. Kaytan yapılanlara ilişkin yine "tasvip etmiyoruz" demiş, fakat pratikte bir şey değişmemişti.

Okullar kapandığından ortalık durulsa da yeni dönemde olaylar durmadı. UKO'lular, lise ile Kız ve Erkek Endüstri Meslek liselerinde gazete dağıtımını engelleyemeyeceklerini anlamış, bundan vazgeçmişlerdi. Fakat liselerde küçük bir sohbet bile bir anda kavgaya dönüştürülebiliyordu. THKO liselerdeki taraftarlarına "UKO'cularla tartışmalara girmeyin ve sürtüşmelerden geri durun" diye kesin bir örgüt tutumu açıklamıştı.

Bu tutum bir süreliğine işe yaramıştı. Ancak Aydın Gül'ün ölümü, bu "kavgasız süreci" kesin bir tarzda noktaladı. 8 Mart 1977'den sonra, Sinan'ın her türlü yol ve yöntemle engellemeye çalıştığı fakat başaramadığı, PKK-TDKP çatışmaları dönemi başladı.

Aydın Gül, gençler içindeki çeteleşmenin ürünü bir kavganın kurbanlarından biri olmuştu. Zülfo, o dönemde çetecilik oynayanların ifadesiyle, "façasını bozan" Metin Besler'e bir ders vermek için arkadaşlarını toplayıp Endüstri Meslek Lisesi'ne çıkartma yapmıştı. Rakibini linç etme girişimi, kendi arkadaşı olan Aydın Gül'ün ölümüne neden olmuştu.

Ali Haydar Kaytan, Aralık 2017'de, Öcalan'ın Kürdistan seferinin anlatımına bu olayla, fakat gerçeğe tümüyle aykırı bir aktarımla başlıyor:

"Grubumuz nicelik olarak büyür ve niteliksel gelişme sağlarken, diğer gruplar sürekli bir erozyonu yaşıyor ve küçülüyordu.

Böyle bir çatışma ortamı toplumu da olumsuz etkiliyordu. Aydın Gül arkadaşın bu yüzden katledildiği ve katliamın devletçe yönlendirildiği kesindir...

“Kemal Pir arkadaş da buradaydı. Cenaze törenine birlikte katıldık. Cenazeyi kent merkezinden alıp sessiz, sloganların atılmadığı bir yürüyüşle Gazik Mahallesine götürdük. (...) Sessiz ve slogsız yürüyüş farklı ve biraz da ürkütücü bir hava yaratıyordu. Böylesi bir yürüyüş bir ilkti ve bilinçli bir tercihin sonucuydu. Bu katliama cevabımızın sloganlar atarak değil başka türlü olacağını anlatmak istemiştik.” (Ali Haydar Kaytan, “Öcalan’ın Kürdistan Seferi”, İsmet Kayhan’ın 6 Aralık 2017 tarihinde ANFNEWS’te yayınlanan röportajından...)

Ali Haydar Kaytan’ın, bütün ayrıntılarını çok iyi bildiği apolitik bir olayı, üstelik tam kırk yıl sonra, siyasal bir muhtevaya büründürerek anlatma ihtiyacı duyması inanılır gibi değil.

Bir gencin Endüstri Meslek Lisesi bahçesinde vurulduğu haberi yayıldığında, bütün okullar ve semtlerdeki insanlar hastanenin önünde toplanmışlardı. Bu toplananlara doğal olarak THKO’lular da dahildi. Hastane önünde THKO taraftarları ile UKO taraftarları iç içeydi. Gruplar halinde olayın mahiyeti konusunda fikir alışverişinde bulunuyorlardı. En küçük bir gerilim yoktu. İlk bilgiler Zülfo ile birinin (Metin Besler olduğu henüz bilinmiyordu) kavga ettiği ve Aydın’ın da bu kavga anında ser-seri bir kurşunun kurbanı olduğu yönündeydi. Bu bilgi, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin dolaysız tanıklığına dayanıyordu. Bu nedenle hastane önündeki topluluk bir süre sonra sesiz sedasız dağılmıştı.

Olayın mahiyetini anlamak için kahramanlarını tanımalıyız.

Zülfo kimdi? Zülfü Özkan, o dönem UKO’nun il sorumlularından olan Kamer Özkan’ın problemlili bir kardeşi idi. Aydın’ın ölümünden yaklaşık 15 ay sonra Kamer Özkan UKO’dan kopmuştu. UKO’nu bulmak istiyor ama ulaşamıyordu. Bu nedenle Zülfo’yu rehin almış, dağa kaldırmıştı. Kamer Özkan başka-

larını devreye koymuş, kardeşini kurtarmıştı. Devrimci Yolcu Mehmet Biter'in anlatımına göre, UKO'nun koşullarını yerine getirerek. Zülfo bu olaydan sonra ruhsal dengesini yitirmiş, bir dönem Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde tedavi görmüştü.

Zülfo lise yıllarında herkesin yaka silktiği ve kolay kolay yaklaşmadığı biriydi. Sakine Cansız, sınıf arkadaşı olan Zülfo'yu, anılarında şöyle anlatıyor:

"Almanca hocamız Mesut'un dersi Zülfo'nun eğlence dersi olurdu. 'Herr' Almanca 'bay' demektir. Zazaca'da ise 'eşek'. Zülfo o ders boyunca durmadan 'herr Mesut' derdi. Zazaca'dan peşe-peşe birçok sözcüğü sıralardı, araya da Almanca sözcükler yerleştirirdi. Hocayı tahrik ederdi. O hemen her derste de aynı şeyi yapardı. Solculuk, devrimcilik okumaya, öğrenmeye tepkiydi onun için..." (1. Cilt, 2. Baskı, s.92)

"Lisede Türk sol grupları çoğunlukta idi ve çoğu kez tartışmalar çok sert ve kavgaya dönüşüyordu. Bizim sınıfta benim dışımda kimse yoktu. Bir de Zülfo yakınlık duyuyordu. Abisi Kamer Özkan da grupla ilişkisi olduğu için biraz daha ateşli, teorik izahlar yerine kestirmeci, kavgacı özelliğini konuşturuyordu." (age, s.123)

Sakine Cansız'nin gözlemi doğru fakat eksiktir. Zülfo'yu daha iyi tanımak için, kişiliğinin aynası sayılabilecek çarpıcı bir olaydan söz etmekte fayda var. Dersim'in zavallı bir Feti'si vardı. Hamallıkla geçinir, iş bulamadığında dilenirdi. Zülfo, Feti başta olmak üzere böylelerini canlarından bezdirmekten büyük bir zevk alırdı. Herkes Feti'ye acır, Zülfo'nun onun kafasında kesekağıdına doldurulmuş yumurtaları patlatmasını iğrenç bulur, fakat kimse Zülfo'ya müdahale etmeye cesaret edemezdi.

Zülfo'nun babasının hali vakti nispeten yerindeydi. Bu Zülfo için bir avantajdı. Ayrıca devrimcileşme döneminde abisi (Kamer Özkan) UKO yöneticisiydi. Böylece kendi etrafında bir çete oluşturmanın tüm imkanlarına sahipti. Artık devrimci görünme-

den Dersim’de sosyal ilişki ağı kurulamadığı için, Zülfo’da etrafındakilerle birlikte UKO’lu olmuştu. Liseden mezun olmuş, arada babasına yardımcı olmak dışında boşta gezen bir gençti.

Metin Besler kimdi? Metin Besler Şafaklı göçebe bir ailenin çocuğuydu. Köylüleri ve akrabaları THKO’lu olduğundan o da hareketin sempatzanı olmuştu. Fakat onun bir çetesi yoktu. Çünkü şehir merkezi dışından gelenlerin çete oluşturma şansları olamazdı. Onlar için sosyal ilişki alanı bir örgüte taraftar olmaktı. Metin Besler’in arkadaşları da kendi yakın köylüleriydi. Metin Besler ergenlik döneminin taşkın özelliklerini taşıyan, rekabette altta kalmayı gururuna yedirmeyen, kavgadan kaçmayı bilmeyen biriydi.

Metin’in anlatımına göre, Zülfo bir dönemdir onunla uğraşmaya başlamıştır. Bir önceki gün yine onu küçük düşürmek için sataşınca Metin tarafından azarlanmış, onların ifadesiyle “façasını bir güzel bozmuş”tur.

Zülfo, 8 Mart 1977 günü, biri Aydın Gül olmak üzere yanına 8-10 kişilik arkadaş grubunu alır ve bir önceki günün rövanşını almak üzere Endüstri Meslek Lisesi’nin bahçesine gider. Metin bu okulun öğrencisidir. İçlerinden dördü Metin’i odunların yığılı olduğu yerde kıştırırlar. Her biri birer odun alarak vurmaya başlarlar. Metin Besler tabancasını çeker, bir el ateş eder ve kaçır. Aydın Gül isabet alır ve kaldırıldığı hastanede ölür.

Yıllar sonra, 1993’de bu olay kendisine sorulduğunda, samimi bir üzüntüyle, “ben ne yaptığımı biliyor muydum ki? Can havli ile canımı kurtarayım dedim. Fakat yalnızca onu öldürmedim, benim de hayatım bitti” diyecekti. “Tabanca nerden icap etti?” sorusunu ise, “Biz göçebeyiz. Bizde tabanca her zaman olur. Son günlerde çok tedirgindim. Beni çok rahatsız etmişti. Korkutabilirim ve yakamı kurtarırım diye düşünmüştüm” diyerek cevaplamıştı.

Ali Haydar Kaytan’ın UKO’nun gelişmesi ve diğerlerinin erozyona uğramasından ötürü devletin yaptırdığını söylediği

cinayetin gerçek öyküsü işte budur. Aydın Gül Endüstri Meslek Lisesi öğrencisi 16 yaşında bir çocuktur, tıpkı Metin Besler gibi.

Bu cinayetin siyasal bir mahiyeti olduğu iddiası sonradan ortaya atılmıştı. Bu iddia duyulduğu andan itibaren Sinan, THKO ile bağlantısının olamayacağını bizzat Ali Haydar Kaytan'ın kendisine iletmişti. Olay o kadar çıplaktı ki, cenaze töreninde slogan atmaya mahal verecek bir durum zaten yoktu. Cenaze töreninin, geleneksel olduğu üzere, sessiz yürüyüş biçiminde olması son derece anlaşılır bir durumdu. Kaytan'la yapılan görüşmenin ardından görünürde olay kapanmıştı. Zülfo, o zamanki tanımlamayla aklından zoru olan "bela ve provakatif kişilik"ti. Olmadık bir olaya neden olmuş ve bu bir gencin hayatına malolmuştu. Kaytan'ın kırk yıl sonra kalkıp, *"bu katliama cevabımızın sloganlar atarak değil başka türlü olacağını anlatmak istemiştik"* demesini anlamak gerçekten mümkün değil.

Politika değişmedikçe görüşmeler kifayetsiz

Aydın Gül olayı yöneticiler düzeyinde anlaşılmış görünüyordu. Gerçekte ise bu olayın bir bahane olarak kullanılması devam etti. "Sosyal şoven ve uşaklar Kürdistan'a giremez" dedikten sonra bir de Türk solu Kürdistan'da namussuzluğu örgütlüyor açıklaması, saldırı komutunu zaten vermişti.

1977 yılı sonbaharında Tüs-Der'de sol gruplar arasında yapılan toplantının otomatik silahlarla taranması bunu izledi. Zamlar ve Hayat Pahalılığını Protesto Mitingini dağıtma kararı aldılar ama Kamer Özkan'ın çıkarttığı güçlükler nedeniyle uygulayamadılar. Söz konusu mitingi izleyen günlerde TDKP gençlik sorumlusu Metin Demir, Dağ Mahallesi girişinde dört kişinin kurduğu pusuya düşürülmüş, otomatik silahlarla taranmış ve öldüğü varsayılarak geride bırakılmıştı.

TDKP tabanında inanılmaz öfkeye neden olan bu gelişmeler karşısında Sinan'ın başında olduğu TDKP-HK'nın politikası

“saldırıları halka anlatılacak ve saldırganlar teşhir edilecek!” olmuştı. Bu, TDKP tabanının “bu politika sonumuzu getirecek” dediği “teşhir ve tecrit” çabasıyla sınırlandırılmış bir tutumdur. Elbette bir de acilen Ali Haydar Kaytan’la yapılan yeni bir görüşme. Görüşmeyi yapan THKO’nun anlatımına göre Kaytan, “olur mu, böyle bir Kürt gencine kurşun sıkılır mı?” demişti.

Gerek Sinan’ın kendisi ve gerekse de Ali Haydar Kaytan’la sıklıkla görüşen THKO temsilcisi, PKK’ya ilişkin iyimserlik yayarak güçlerin, özellikle gençlerin ihtiyatsız davranmalarına neden oluyorlardı. Politika değişmediği müddetçe, Kaytan’ın söylediklerini referans almak, PKK’nın o sıra izlediği politikayı anlamamak demektir. Ortılığı Şahin Dönmez gibileri karıştırıyor türü izahlar, izlenen sorunlu politikanın görmezden gelinmesinin nedeniydi.

Yıllar sonra, sorumluluğu politik çizginin dışına atmak için, Öcalan şunları söyleyecekti: “*Dersim’de bazı sivri örgüt temsilcilerimiz de ortaya çıktı. Hatırlıyorum, bir kısmı Avrupa’ya kaçtı, bir kısmı da halen duruyor. Bunların ağır suç teşkil eden davranışları oldu.*” (*Apocu Militan Kişilik, Cilt 1, s.160*)

Oysa yapılması gereken gayet açıktı: PKK’nın, “*KUK, HK, Tekoşin vb. gibi ajan ve milis örgütler*” politikasından vazgeçilecek, bunun yanlışlığı tabana anlatılacaktı.

TDKP gençliği o aşamadan sonra ortada bir tiyatro oynandığı konusunda açıktı. Ama örgütün çizgisine bağlıydı. Kimi tiplerin Sinan’a yönelik kışkırtmalarına gelmeyecek kadar da uyanıktı. PKK’lılarla tartışmayın, teşhir ve tecrit çizgisini uygulayın deniliyordu. THKO il örgütünün tam o sıralar aldığı bir öteki tedbir ise, gençleri kışkırtan bazı tipleri alandan uzaklaştırmak olmuştur. Böyleleri sol gruplarla didişme ortamı bulamayacakları alanlara gönderilmişlerdi.

Sinan’ın ve dolayısıyla TDKP-HK’nın bu yoğun çabası bir süreliğine işe yaradı. 1 Mayıs 1978’den sonra ise olayları frenlemek artık tümüyle imkansız hale geldi. Çünkü PKK tam bu sıra-

lar “sosyal şoven ve ajan” ilan ettiği grupları şiddetle yok etme politikasını uygulamaya geçmişti. Bunun Dersim’deki ilk işareti Tüs-Der olayı, ilk provası ise Leyla Qasım anmasını basıp dağıtmak oldu.

“Leyla Qasım’ı anamazlar!”

12 Mayıs 1978’de Leyla Qasım’ın bütün okulların katıldığı ortak bir forum ile anılması önerisi TDKP gençliği tarafından öteki gruplara iletilmişti. Bütün gruplar öneriyi desteklemişlerdi. PKK, siz Kürt devrimcilerini anamazsınız, aksi halde sonuçlarına katlanırsınız deyince, HK ve HB dışındaki öteki gruplar anma toplantısına katılmaktan vazgeçmişlerdi.

Kalan Lisesi önünde yapılan anma toplantısı saygı duruşuyla başladığı esnada silahlı bir grup okulun bahçesine girmişti. Grubun lideri, saygı duruşu yaptıran konuşmacıyı iterek tabureden indirmiş, ardından silahlı arkadaşlarına saldırı işaretini vermiş, böylece okulun katları taranmaya başlanmıştı. Ateş etmeler çok planlıydı ve amaç kitleyi dağıtmaktı. Çok geçmeden saldırgan grup alandan çekilmişti. Anma formu dağıtılmış fakat yaklaşık bin kişilik gençlik kitlesine seyirci durumdaki yüzlerce genç de katılmış, eylem PKK’ya karşı bir gösteriye dönüşmüştü.

Bu olay bütün iplerin kopacağına bir göstergeydi. Çünkü daha önceki kavgalarda Sinan bir yolunu buluyor, olayların çığrından çıkmasını engelliyordu. Oysa şimdi böyle bir imkân kalmamıştı.

“Uşaklar ve inkarcılar Kürdistan’ı terkedecek!”

Leyla Qasım formunun dağıtılmasından sonra ortalık çok gerilmişti. PKK’nın sloganı “Uşaklar Kürdistan’dan defolun!” olmuştu. Tabiatıyla bu günlük sürtüşme ve kavgaların fitilini ateşliyordu. Böyle bir ortamda THKO gençliğinden bir grup “artık yeter!” diyerek kazan kaldırmıştı. Onlar da “her türlü saldırıya

misliyle cevap vereceğiz”, “örgüt kararı bizi bağlamaz, isterseniz örgütten atın” diyorlardı.

Hiç kimse onlara laf anlatamazdı, Sinan dışında.

Sinan gençlik derneğinde kitleye dönük ilk ve tek konuşmasını bu vesileyle yapmıştı. Gençlerde tahammül sınırlarının bittiğini çok iyi anladığını belirterek söze başlamıştı. Ama bayrak kaldıranların asıl düşmanı gözden kaçırdıklarına da özel bir vurgu yapmıştı. Düşman Dersimlileri birbirine kırdırtmak istiyordu. PKK’ya savaş açmak bu oyuna gelmek demekti. Çekilmeye çalışılan yer tam bir tuzaktı. Bu saldırılara alet olanlar emekçilerin çocuklarıydı. Kardeşin kardeşi kırmasının tek kazananı yalnızca faşist diktatörlük olacaktı. Evet kendinizi, yoldaşlarınızı koruyun, pusulara düşmeyin! Gerisini halka anlatın. İnanıyorum ki, biz Dersim halkına herşeyi doğru anlatırsak ve halkın desteğini alırsak, bu kudurgan saldırganlığı püskürtebiliriz. Kan ve intikam naraları atmak devrimcilik değildir.

“Halka bırakırsak kendi ipimizi kendimiz çekmiş olacağız” diyerek tepkisini dile getiren ve “teşhir ve tecritle sınırlı bir davranış çizgisi bizi bitirecek” diye düşünenlerin ezici çoğunluğu ikna olmamıştı. Fakat örgüt otoritesi çok güçlüydü. Hoca söylüyorsa bir bildiği vardı. Örgüt “şiddet yok” demişti, çaresiz uyulacaktı. Hiçbir koşulda meşru savunma alanı dışına çıkılmayacak ve kitlelerin devreye girmesi için çalışılacaktı. Gençlik örgütündeki disiplin gerçekte de çok iyi işliyordu. Yoldan çıkarıcı sayısız gelişmeye rağmen gençler önderliğini sayıyor ve söylenenlere uyuyorlardı. Yaşamları sözkonusu olsa da, onlar partilerinin söylediklerini uyguluyorlardı.

Gençlik derneğindeki toplantıdan birkaç hafta sonra Kamer Özkan’ın başını çektiği bir grubun UKO’yu terk ettiği haberi yayıldı. Hoca haklı çıkmıştı. Onların içinde de bu akıl almaz gidişata dur demek isteyenler seslerini nihayet yükseltmişlerdi. Kamer Özkan ile arkadaşları daha sonra KSD’den kopan bir grupla birleştiler ve kendilerini koruyabilmek için dağlara çekildiler. Te-

koşın böyle ortaya çıktı. Kamer Özkan 1993'te vurulana kadar dağdan hiç inmedi.

Aydınlık çetesi atakta

1978 yılı yaz aylarında Kamer Özkan ve grubunun ayrılığın-
dan sonra PKK ile sürtüşmeler bir dönem azalmıştı. Fakat bu
kez Perinçek'in Aydınlık çetesi ile başımız beladaydı. Aydınlık
gazetesi "Kontr-Gerilla Tunceli'de" diye manşet atmış, Dersimli
bazı devrimciler ile TDKP'nin ileri kadrolarını ihbar etmişlerdi.
YDGD'yi ise "işkence merkezi" diye hedef göstermişlerdi. 3 Ey-
lül 1978 günü ise, pusuda Yusuf Dal'ı öldürüp bir yoldaşını da
yaralamışlardı.

Sözü Perinçek çetesine şunun için getirdik. HK merkezi ya-
yınlarında Aydınlık çevresi için "ajan ve karşı-devrimci" denildi-
ği halde, Dersim'de TDKP bu çeteye karşı şiddeti öne çıkarmadı.
Dersim çapında yürüttüğü etkili bir kampanya ile Perinçek güru-
hunu tecrit etti. Daha bir yıl önce bir kitle gücüne sahip Perinçek
tayfası artık birkaç kaşarlanmıştan ibaret hale gelmişti. O dönem-
den sonra Dersim'de, Pülümür ilçesi dışında, Perinçek çetesinin
esamesi okunmadı. Tunceli merkezdeki parti binalarını bile uzun
süre açamadılar. Bunu sağlayan şiddet değildi. İdeolojik ve siya-
sal olarak teşhir olmuştu.

Kısacası TDKP Dersim örgütü, özellikle de önderliği, safla-
rında halk çocukları olan hiçbir yapıya karşı şiddeti öngörmedi
ve uygulamadı. Kendini koruma ve meşru savunma sınırlarının
ötesini, şiddeti saflarında yasakladı. Böyle olmasında, Sinan gibi
bir lidere sahip olmasının yanında, Halkın Kurtuluşu'nun Der-
sim'de bir halk hareketi haline gelmiş olmasının da payı vardı.
Eğitim ve öteki kamu emekçileri, esnaf ve köylü kitlesi, HK'lı
analar, küçük işletmelerdeki işçi ve çıraklar, bu toplamın oluşturu-
duğu atmosfer, TDKP tabanını disipline ediyordu. TDKP öğrenci
devrimciliğini aşmış, halk hareketine dönüşmüştü.

PKK tabanıyla ilişkiler yumuşuyor

Perinçek çetesinin tecrit edildiği sürecin sonunda Maraş katliamı yaşanmıştı. TDKP Kürdistan'da, özellikle Dersim, Malatya, Kars, Varto ve Diyarbakır'da yoğun bir faaliyet sürdürmüştü. Bu faaliyetin finali Dersim'de, YDGD'nin üyesi olduğu Yurtsever Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu'nun (YDGF) kapatılmasını protesto gösterisi olmuştu. Gençlik derneğinin 16 Mart'ta düzenlediği gösteri beklenenden daha fazla bir kitle katılımı sağlanmış ve eylem çok coşkulu geçmişti. Pansiyon işgali de başarılı olunca, TDKP inanılmaz bir siyasal prestij kazanmıştı.

TDKP bir halk hareketine dönüştükçe, PKK taraftarlarıyla da ilişkiler yumuşuyordu. "Uşak", "hain" ya da "ajan" ithamları inandırıcı gelmemeye başlamıştı. TDKP devrimci bir faaliyet yürütüyordu. PKK taraftarları bunu görüyordu.

Metin Turgut'un öldürülmesi bir provokasyondur

16 Mart mitingini izleyen günlerde, özellikle Dağ Mahallesi'nde silahlı gruplar gezmeye başlamıştı. Bu grupların taraftarlara ve bazı militanlara dönük tacizleri yanlış anlaşılmalara yorumlanmış ve üzerinde durulmamıştı. Çünkü Maraş katliamı ve sıkıyönetimden sonra sol gruplar arası bir çatışma olacak şey değildi.

Metin Turgut'un vurulduğu gece, 24 Mart 1979, Hüseyin Sancar nişanlanıyordu. Sinan ve pek çok yoldaşı Mazgirt'te nişan törenindeydiler. Gece saat 12 gibi biri genç bir kadın iki lise öğrencisi GKB'li genç birim toplantısından çıkıp evlerine giderlerken, yolları silahlı bir grup tarafından kesilir. Aralarına düşmemek için fark etmemiş gibi davranarak yollarını değiştirmek isterler. Silahlı grup iki gence yönelir ve silahları onlara

doğrultarak ateş ederler. Bir yandan hücum ederken bir yandan da iki genci çembere almak için öteki silahlı gruplara seslenirler. İki liseli genç üç koldan kurşun yağmuruna tutulurlar. İlk silah patlamasıyla kendilerini bir duvarın arkasına atan gençler isabet almaz. Fakat Metin Turgut vurulur. Mahalle sakinlerinin o zamanki anlatımlarına göre, gençlerin izini kaybeden silahlı gruplar önce bağırırlar eşliğinde birbirilerini suçlayıcı tartışmaya tutuşurlar. Bir süre sonra “Kahrolsun YDGF’nin piçleri!” diye slogan atmaya başlarlar.

Metin Turgut’un öldürülmesinin ardından, Halkın Kurtuluşu bir açıklama ile, cinayetle ilgisinin olmadığını açıklamıştı. Halkın Kurtuluşu bunu, biri kadın iki öğrencinin verdiği bilgilerin dışında, otopsi raporuna dayandırıyor. Aynı sabah açıklanan otopsi raporuna göre, Metin Turgut biri 7.65 öteki 9 mm’lik iki farklı silahtan, üstelik arkadan ve yandan aldığı isabetle ölmüştü. PKK’nın silahlı grupları iki liseli genci kurşun yağmuruna tutarlarken, Metin Turgut kendi arkadaşlarının silahlarından çıkan kurşunlarla yaşamını yitirmişti. Bunun bilinçli örgütlenmiş bir provokasyon olma ihtimali yabana atılamazdı. Çünkü Şahin Dönmez o sırada Dersim’deydi. Muhtemeldir ki Dağ Mahallesi’ndeki grupların da başındaydı. Dönemi yaşayan herkes çok iyi bilir. Ortalık sakinleşiyordu. Olaylar duruluyordu. Ama Şahin Dönmez Dersim’e ayak basar basmaz olaylar yeniden alevleniyordu.

PKK kadrolarının da tanıklık ettiği üzere, Şahin Dönmez, 12 Eylül mahkemelerinde bu tip provokasyonlara ilişkin birçok itirafa bulunmuştu. Şahin Dönmez provokatörü, kan dökülmeksizin PKK ile TDKP taraftarlarının birbirine kırdırılamayacağını biliyordu. Bu nedenle olayın Şahin Dönmez eliyle örgütlenmiş ve uygulanmış bir provokasyon olduğu yönündeki TDKP iddiasının bir temeli vardı.

Bu olayı izleyen günlerde, 8 Nisan 1979 günü, 8-10 kişilik bir grup uzun menzilli silahlarla Endüstri Meslek Lisesi ve Kız

Meslek Lisesini eşzamanlı olarak taradılar. Henüz çocuk yaşta olan TDKP taraftarı Sultan Arguç o sırada isabet aldı ve öldü. İşlerinde Endüstri Meslek Lisesi müdürünün bulunduğu sekiz kişi otomatik silahlardan çıkan kurşunlarla ağır yaralandı.

14 Nisan 1979 günü ise çarşının en işlek yerinde ve polis otosuna yalnızca beş metre uzaklıkta, Hüseyin Sancar, PKK'lı üç kişi tarafından kafasına kurşun sıkılarak öldürüldü.

Sinan'ın sağduyusu yine aynı yönde çalışmıştı. Yaptığı ilk iş GKB il yönetimini özel bir toplantıya çağırarak olmuştur. Toplantı yalnızca yarım saat sürmüştü. Sinan bir taşkınlık istemiyordu. Genç devrimcilerin duygusal davranışları olasılığı vardı. Herkes kendi alanındaki güçleri denetim altında tutacak ve bir öfke patlamasına engel olunacaktı. Bütün güçler ertesi gün yapılacak törene hazırlanacaktı. Sinan tartışma istememişti, söyledikleri örgütün direktifleriydi.

Bu direktiflere harfiyen uyuldu da. Örgüt adına törendeki tek konuşmayı Sinan yaptı. Katilleri ve Metin Turgut provakasyonundaki amacı halka anlatın dedi. Hiçbir gücün TDKP'yi tuzağa düşüremeyeceğini de vurgulu biçimde sözlerine ekledi.

Töreni izleyen günlerde TDKP Dersim örgütü bir bildiriyle, Dersim'de sıkıyönetim ilanı için zemin hazırlanmaya çalışıldığını, çatışmaların devamının yalnızca yeni MC hükümetinin politikasına hizmet edeceğini kitlelere duyurdu. Bu amaçla birimler üzerinden bütün okullarda ve köylerde kitle toplantıları düzenlendi. İç toplantılarda da dikkatli olunması, kışkırtma ve kavgalardan uzak durulması konusunda kitlesini yeniden uyardı.

Veli Gültekin'in öldürülmesi öğrencileri tuzağa düşürüyor

Sıkıyönetimden sonra çatışmalar duracak gibi oldu. Kimse 24 Mart 1980 günü Veli Gültekin'in bir dağ köyünde tuzağa düşürülüp öldürüleceğini düşünemezdi. TDKP taraftarı bir öğrencinin kazılan bu tuzağa düşeceğini de.

Sinan en başından itibaren kardeş kanının dökölmesini engellemek için elinden gelen her şeyi yaptı. 1970’li yılların o çılgın ve sapkın ortamında, devrimci gruplar arası ilişkilerde akıl almaz zaafılar yaşandı. Sinan, onca tahrik, içerden ve dışardan gelen taciz, saldırı, pusu, kurşunlama ve cinayete rağmen çizgisinden sapmadı. Eğer Derik, Mardin, Hakkari, Ceylanpınar gibi yerlerde PKK-KUK çatışmalarında yaşandığı gibi bir haftada onlarca kişi kurban verilmediyse, Dersim bunu TDKP Dersim önderliğine, daha somut olarak Sinan’ın varlığına borçludur. O eğer karşısındakiler gibi davransaydı, elinin altında öl dese bir an bile tereddüt etmeyecek çok sayıda genç vardı. Sinan liderliğindeki TDKP Dersim örgütünün kan davası gütmeye, adam öldürmeye, intikam alma gibi bir politikası hiç olmadı.

Bunu zamanın PKK ileri kadroları da çok iyi bilirlerdi. Kamuoyu önünde ne söylerlerse söylesinler, gerçekte TDKP Dersim önderliğini iyi tanır ve onun sağduyusuna güvenirlerdi.

Celal Aşkın, yaratılan o kanlı kaos ortamında, bir öğrencinin çocukluk öfkesinin kurbanı olmuştu. Öğrencilerin öfkesini kontrol altına almak o kadar kolay değıldi. Çünkü Veli Gültekin onların bir yıl önceki önderiydi. TDKP gençliği içinde çok sevilen bir yoldaştı. Olayda adı geçen öğrenci ise, saflara yaklaşık bir yıl önce katılmıştı ve heyecanı henüz taptazeydi.

Polis yapılanı “örgüt kararı” olarak fezlekelere yansıtmıştı. Bunu olaydan sonra yakaladığı öğrenciye işkence ile de kabul ettirmişti. Oysa bu tümüyle polis düzmecesiydi. Olaydan sonra duyduğı bağırtılar nedeniyle evinden çıkan Hüseyin Çelik’in bu olayla hiçbir alakası yoktu. Hüseyin Çelik merkezdeki gençlik grubundan biri olduğı için polisin hedefi olmuştu. Bir örgüt davası yapabilmek için polis onu bile bile davaya dahil etmiş ve Hüseyin Çelik 24 yıl ceza almıştı.

Veli’nin öldürölmesi çok büyük bir öfkeye neden olmuştu. Bu öfkenin her an kontrolden çıkma riski büyüktü. Güçlerin üzerinde denetim sağlayacak kadroların manevra alanı hem sıkıyönetimin

örgüte dönük operasyonları nedeniyle ve hem de PKK'nın ileri kadrolara dönük pusuları yüzünden daralmıştı. Sözü edilen gencin öfkesi de bu koşullarda patlamıştı. MİT ve işkenceci polisler kasıtlı olarak fezlekeye “örgüt kararı” diye yazmışlardı. Partinin Celal Aşkın'ın öldürülmesi diye bir kararı asla yoktu, olamazdı da. Tersine, gençlik alanından sorumlu parti üyesi güçleri kontrol edemediği için parti il örgütünden sert eleştiriler de almıştı. Hüseyin Sancar'ın ve daha sonra Hıdır Demir'in cenazesinde Sinan'ın yaptığı konuşmalar, TDKP Dersim örgütünün tutumunu bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır.

Polis, örgütler arası kan davası yanında, aileleri de birbirine düşürmek için türlü senaryolar üretmişti. Bu senaryolardan biri de, Celal Aşkın'ın köylülerini birbirine düşürmeye yönelikti. Celal'in ailesini sadece devletin kazanacağı bir tuzağa düşürmek için kullanmaya çalıştılar. Celal'in köyünün hemen tümü TDKP taraftarıydı. İçlerinde tanınmış TDKP kadroları vardı. İşkenceciler bunu bir fırsata çevirmek istediler. Akraba olan bu köylüleri birbirine düşürmek için, fezlekelerinde kasıtlı olarak olayı çarpıttılar. Tersinden, Veli Gültekin olayında da MİT, Veli'nin abisi üzerinden TDKP'yi kullanmak istemişti.

Celal Aşkın'ın öldürülmesi, HK adına gerçekten de talihsiz bir olaydı. Sinan ve sözünü ettiğimiz kendi köylüleri ile TDKP kadroları, bu olaya gerçekten de çok üzölmüşlerdi. Celal'in Musa Aşkın Amca gibi saygın bir insanın oğlu olması, bu üzüntüyü iyiden iyiye büyütüyordu.

Erdemi görmek bir düzey ve sorumluluk işidir

1970'li yıllardaki TDKP-PKK çatışmalarının eski TDKP'li sayısız tanığı, bugün dönüp geriye baktıklarında “Sinan bizim için bir şansmış” diyorlar. Bu trajik çatışmalar düşünüldüğünde bile, Sinan'ın yalnızca TDKP için değil, Dersim ve PKK için de bir şans olduğu tartışmasızdı. Sinan olmasaydı, ya da o da Şahin

Dönmez gibi davransaydı, Dersim Derik'e dönerdi. Kardeş kavgasında bir haftada sayısız kurban Dersim'de de verilirdi.

Ama Sinan, eldeki tüm gücü düşmana yöneltmek gerektiği konusunda çok açıktı. Hiçbir tahrik ve basınç onu doğru bildiği bu yoldan alıkoyamadı. Dersim tarihinde hiçbir lider, Sinan'ın elinin altındaki kadar bir güce sahip olamamıştır. Bir tek işaretiyle çok sayıda militan ölüme gitmeye hazırды.

14 Şubat 1980 gösterisi ve 1980 1 Mayıs'ı, Sinan'ın nasıl bir gücü yönettiğine dair bir fikir verir. Herkesin büyük bir kırım yaşanacak diyerek karşı çıktığı, vali ve emniyet müdürünün açık tehditlerine rağmen gerçekleşen pansiyon işgali, Sinan'ın yönettiği gücün nelere hazır olduğuna açık bir göstergedir. Pertek'teki faşist grup bir tek emekçinin burnu kanamadan ve bir tek emekçi karşıya alınmadan sökülüp atılabildiyse ise, bu eldeki örgütlü gücün nasıl değerlendirildiğine ilişkin açık bir fikir verir.

Bir komünist olarak Sinan, 1984'ten sonra sömürgeci güçlerle etkin bir savaşa giren PKK'nın en samimi dostlarından biri oldu. 1970'li yıllardaki acıları kalbine gömmüştü. Geriye değil hep ileriye bakıyordu. PKK devrimci çözümde ısrar ettiği sürece, PKK'nın kimi yanlışlarını bile ikinci sorun sayıp ifade etmekten özenle kaçınmıştı.

III. Bölüme Ek

İthamlar ve gerçekler

Hasan Ayhan olayı

Hasan Ayhan Tunceli Öğretmen Okulu'nda müdür muavini olarak görev yapan bir öğretmendi ve YDÖ'lü (Yurtsever Devrimci Öğretmen) olarak bilinirdi. Öğretmen Okulu'nu karargâh olarak kullanmak isteyen UKO'cular, bu nedenle müdür muavini ile karşı karşıya geldi. Okul idaresini sindirmek ve öğretmenleri korkutmaları gerekiyordu. Sol gruplara karşı kullanılan “uşaklar”, “inkarcılar” gibi söylemler, Hasan Ayhan için “MİT elemanı” ithamına dönüşmüştü. Bununla da yetinmeyen UKO'cular, onu Dersim'de THKO'nun yöneticileri arasında göstererek, dolayısı olarak Dersim THKO'yu hedef seçmişlerdi. Sonraki olayların da gösterdiği gibi bu çok tehlikeli bir oyundu.

Bu iddianın gerçeğe hiçbir alakası yoktu. Ortada Hasan Ayhan'ın “MİT elemanı” olduğunu düşündürtecek kanıtı dayalı hiçbir argüman da yoktu. 1979'den sonra onun MHP'li Cengiz Ayhan'ın kuzeni olduğu keşfedilmişti. Oysa 1975-76 yıllarında ortada ne Cengiz Ayhan vardı, ne de UKO buradaki aile bağlantısı konusunda bir bilgi sahibiydi.

Mesele açık ve basitti aslında. Öğretmen Okulu'nda susturamadıkları tek grup THKO idi. UKO bu direncin Hasan Ayhan sayesinde olduğu kanaatindeydi. Hasan Ayhan'ın ajan ilan edilmesi, UKO'nun okulda yarattığı durumdan rahatsız tarafsız öğrencileri etkisizleştirme manevrasıydı. Doğal olarak hiç kimse adı ajana çıkan birinden yana görünmek istemezdi.

Hasan Ayhan'ın "THKO yöneticisi" olduğu iddiası da tümüyle gerçek dışıydı. Bunun dışardan böyle görülüyor olması, Hasan Ayhan'ın TÖB-DER içinde öne çıkması nedeniyle olabilir. Onun örgütteki aktif yaşamı, 1978 yılından sonra Mazgirt ve Pertek gibi alt komitelerde başlar.

Mazgirt TÖB-DER yöneticisi 7 HK'lı öğretmen bir bildiri nedeniyle komünizm propagandasından yedişer yıl hapis ceza alıp aranır duruma düştükleri günlerde, polis Hasan Ayhan'ın evini de basmıştı. Aramada *Yoldaş* dergisi bulunmuştu. Böylelikle Hasan Ayhan da kaçak duruma düşmüştü. Örgütlü faaliyeti de esasen bundan sonra başladı. Sıkıyönetimin ilanından sonra Pertek'in bir köyünde jandarma tarafından kurşunlandı ve yaralı olarak yakalandı. Diyarbakır'da bir süre tedavi gördükten sonra tutuklandı ve Elâzığ askeri hapishanesine gönderildi.

Hamili Yıldırım, Sakine Cansız, Yıldırım Merkit ve Şahin Dönmez de o günlerde aynı hapishanedeydiler. Sakine Cansız, Hasan Ayhan'ı hapishanede öldürtmek için örgüt olarak karar aldıklarını ve bu kararı dışarıya ileterek onaylattıklarını yazıyor anılarında. Gerçekten de Hasan Ayhan, Adil Turan'ı öldürmekten yatan Ferhan Güllü tarafından tuvalette şişlendi. Ankara Gar Katliamında (2015) yitirdiğimiz Adil Gür, Hasan Ayhan'ı son anda ağır yaralı olarak Güllü'nün elinden kurtardı. Hasan Ayhan tedavisinin ardından yeniden cezaevine götürüldü ve bir süre sonra tahliye oldu.

Ardından Diyarbakır'da görevlendirildi. 1982 yılına kadar bu kentteydi. Haşim Demir ve Namık Tarancı gibi devrimciler yakalanmıştı, fakat örgüt olduğu kadarıyla duruyordu.

1982 yılında Diyarbakır ilişkilerine dönük ve ucu Dersim'e uzanan bir operasyon gerçekleşmişti. Operasyonun nasıl başladığı ve nasıl genişlediği anlaşılamamıştı. Kimilerine göre Diyarbakır'daki ilişkileri sıfırlayan bu operasyonda kimi belirtiler, Hasan Ayhan'ın yakalanıp içerde teslimiyet gösterdiğine işaret etmekteydi. Dersim İK'nın kimi üyeleri böyle düşünüyorlardı.

Hasan Ayhan tutuklanmamış, gözaltının ardından serbest bırakılmıştı. Bu kadarı 12 Eylül koşullarında normal değildi. Serbest kalınca Dersim'e gitmiş, Dersim örgütü belirsizlik nedeniyle ilişki kurmaktan kaçınmıştı. Mazgirt'te kaldığı dönemden tanıdığı iki ileri kadroyla ilişki kurmaya çalışmış, fakat onlar da bu aramanın "sorumluca ve güvenli" olmadığı düşüncesiyle, ilişki talebine cevap vermemişlerdi.

Hasan Ayhan bu süreçten sonra kısa dönem askere gitmişti. Onun askerde olduğu süreçte Diyarbakır'daki ilişkiler bir operasyonla sıfırlanmıştı. Askerlik dönüşü yurtdışına çıkmıştı. Diyarbakır çalışmasını sıfırlayan operasyon süreci karanlıkta kalmıştı. Çünkü o zamanlar TDKP'den geriye bunu araştırarak bir örgüt kalmamıştı. 1987'den sonraki süreçte ise her nasılsa yurtdışındaki çalışmaya dahil edilmişti.

PKK'nın iddiaları çerçevesinde sürecin toplamına bakıldığında, akla yatkın bir veri bulmak mümkün görünmüyor. Eğer PKK'nın dediği gibi olsaydı, bir "Tunceli TDKP davası çıkartmak" için onca çaba harcayan devletin bu kişinin bilgilerinden faydalanmaması mümkün değildi. Ahmet Demirdöğen'in arandığı dönemde, onunla birlikte ve Sinan'la ilişkili çalışıyordu. Pertek çalışmasına ilişkin devlet hiçbir zaman gerçek bir bilgi sahibi olamadı. Oysa sızma sözkonusu olsaydı, Hasan Ayhan'ın Pertek bölgesinde bilmediği ilişki yoktu, zira kendi çalışma alanıydı. Muhtemelen Sinan'ın baskı komitesinin tezgahını onun çalışma bölgesine kurduğuna dair sezgileri de vardı. Devlet o baskıyı etkisiz kılmak için az uğraşmadı. Aynı bölgede bir bilgi kırıntısı elde etmek için polis ve jandarmanın estirdiği terör ve gözaltıla-

rın haddi hesabı yoktu. Hemen tüm köylerde devletin gözüne kestirdiği insanlar, taraftar olsun olmasın, örgüte ilişkin bilgi almak için işkenceye çekilmişlerdi.

Diyarbakır operasyonunda ortaya çıkan soru işaretleri tümüyle 1982 yılındaki durumla ilgiliydi. Diyarbakır operasyonunun sırrı anlaşılabilseydi, Hasan Ayhan'ın durumu da anlaşılacaktı.

Sonuçta Hasan Ayhan'ın TDKP'de yönetici olmadığını o dönemin UKO'luları bilemeyebilirler. Ama Şahin Dönmez deneyiminden bile karşı tarafa çalışan birinin ne tür zararlar verebildiğini iyi bilirler. Cunta bir TDKP Dersim davası çıkartabilmek için tam dört yıl uğraştı, hem de bunun üç yılında özel ekipler oluşturarak. Ama başaramadı. Bu bir şeyler anlatıyor olmalı.

Özden Mızrak ithamı

Özden Hoca PKK ile ilk gerilim ve çatışmaların başladığı dönemde Dersim'in dışında, Çorum'daydı. Öğretmenlik hakkı Süleyman Demirel'in Başbakanlığında kurulan 1. Milliyetçi Cephe hükümeti tarafından elinden alınan Özden Hoca, Danıştay'a red davası açmış ve sonucu Dersim'de beklemeye başlamıştı.

1977 yerel seçimlerinde HK devrimci öğretmen Özden Mızrak'ı aday göstererek seçime girdi. Özden Mızrak'ın belediye başkanlığına adaylığını koyduğu süreçte, UKO çevresinden bir söylenti yayıldı: "Özden Mızrak ajandır"! Tam seçim döneminde böylesi bir iddia, UKO'nun o dönemdeki konumuna ve UKO-THKO ilişkilerine bakıldığında, şaşırtıcı da değildi. UKO'ya göre kendi dışındaki herkes zaten "ajan", "inkârcı", "sosyal şöven" ve "kontra"ydı.

Bu söylenti, UKO Özden Hoca'nın seçilmesini engellemek istiyor diye yorumlanmış ve üzerinde çok durulmamıştı. UKO iddiasını seçimlerden sonra da sürdürünce ve üstelik ellerinde belge olduğuna dair söylentiler yayılınca, THKO sürece daha fazla seyirci kalamamıştı. Sinan'ın olaya ilişkin olarak Me-

tin Demir ile ikimize anlattıkları yaklaşık olarak şöyleydi:

“Elimizde belge var denilince olayı ciddiye almamazlık edemedik. PKK yöneticileri ile ilişkiye geçerek, ilgili belgenin bir kopyasını istedik ve kaynağını sorduk. Önceleri kaynak veremeyiz, düşünmemiz lazım dediler. Aylarca oyalandıktan sonra, iftira ettiklerini bir bildiriyle kamuoyuna açıklayacağımızı söyledik. Bu onları ürküttü ve kaynağı nihayet açıkladılar. Kaynak avukat Hüseyin Yıldırım’dı. ‘Belge’yi ilgili şahıs Pertek’teki bir başca-vuştan aldığını ifade etmişti. Bu ifadeye göre sözü edilen ‘belge’ gizli ibareli bir MİT yazısıydı. ‘Gizli ibareli bir MİT yazışması’nın Hüseyin Yıldırım’a nasıl ulaşılabildiği ise bir başka sırdı. Ne ala-ka diye bir soru aklımıza geldi ama konunun o günkü mahiyeti nedeniyle bunu çok irdeleyemedik. Fakat ilgili ‘belge’nin bir kopyasının kısa sürede iletileceği üzerine PKK’dan söz aldık.”

Sinan sorunu dönemin kimi il yöneticileri ve MK ile de pay-laşır. Gizli ve titiz bir soruşturma yürütülür. Soruşturma süreci sonunda sıra dışı hiçbir şey bulunamaz. Bu arada tüm ısrarlara rağmen sözü edilen “belge” bir türlü gelmez. Her defasında de-ğişik gerekçelerle ileriye ertelenir ve sonuçta “kayboldu” denir.

Özden Hoca bu süreçten sonra yeniden öğretmenliğe döndü ve Ankara’ya gitti. Siyasal ve örgütsel yaşamı artık Dersim’in dışındaydı. 12 Eylül ile birlikte Ankara’da işkenceye alındı. Bi-linen bütün ağır işkencelere maruz kaldı. Zamanında UKO’lular tarafından “ajan” olduğu iddia edilen bu devrimci, 12 Eylül’de altı küsur yıl zindanda kaldı. Dışarda eşine yapılmadık eziyet kal-madı, bu onu ağır bunalımlara sürükledi. Çocukları o yıllar bo-yunca açlıkla- yoklukla boğuştu. Özden Hoca bugün hala yaşa-mını ilerici bir insan olarak, bir dönem ilçe yöneticiliği de yaptığı EMEP’in bir üyesi olarak sürdürmektedir.

Peki bilginin kaynağı olduğu söylenen Hüseyin Yıldırım kimdir? Hüseyin Yıldırım, Tunceli merkezde avukatlık yapan, kumarcı olarak tanınan apolitik bir tipti. ‘70’li yılların başında yeni mezun olduğu dönemde ise Demirel’in Adalet Partisi (AP)

üyeydi. Sıkıyönetim ilanıyla birlikte PKK'lıların davalarına bakmaya başladı. O süreçte en çok mesai yaptığı kişiler 1800 Evler'in işkencecileri olmuştı. Nasıl olduysa 12 Eylül'den sonra PKK davasından tutuklandı ve kısa bir süre Diyarbakır zindanında tutuldu. Çıktıktan sonra yurtdışına çıktı ya da çıkartıldı. Bir dönem PKK Avrupa temsilciliğine kadar yükseldi. Çok geçmeden de bizzat PKK tarafından uluslararası çalışan bir "ajan" olduğu açıklandı.

Bir ajanın 1977 yılındaki kirli söylemi yirmi yıl sonra Sakine Cansız, kırk yıl sonra da Ali Haydar Kaytan tarafından hala referans olarak kullanılabiliyor. Ne denebilir ki?

Tüs-Der'in taranması ve Kamer Özkan

1977 yaz sonunda, okullar açılır açılmaz kavgalar artmaya başlamıştı. Daha çok HK ile olmak üzere UKO her gün birleyle kavga ediyordu. Kentte tam bir huzursuzluk vardı. Bütün grupların katıldığı bir toplantı yapılmıştı. Toplantı zamanının memur derneği Tüs-Der'de yapılıyordu.

Toplantı başlar başlamaz bir HK'linin söz almasına öfkelenen UKO temsilcisi, "siz görürsünüz" diyerek toplantıyı terk etmişti. Fakat kimse bu tehdidi az sonra olacakların ilanı olarak algılamamıştı. On dakika sonra, toplantı devam ederken, Tüs-Der otomatik silahlarla tarandığında, orada bulunanlar bunu önce kontr-gerrillanın işi sanmışlardı. Kimi tanıkların derneği tarayanların Kamer Özkan ve Nuri Yaman olduklarını söylemelerinden sonra, UKO'nun işi olduğu anlaşılmıştı. Kamer Özkan yıllar sonra, "İyi ki biz vardık. Başkaları gelseydi içeri girer tararlardı. Aşağıda kalıp taradığımız için, sonuçta kimsenin burnu kanamadı" diyecekti.

Bu bir akıl tutulması durumuydu ve bununla da sınırlı kalmadı. Tüs-Der toplantısını izleyen günlerde Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu ve Halkın Gücü'nün (Partizan) katı-

lacakları bir miting yapılacaktı. UKO il sorumluları toplantısı bu mitingin otomatik silahlarla taranarak dağıtılmasını gündemine alır. Kamer Özkan'ın anlatımına göre, kendisi “bu bir çılgınlıktır, bunu kimseye izah edemeyiz” diyerek karşı çıkar, ama il sorumlularına söz dinlemez. Kamer Özkan, o halde mitingi dağıtma görevini ben almak istiyorum diyerek göreve talip olur. Kendince gerekçesi de mantıklıdır. Sorumluluğu kendisi alırsa sıradan insanların öldürülmesini engelleyebilir. Öneri kabul edilir. Kamer Özkan mitingi tarama işini boşa çıkarmayı, “eylemciler buluşma saatini ve yerini yanlış anlamışlar” manevrasıyla başardığını söylüyordu.

Bir katliamı önleyen Kamer Özkan'ın 1978'in yaz aylarında UKO'dan ayrıldığı anlaşıldı. Yaptığı bir ayrılıktan çok bir tür kaçıştı. UKO onu “ajan” ilan ettiği için, bu kaçış çok uzun yıllar sürdü. 30 Ekim 1993'te, PKK'lı bir akrabası tarafından çağrıldığı görüşmede öldürülmesiyle noktalandı.

IV. Bölüm

Olaylar ve insanlar

Dersim GKB'nin ajitatör yoldaşı

1978 yılı başında Dersim'de herhangi bir insana ildeki GK-B'nin politik simalarını sorsaydınız cevap olarak sayılacak ilk isimlerden biri tartışmasız Yusuf Dal olurdu. Kitleler HK gençliği adına onu tanıyorlardı. Çünkü Halkın Kurtuluşu bir yayın olarak çıktığı andan itibaren, yayının sokak satışları Yusuf'la özdeşleşmişti. Devrimci yayınlar okullarda ve mahallelerde legal/yarı legal dağıtılırdı. Ama çarşı merkezinde, üstelik ajitatif konuşmalar eşliğinde satışının ilk sembol ismi Yusuf Dal'dı. Bunun polisle aylar süren bir cebelleşme olduğunu belirtmeye ise gerek yok. Yusuf'un inanılmaz gür bir sesi vardı. Çarşıda gazete satığı mahallelerde de duyulurdu. Bu pratik onda ajitasyon yeteneğini kısa sürede geliştirmişti.

Çocukluğundan itibaren devrimci ilişkiler içinde büyümüştü. Abisi Feyzi'nin konumu nedeniyle THKO'nun ilk çekirdeğini yakından tanıyan biriydi. Ama o ilişkilerinde kendi içinde bir ekoldü. Henüz HK gençliği diye bir olgudan söz edilemeyeceği dönemde Yusuf Dal (Osman), H. Aziret ve Hıdır gibi gençlerin

oluşturdukları bir bloktan söz etmek mümkündü. Hıdır Demir'i anlatırken sözünü ettiğimiz "Halkın Kuvveti isyanı"na Hıdır sözcülük yapmış olsa bile isyan aslında bu üçlünün kollektif kararlarının ürünü olmuştı.

Normalde çok sessiz, ağzı var dili yok gençlerden biri izlenimi verirdi. Laf etmeyi çok sevmez ama iş üretirdi. Liselilerin polis ablukasını yırtmasının ise sembolü olmuştı. Komiser Recep onu özel hedef göstererek aldırma talimatı verdiğinde onunla özel boğuşup süt beyazı gömleğini kızıla boyayarak yakasını kurtarmıştı. O aşamadan sonra da liseli gençlerin gözünde artık bir kahraman olan Osman siyasi polisin özel hedefiydi. Fakat o günün koşullarında ona dış geçirmek kolay değildi. İşkencecilerin keyfi olarak devrimci içeri aldığı dönem geride kalmıştı.

Tam bu aşamada Perinçek yönetimindeki PDA'cılar çetesi devreye girmişti. Aydınlık gazetesi "Kontr-Gerilla Tunceli'de" başlığıyla bütün ilerici devrimcileri açık kimlikleriyle ihbar etmişti. Tunceli YDGD'nin bir sorgu ve işkence merkezi haline getirildiğini yazan Perinçek 3 eylül 1978 günü Sivas'tan getirdiği Tahir Seçilmiş adlı tetikçiye pusu kurdurmuştu. Tahir Seçilmiş Dersim GKB'nin yiğit ajitatörü Yusuf Dal'ı katlederken yanındaki yoldaşı ise yaralı kurtulmuştu. Yayın dağıtımındaki etkisi ve Lisede polis ablukasının kırılması pratiğini bilen bütün Dersim'liler cinayetin gerisinde siyasi polis ve kontr-gerilla'nın olduğu konusunda kuşku taşımıyorlardı.

Dersim TDKP Yusuf Dal anısına sürdürdüğü siyasal teşhir faaliyetleriyle Perinçek çetesini Dersim'den sildi. Bir tek Pülümür'de varlıklarını sürdürebildiler.

Yusuf Dal'ın elindeki bayrak ise yere düşmedi. GKB'liler gazeteyi artık onun gibi satıyorlardı. Hem de gruplar halinde.

Davaya adanmış bir yaşam!

TDKP Dersim örgütü “24 Ocak Kararları’nı protesto ve Tarih işçileriyle dayanışma” için sıkıyönetim koşulları altında barikatlı bir gösteri düzenlemişti. Bu gösteriye TKP-ML Hareketi (Devrimci Halkın Birliği) de katılmıştı. Hüseyin bu gösteriyi yöneten GKB’li militanlardan biriydi. Devrimcilerin işçi ve emekçilerden ayrı çıkarları yoktu. 14 Şubat 1980 tarihinde Hüseyin Demir bunu bir kez daha yaşamıyla kanıtlamıştı.

Sıkıyönetime rağmen 24 Ocak saldırı programının bir dönem uygulanamadığını biliyoruz. Bunda Çukurova, İstanbul, İzmit ve İzmir-Tarih gibi pek çok yerdeki işçi eylemleri kadar devrimci örgütlerin kendi güçlerini yer yer emekçi hareketine paralel seferber etmelerinin rolü büyüktü. Kışkırtmalara gelmemek adına sükûneti önerenler ise 12 Eylül cuntasının kolayından hakimiyet sağlamasının yolunu açmıştı. İşçi sendikalarına çöreklenenler işçi örgütlerini sefalet ve köleliğe razı pozisyonlarda tutmuşlardı. Sonuç bugüne kadar süren ve giderek derinleşen sefalettir.

14 Şubat 1980 gösterisi

1980 yılında Sinan (Teslim Demir) önderliğindeki Dersim TDKP örgütü sıkıyönetim komutanlarıyla irade savaşı içindeydi. Sıkıyönetim komutanları devrimci direnişi kırmak için operasyon üzerine operasyon düzenliyorlardı. Devrimci güçler ise **“Sıkıyönetim de sökmeyecek!”** diyerek saldırıları etkisiz hale getirmeye çalışıyorlardı.

TDKP Dersim çalışması devrimci bir çalışmaydı ve Türkiye’deki siyasal gündeme odaklıydı. 24 Ocak saldırı programı Türkiye’nin dört bir yanında protesto ediliyordu. Aynı günlerde Tarih işçilerinin ünlü direnişi yaşıyordu. TDKP Dersim örgütü sıkıyönetimin yasaklarına rağmen 24 Ocak Kararları’nı protesto ve Tarih işçileriyle dayanışma gösterisini yapma kararı almıştı. Bu kaçınılmaz olarak barikatlı bir gösteri olacaktı. Aksi halde Panzer ve Karayeller gösteri yaptırmayacaklardı.

Amaçlanan bütün devrimci çevrelerin bu gösteriyi birlikte yapmasıydı. Olumlu yanıt veren tek grup TKP-ML Hareketi, yani Devrimci Halkın Birliği olmuştu.

1980 yılı 14 Şubat günü gösteriye katılanlar değişik yerlerden başlangıç noktasına akarken devlet bütün gücüyle saldırmıştı. Kitleyi korumakla görevli militanlar o sırada henüz mevzilenmeleri gereken yere varamamışlardı. Saldırının amacı toparlanmaya fırsat vermeden kitleyi dağıtmaktı. İlk etapta yedi TDKP taraftarı kurşunlarla yaralanmış, ona yakını da gözaltına alınmıştı. Toplanan kitle geri adım atmamış, 100-150 metre geri çekilip, lise ve YSE duvarlarını siper edinerek geride kalanların toplanmasını beklemiş, barikatları da buraya kurmuştu. Gösteriyi korumakla görevli militanlar üç değişik noktadan karşı saldırıya geçince de çatışma başlamıştı.

Teslim Demir önderliğindeki Dersim TDKP, silahlı güçleriyle barikat savaşına girişmişti. Devlet güçleri karşı saldırı karşısında paniklemiş, subaylar ve polisler askerleri geride bırakarak kaç-

mişlardı. Böylesini hiç beklememişlerdi. Askerlere çağrılar yapılarak komutanlarının halk düşmanı emirlerine uymamaları istenmişti. Askerlerin bir kısmı gerçekten de bu sırada geri çekilmişti. Bu çağrının etkisi miydi yoksa öyle mi emir almışlardı, belli değildi. Ama göstericilerin ellerinde kalan rehin askerler vardı. Bu askerler sağlık ocağına sığınmışlar ve orada göstericilerin eline düşmüşlerdi. Çünkü sağlık ocağı göstericilerin denetimindeydi. Yaralılar orada acil tedavi görüyorlardı.

Yalvaran gözlerle TDKP'nin silahlı militanlarına bakan askerlere dokunulmamış, çarşı merkezine sağ salım varmaları sağlanmıştı. Çarşı merkezi dışında her yer o anda göstericilerin denetimindeydi. Gösteri öğlen saatlerinden akşama dek sürmüştü. Bu süre zarfında dönemin başbakanı Demirel'in helikopterle Dersim'e ani bir ziyaret yaptığı ve vali ile görüştüğü bilgisi gelmişti. Bu ziyaret anında sansürlenmiş ve basına yansıtılmamıştı.

Gösteri bittikten ve kitleyi korumakla görevli militanlar çekilmeyi tamamladıktan sonra, çarşı merkezini tutan polis ve asker gücü ile öğretmen okulunu işgal edip kışlaya çeviren askeri alay komutanı, uğradıkları hezimetin acısıyla, kışlalarından göstericilerin çekilme alanını uzun menzilli zırhlı araçlarla taramaya başlamışlardı.

GKB'nin sevgili Komır'ı, liseli gençlerin bu yiğit önderi, politik sezgileriyle sıra dışı bir devrimci olan, cesaret ve sorumluluk timsali Hüseyin Demir tam o sırada vurulmuştu. Hüseyin'i dürbünle izleyip hedef alanın, bir süre önce liseye dönük saldırıda karşı karşıya gelen ve suratına Hüseyin'in şamarını yiyen yüzbaşı rütbeli biri olduğu bilgisi çok geçmeden TDKP parti örgütüne ulaşmıştı.

Hüseyin Demir, geride kimsenin kalıp kalmadığını kontrol etmek için mevzisini değiştirdiği sırada, muhtemelen yeri dürbünle tespit edilerek, ateş altına alınmıştı. Yüreği susturulduğunda yüzündeki o her zamanki keskin bakışı ve sempatik tebessümü olduğu gibi duruyordu. Yoldaşlarına ben gidiyorum ama keskin

bakışlarımı ve kocaman yüreğimi davayı sürdüreceklere bırakıyorum der gibiydi.

14 Şubat 1980'nin Ywise Seykali'si...

Hüseyin Demir 1980 Dersiminin Ywise Seykali'si* olarak uğurlandı. Ywis yerine konulmasında örgütün bir etkisi yoktu. Bu onu tanıyan Dersimli emekçilerin tanımlaması ve Körkes yöresinden Kamer'in işiydi. Kamer Komır'ı iyi tanır, Ywis'in hikayesini de iyi bilirdi. Hüseyin'le Ywis'i aynı kişi olarak görmesi özel benzerlikleri nedeniyle olmalıydı. Liseli öğrenci arkadaşları okuduğu okulun adını Hüseyin Demir Lisesi olarak değiştirmişlerdi. Bu da tümüyle örgütten bağımsızdı. Dersimliler onu hayatın içinde tanımışlardı. Bu nedenle sevgileri derin bir saygıyı içinde barındırıyordu.

Pansiyon işgalinin önderi

Kalan Lisesi'nin hemen yanındaki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı öğrenci pansiyonu yıllardır boş tutuluyordu. Oysa sayısız öğrenci her tarafı yağmurda damlayan ve su içinde kalan, elektrik, su ve tualeti olmayan nemli gecekondularda öğrenim görmeye çalışıyordu. Kimileri akrabalarının yanında birer sığıntı gibi kalmak zorundaydı. Öğrenci yurdunun boş tutulması kabul edilemezdi.

Hüseyin ve Veli Gültekin'in içinde yer aldığı GKB lise birimi '77-78 eğitim yılının sonunda bu sorunu gündeme getirmiş ama fazla mesafe alamamışlardı. '78-79 eğitim yılı başladığında ise önce öteki devrimci grupları ikna etmeye çalışmışlar fakat kimse yanaşmamıştı. TDKP gençliği dışındaki herkes, bu öğrenci kıyımına yol açacak, ama sürgün, ama tutuklama, belki de ölüm diye düşünüyordu. İkna çabası sonuç vermeyince iş başa düşmüştü. Lise müdürü ve idareyi ikna etmek zor olmamıştı. İlerici kim-

liklerinden ötürü onlar da bu işten yanaydı. Fakat İl Milli Eğitim Müdürü'nü ikna edemiyorlardı. Hüseyin'in sözcü olduğu Öğrenci Birliği Komitesi'nin müdürle görüşmesi olumlu geçmişti. Fakat sonradan bunun bir oyalama olduğu anlaşılmıştı. Bu sürecin ardından YDGD üzerinden ve daha çok Öğrenci Birliği'ne dayanarak şehir merkezinde ve yakın köylerde destek çağrıları yapılmış ve ardında da pansiyon fiilen ihtiyacı olan öğrencilere tahsis edilmişti.

Bu süreç YDGD ve okuldaki temsilcilik üzerinden yürütülmüştü. Fakat asıl yönetenleri Hüseyin ve Veli'nin içinde olduğu GKB organı, sahipleri de liselilerin kendileriydi.

Dersim merkez ve köylerinde sıkıyönetimin boşa çıkartılması ve parti faaliyetinin çok etkili hale gelmesinde bu kuşak tayin edici bir rol oynadı. TDKP gençliğinin Dersim gençliği içinde ezici bir üstünlük kurması da bu sürecin ardından belirgin hale gelmişti. GKB çocuk ordusu da bu kuşak etrafında oluşmuştu.

Kabına sığmayan enerji

Hüseyin köy grupları içinde de TDKP gençliği adına etkinliklerde bulunanlardan biriydi. Devrimci yaşamı başladıktan sonra köyü ile ilişkileri annesini ziyaretle sınırlıydı. Köyünde köylüler arasında on yıllardır süren sınır ve mera sorunları vardı. Köyün gençleri, tüketim kooperatiflerinin mimarı Hıdır Yıldız ve kendi köylerindeki eğitim emekçisi iki öğretmenle anlaşarak, sorunları köylülerle konuşmak ve çözmek istemişlerdi. Hüseyin bu nedenle YDGD adına toplantıya sorumlu olarak gitmişti. Toplantıda Hüseyin'in babasının da içlerinde olduğu tüm taraflar konuşmuş, sıra bağlayıcı sözü açıklayacak olan Hüseyin'e gelmişti. Hüseyin sözü almış ve neredeyse tümüyle babasının söylediklerine karşıt olacak bir öneri ortaya koymuştu. Hüseyin'e göre mera köyün ortak malıydı ve birlikte kullanılmalıydı.

Baba bu köyde itibarlı ve sözü geçen biriydi. Yıllarca muh-

tarlık yapmıştı. Çocuklarına karşı öyle alttan alacak biri de değildi. Daha bir süre önce, 1973 seçimlerinde, Hüseyin'in büyüğü olan oğlu Metin'in seçim sürecindeki tutumuna nerdeyse elinden bir kaza çıkacak kadar öfkelenmişti. Şimdi de Hüseyin'in söyledikleri babayı şoke etmişti. Babasını destekleyeceğine, dedeler zamanında yapılmış bir paylaşımı boşa çıkararak, babasının sözüne karşı duruyordu. Öfkelenmişti. Oturduğu tabureyi oğluna fırlatmaya kalkıştığı sırada Hüseyin çok sakın ve babasının beklemediği bir olgunlukla ama son derece ciddi bir edayla, Zazaca, “baba lütfen toplantının ciddiyetine uygun davranalım. Bu sizin cemaatiniz değil, devrimci bir toplantıdır” diyerek babasının elini kolunu bağlamıştı. Hüseyin'in tutumu büyük bir hayranlık uyandırmıştı. Demek devrimciler gerçekten de halktan yanaydı. Devrimcilik varolanı kardeşçe bölüşmekti!

Türkçeyi dönemin tüm çocukları gibi 7 yaşından sonra öğrenmişti. Bu nedenle sıklıkla anadilinde (Zazaca) düşünüp Türkçe konuştuğu olurdu, özellikle de köylülerle diyaloglarında. Yoldaşları ise bu özelliğini ona takılma fırsatı sayarlardı. Onlara bakılırsa Hüseyin “mera köyün ortak malıdır” demiş ve “bu nedenle bütün köylüler bu merada otlanabilmelidirler” diye devam etmişti.

Bu elbette işin şakasıydı ve Wusew ağanın ona takılmak için uydurduğu bir benzetmeydi. Hüseyin şaka yapmakta ve şaka kaldırmakta inanılmaz biriydi. Belki de bu nedenle “Halkın Kurtuluşu Çocuk Ordusu”nun sevgilisiydi. Onu gören çocuklar “Komır abi” der, fırlarlardı.

Teoriyle, programatik tartışmalarla çok ilgili değildi. Fakat politik sezgisi ve öngörüsü insanı şaşırtırdı. Pratik yaşamdaki kıvraklığı çok az insanda bulunurdu. Sayısız badireden de bu sayede kurtulmuştu. Yoldaşlarının sayısız badireyi atlatmasını da yakınındaki yoldaşlarıyla kafa kafaya vererek yine o sağlamıştı.

Gerçek bir emekçi kişilik

Gerçek bir emekçi karaktere sahipti. Baba genellikle dışarda çalışmış, bu nedenle köyün bütün ağır işleri çocuklarının omuzlarında kalmıştı. Hüseyin daha çocukken ağır işlerde pişmişti. Aynı ağır işleri yoldaşlarıyla beraber inşaatlarda ya da ekin biçme mevsimlerinde tarlalarda bu kez partileri için yapıyor ve tüm kazandıklarını örgüte aktarıyorlardı.

Örgüte abisinin etkisiyle mi katılmıştı? Belki. Ama örgüt süreçlerindeki gelişmesinde Metin'in etkisinin olmadığı nadir gençlerden biriydi. O militanlar topluluğuna onca ilgi gösteren Metin sıra kendi kardeşine geldiğinde ilgisini esirgemmişti sanki. Bu aynı tutumu Sinan ile kardeşi Hıdır'ın ilişkisinde görmek de mümkündü. Belki de onlar kardeşlerine ilginin saflarda yanlış anlaşılmalara yol açabileceğini düşünmüşlerdi. Hüseyin ve Hıdır örgütün az emek verdiği, buna karşılık enerjilerinin tümünü davanın ihtiyaçlarına kullanan gençlerdi. Bu iki genç çoğu kez işler aksamasın diye başkalarının işlerini de sessiz sedasız üstlenirlerdi. İbo ve Adil'in devre dışı kaldıkları süreçlerde Hüseyin'in gazetenin Kayseri'den alınarak Dersim'e taşınmasını üstlendiği ve bunu aylarca yaptığı parti tarafından bile çok sonra öğrenilecekti.

Hüseyin Demir'den başlamıştım, araya Hıdır da girdi. Onların sadeliklerini, saflıklarını, dostluklarını, cesaretlerini, pervasızlıklarını, yüksek sorumluluk duygularını vb. anlatabilmek gerçekten zor. Onlarla aynı yola çıkmış olmak, aynı acıları ve zorlukları, sevinç ve mutlulukları paylaşmak gerçekten çok güzeldi.

Bu nasıl bir şeydi diye sorarsanız, tarif etmek, hele de bugünün ilişkileri içinde, neredeyse imkânsız. Bunu şöyle anlatabilirim. Dönemin GKB ekibinden birini bulun ve herhangi bir zamanda ansızın "Komır" diye seslenin. Onda oluşacak ani değişiklik ne demek istediğimi çok iyi anlatacaktır.

Kavganın Komır'ıydı o. Yoldaşlığın sembolüydü. Kaç kere

siper olmuştur yoldaşlarına, bunu sayabilen yoktur. Kendisini değil önce seni düşünen, örgüt ve ihtiyaçları denildiğinde akan sular duran...

Hüseyin'i anlatıyorum ama siz bunu genç kadınlı-erkekli kalabalık bir yoldaşlar topluluğu olarak anlayın. O topluluktakiler yalnızca yoldaş değillerdi, yiyip-içtikleri ayrı gitmeyen gerçek kardeşlikten öte bağlara sahiplerdi. Örgütsel ilişkinin değil, devrimci faaliyetin kaynaştırdığı bir topluluktan bu. Devrim idealleri onları birleştirmişti. İlişkileri, kardeşçe paylaşımları, büyük fedakarlıkları, kendilerini her şeyleriyle devrime ve partiye adanmaları bakımından kusursuzlardı.

Sayısı onlarla ifade edilebilecek bu çekirdek, duruşuyla güçlü bir etki alanı oluşturunuyordu. Dersim merkezde ortaokullara ve hatta ilkokul çocuklarına yayılan çok geniş bir etki, herşeyden önce bu çekirdek ekibin emeği ve duruşuyla mümkün olmuştu.

Mahallelerdeki ve merkez köylerdeki çocuklar için parti Komır'dı, Filip'ti, Adil'di, Hıdır'dı. Yarattıkları atmosfer başka gruplara ilgi duyan gençleri de çok geçmeden etkisi altına alıyordu. Abileri başka örgüt mensubu olan sayısız çocuk ve genç devrimci bu grubun etrafında kümelenmiş, büyüklerine rağmen "ben de HK'lıyım" diyorlardı.

Bu grup aynı zamanda bir koruma örgütü olarak organize olmuş ve çalışmıştı. HK'lı çocuklar da bu koruma örgütünün göz-cüleri idi. Komır Adil ile birlikte bu koruma örgütünün kurucu komutanıydı. Örgüt bu "özerk" oluşumun varlığını çok sonraları öğrenecekti. Gerçekten de sayısız yoldaş tuzaklardan kurtularak hayatta kalmayı bu grubun aldığı önlemlere borçluydu. Buna Sinan da dahildi.

** Ywise Seykali Dersim '38 direnişinin kahraman savaşçılarından biri, belki de en önde gelenidir. Katliamı başladığında yaklaşık Komır ile aynı yaştadır. Ailesiyle katliam alanın*

çok uzağında Howar köyünde yaşamaktadır. Laç Deresi'ndeki yoğun çatışmaları duyduğunda itirazlara rağmen mavzerini alır ve direniş alanına gider. Köylüler katliamdan kurtulmak için derin mağaralara sığınmışlardır, bir alay asker tarafından kuşatılmış biçimde. Ywis ve 3-4 yoldaşı bu mntıkayı günlerce savunurlar. Ywis'in yoldaşları vurulur. O tek başına katliam yapacak ordunun Laç Deresi'ne girişini bir süre daha engeller. Yeri tespit edilen Ywis yoğun ateş altına alınır ve öldürölür. Yüreğı ile beraber direnişin silahları da susar. Laç Deresi katliamı ve mağaraların zehirli gazlarla bombalanarak bütün canlıların yok edilmesi bunun ardından gelir.

Dersim gençliğinin yiğit önderi

Sinan'ı anlatırken onun militanlarından söz etmemek olmaz. Zaten Sinan da “devrimci Dersim'i birlikte yarattık” demeye özel bir dikkat gösterirdi. Bu birlikteliğin köşe taşlarından biri de gençlik kadrolarından Veli Gültekin'di.

Doğduğu köyün adı Putik'ti. Putik bir zamanlar Ermeni köyüymüş. Egemenler Ermenileri kırarak ve sürerek köyü boşaltmışlar. Bu kez Alan aşiretinin bazı ezbetleri o boş köye yerleşmişler. Yeni yerleşenlerin kaderi de Ermenilerden farklı olmamış.

Daha geriye gitmeye gerek yoktu. Köyün yaşlıları iki “*tertele*”den (etnik kırım ya da kıyım) sözederlerdi. İlki 1915'teki *Ermeni Terteleşi*'ydi. Buna *Tertele Hermeniudenirdi*. Diğeri ise, *Tertelo péén*, Dersimlilerin ifadesiyle *Tertele Kırmancu*. Yani 1937-38 Kırımı. 1937-38 Kırımı bazı aşiretleri özel olarak hedeflemişti ama kırımdan her Dersimli aile az ya da çok nasibini almıştı.

İlkokul yıllarında “talebeler”den söz ediliyordu. Deniz

Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya, Mahir Çayan sözü edilen talebelerdi. Aklı erdiğinde onların aslında devrimciler olduklarını anlamıştı. Devrimi merak etmiş ve izini sürmüştü. Devrim en basit anlatımla kurulu düzeni yıkarak yerine yeni bir toplumsal düzen kurmak demekti, bunu öğrendi. O halde halkımıza acı, açlık ve gözyaşı veren bu düzen yıkılmalıydı. Kurulacak yeni düzen halkın yararına olmalıydı. Bu nedenle devrimci oldu.

Korku dağları yıkılıyor

1970’li yıllarda Türkiye gibi Dersim’de bir değişim sürecine girmişti. Dersim bu değişimi kendine özgü yaşıyordu. Feodal karanlık parçalanıyordu. 1938 Kıyımı’nın yarattığı korku dağları yıkılırken, 12 Mart 1971 zulmü de püskürtülüyordu. Feodal döneme ait kültür geride bırakılırken, Dersim gençliğinin yeni bir toplum, yeni bir yaşam, yeni bir dünya arayışı da kendine aka-çağı bir kanal arıyordu. Yoksulluk ve zulmün olmadığı, insanın insanı sömürüp ezmediği bir dünya arayışı, Dersim’de gençlerin asıl uğraş alanı olmuştu. Dünün birbirini çekemeyen, mahkeme kapılarında süründüren, pusu kuran ya da mallarını gasp eden aşiretler gerçeğinin yerini bütün aşiretlerden gençlerin kardeşleşmeleri almıştı. “Hangi aşiretten?” sorusu tarihe karışmıştı. “Biz ve onlar” ayırımı yine vardı; ama artık öteki aşireti, öteki mezhebi, öteki milleti göstermek için değil, kurulu sömürü ve baskı düzenin temsilcileri için kullanılıyordu. O da kendini bu atmosfer içinde bulmuştu. Dünya ilerici-devrimci gençliğinin idolü Che Guevara’ydı. Veli’in idolü Deniz olmuştu. Deniz gibi olacak, Deniz’i kendinde yaşatacaktı. Çünkü Deniz, 12 Mart cuntasının İçişleri Bakanı Haldun Mentешеoğlu’nun makamında söyledikleriyle onun hayranlığını kazanmıştı:

“İçişleri Bakanı’nın karşısına çıkarılıyorum. Çok keyifliydi. Ayaktaydı. Odası, sabahın sekizinde gazetecilerle doluydu. Ben hep başımı dik tutmaya, canlı, dipdiri görünmeye çalışıyorum.

Nasıl bitkinim oysa, ayaklarımı güçlkle sürüklüyorum. Ayakta duracak gücüm yok. Ama belli etmiyorum. ‘Geçmiş olsun’ dedi İşçileri Bakanı, gülerek. Suratına baktım pis pis. Hiçbir karşılık vermedim. Bakan, gazetecilere döndü: ‘Şu pejmürde kılıklı adam, Halk Kurtuluş Ordusu’nun kahramanımı’ dedi. ‘Beğenemedin mi’ dedim. ‘Tabii kahramanıyım. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu’nun savaşçısıyım. Ne olduklarını gösterdiler. Bundan sonra da gösterecekler’ dedim. ‘Nereye gidiyordun?’ dedi. ‘Devrime’ dedim. Duvardaki haritayı gösterdi, haritada Sivas’ı gösterdi. ‘Buradan mı gidiliyor devrime?’ dedi. ‘Senin kafan almaz böyle şeyleri’ dedim. ‘Karşınıza bir gün dikildiğimiz zaman anlarsın’ dedim. ‘Türkiye’de bir tek ordu vardır, o da Türkiye Cumhuriyeti Ordusu’dur’ dedi. ‘Onun için Demirel ve senin gibi uşakları, hemen istifayı bastınız’ dedim. Sinirlendi. Üzerine yürür gibi yaptım, bir adım attım. Geriledi. Şaşırıldı. Dehşetli bir panik havası içinde, elini kolunu sallayarak kekeleyerek, ‘Gö-gö-götürün bunu’ dedi. Sürükleyerek çıkardılar beni odadan. ‘Göstereceğiz sana da, senin gibilere de, Amerika’nın güvenilir uşakları!’ diye bağırdım kapıdan çıkarılırken. Gördüm: Gazetecilerin yüzlerinde büyük bir şaşkınlık vardı.” (Erdal Öz, **Gülünün Solduğu Akşam**, Can Yayınları)

Deniz darağacında “Yaşasın Marksizm-Leninizmin yüce ideolojisi! Yaşasın Kürt ve Türk halkının kardeşliği!” diye haykırmıştı. THKO-Halkın Kurtuluşu militanı olmak için bu sözler yeterliydi, arayış içindeki bir çok genç gibi Veli için de. Ortada henüz bir program yoktu, ama olsun, Deniz’in adı ve bıraktığı miras yeterliydi. Deniz cuntacıların bakanına “karşınıza bir gün dikildiğimiz zaman” demişti. O zaman işte bu zamandı!

Dersim’in Filip Kota’sı

Veli Gültekin örgütlü mücadeleye lise yıllarında adım attı. Yoldaşları ona Filip adını verdiler. Sınıf arkadaşları hariç, GKB

ve YDGD çevresi onu hep Filip olarak tanıdı. O Dersim GK-B'nin Filip yoldaşıydı. Ve gerçekten de yoldaştı. Abisinin durumu nispeten iyiydi. Kardeşleri tarafından seviliyor olmasını, örgütü ve yoldaşları için avantaja çevirmişti. Fedakarlığının sınırı yoktu. Politik mücadeledeki ataklığını alçak gönüllüğü ve insanı şaşırtacak düzeydeki utangaçlığıyla birleştirmek gücü. İnsan ilişkilerinde sanki sınırları alınmıştı. Fidan gibi boyu, parıldayan gözleri, çabuk kızaran yüzü, dost ilişkilerinde her zaman güleç yüzü daha ilk anda insanı etkiliyordu. Gözlerinden güven ışıkları saçılıyordu adeta.

Beni anla abi!

Lise yılları tümüyle devrimci mücadele içinde geçti. Okulunu bir gün bile aksatmadı. Siyasal mücadelede bildiri, afiş, yazılama ve köylere propaganda gezilerine o kadar zaman ayırdığı halde bir tek yıl bile ikmale kalmadı. Okumayı ve öğrenmeyi seviyordu. Dersim GKB kadroları içinde fırsat buldukça marksist klasikleri okuyan komünistlerden biriydi. Bilgili olduğu için, tartışmalarda çok sakın ve muhatabına saygılıydı. Çoğu lise öğrencilerine has hırçnlık ve kırıcılık onda yoktu. Bir meselede henüz fikir oluşturamamışsa, susmasını bilirdi. Tartışmadaki muhatabının hassasiyetlerini asla kaşımazdı, saygılıydı.

Dersim'de liseli gençlerin görkemli bir eylem örgütledikleri, polis ve asker işgaline son verdikleri, Lise pansiyonunu öğrencilerin kullanımına sundukları, okul yönetiminde söz sahibi olacak kadar öğrenci örgütlülüğünü güçlendirdikleri bir sürecin önderlerinden biriydi. Asıl politik kişiliğini de bu süreçte oluşturup oturtmuştu.

Filip'in içinde yer aldığı süreçte en dikkat çeken yan, onların tek tek bireyler olarak değil, kolektif olarak süreci omuzlamalarıydı. Güçleri de buradan geliyordu. Onlarca gencin yer aldığı kadınlı-erkekli bu komünal grup, iç atmosferlerinde çok samimiydi.

Birbirlerine karşı açık, dürüst, sevgi dolu ve paylaşımcıydılar.

Ailesi devrimcilere karşı hep iyi duygular besledi. Veli'nin devrimciliği onlar için hiçbir zaman sorun olmadı. Ama özellikle büyük abisi, liseden sonra eğitimine devam etmesini istiyordu. Bu nedenle, belki hayatında hiç karşı çıkmadığı abisiyle karşı karşıya gelmişti. Sonuçta, onun üzüleceğini bile bile, devrimciliği meslek olarak seçtiğini ona açıklamak zorunda kalmıştı.

Abisi çok üzülmüştü. Ama Veli çok kararlıydı. Onu rahatlatmak için mealen şunları söylemişti:

“Ben çok mutluyum. Devrimcilik insanın yaşayacağı en güzel duygulardan biridir. Ben kendimi bu duygudan mahrum edemem. Örgütsüz yaşamın asıl kaynağı cehalettir. Geleceğin devrimcilerine ‘öncellerimiz cahildi’ dedirtmemeliyiz. Hata yapmayız demiyorum ama hatalarımızı tekrarlamayacağız diyorum. Gelecek devrimci kuşaklar hatalarımız yüzünden bizi ayıplamayacaktır. Che’nin dediği gibi, ‘devrimcinin görevi devrim yapmaktır!’ Anla beni abi!”

Abi rahatlayamasa da, gerilim bitmişti. O abilerinin de Filip’iydi artık.

Dersim GKB’nin bir köşe taşı

TDKP Dersim gençlik çalışmasının özerk örgütü GKB kurulduğunda, gençlik çalışmasının en zayıf alanlardan biri olan Nazımiye ilçesi özel bir tartışma konusu olmuştu. Sinan’la birlikte bir başka MK üyesi ve bir il yöneticisinin hazır bulunduğu GKB kuruluş toplantısında, yeni dönem çalışması etrafıca tartışılmıştı. Pratik planlaması GKB’nin kendi inisiyatifine bırakılan karar gereğince, Nazımiye çalışması ilerde ayrıştırılmak üzere GKB’ye bağlanacaktı. Bu alana kadro desteği verilmesi, alanda çalışan yoldaşın talebi olmuştu.

THKO döneminden beri hareketin Nazımiye’de bir çalışması vardı, fakat ilişkiler geniş değildi. Nazımiye merkezde etkin

olun PKK, Halkın Kurtuluşu'nu alana sokmamak konusunda kararlıydı. Siyasal çalışma bu nedenle devlete ve "sizi buraya sokmayacağız!" diyenlere karşı gizlilik içinde yürütülebiliyordu. Kitle ilişkileri daha çok köylerdeydi. İlçe merkezindeki tek tabanca İmam Hoca ile biri henüz çok genç iki kadın taraftar, Halkın Kurtuluşu adına kamuoyu önünde direniyorlardı. Dışarıdan gönderilenler alanda uzun süre kalmak istememişler ya da barınamamışlardı. Bu durumda alandaki tek partili Sedat yalnız başına sabırla çalışıyordu. Buna bütün olumsuz koşullara rağmen alanda tutunmak için direnmek de denebilir. Gerçekten direndi de. Sıkıyönetim geldiğinde Dersim'deki genel gelişmenin de etkisiyle, ilişkiler artmıştı. Yeni yeni yakalanan ilişkileri kucaklamak ve geliştirmek kadro gerektiriyordu.

Pansiyon işgalini örgütleyip gerçekleştirdikleri yılın sonunda Veli Gültekin liseden mezun olmuştu. Tereddütsüz olarak örgütlü mücadeleyi seçmişti. GKB Nazımiye sorumlusu Veli'yi iyi tanırdı, Veli Nazımiye için biçilmiş kaftandı. Sakindi ve kışkırtmalara gelmeyecek kadar olgundu. Kendini ve yoldaşlarını koruyacak kadar uyanık ve deneyimliydi. Nazımiye çalışması onunla atılım yapardı. Alçak gönüllüğü altında güçlü bir sosyal kişilik taşıyan Veli, Dersim'deki deneyimi ile Nazımiye gençlik çalışmasını kısa sürede ayakları üzerine oturturdu. "Filip'i verin, altı ayda size gençlik örgütü kurar" demişti Sedat. Sonradan açığa çıktı ki, GKB'ye bu öneri geldiği sırada, Sedat yoldaşı Filip'le zaten anlaşmıştı.

GKB'de Veli'nin alandan ayrılışına ilişkin tereddütler elbette oldu. Filip üzerinde kavga edilecek bir kadroydu. Fakat onun yaratacağı boşluğu doldurabilecek sayısız militan vardı. Bu nedenle özel istem reddedilmemişti. Fakat Komır (Hüseyin Demir) asla yumuşamamıştı. Veli'nin gidiş kararına öfke duyuyordu. Sanki Veli ile ebediyen ayrılacaklar telaşındaydı.

Bu gençler bir çekirdek grup olarak birbirilerine alışmışlardı. İçlerinden biri hapsirse ötekiler nezle olurdu. Komır'ın korkusu

bu bütünlüğün bozulmasından geliyordu. Çok üzgündü. Sanki bir parçasını kaybediyor gibiydi. Son bir yıl içerisinde onun da içinde olduğu merkezdeki çekirdek gençlik grubuyla çok anlamlı bir siyasal süreç yaşamışlardı. Daha 1-2 yıl önce birbirini tanımayan bu gençler artık içlerinden birinin yokluğunu düşünemiyorlardı.

Filip ile Komir pansiyonda aynı odayı paylaşıyorlardı. Komir odalarını ziyaret eden bir yoldaşın Filip’in gönderilmemesi için ikna etmeye çalışırken, Filip’in bir “sırrı”nı da ağzından kaçırarak “ifşa” etmişti. Filip sevdalıydı! Filip kızarmış ve Komir’a öfkeli bir bakış fırlatmıştı.

Filip’in eğitim grubundaki bir yoldaşına ilgi duyduğu daha önce de espri konusu olmuştu. Bu utangaç, çabuk kızaran ama kızmayı bilmeyen delikanlı, hayatına dair herşeyi davasına bağlamıştı. 12 Eylül gericiliğinin öncelikle bu duyguyu yok etmeye ve yerine gençlik içinde aşırı bireyci, çıkarıcı, topluma karşı sorumsuz ve düzenbaz bir kültür yerleştirmeye çalışması boşuna değildi.

Veli Gültekin Haziran ‘79’da yeni çalışma bölgesine gitti. İşe hızlı başlamıştı. Ne kendisi yabancılık çekmiş ne de Nazımiye’deki yeni genç yoldaşları... Sanki Dersim merkezdeki yoldaşlarıyla çalışıyor gibiydi. Üç aylık bir süreçte bir dağ köyünde 25 gencin katıldığı gençlik örgütünün kuruluşu gerçek bir şölen havasında geçmişti. Tamı tamına üç gün devrimi ve sosyalizmi konuşmuşlardı. Dersim merkezdeki havayı oraya da taşımıştı. Tek tek oldukları zamanlardaki tedirginlik kaybolmuştu. Gözler artık çakmak çakmaktı. GKB’liler artık bir ekipti. Yoldaşlarıyla örgüte sunacağı raporu yazmış ve gençlik çalışmasının özerkleşmesi gerektiğini GKB’ya önerdiğinde, gerçekten de yaklaşık olarak altı ay geçmişti (Verilen söz tutulmuştu!).

24 Mart 1980’de GKB il yönetimine sunacağı raporu yanına alarak yayınları almak üzere örgüt randevusuna gitmek için yola çıkmıştı. Dersim merkeze gitmek için Nazımiye’den yola çıkarken dağ yolunu seçmişti. Bu yol ona güvenli gelmişti.

Daha önce aynı güzergahı sayısız kez kullanmıştı. Araziyi iyi tanıyordu. Bir terslik durumunda köylüler kendisini askere karşı uyarır ve korurlardı. Bir tehlike olmaz diye düşünmüştü.

Annesi bütün hayatı boyunca “*Düzgün Baba seni korusun!*” diye dua etmişti. Veli, Düzgün Baba Dağı’nın hemen dibindeki Kıl köyüne girdiğinde, belki de akşam uğrayıp göreceği annesini düşünürken, üç yönden çapraz ateşe tutulmuştu. Pusu çok hainceydi. Bedenine sayısız kurşun bir anda girmişti. Kol ve bacakları sanki özel olarak taranmıştı. Hareket edecek hali kalmamıştı. Pusu kuranlar üzerine gelmiş ve işkence etmeye başlamışlardı. Eli kolu tutmayan Veli, bütün gücünü toplamış ve slogan atmaya başlamıştı. İçlerinde biri öldürücü son kurşunu sıkmıştı. Vücudundaki kan hızla boşalırken, katiller Veli’nin üzerindeki raporu ve ilk ateşle birlikte omuzundan uzağa fırlayan silahını alarak, aksi istikamete doğru uzaklaşmışlardı.

Veli’ye ilk ulaşan ‘90’lı yıllarda Tunceli Belediye Başkanlığı yapacak olan Mazlum Aslan’ın babası olmuştu. Veli, Hasan Ali amcaıyı tanırdı. Merkezdeki çekirdek gruptan bir yoldaşının amcasıydı. Büyük bir güçlkle ona köyünü ve babasının adını söylemişti, bir de katillerden birinin adını ve örgütünü. Devamını getirememişti. Vücuduna giren onca kurşuna bedeni anca dayanabilmişti.

Veli Gültekin gibi seçkin bir genç devrimcinin ölümünün devrimcilik iddiası taşıyanların elinden olması gerçekten trajikti. Ama 1970’lerin o büyük devrimci kabarışının içinde bu türden çok sayıda başka örnek yaşandığını biliyoruz. Dönemin devrimci hareketinin yapısal zafiyetleri yazık ki böylesi trajik olayların da asıl kaynağıydı.

Devrimin sıra dışı neferi

Hıdır Demir çocukluğundan itibaren devrimci ilişkiler içinde yetişmişti. Ama onun 1976 yılı sonuna kadar Halkın Kurtuluşu gençliği içinde tanındığı söylenemezdi. Sempatik ve esprili kişiliğiyle çevresinde sevilen bir gençti. HK gençliği içinde bir sıra neferiydi. Yakın köylüsü gençler dışında kimse onun Sinan'ın kardeşi olduğunu bilmiyordu. İlişkileri daha çok yakın köylüsü öğrenciler ve Kışla Mahallesi'nde oturan yaşlılarından oluşuyordu.

1976 yılı sonbaharında Ankara'da bir devrimci faşistler tarafından öldürülmüştü. Dersim Miskeşah köyünden olan bu devrimcinin cenazesi şehir girişinde karşılanmış ve kalabalık bir katılımı köyüne götürülmüştü. Bu devrimcinin cenazesi HK kitlesi için iki yeni yoldaşıyla tanışma vesilesi olmuştu. İlki, aslında Sinan'ın ilk çekirdeğinden biri olan ama Ankara'da hukuk eğitimi gördüğü için yeni kuşak tarafından tanınmayan Hüseyin Sancar'dı. Cenazeye birlikte gelmiş ve THKO adına konuşma yapmıştı.

Defin sonrası kitle gruplar halinde dağılmaya başladığında, HK kitlesi genç bir yoldaşını daha tanıyacaktı. Gruplar halindeki dağılmayı fırsat sayan polis arama bahanesiyle şehrin girişine barikat kurmuştu. Bu besbelli ki kontrolü elde tutma manevrasıydı ve fazlasıyla keyfiydi. Ama HK yöneticilerinden birinin de içinde olduğu çeşitli gruplardan oluşan eylem komitesi, “önemli kadrolar”ın şehre dağ yolunda dönmeleri ve kitlenin aramadan geçmeyi kabul etmesi üzerine anlaşılmışlardı. Bir grup THKO-HK gençliği buna isyan etmiş ve kararı tanımadığını ilan etmişti.

İnisiyatifi alan ve grup adına öne çıkan Hıdır Demir’di. Henüz 18’ine yeni ayak basacak olan bu genç, yaptığı kısa konuşmada, alınan kararı “sağcı ve teslimiyetçi” ilan etmişti. Kendisine “örgüt kararı” hatırlatılınca da, “örgütten ayrılıyoruz” diye kestirip atmıştı. “Şefler dağ yolunu tırmandıklarında”, Hıdır ve ekibi bütün kitlenin desteğini alarak barikata yürümüş ve aşarak geçip gitmişti.

Hıdır’ın “örgütten ayrılıyoruz” sözlerini fazla ciddiye alan yaındaki genç öğrencilerden biri, “farz edelim ki örgütten ayrıldık, peki bizim örgütümüzün adı ne olacak?” diye saf saf sorunca, Hıdır cevabı yapıştırmıştı: “*Halkın Kuvveti!*”

“Halkın Kuvveti” Pertek’te kuvvet oldu

“*Halkın Kuvveti*”, alınan kararın sağ nitelikte olduğu düşüncesinden hiçbir zaman geri adım atmadı. Ama yeni bir örgüt kurma söylemi, Hıdır’ın saf yoldaşına yaptığı bir espriydi yalnızca. Yine de Hıdır ekibini dağıtmış değildi. Grubunun ana kitlesi Pertek köylerinden olduğu için, hep birlikte Pertek merkeze yerleştiler. Pertek gençlik çalışması da bundan sonra canlandı. Yaklaşık 1-1,5 yıl içinde de faşistleri Pertek’ten söküp attılar. Türk kökenli ve Sünni mezhepten emekçilerle inanılmaz iyi bağlar kurdular. Bu kesimden gelen gençlerin bir kısmı siyasal faaliyete dahil edildi. İlçe merkezinde oturan sakinlerin önemli bir bölümü artık

devrimcilerin dostuydu.

Pertek gençliğini okul ve köy birimleri üzerinden örgütlediler. Pertek gençlik örgütü, sıkıyönetim geldiğinde, faaliyetini koşullara uyarlamakta zorlanmayan gençlik birimlerinin başında geliyordu. Hıdır, biri Pertek merkezde olmak üzere birbirinden bağımsız üç değişik köy grubunda kendi komitelerini kurmuştu. Gençlik kitle örgütü YDGD, sıkıyönetim koşullarında bir dağın yamacında kongresini yaparak yönetimini yenilemişti.

Hıdır doğal önderliğin kendine özgü tiplerinden biriydi. Yalnızca gençlik alanında değil, köylüler içinde de bir otoriteydi. Bazı köylerde on yıllardır bir türlü çözilemeyen anlaşmazlıklar, o yıllarda devrimcilerin hakemliğinde konuşulup çözüme bağlanıyordu. Pertek bölgesinde köylülerin karar merci olarak istedikleri ilk kişi, alandaki parti sorumluları ya da tanınmış devrimci simalar değil, Hıdır oluyordu. Tanz köylüleri bir parti görevlisinin önerilmesi üzerine oylama yapmışlar, tek karşı oy dışında oybirliğiyle Hıdır'ı istemişlerdi.

Hıdır Dersim merkeze geri dönüyor

Sıkıyönetimin ilanından sonra Dersim merkezde bir boşluk yaşanıyordu. Bu alandaki gençlik çalışması Dersim TDKP çalışmasının en kritik alanıydı ve riske edilemezdi. Bu nedenle Pertek gençlik çalışmasının zayıflayabileceği göze alınarak Hıdır merkeze kaydırılmıştı. Doğal önderlik vasıfları taşıyan kadrolar, yetkiler başkalarında olsa bile, kapasite ve yetenekleriyle örgüte ve çalışmaya kendi renklerini verirler. GKB merkez çalışması da Hıdır'ın rengini almaya başlamıştı. Gençlik çalışması onun ekibiyle kaynaşması sayesinde hiçbir sarsıntı yaşamamıştı. O kısa sürede bütün GKB biriminin tartışmasız otoritesi ve gençlik kitlesinin sevgilisi olmuştu.

Dersim merkezdeki çekirdek gençlik grubunu yönetmek hem kolay ve hem de çok zordu. Kolaydı, çünkü büyük bir bölümü

organlarda örgütlüydü ve ne yapacaklarını bilen militanlardı. Zordu, çünkü bu ekibi çekip çevirmek kapasite gerektirirdi. Hıdır kapasitesiyle misyonunu oynayan bir devrimciydi. Örgüt yetkisi kullanmayı asla bilmezdi. Böyle bir yetkiye tepki duyduğu bile söylenebilirdi.

Gençler için onunla çalışmak ve eyleme çıkmak bir zevkti. Çok doğal bir otoritesi vardı, gençleri disipline etmeyi iyi başarıyordu. Nitekim Veli Gültekin'in öldürülmesinden sonra, Veli'yi seven gençlerin öfkesini dizginlemeyi o başarmış, PKK'lılarla kavga yaşanmasını önlemişti. Yönettiği gücün bütün enerjisini 24 Ocak Kararları ve faşist diktatörlüğün saldırılarına karşı mücadeleyle kanallandırmayı başarmıştı.

2 Nisan 1980 günü TDKP il örgütünün 24 Ocak Kararları ve sıkıyönetimin saldırılarına karşı 1 Mayıs'ta yığınları gösteriye çağıran bildirisinin dağıtımını planlamış, kendi de Dağ Mahallesi'nde dağıtım yapacak grubun başına geçmişti. Dağıtım esnasında devriye gezen askerler ile sürekli dolaşan polis otolarına karşı azami dikkat gösteriyorlardı. Bu nedenle dağıtım işi yavaş yürümüştü. Çalışmanın sonuna gelinmişti. Son sokağa girdiklerinde yanındaki yoldaşını sokağın başına bırakmıştı. Üç-beş adım atar atmaz, MİT'e çalıştığı bilinen birinin kiraya verdiği evinden çıkan iki kişi karanlıkta yaklaşarak, "kimin bildirisi" diye sormuşlardı. Bunlardan bir PKK'nın tanınmış kadrolarından Veli Tayhani'ydi. Öteki ise Hıdır Alkış. Hıdır Alkış PKK'lılarla iyi ilişkileri olan ama PKK'lı olmayan biriydi. Devrimci Kurtuluş'çu olduğunu söylerdi. İki farklı örgütten tanıdığı iki kişi yaklaşınca bir terslik olabileceğini ne o, ne de sokağın başındaki yoldaşı düşünmüştü. Hıdır yine de "kimin bildirisi?" sorusuna "Devrimci Yol'un diye cevap vermişti. "Seni tanımadık mı!" diyerek küfür eden ikili silahlarını ateşlemiş ve karanlığa karışmışlardı. Ne iki sokak aşağıdaki askerler silahların patladığı yöne yönelmiş, ne de tur atan polis otoları olay yerine gelmişlerdi.

Sinan tehlikeyi seziyor ve felaketi önlüyor

Hıdır vurulduğunda Sinan (Teslim Demir) il dışındaydı. Haberi alır almaz, yakalanma riskini göze alarak, özel bir araçla Dersim'e gelmişti. Zannedileceği gibi, kardeşinin vurulmasından ötürü duyduğu hassasiyetten ötürü değildi bu. O, Veli Gültekin'den yalnızca bir hafta sonra bu kez Hıdır'ın öldürülmesinin, bir süredir zor zaptedilen GKB'li militanların öfkesini kontrolden çıkarabileceğinden korkmuştu.

Kaygılarında haklıydı. Demek ki yönettiği güçleri iyi tanıyordu. Hastaneye varır varmaz gençlerin ve kimi partililerin öfkesine maruz kalmıştı. Kimi HK'lı analar bile "bu kadar da olmaz" demeye başlamışlardı. Normalde Dersim'in kadroları, özellikle de gençleri, ona karşı saygıda asla kusur etmezlerdi. Fakat şimdi sayısız militan ona karşı ağız birliği etmişçesine "Al sana teşhir ve tecrit politikasının sonu. Taşları bağladın, köpekleri saldın!" diye tepki gösteriyor, yapılan Hoca'nın suçuymuş gibi onu itham ediyorlardı.

Sinan işinin bu kez kolay olmadığını anlamıştı. Ama bir misilleme girişimini engellemek zorundaydı. Kontrol kaybedilirse olacakları düşünmek bile istemiyordu. Hıdır'ın acısını unutmuş, bir çılgınlık olmasın diye çabalıyordu.

Yaklaşık sekiz bin kişinin katıldığı cenaze töreninde tek konuşmayı kendisi yapmıştı. Konuşmaya başlamasıyla beraber topluluk inanılmaz bir suskunluğa girmişti. Hıdır'ın pek çok yoldaşı, Pertek, Mazgirt ve Hozat'ın militanları, öfke ve sabırsızlıkla "saldırı" kararının açıklanmasını bekliyorlardı.

Bir an Sinan'ın sözü ansızın kesilmiş, yanık sesle devrimci bir ağıt yükselmişti:

*"Yürüyoruz dalgalar gibi
Ellerimizde bayraklarımız
Ölüyoruz yaşatmak için*

*Özgürlük uğruna dökülen kanınız
En yiğitlerimiz ölmüşse bile
Yiğitlere gebe analarımız”*

Konuşmasını kesmiş, marşın bitmesini beklemişti. Söze yeniden başladığında, belki binlerce insan şimdi ağzından intikam sözleri dökülecek diye bekliyordu. O ise bir an beklemiş, gözlerini ufka çevirmiş ve kitleyi süzdükten sonra mealen şunları söylemişti:

Dün aşiretleri birbirine kırdırıyorlardı. Şimdi aynı oyunu Dersimli gençler üzerine oynuyorlar. Kendi arkadaşını vurup bunu üstümüze yılanlar kan davası güderek düşmana hizmet ediyorlar. Biz komünistiz ve devrim için varız, feodal intikam için değil. Hangi oyunu çevirirlerse çevirsinler doğru bildiğimiz yoldan şaşmayacağız. Kurulan tuzaklara düşmeyeceğiz. Bu düzeni yerle bir ettiğimiz gün yoldaşlarımızın intikamını da almış ve onların rahat uyumalarını sağlamış olacağız.

Genç yoldaşlarım, olan biteni Dersim halkına anlatın! Dersim halkı katillerin hakkından gelir. Hıdır, Veli, Hüseyin [Sancar], Komur [Hüseyin Demir], Yusuf ve Sultan, sizden devrim bekliyor, feodal intikam değil. Onların anısına size sesleniyorum. Kurulan tuzaklara dikkatlice bakın!

Eğer tuzaklara düşmeye hevesli ve katillerle düello yapmaya kararlı olanlarınız varsa, böyleleri önce hareketimizle bütün bağlarını kessinler.”

Ortalığı derin bir suskunluk aldı. Her taraf buz kesmişti. Slogan bile atılmadı. Bütün bir örgüte rağmen tutumu çok netti. Yüzlerce militanın kopuşunu göze almıştı.

Büyük insanlık, davasını her şeyin üstünde tutmak, devrime kenetlenmiş irade denilen şey bu olmalıydı. TDKP Dersim önderliği, o önderliğin düzeyi, Tahsin Hoca, Kara, “Doğunun generali”, yani Teslim Demir, buydu işte. Kardeşinin acısını bile yaşayamamış ama büyük bir felaketi önlemişti.

Hüseyin Demir, Veli Gültekin ve Hıdır Demir... Dersim GKB,

yalnızca altı hafta içinde üç temel direğini peş peşe kaybetmişti. 12 Eylül sonrası dağılmada gençliğin bu üç önder kadrosunun yitirilmiş olmasının payı neydi? Bunu en iyi o dönemin sahipsiz kalan gençlik kuşağı bilir.

Devrimci heyecan ve samimiyetin örneği

Dersim bugün dünya ölçüsünde “komünist” bir kent olarak bilinir. Bu Dersim’in bütün ilericipleri için haklı bir gurur kaynağıdır. Bu gururu duyan Dersimlilerin unutmamaları gereken bazı olgular ve kişiler var. Devrimci Dersim 1960’lı yıllarda mayalandı. 1970’li yılların başında temeli atıldı. 1970’li yılların ortasından itibaren devrimci kitle eylemi içinde vücut buldu. Hüseyin Sancar bu dönüşüm sürecinin başlangıcında ilk taşları döşeyen birkaç devrimciden biridir.

1938 Kırımı’ndan kalma korkunun aşılmasında ve bir devrimci kitle eylemleri döneminin başlamasında bir kuşak kurucu rolü oynadı. Devrimci Dersim’in temeli de bu kurucu kuşak tarafından atıldı. Hüseyin Sancar bu temele ilk harcı koyan devrimcilerden biridir. Denizler sonrası THKO’nun Dersim’deki ilk çekirdek kadrosu içinde yer alan Hüseyin Sancar, dönemin tanıklarının anlatımına göre, yetenekli bir örgütçü ve iyi bir ajitatördür. Dersim THKO’nun ilk ekibinin oluşumunun ardından, Ankara’da hukuk eğitimi yapmak üzere Dersim’den ayrılır.

Sancar Ankara’da

Kitlesel bir sol dalganın işçi sınıfı, kır yoksulları, emekçi kesimler ve öğrenci gençlik içinde yükseldiği, 12 Mart zulmünün püskürtüldüğü süreçte, Hüseyin Sancar, Ankara yüksek öğrenim gençliği içinde THKO adına ön saflardadır. 1977 yılında Ankara’da THKO’yu tasfiye ile yüzyüze getiren hizip ayrılığı günlerinde ise toparlayıcı kadrolardan biridir.

Gençlik içinde tuttuğu bu konumdan ötürü THKO önderliği onu Gençlik Federasyonu yönetimine, gerçekte ise federasyon başkanlığına düşünür. Bu nedenle İstanbul’a geçer. Fakat İstanbul’da işler bir başka biçimde gelişir. THKO önderliği federasyonun kuruculuğu için Ankara’dan onun bir başka yoldaşını görevlendirir. Hüseyin Sancar kendi çalışma alanı olan Ankara’ya geri döner.

Dersim’e dönüş

Yoksul ailesinin büyük fedakarlıklarıyla Ankara’da hukuk eğitimini tamamlayan Hüseyin Sancar, Sakarya’da stajını yapar. 1978 yılı ortalarında Dersim’e bir avukat olarak döndüğünde Dersim’in yeni çehresiyle karşılaşır.

Temeline harcını koyarak ayrılmıştı. Ama artık yapı yükselmişti. Varlığı-yokluğu onun ayrıldığı sıralar çok fark edilmeyen Dersim THKO örgütsel açıdan gelişip serpilmiş, alabildiğine kitleselleşmişti. Hüseyin Ankara’ya gittiğinde ergenliğe yeni girenler, şimdi artık saflarda birer militan olarak yer alıyorlardı. Temeline harç koyduğu örgütüyle gurur duyuyordu. Heyecanı katlanmıştı. Bu heyecanı pratik çabası kadar gençlerle ilişkilerine de yansiyordu. Küçük kardeşinin başını okşayan bir ağabey gibi genç militanların başını okşuyordu. Gençlerin büyük bölümü onu tanımıyor, bu davranışını anlamaya çalışıyorlardı. Onlarla bu

kadar kolay senli benli olan bu adam kimdi acaba?

Buzlar onun ilklerden olduğu anlaşıldığında çözülmüştü. Hayatlarına giren bu yeni yoldaşları THKO'nun Dersim'deki ilk militanlarındandı. O dönemler yüksek öğrenim gören insan sayısı henüz çok azdı. Üniversite bitirenlerin bir kısmı artık kendini üstte bir yerlerde görür, kendini başka bir çevrede konumlandırırđı. Hüseyin Sancar da büyük şehir görmüş, Ankara gençlik mücadelesinin deneyimine sahip, üniversite eğitimini tamamlamış, avukat çıkmış, ama hiçbir biçimde burnu büyümemişti. Kimilerinde görülen kibirden onda eser yoktu. Alçakgönüllülüğü mahcup edici cinstendi. Ne yapması gerektiğini gençlik yöneticilerine soruyordu. Bu kadar alçakgönüllü ve böylesine içtenlikli bu yoldaşlık, Hüseyin Sancar kişiliğinin ne kadar sağlam bir karakterde olduğuna göstergeydi.

Dersim'e döndüğünde çocuksu bir heyecanla YDGD faaliyetlerine katılmış, kendi isteğiyle Emekçi Gençlik Bürosu çalışmalarında yer almıştı. Yaptığı, ilişkilerde oluşmuş olan kireçlenmeyi kazıyordu aslında. Apolet onun için bir şey ifade etmiyordu. Harekete yeni katılmış bir militan gibi gece gündüz koşturuyordu. Kır emekçilerinin YDGD Başkanlığına verdikleri dilekçelerde yer alan sorunlar şimdi onun gündemindeydi. Kendince öncelikleri saptıyor ve genç yoldaşlarını yanına alarak köylere gidiyordu. Gerçek bir dava insanında bulunabilecek cinsten bir hırsla çalışıyor ve böylece çevresindeki gençlere de enerji katıyordu. Sağlık emekçileri ile kısa sürede dostluk kurmuş, Doktor Ferhat'ın yanına yerleşmişti. O gençleri sevmiş, şaşkınlıkları geride kalan gençler de onu.

PKK daha önce sözlü olarak ifade ettiğı politikasını, 1978 yılı sonunda artık yazılı ilan etmişti: *"PKK'nın yerine getirmesi gereken görevlerden biri de halkımızı kendi ulusal özüne karşı suç işlettirecek hale getiren faşist, sosyal şoven ideolojileri ve güç mihraklarını ne pahasına olursa olsun ivedi olarak dağıtmaktır. PKK, bu güçlerle savaşmayı bir şiddet sorunu olarak ele alır ve*

ıkna yöntemiyle çözülmesi gereken halk safları arasındaki sorunlardan ayırır.” (Bildirge)

“Sosyal-şoven” ve “uşak” mihrak olarak adlandırdıklarından biri de THKO-TDKP’ydi. TDKP bu nedenle Dersim’de öncelikli hedefti. TDKP’nin Dersim’de “yaşama hakkı bile yoktu”!

Bu politikanın öncelikli hedefi ileri kadrolardı. Bunlardan birinin de Hüseyin Sancar olma ihtimali büyüktü. Bu nedenle gençler Sancar’ı ihtiyatsız davrandığı için uyarmışlardı. O tanınmadığını düşünüyordu. Fakat gençler yine de kendilerinden birileri yanında olmadan mahalleye gitmemesini istemişlerdi. Böyle de anlaşıyorlardı. Mart ayı ortalarından beri de gençler özel dikkat gösteriyor, mahalleye gidişte ona eşlik ediyorlardı.

Pusu çok yakında kuruluyor

14 Nisan 1979 günü dernekten çıkarken beş dakika sonra geri döneceğini söyler. İki dakika geçmez silahlar patlar. Sancar çarşı ortasında kurulan pusuya düşer. Birçok noktası polis otoları tarafından tutulduğu için çarşı içinde bir pusu kurulabileceği belki de hesaplanmamıştı. Dernekten yalnızca üç yüz metre uzaklıkta, Demir Hotel ile Ziraat Bankası arasında, polis otosuna ise sadece beş metre mesafedir. Biri sonraları polise düşer düşmez iliklerine kadar çözölen, öteki Öcalan’ın “sonradan ajan çıktılar” dediklerinden biri olarak kayıplara karışan, bir üçüncüsü de 1990’lı yıllarda adı uyuşturucu mafyasıyla anılan üç tetikçi tarafından kurşun yağmuruna tutulur. Sancar yüzükoyun yere yığılırken, üçlü Hastane Mahallesi’ne doğru yürüyerek uzaklaşır. Sancar’a sadece beş metredeki polis otosu ise ilgisiz davranarak karakola sürer. Olayın tanıkları Halkın Yolu militanlarıdır. Derneğe haberi de onlar verirler.

Sancar büyük bir törenle sloganlar ve marşlar eşliğinde uğurlandı. O güne kadar PKK-TDKP çatışmalarında hayırhah bir tutum alan Devrimci Halkın Yolu, bir militanlarının bu cinayete do-

laysız tanıklığından ötürü yapılane öfke duymuş, törene katılmış ve ilk konuşmayı da onlar yapmıştı. Devrimci Halkın Yolu konuşmacısı, “tanığız, cinayet polis gözetiminde işlendi” demişti.

Dersim kaybetti, devlet kazandı!

Emekçi Gençlik Bürosu, aslında kırdaki gençlik çalışması anlamına gelen bu örgütlenmenin içinde olmak isteği gençlik yöneticilerine ulaştığında bu hayli garip karşılanmıştı. Okumuş, hukuk fakültesini bitirmiş bir devrimci pekâlâ başka hesaplar yapabiliyordu.

“Hayır”, demişti Hüseyin, “siz yanılıyorsunuz!”

Kır yoksulları arasındaki anlaşmazlıklar, Dersim’de öteden beri büyük sorundu. Devrimci yükseliş nedeniyle olayların durmuş olmasına aldanmamak gerekiyordu. Bu anlaşmazlıklara devrimci tarzda müdahale etmek ve çözmek, kır yoksullarını devrimci harekete kazanmak bakımından çok önemliydi.

Karagöl, Fem ve Hozat-Çemişkezek gibi bazı bölgelerde hala da önemli toprak sorunları vardı. Değerlendirilebilecek arazilerin bir kısmı da hazine tarafından işgal edilmişti. Bunların tümü devrimimizin ciddi sorunları durumundaydı. Dersim’deki son kadastro uygulamalarına bakıldığında, Sancar’ın ne kadar haklı olduğu bugün daha iyi anlaşılır. O gün Dersim’in devrimci hareketi, Hüseyin Sancar tarafından dilendirilen politikayla, kır emekçilerinin devlet karşısındaki haklarını somut mücadele konusu etmeye hazırlanıyordu. Sancar’ın öldürülmesi bu hazırlığı boşa çıkarmıştı.

Feodal kültürün etkisindeki köylüler aralarında şu ya da bu nedenle var olan anlaşmazlıklarda sol grupları kullanma yoluna gidebiliyorlardı. Kemal Burkey’in anılarında 1960’lı yıllara ilişkin anlattıklarıyla kıyaslandığında, bu tür girişimlerin ‘70’li yıllarda azaldığı söylenebilir. Ama yine de sorun tüm ciddiyetiyle çözümsüz halde duruyordu. Hüseyin Sancar ekibiyle bu alana el

atmak istiyordu. Sayısız köylü YDGD'ye bu içerikte sorun, talep ya da şikayetler iletiyordu. O zamanlar sokak özgürdü derken, vatandaş nezdinde devrimcilerin giderek çözüm gücü olarak öne çıkması gerçeğine de işaret etmiş oluyoruz. Hüseyin Sancar'ın öldürülmesi bu alandaki önderliğin o gün için fiilen tasfiye edilmesi oldu. Bu çelişkilerin '80'li ve '90'lı yıllarda alandaki sol grupların zaafa düşmelerinin zemini olarak kullanıldığını ve bunun çok sayıda olumsuz olaya neden olduğunu Dersim'de bilmeyen yoktur.

Hüseyin Sancar'ın kaybıyla, Dersim değerli bir evladını kaybetmişti.

“Ben Dersimli Bese’yim”

Beser ana ‘38’in acılarını henüz çocuk yaşta yaşamıştı. Fakat yaşadığı sürecin deneyimlerini inanılmaz bir bilgelikle süzmüştü. Söz konusu kendi aşireti olunca “geçin bunu, Demenanolıları ‘38’de kırdılar, artık Demenanolı kalmadı, geriye kalanlar çer-çöp” derdi. “Cehalet ve cahillik en büyük düşmandır, okuyun yavrum, mutlaka okuyun” diye sıklıkla nasihat ederdi.

Beser Ana hiçbir zaman ben HK’lıyım demedi. Ben devrimciyim de demedi. Fakat onun özü devrimciydi. Devrimci gençleri kendi çocuklarından hiçbir zaman ayırmadı, hepsine sahip çıktı. Maksim Gorki’nin anası Dersim’de Beser Aydın’dı. Beser’in oğlu Ali Aydın, “Ben Dersimli Bese’yim” şiirini belki ‘38’in kadınlarına ithaf etmişti, fakat ilham kaynağı kendi annesi Beser Aydın’dı.

Bütün devrimciler onun çocuğuydu. Sıkıyönetimin yeni ilan edildiği ve çok hızlı ve yıldırıcı saldırıların başladığı ilk günlerinde devrimci olarak tanıdığı bir öğretmenin evi jandarma tarafından sarılır. Ne olur ne olmaz diye düşünerek eline süt ka-

bını alıp abluka altındaki evin kapısına dayanır. “Bırakmıyorlar çocukların sütlerini teslim edelim” serzenişleri arasında, askerin “dur” demesine aldırmadan içeri dalar ve çıkar, yapması gerekeni yapmış olarak.

15-16 yaşındaki oğlu ağır işkencelerden geçirildikten sonra yıllarca zindanlarda tutuldu. Sırf anasına eziyet olsun diye onu Sivas cezaevine sürdüler. Bir oğlu da aranıyordu. Bu nedenle en olmadık zamanlarda kaldığı evi sıklıkla basılıyor, talan ediliyordu. Bu baskınlardan birinde bir yüzbaşı ile tartışır. Yüzbaşı elindeki otomatik silahı ona doğrulttuğunda “vur ulan köpek, senden mi korkacağım” der ve ekler: “1938’de kırdınız ama kazanamadınız. Yine kazanamayacaksınız! Çocuklarımız kazanacak!”

Beser Ana ve yoldaşları sımsıcak yürekleri ile kocaman bir örgüttüler. Bu “örgüt”ün “HK’lı analar” olarak anılması boşuna değildi. Bu alanda çalışan partili ile çok iyi ilişkileri vardı. Onun işini kolaylaştırmak için ne gerekiyorsa yaparlardı. Emine Kızılarslan onların hem kızları hem yoldaşlarıydı. Sözü dinler, işaretlerine dikkat ederlerdi. Fakat kimse onlara harekete geçin demiyordu. Harekete geçecekleri anı onlar kendi iç sezgileri ve inisiyatifleri ile tayin ediyorlardı. Onlarca ananın iradesi öylesine bütünleşmişti ki, birinin tek işaret, ki bu genellikle Beser Ana olurdu, tümünün harekete geçmesi için yeterliydi.

Tamı tamına aradan 10 yıl geçtikten sonra Sinan’la 1989 yılında İstanbul’da bir hemşerilerinin işyerinde karşılaştıklarında ikisinin de gözleri parlamıştı. İkisi de duygulanmış, Beser Ana’nın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Karşılaşanlar sadece ana-oğul değil, aynı zamanda devrimci Dersim’in oluşumu yıllarında iki önderdi onlar.

Beser Ana birkaç yıl önce hayata veda etti. Bir insan annesinin ölümüne ne kadar üzülsün, onu tanıyan tüm devrimciler aynı üzüntüyü duymuşlardır. Bizim kuşak Beser Ana’yı hiçbir zaman unutmayacak, daima saygı ile anacaktır.

Devrimin yorulmaz hamalı

Nazım Bostancı Dersim'in değil Elazığ'ın kadrosuydu. Hamallıktan devrimcileştiği için ona “hamal” derlerdi. Hamalın biraz bir küçümseme sözü olarak kullanılmasını Nazım değiştirmişti. Hamal emekçi demekti. Hamal devrimci demekti. Hamal 12 Eylül zindanlarına doldurulan gencecik çocuklara kol kanat gererek abilik yapmak demekti. Aynı hamal Nazım, annesi söz-konusu olduğunda ise, küçük bir çocuk demekti. Sanırım yetim büyümüştü. Onları anaları büyötmüştü. Bu nedenle annesi bir yana dünya bir yanaydı.

Hamal Nazım “klasik” bir TDKP'liydi. ‘70’li yıllardaki devrimci TDKP’den söz ediyorum. Elâzığ 1800 Evler’de işkencedeki direnişi bir destandı. Tıpkı Elazığ’ın öteki TDKP davası tutsakları Garip dayı, Şükrü Günsili, Rıza Özlütaş, Hıdır Cömert (Piro) ve Xalo gibi.

İç ayrışmadan sonra bulunup aktif hale getirilenlerden biriydi. Yani Leninist-Kanat sayesinde hatırlanmıştı. Demokratik devrim ve ihtilalci örgüte en çok inananlardan, 1989 sonrası kimi radikal çıkışları örgütleyenlerdendi.

Nazım ideolojiden çok devrimci hassasiyeti olan bir halk devrimcisiydi. TDKP kongre bildirisindeki fikirlere aşırı bir inancı vardı. Şaka yollu da olsa “eğer bir gün ölürsem, o bildirinin bir bez pankarta yazılarak başıma dikilmesi vasiyetimdir” demişti.

TDKP kongre bildirisi çıktığında polis ona bir tuzak kurmuştu. Hapishanede kaldığı hüccresine sigara paketi içine TDKP kongre bildirisini yerleştirerek, ziyaretçisi göndermiş gibi eline vermişlerdi. Sigarayı açar açmaz da bunun bir tuzak olduğunu anlamış, önlemlerini almıştı. Az sonra suçüstü yapmak üzere hüccresine yapılan baskında o bildiriği bir türlü bulamayan polisler ve subaylar çılgına dönmüşlerdi. MİT Osman dedikleri işkenceci bütün yöntemleri kullanmış ama bildiriği o hüccrede bulamamıştı. Nazım ise günlerce süren o ağır işkencelere rağmen mutluydu. Parti kurulmuştu. Bırak işkenceyi, ölse bile önemi yoktu. Çünkü partinin kurulduğunu duyarak ölürse, gözleri açık gitmeyecekti. Buna inanıyordu.

Nazım uğruna o kadar ağır işkencelere katlandığı, yıllarca hapis yattığı ve çok bedeller ödediği TDKP kongre bildirisinde yeralan aşağıdaki fikirlerin terkedildiğini bilmiyordu.

“TDKP, proletarya ve tüm emekçi halkın kurtuluş yolunun şiddete dayanan devrimden geçtiğini savunmaktadır. Hayat şu gerçeği sayısız kereler doğrulamıştır ve doğrulamaktadır; eğer emekçiler kendilerini burjuva-feodal düzenin köleleri olmaktan kurtarmak istiyorlarsa, bu düzenin en büyük bekçisi olan bugünkü devlet cihazını parçalayıp dağıtmak, onun yerine işçi ve köylülerin Sovyetik tipteki devrimci demokratik diktatörlüğünü örgütlemek zorundadırlar. Ordusu, polisi, mahkemeleri, bürokrasisi, parlamentosu ve yüzlerce yıldan bu yana egemen sınıflar tarafından sömürü ve zulüm düzenini daha iyi koruyabilmek, emekçileri daha fazla ezebilmek amacıyla sürekli geliştirip yetkinleştirilmiş tüm örgütleriyle bu köhne zulüm makinası, bu faşist-feodal diktatörlük yıkılmalıdır. Onun ‘içinden’ ele geçirilebileceği, ‘demokratikleştirilebileceği’ yolundaki tüm ‘barış-

çıl', pasifist hayaller, halkı aldatır, elini kolunu bağlar, felaket getirir."

Bu fikirler elbette devrimciydi. Ama bu satırları yazanlar onlara çoktan ihanet etmişlerdi. Nazım'ın göremediği de buydu. Bir de 70'li yıllardaki devrimciliğin sınıf mantığı. Sayısız devrimci gibi gerçeği çok geç görebilmiş, ama nihayet gördüğünde de yapabilecek bir şey kalmamıştı.

Nazım'da TDKP'deki biat kültürünün etkisi fazlaydı. Biraz da bu nedenle, büyük tereddütlerin ardından, yasal parti adımına, böylece "illegal temel daha da güçlendirilecektir" aldatmacasına inanarak, onay vermişti. Fakat çok geçmeden tam da bu adımla gerçekte partinin tümüyle tasfiye edildiğini anlamıştı. Mevcut düzenin 'demokratikleştirilebileceği' hayali partisinin yeni çizgisi olmuştu.

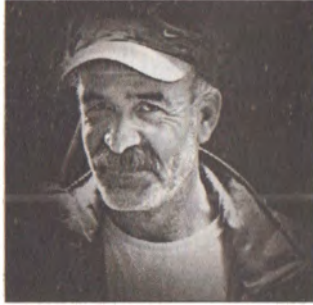
Bu platform "*felaket getirir*"di. Bunu anladığında, illegal temelin güçlendirileceğini vadederek ikna olmasını sağlayan "THKO'dan gelme önder kadro"ya, devrimcilik elden gidiyor diyerek bir broşürle seslenme yoluna gitmişti. Bu broşür bir fevran, bir tür serzenişti. "Bu kadar bedel ödedik, bize bu kötülüğü yapmayın" der gibiydi. Fakat artık çok geçti. Kamuoyu önündeki çağrısına yanıt, dövülerek linç edilmek olmuştu. Bir dönem sonra ise kanser olduğu teşhis edilmiş, bir daha toparlanamamış ve bir süre sonra da hayata veda etmişti.

Elazığ'da hamallık yaparak ailesinin geçimine katkıda bulunduğu yıllarda devrimciliğe başlayan, 12 Eylül zindanlarının Nazım abisi, gerçek bir parti işçisi Nazım Bostancı'ya, emekten yanayım diyen bir el kalkmaz, kalkamaz. Yanlış bir yola girildiğine inanmış ve kendince fikirlerini devrimci kamuoyuna açıklamıştır. Bu onun en doğal hakkıydı.

Nazım'ı cahil gençlere hedef gösterip linç ettirenler, onun kim olduğunu elbette biliyorlardı. Polisin zulmüne tek seans bile dayanamayıp partisini polise teslim edenler, gün gelir Nazımlar'a de kıyarlar. İnsan buna şaşırmıyor.

Peki Nazım'ın linç edilmesine ortak olan o tetikçiler, Nazım'ın gerçekte nasıl bir kahraman olduğunu biliyorlar mıydı? Henüz bir çocukken hapishaneye düşen Metin İlgün'e hapishanede sahip çıkan, onu kendi çocuğu gibi yetiştirenin Nazım olduğundan haberleri var mıydı acaba?

Devrimin adsız kahramanı

Adil Gür yetim ve öksüzdü. Kardeşlerinden biri yetimhane-
de, kendisi de amcasının yanında büyümüştü. Devrimcilerle ta-
nıştığında henüz bir çocuktü. Yaşına göre olgunluğu bu çocuk
büyümüş de küçülmüş dedirtiyordu. Hüseyin Demir ve Veli
Gültekin gibi gençlerle tanıştığında, böylece kendisine bir aile de
bulmuştu. Artık herşeyi ile bu yeni ailesine aitti.

Çok konuşmazdı. Ama inanılmaz kıvrak ve derinlikli kavrayan
bir zekaya sahipti. Ben hep bu çocuk imkanını bulsaydı, uzman
bir uçak ve uzay mühendisi olurdu diye düşünürdüm. Sezgileri
de yaratıcılığı kadar güçlüydü. Tuttuğu işi tamamlamadan asla
bırakmazdı.

Resmi örgütsel ilişkileri hiç olmamıştı. Fakat Sinan'la tanık
olmayanların zor anlayacağı bir ilişki düzeyi vardı. Adil için Si-
nan bir parçası olduğu ve bundan büyük mutluluk duyduğu ko-
münal ailenin doğal otoritesiydi. O, evin büyüğüydü. Sinan içinse
Adil, "be çocuk bu parti senin hakkını nasıl öder?" diyebileceği
türden biriydi.

Sıkıyönetim başladığında parti yeni bir çalışma tarzına geç-

mişti. Adil, muhtemelen Metin'in özel tercihiyle dağıtım ağının başına verilmişti. Dağıtım ağı süreklilik gerektiren alanların başında geliyordu. Yalnız Dersim değil, Kürdistan'ın önemli bir bölümüne yayın bu kanal üzerinden ulaştırılıyordu. Adil'in içinde olduğu bir işte aksama olmazdı. Sadece aldığı görevleri sorunsuz yerine getirerek değil, dikkati ve uyanıklığı ile de özel işlerin özel kadrosuydu o.

Adil'in başında olduğu ekibi (İbo, babasının, muhtemeldir ki eşinin de, bütün ısrarlarına rağmen Almanya'ya gitmeyi red edip devrimci yaşamı seçen İ. Nakış ve KY) seçkin devrimcilerden oluşuyordu. Adil tam kendine uygun bir ekip seçmişti. Bu ekibi, gerekli gördüğünde gençlerden destek alarak, dağıtım işini bir kez bile aksatmamıştı. Adil ve İbo, değişik zamanlarda yayın balyasıyla yakalanıp ağır işkenceler gördükleri zamanlarda, yoldaşları onların boşluğunu doldurmuşlardı.

Adil sayısız kez işkenceye düştü, hapisler yattı. 1981'de tahliye olduğunda yine komününe koştı. Dersim'e yapılan büyük operasyon günlerini yoldaşlarıyla ormanlık alanda bir mahzende geçirdi. Mahzeni basan karıncalardan ekmeklerini yine Adil'in dahiyane buluşuyla kurtarmışlardı.

Bolu Dağ Komando Tugayı'nın bir gecede Dersim'in dağına taşına asker yerleştirdiği, fakat "biz denizde iğne arıyoruz, denizde iğne bulunmaz" diyerek çaresizliğini ifade ettiği operasyonun ardından, partisi, Dersim merkezde "partinin gözü kulağı olacak, sağlam duracak, hareket serbestisi olan biri gerek" diye düşündüğünde, akla Adil gelmişti. Çünkü bir süre önce tahliye edildiği için kısa sürede yeniden içeri alınma riski en az olanlardandı.

Metin Demir'le buluşurlar ve kafa kafaya vererek bir plan yaparlar. Bu plana göre Adil hareketten ayrılmış görünecektir. Herkes tarafından tanındığı ve sevildiği için bunu başarmak zordur. Fakat Adil'dir bu. Dost ve yoldaş çevresinin bu "ayrılma"ya gösterdiği şaşkınlık, öfke, kızgınlık ve yer yer kırıcı davranışlara rağmen, o sonuçta bunu başarır. Bir süreliğine sürdürür de.

Fakat çok geçmeden yeniden gözaltına alınır ve askere gönderilir. Parti genelgesiyle makul gösterilen askere gitmeye onay, Adil'in elini ayağını bağlamıştır. Trakya'da sakıncalılar bölüğüne verilir ve orada sinemacılık yapar. Terhis olduğunda yine Dersim'e, partisine koşar. TDKP Dersim örgütünün mülteci MK'nın kötü ünlü genelgesiyle kendini çürümeye bıraktığı dönemdir. Ama Adil hala da görev bekler.

Yoldaşlarından biriyle birlikte bir dönem boya işleri yapmayı düşünür. Böylece Dersim'de yaşamını sürdürebilir. Tam bir işe başlayacakları sırada, '70'li yılların sonunda "yoldaş" olarak tanıdığı biri, "burası benim piyasam" diyerek müteahhit üzerinden işi elinden alır. Bir dönem her şeyini paylaştığı birinden gelen bu tutum onu altüst eder. 12 Eylül 5-6 yıl içinde insanları nasıl da değiştirmiş, Adil'in ifadesiyle "tuhaf mahlukatlar"a dönüştürmüştür. Askerlik dönüşü ortada kalmıştır. Belki de ikinci kez ailesiz kaldığını düşünür.

Partiden ses çıkmayınca Dersim sayfası onun için kapanmış görünür. Amcasıyla beraber İstanbul'a taşınır. Bir süreliğine ara işlerde çalışır. Sonra amcasının yardımıyla İstanbul Basın Sitesi'nde küçük bir bakkal dükkânı açar.

Bu dükkân onun için yıllardır aradığı partisini yeniden bulmanın fırsatını yaratmıştır. 12 Eylül döneminin dirençli parti üyelerinden Şeref Aydın'ı bu vesileyle tanımıştı. Sinan'ın hapisten çıktığını duymuştu. Buluşmayı çok istese de bu mümkün olmamıştı. H. Fırat'ın çıktığını duyduğunda, Şeref'e onunla görüşmesini önermişti. H. Fırat'la kontağı olan eski bir yoldaşı aracılığıyla onları buluşturmuştu. Fakat bu, o sınırlı parti ilişkisinin de kesilmesinin başlangıcı olmuştur. Nedendir bilinmez, Şeref bir daha ona uğramamıştı.

Bir firma aracılığıyla İsrail'de çalışmaya gitti. Siyonist polis tarafından ağır işkencelere tabi tutuldu. Ruhsal rahatsızlığı bu süreçte başladı. Beynine çip yerleştirildiğine inandı. Siyonist devlet tarafından Türkiye'ye iade edildi. Dönüşünde İstanbul Atatürk

Havaalanı'nı birbirine kattı. Gözaltının ardından amcasına gitti. Amcası durumu fark etmişti. Tedaviye ikna edemedi. Hastaneye yatırıldığında ise kaçtı. Bir örgütü, dolayısıyla ailesi yoktu artık.

Devrimci faaliyette ilk pratiğini Metin Demir ile yaşamıştı. Bu ikilinin Metin'in kardeşi Komır'dan ötürü oluşan çok özel bir ilişkisi vardı. Metin belki de onda Komır'ı görüyordu. Metin onu yeniden bulduğunda rahatsızlığı çok ilerlemişti. Tedaviye ikna etmeye çalıştı. Rız olur gibi olmuştu. Eski yoldaşlarından biri onlara ilerici bir uzmandan randevu ayarlamıştı. İstanbul Ortaköy'e vardıklarında, Adil kendilerine yaklaşan bir falcıdan rahatsız olup, takip edildiklerini söyleyerek randevuya gitmekten vazgeçmişti.

Sonraları kısa bir süre Dersim'den tanıdığı eski yoldaşlarında kaldı. Onların tüm ısrarlarına rağmen bir gece geç saatte evden, sanki bir daha görüşmeyeceklermiş gibi ayrıldı. Aynı gece Beser anaya gitmiş ve hiçbir şey demeden sabah erkenden ayrılmıştı. Bir süre sonra yurtdışına çıktığı öğrenildi. Devamında tedavi olmuş ve bir aile kurmuştu. Uzun bir dönem haber alınamadı.

Yıllar sonra Metin'i ve Sinan hocasını yeniden bulduğunda artık çok geçti. Yeni rahatsızlıkları ortaya çıkmıştı. Birkaç kez görüştü onlarla. TKİP'nin 2014'teki Yurtdışı Parti Gecesi'nde, yıllardır görmediği birçok yoldaşıyla yeniden karşılaştığında, bazı yıpratıcı alışkanlıklara esir düştüğü için mahcuptu. Sessiz sedasız ortadan kaybolmuştu.

Yeni bir yaşama başlamak için çok sevdiği memleketi Dersim'e dönmüştü.

Devrimci bir çocuk olarak başlayan siyasal yaşamı, Ankara Gar Katliamı'nda yine bir devrimci olarak tamamlandı.

Adil'in hikayesine özel biçimde değinmemin iki temel nedeni var.

Adil TDKP Dersim gençliğinin ana çekirdeği içinde yer alan bir devrimciydi. Kendini bütün benliği ile devrime vermişti. Yoldaşlarıyla gerçek bir yaşam birliği sağlamış, yoldaşlık ilişkilerin-

de herkese nasip olmayan bir mutluluğu üç yıl boyunca yaşamıştı. Bu onun yaşamının kısa süren mutluluk dönemlerinden biriydi.

Partisinin yaşadığı yıkım ve bu yıkımın içinden bir türlü çıkamaması, hatta kendisi gibi sayısız devrimcinin parti politikasıyla düzene armağan edilmesi, Adil gibi hassas, duygusal bir devrimciyi derin düşüncelere itmişti. Ne olmuştu, o üç yıl bir rüya mıydı yoksa? O güzelim anılara ihanet mi ediliyordu?

“Kendini çok iyi koruma”yla övünmeler, ona tümüyle yabancı, anti-komünal bir yaşam olarak gelmişti. Geriye baktığında onur duyuyordu, fakat çok şeyi anlamakta da zorlanıyordu. Düne gece-gündüz yemin eden kimileri nasıl da kolayından düzene kaymışlar, duyarsız ve umursamaz olmuşlar, o doyumsuz yılları nasıl da çabuk unutmuşlardı. Yine de yıllarca umut içinde bekledi. Çünkü düzenin yıkılmasının ve sosyalizmin onun idealinde maddi bir karşılığı vardı, hayatı bu çaba içinde anlam buluyordu.

Burada Adil bir kuşağı, o kuşağın yaşadığı heyecanı, mutluluğu, gösterdiği fedakarlıkları çektiği acıları, katlandığı işkencele-ri, derin hayal kırıklıklarının benliğinde yarattığı tahribatı temsil ediyor. Adil’i özel olarak anmanın ilk nedeni budur.

İkinci nedeni ise Ankara Gar Katliamı’nın ardından Yazar Cafer Solgun’un Adil’e ilişkin yazdıklarıdır. Cafer Solgun duygulu ve etkili bir metin kaleme almış. Adil’in hikayesinin üzerindeki derin etkisi tüm yazıya yansımış. Yazıda yer alan kimi maddi bilgi yanlışlıkları burada önemsiz kalıyor.

Ne var ki Cafer Solgun, Adil’in devrimci oluşunu, ona hiçbir biçimde ait olmayan kalıplar içinde anlatmış. Adil’i tanıyan biri olarak Solgun’u okuduğumda, yazısına yazık etmiş, keşke bunlara hiç girmeseydi demekten kendimi alamadım.

“Adil aynı zamanda bir barış insanı. Barış, onun zor, acılı yaşamının en büyük anlamıymış gibi geliyor bana” diyor yazısında. Cafer Solgun yanılıyor. Kürt halkının haklı davasına sahip çıkmak ve bu davaya omuz vermekten hareketle, “barış” olarak formüle edilen ve egemen burjuva sistemi içinde bir çözümü ifa-

de eden bir platformu Adil'in hayatının anlamı olarak sunmak, Solgun'un Adil'i hemen hiç tanıyamadığının bir göstergesidir yalnızca.

Onu “barış sevdalısı” olarak sunmak, pürüzsüz bir devrimci yaşama sahip Adil'in ruhunu incitir. Adil'in bütün bir siyasal yaşamının anlamı egemen sistemin yerle bir edilmesi idi. Onun için en temel mesele barış değil, kurulu sömürü düzeninin alaşağı edilmesi idi. Onun büyük bir kin beslediği bir siyasal iktidarla barışmak istemesi mümkün değildi. Her türlü ilerici eyleme katılmasında da şaşılacak bir durum yoktu.

Geçmişine nedametle bakanlarla, o geçmişi hiç hatırlamak istemeyenlerle ya da devrimciliğin boş bir heves ve devrimin hayal olduğunu ifade edenlerle Adil'i aynı potada buluşturmak, Adil'i tanımamaktır. Cafer Solgun bu nedenle gerçek Adil'i değil, görmek istediği Adil'i yazmış.

12 Eylül'ün karanlık günleriyle birlikte kimliğini gizleyen, yüzünü değiştiren, hatta o dönemi hatırlamamak için her yolu mubah görenler ve ilk fırsatta en yakınına, eşine, dostuna, yoldaşına kardeşine ihanet edenler elbette oldu. Adil ise mevcut düzen kadar, o düzenin ürettiği böyle tiplerden de nefret ederdi.

Adil, eğer imkanını bulsaydı, bir anını bile devrimci örgütün dışında geçirmezdi. O hayatının anlamını devrimcilikte buldu, devrime inandı, hayatının mutlu dönemlerinden birini devrimcilikle yaşadı ve devrimci olduğu için hiçbir zaman küçük bir tereddüt yaşamadı. Ama her devrimci gibi hayatı zor ve dalgalı oldu. Bütün dalgalı yaşamına rağmen bir devrimci olarak hayata veda etti.

O Dersim'de devrimin adsız kahramanlarından biridir. Bugün onuru duyulan Dersim'i '70'li yıllardaki Adiller yarattı. İşçi sınıfı ve emekçilerin devrimci iktidarını göremedi ama Dersim'in feodal karanlığı yırtması ve 12 Mart zulmünü püskürterek birkaç yıllığına da olsa özgürlüğü solumasını gördü. Bu da herkese napsip olmayan bir mutluluktur.

V. Bölüm

Devrimci Dersim'e husumetliler

Devrimci Dersim'e husumetliler

Siyasal iktidar Dersim'deki devrimci doğuma elbette öfke duyacaktı. Nitekim '70'lerin ikinci yarısından itibaren Dersim yeniden hedef haline getirilmişti. 12 Eylül faşist cuntasının Dersim'i ilk saldırıların pilot bölgelerinden biri olarak seçmesi boşuna değildi.

Cuntacı generaller 1970'li yılların devrimci kuşağının üzerine bütün güçleriyle gittiler. Tam bir saldırı seferberliği ile Dersim'de süreç tersine çevrilmeye çalışıldı. Devrimci değerleri yok edilecek, burjuva dejenerasyona mümkün mertebe geniş bir alan açılacaktı. Bu arada, ortaçağ artığı ideoloji ve kültürü güçlendirmek amacı çerçevesinde, köylere camiler yaptılar, Kuran kursları açtılar. Yoksul ailelerin çocuklarını imam yetiştirme adı altında beyin yıkama operasyonlarına tabi tuttular. Burjuva yozlaşmasını körüklemek üzere yalanı, bireyciliği, köşe dönmeçiliği, fuhuşu, kumar ve uyuşturucu bağımlılığını teşvik ettiler.

Tüm bunlar şaşırtıcı değildi. Bu politikayı uygulamaya koyanların devrimci Dersim'e öfke duyması da. Çünkü onlar siyasal-sınıfsal düşmandı. '70'li yılların devrimci yükselişinin intika-

minı almak, o dönemin izlerini silmek istiyorlardı.

Devrimci yükseliş döneminde CHP ya da sola yanaşarak kendilerini kamufle edenler, 12 Eylül süreciyle birlikte kendi açık politik kimlikleriyle çalışmaya başlamışlardı. ‘80’li yıllarda ANAP ve MDP’yi örgütleyenler ile cunta valisiyle geceli gündüzlü mesai yapanlar bu kesimdendiler.

1990’lı yıllardan sonra bu halkaya bir yenisi eklendi. Dersim davasını savunuyor görünen kimi yeni tipler ortaya çıktı. Kendilerini Alevi-Zaza davasının savunucuları, kendileri dışındaki herkesi ise düşman ilan eden böylelerinin söylemi, cehaletin ürünü olmaktan da öte kasıtlıydı. Doğu Perinçek’in Dersimliler içindeki versiyonuydu bunlar adeta:

“İktidardan düşen Kemalistler, mevcut iktidarı zayıflatmak amacıyla 2013 Gezi olaylarında solcu ve demokrat kılığına girerek Alevi Zaza halkı hükümete karşı kışkırtarak kullandılar.”

“Sol gruplardan hesap soralım” diyen böylelerinin kullandığı provokatif dil düpedüz tahrik etmek amaçlıdır: “Faşist özelliklere sahip olan Türkiye solculuğunu, Alevi Zaza bölgelerinde terör estirerek halkımıza dayatanlar Zaza değil, Ermeni, Türk ve Kürt kökenlidirler.”

“Öteden beri Alevi Zazalar, Ermeni, Türk ve Kürt solcu şefler tarafından çanta taşıyıcı ve yem olarak kullanılmaktadırlar.”

Devrimcilere yönelik hasmane tutumları, başta Ermeniler olmak üzere, kardeş halklara karşı düşmanca bir dile dönüşmüştür: *“Dêrsim’de solculuk (emek partisi, tikko, partizan, halkın birliği, v.d.) kılıfında çalışan milliyetçi Ermeniler.”*

İşte böyle konuşuyorlar, bunları söyleyebiliyorlar!

Sinan’ın devrimci Dersim’ine duyulan bu düşmanlık şaşırtıcı değildir. Dersimli olmak sınıflı toplumlara özgü melanetlerden muaf olmak anlamına gelmiyor çünkü. Bir yanıla feodal karanlık döneme, öte yanıla günümüz burjuva egemen sisteminin gelenek ve değerlerine sahip çıkanlar aynı sınıfa aittirler. Her sınıf kendi davası için savaşıyor. Sözüünü ettiklerimiz de, Dersim doğum-

lu olsalar bile, ait oldukları sınıfın özelemlerini dile getiriyor ya da devrimcilere düşman bir sınıf için çalışıyorlar.

Sözünü ettiklerimizin çekirdekten gerici ya da devletin milisi olmalarının hiçbir önemi yoktur. Böylelerinin gemi azıya alarak en kışkırtıcı sözler etmelerinin de... Ama “ben Dersim’i seviyorum” diyen ve gönülleri Dersim’in emekçi sınıflardan yana olanların böyleleriyle mesai yapmaları fazlasıyla rahatsız edicidir ve hiçbir biçimde kabul edilemez bir durumdur. Kürt ve Ermeni kardeş halklara düşman bu ajan tiptemesinin vicdanı temiz Dersimlilerin içine girebilmeleri, onların toplantılarında boy göstermeleri nasıl mümkün olabiliyor? Dersim’in Pir Sultan geleneğinden gelen kültürleri gereğince “düşkün” ilan edilmeleri gerekenler, nasıl oluyor da Dersimlilerin toplantılarında sesi en gür çıkanlar olabiliyor?

Dersim sevgisi

Dersim sevgisinin tarihsel, toplumsal, siyasal, sosyal ve kültürel nedenleri vardır. Bir komünist olarak Sinan da Dersim’i çok seviyordu. Doğduğu kentin ilerici dünya nezdinde itibar görüyor olması onu mutlu ediyordu. Ama bir şeye, devrimci Dersim’in onurunu paylaşmak yerine, o güzelim yıllara kara çalan, çoğu ‘70’li yılların örgütlerinden arta kalan kimi Dersimlilerin söyledikleri ve yaptıklarını şaşkınlık ve ibretle izliyordu.

Bunlara yaygın tanımla “Dersimci çevreler” deniliyor. İçlerinde bu tanımlamadan hoşlanmayanlar olabilir. Fakat daha uygun bir ifade bulmak gerçekten güç. Çünkü söz konusu olan çok heterojen bir topluluktur. Ezici çoğunluğu ‘70’li yılların devrimci örgütlerine mensup devrim dönemleridir. Bunlar 12 Eylül öncesinde her türlü keskinliği elden bırakmayan, kendini en devrimci, en komünist, en ateist görenlerdendi. Kürt sorunu söz konusu olduğunda milliyetçilik ve enternasyonalizm üzerine saatlerce nutuk atabilirlerdi. Ama şimdi bir kısmı Kürt yerine “Quro” derken,

öteki bir bölümü de Kürtlüklerini yeni keşfetmelerinden olsa gerek, ilkel milliyetçiliğin hakaret tanımını kullanarak devrimcilere “Türk solu” diyorlar.

“Dersimli yönetme ve yönetilmeyi sevmez” derler ama bunların bir bölümünde yönetme isteği içlerinde bir ukde, tatmin edilememiş bir tür kompleks olarak durmaktadır. Onlar güya yazar ve şairdirler. Örgütlerin onların yeteneklerini körelttiklerini, hak ettikleri değeri vermediklerini iddia ederler. Dünyayı bir parça tanıma ve anlamayı devrimci geçmişlerine borçlu olan bu inkârcılar tayfası, bu dönemler topluluğu, devrimci süreci “inkarcılık”la itham ederler.

Bunların büyük bir kısmı, 12 Eylül sürecinin ya da ‘90’lı yılların kirli savaş döneminin kazazedesidir. Sayısız devrimcinin yıllarca hapis yatmasında, kimi emekçilerin aylarca zulüm görmesinde ya da gencecik devrimcilerin dağda kırılmalarında, dolaysız sorumlulukları vardır. Ama bu onların umurunda bile değildir. İşledikleri hataları ve suça varan kimi davranışları nedeniyle dürüstçe özür dileyebileceklerine, sorumlu oldukları olayları devrimcilere mal ederek böylece hem işin içinden sıyrılmak ve hem de suçlarını başkalarına yüklemek istiyorlar.

Türkiye’de de kafadarları olan böylelerinin büyük bölümü Avrupa’da yaşıyor. Onları birleştiren tek ortak özellik ise devrimci geçmişlerinden pişmanlık duyan tövbekârlar olmalarıdır. Bu devrim dönemlerinin önemli bir kısmı, zamanında mensubu oldukları örgütlerin yönetici kademelerde yer alırlardı. 12 Eylül süreciyle birlikte ya yönettikleri örgütleri kolayca batırdılar ya da yılgınlık göstererek dışına düştüler. Zihinleri dağıldı, ufukları küçüldü, hayalleri yıkıldı. Düştükleri yıkıcı boşluğun çaresizliği içinde dünyaları Dersim’den ibaret hale geldi. Kendilerini bir süreçten sonra itibarsız görmeye başladılar. Bir iş edinmek ve itibar görebilmek için Dersimlilerin memleket sevdasına seslenmek, onlar için düştükleri boşluktan bir çıkış, içlerinden kimileri için de bir geçim kaynağı oldu.

Böylelerinin kendilerine bir uğraş bulmaya ve bunun üzerinden itibar kazanmaya çalışmaları yine de hoşgörüyü karşılanabilir. Fakat bunlar devrimci Dersim'i itibarsızlaştırma gibi hiç de onur verici olmayan bir yola başvurarak kendilerine alan açmaya çalışıyorlar. '70'li yıllarda ya da sonraki dönemde, sol grup ve çevrelerin zaaf, yanlış ya da düpedüz suç teşkil eden tutum ve davranışlarını, tutup devrimci Dersim gerçeği olarak sunuyorlar. Sakatlık da buradan başlıyor. Söylem ve eylemleri gerçekten çok tuhaftır. Çünkü bizzat kendilerinin baş aktörleri oldukları geçmişin küçük-burjuva çarpıklıklarını, yer yer suç sayılabilecek davranışlarını, tutup devrimciliğe mal ediyorlar. Böylece kendi günahlarının kefareтини devrimciliğe fatura ediyorlar.

Onlara göre devrimciler;

* Dersim'e sadece kötülük yaptılar. Dersimlilere büyük acılar yaşattılar.

* Sosyalizm ve Türkiye devrimi diyerek hayaller yaydılar. Sosyalizm de devrim de birer boş hayaldi.

* Türkiye devrimi diyerek Dersimlileri tarihsel-kültürel köklerinden kopartarak inkarcılık örgütlediler.

* Ateizm savunularak Dersim halkının inancı baskı altına alındı. Pir, Raywer ve Dedeler baskıyla küstürüldü. Dersimlilerin kutsalları hiçe sayıldı.

* Dersim halkının çocuklarına kendi kültürü ve değerleri unutturuldu.

* Dersimlilerin çocuklarını kandırdılar ve kullandılar.

Bu düşkünler takımı tüm bu suçlamaları, Dersim'in feodal toplumsal yaşamdan kök alan gelenek ve göreneklerinin anakronik bir yüceltilmesi eşliğinde yapıyorlar.

* Dersimlilerin Kürt değil fakat etnik açıdan farklı bir halk olduğu kanaati taşıyanlar, bu kategorinin dışındadır. Bunlar devrimci düşmanlığı yapmadıkları gibi, doğru bulunur-bulunmaz, kendilerince bir çizgileri vardır. Bunlardan bazıları kendilerini hala da devrimci ve sosyalist olarak tanımlar.

Amaç eğer halkları ulusal çitlere bölerek egemen sınıfa karşı mücadele güçlerini zayıflatmak değilse, böylesi tartışmaların yapılması doğal, meşru, gerekli ve yararlıdır da. Eğer eşit ve özgür bir dünya olacaksa, bu ancak özgürlük ve eşitlik kardeş halklar arasında hakkaniyetle gerçekleştiğinde mümkündür. Dün Türk egemen sınıflarının Kürtlere layık gördüğünü yarın pekala Zazalara uygun görebilecek bir zihniyet bugünden mahkum edilmelidir.

Dersim sevgisi hakiki olmalıdır

Dersimlilerin bir araya gelmeleri ve dayanışma içinde olmaları elbette gereklidir. Ama niçin bir araya geldikleri de önemlidir. Dersim'in dışında yaşayan Dersimlilerin bir araya gelme çabaları yeni değildir. Böyle bir örgütlenmenin ilk adımlarını da devrimciler atmıştır.

Bu ilk adımlardan biri olan İstanbul Tunceliler Derneği zamanın öncü devrimcilerinden Sait Kırmızıtoprak'ın içinde olduğu bir grup Dersimli ve Dersimlilerin dostları tarafından kurulur. Gelirleri, bağışlar ve gece biletlerinden elde ettiklerinden oluşmaktadır. Yaptıkları ilk gecede elde ettikleri 5.400 TL gelirle, İstanbul Kurtuluş semtinde Tunceli belediyesi adına 100 yıllık tapuyla bir arsa alırlar. Günümüzde halen devam eden "Tunceli Sağlık Vakfı" bu arsa üzerine kurulmuştur.

Yukarıda sözünü ettiklerimiz de yıllardır Avrupa'nın birçok ülkesinde Dersim adına geceler düzenleniyorlar. Peki elde edilen gelirlerle Dersim için ne yapılmıştır? Bu sorunun bir cevabı yoktur ama sosyal ödeneklerden sadece kendileri faydalansın diye Dersimlileri bölmenin örnekleri çoktur.

Herkesin bir Dersim'i var!

Dersim sevgisi güzel bir duygudur. Fakat bu duygu üzerinden

kimlerle birlikte hareket ettiğini ve hangi amaca hizmet ettiğini bilmek önemlidir. Aksi halde Dersim sevgisi üzerinden Dersim ve ilerici değerlere ihanet anlamına gelebilecek işlere pekâlâ ortak olabilir ya da edilebilirsiniz. Dolayısıyla Dersim doğumlu olmak birlikte hareket etmek için yeterli değildir. Çünkü herkesin kendine göre bir Dersim'i vardır. Dersim dediğiniz sosyal-kültürel coğrafya da sonuçta sınıflardan oluşmaktadır ve her sınıfın da kendi çıkarları vardır.

Öte yandan hem Alevi hem Kürt yurtseveri ve hem de sosyalistim diyeni de var, Alevilikle sosyalistliği içiçe yürütüp Kürtlerden nefret edeni de... Devletten ve düzenden yana olanı da var, devlete karşı görünüp devrimcilere ateş püskürteni de... Kimi sol grupların Dersim'de yaptıklarına haklı bir öfke duyanlar kadar, bu öfkeyi istismar ederek insanları bilerek yanlış yönlendirenler de... Ve kendini her koşulda devrimci Dersim'e ait sayanlar olduğu gibi, özellikle '70'li yıllardaki devrimci değişime ve dönüşüme büyük bir nefret duyanları da var.

Kısacası, Dersime dair sevgileri sahici olanlar ile devrimci Dersim'e emeği geçenler, gerçekte kimlerle hareket ettiklerine dikkatlice bakmak zorundadırlar.

Devrimcilere düşmanlık, kurulu düzene sözcülük!

Devrimcilerin Dersim'e sadece kötülük yaptıklarını iddia edenler, Denizleri asan Demirellere, Dersimlilerden ve Alevilerden nefret eden, Kürt kentlerini yerle bir ederek binlerce genci kırimdan geçiren Erdoğan rejimine yakınlık duyanlardır. Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz diye güzel bir söz vardır. Bunlar 1990'lı yılların sonunda Süleyman Demirel'e heyet göndererek, kendilerinin Kürtlerle ve PPK'yla karıştırılmamalarını, devletle bir sorunlarının olmadığını ciddi ciddi tartışmışlardı.

Bunlara göre devlet büyüklerine saygı esastır. Bunların tümü 2010 yılında "yetmez ama evet"çiydi. İçlerinde Erdoğan'a laf

söyletmeyenleri bile vardı. Hatta işi o kadar ileri götürdüler ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne dilekçe vererek Erdoğan'a yalakalık yapmaktan hiçbir sıkıntı duymadılar. 2013 yılında TBMM başkanlığına iletilmek üzere hazırladıkları dilekçeleri, "ben sizin hilelerinize başa çıkamadım, bu bana dert oldu" diyen Seyit Rıza'nın anısını çiğneyen sözlerle doluydu. Bu Erdoğan şakşakçılarına göre *"Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Dersim 1938 hakkında yaptığı konuşma tarihteki yerini almış"*tı.

Bunların "sayın" dedikleri o Erdoğan, Kılıçdaroğlu'nun Dersimli ve Alevi kökenli olmasını her fırsatta aşağılayan, "haşa" diyecek kadar Dersimliden nefret eden Recep Tayip Erdoğan'dır! Kürdistan başta olmak üzere bütün bir Anadolu'yu zindana çeviren ve Türkiye'yi orta çağ karanlığına sürüklemeye çalışan kişidir.

Dikkat edilirse bunların Erdoğan'a yakınlığı devrimcilere karşı, özellikle devrimci örgütlenmeye karşı hasmane bir tutumla birleşiyor. Fırsatını bulduklarında "Leninistler-Stalinistler" diye başlayarak küfür bile ediyorlar. Bunlara göre devletten gizli iş yapanlar suç işliyorlar. Herşey Erdoğan rejiminin gözü önünde olmalıdır. *"İllegalite yok olmuş bir hayat demektir. İllegalite kendi köküne su veremez; aileler kurur, kardeş özlemi, anne babanın çocuğumuz hangi dağda, hangi hapiste ölecek kaygısı alır başını gider"* diyor bu dönün devrim dönekleri.

Onlara göre anlaşılması gereken, *"Dersimlilerin gelinen noktada, 'bir düşmana ihtiyaçlarının olmadığı'dır! Böyle bir yol, 1970'ler sonrası yaşadığımız travmanın devamı olur. Ki, sanıldığından da korkunç sonuçları olur."*

"O ateşi söndürmek lazım", "Dersim kültürü yok oluyor, bu nedenle Dersimlilerin bir arada yaşama mücadelesi dışında bir mücadeleleri, bir kavgaları olmamalıdır. Binlerce yıldır süren bir kültür ve gelenekler silsilesi dağılıyor, bunu toparlama mücadelesi olmalı sadece" diyorlar. (Çıla- Ercan Gür-Haydar Karataş röportajı)

Böylelerinin unuttukları şeyler var. Bu ateşi onlardan önce de söndürmek isteyenler oldu. Tümü de egemenlere hizmet etmişlerdi, kendileri bunu bilinçli tercih etmemiş olsalar bile. Cem Vakfı genel başkanı İzzettin Doğan 12 Eylül cuntasının adamı olarak “Alevi gençlerini marksistler kazanıyor, bu yolu kapatmamız lazım” demişti. Bu yeni tip korucular da anlaşılan aynı yolu izlemek istiyorlar.

Ezen ve ezilen, sömüren ile sömürülen, yöneten ile yönetilenler olduğu müddetçe bu ateşi söndürmeye çalışmak beyhude bir uğraş olur. Asıl Dersimliler bir düşmanları olduğunu unuttukları zaman bunun “korkunç sonuçları olur”. O düşmanı gizlemeye çalışanlar bilerek ya da bilmeyerek ona hizmet ediyorlar, böylece Dersim’in kuyusunu kazıyor, ona ihanet ediyorlar.

Öncesini bir yana bırakalım. 1877 yılından bu yana Dersim’e tam 13 harekât yapılmıştır. Bunların en önemli ikisi, 1938 Katliamı ile 12 Eylül sonrası yapılanlardır. 1990’lardaki kirli savaş yıllarından itibaren ise köyler boşaltılmış, doğa tahrip edilerek Dersim yaşanamaz hale getirilmek istenmiştir. Bu son operasyon yeni taktiklerle hala da sürdürülüyor. Dersim doğası tümünden yaşanamaz hale getirilmek isteniyor. Besbelli ki yeni bir tip koruculuk ya da milislik fonksiyonu, bu yeni taktiklerin bir parçası olarak devreye sokulmuştur. Dersimliler bunları fark etmez ve düşman saldırılarının nereden geldiğini göz ardı ederlerse, asıl o zaman daha büyük felaketlere kapı aralamış olurlar.

Dersimlilere “*bir arada yaşama mücadelesi dışında bir mücadeleleri, bir kavgaları olmamalıdır*” diye öğüt verenler, gerçekte onları kolay güdülecek bir sürü haline getirmek isteyenlerin hizmetinde olanlardır. Bu kaleyi içten yıkma çabasından başka bir anlama gelmemektedir.

Dersim fantezisi

Yukarıda anlatılan iki kategoriden nispeten farklı, fakat Der-

simcilik adına onlarla ortak davranmakta bir mahzur görmeyen bir başka kategori daha var. Bunlar tam ne kastettikleri belli olmayan “eski Dersim özlemi”ni en çok çekenler olarak öne çıkarlar. Yerine göre Alevici, yerine göre ise sosyalisttirler. Bunların, ilerici dünyaya ait olmayan, bir dönem PKK Avrupa sözcüsüyken sonra PKK tarafından uluslararası ajan ilan edilen Hüseyin Yıldırım gibi biriyle ne ortaklıkları olabilir? Hüseyin Yıldırım geçmişte Adalet Partili, ‘70’li yılların sonunda ise Elazığ 1800 Evler işkencecilerinin sıkı fıkı ahbabıydı. Böyle bir kişilikle ahbablık edenler için kaçınılmaz olarak, “bu ilişkinin daha derininde ne var?” diye sormadan edemiyorsunuz.

Uso Qaraz kişiliği her toplumda vardır. “Eski Dersim özlemi” çekenler ne yapacaklarını bilmedikleri için, böylelerini ermiş biri olarak anlatıyorlar. Ben iddia ediyorum, Uso Qaraz’ı anlatanlar belki onu görmüşlerdir, ama onun nasıl bir adam olduğuna ilişkin hiçbir fikirleri yoktur. Örneğin herhangi bir hastalığı olmadığı gibi, sosyal sabıkalı olduğunu da bilmezler. Hayallerinde yarattıkları Uso Qaraz’a son derece fantastik başka hikayeler eklenir. Bu hikayelere inanırsak, eskiden Dersim’de her aile her yıl bir küçükbaş hayvanını kurtlara ayırmış. Uğraşabileceğin daha anlamlı bir iş yok mu diye sormak gereksizdir; çünkü amaç, eski Dersim’i masallardaki bir cennet köşesi gibi göstermektir: Sınıfların yaşamadığı, herşeyin kardeşçe bölüşüldüğü, gelenek, görenek ve değer yargılarıyla muhteşem bir yaşamın sürdüğü bir cennet köşesi. Bunlara göre Pir, Rayber, Dede ve ziyaretlerin varlığı o muhteşem topluluğun sürekliliğini güvenceleyen manevi dayanaklardı.

Hayali hikayeler uydurmak yerine gerçeğe sahip çıkabilirler. Uso Qaraz gibi insana hiçbir mesaj vermeyen uydurma hikayeler yerine, Teslim Demir ya da Doktor Şivan’ın hikayeleri daha öğreticidirler. Ya da Kamer Özkan’ı doğru tanıyarak yeniden yazabilirler. Daha başka değerli Dersimli devrimciyi. Fakat feodal dönemin tiplerini kendi uydurduğu kalıpların içinde anlatmanın

hiç kimseye bir yararı yoktur. Eski Dersim hasreti adına yazılanları okuduğunuzda, “bana maval okumayı bırak, geçmişin değil geleceğin adamı olanlardan söz et avukat, bu seni de yüceltir” demek geliyor insanın içinden.

Daha çok Avrupa’da yaşayan Dersimciler iddia ediyorlar: “Devrimciler güzellikleri bozdular” Bunların dilinde eski Dersim övgüsü ile başlayan Dersim güzellemleri genellikle ‘70’li yıllardaki devrimci gelişmeye karşı nedamet duygularıyla tamamlanır. Sosyalist görünümlü söylemlerinde bile koyu bir hilebazlık vardır. Dönemden sempatiyle söz etme görünümü altında, ya toy bir devrimcinin söylediği bir sözü referans verip, o dönemdeki bilincin ve davranışın basit olduğu kanaati yaratmak isterler. Ya da basbayağı uydurarak, devrimci dönemi küçük düşürmeye çalışırlar. Dönemin devrimci gruplarına ilişkin en beylik argümanları ise “Dersim’den sadece aldılar, hiçbir şey vermediler” iddiasıdır.

“Dersim’den sadece aldılar, hiçbir şey vermediler” derlerken, aynada gördükleri yüz kendilerine aittir ve bu sınırlarda aslında bir gerçeği ifade ediyorlar. Böylelerinin ortak bir özelliği, hemen tümünün de rahat zamanların “devrimcileri” olarak yükseliş döneminden nemalanmış olmalarıdır. Gerçek devrimciler ise hayatlarını verdiler, ama bunu Dersim’den bir şeyler alabilmek için değil insanlığı yüceltmek için yaptılar.

Dersimli devrim dönemlerinin “gençlerimizin daha fazla kırılmasının önüne geçmek” adına yaptıkları koyu bir devrimcilik düşmanlığından öte bir şey değildir. Devrimciliği gözden düşürürlerse, 12 Eylül dönemi ve izleyen yıllarda polisi ev ev dolaştırarak işledikleri suçların üstünü örteceklerini sanıyorlar. Bunu en çok yapanlar da “iktidar namlunun ucundadır” diyerek, genç devrimcileri maceralara sürükleyenlerdir. Tüm bu anormal yollar yerine, “biz yanlış yaptık, özür dileriz” deseler, böylece hem kendi ruhlarını kurtarırlar ve hem de daha hayırlı bir iş yapmış olurlar. Yaptıkları büyük yanlışlıkları devrimciliğe mal et-

mek yerine, adını dosdoğru koyarak kendi geçmiş pratiklerinin devrimcilikle örtüşmediğini açıklarlarsa, asıl o zaman doğru bir iş yapmış olurlar.

Bu aynı tipler ya da onların kafadarları devrimcilerin inanan insanlara karşı kaba, hatta zorba davrandıklarını iddia ediyorlar. Bu da tümüyle bir uydurmadır. Anne-babanın koyu geleneksel baskısına karşı çıkan genç insanlar ebeveynlerine isyankâr davranarak aile içinde bazı kalıplar kırdılar, bu doğru. Ergen çağdaki gençler söz konusu olduğunda kimi örneklerde bu daha da sert yaşanmış olabilir. Böyle yaşanmış olmasını devrimcilikle izah etmek, insanın gelişimine ilişkin bir fikir sahibi olamamak demektir.

Bilime inananlar, dinsel inanç adına bu çağda kuyruklara dizilerek birilerinin elini eteğini öpmek, böylece ondan keramet beklemek, “Gole Xızır”ın kenarında gördüğü bir rüyanın kaderini tayin ettiğine inanmak ve hasta çocuğunu doktora götürmek yerine ziyarette uykuya yatırmak vb. türden, tümü de insan aklıyla alay etmek anlamına gelen saçmalıkları yapmaz ya da paylaşamazlardı.

Devrimcilerin inanan insanlara baskı yapmak gibi bir tutumu hiç olmadı. Niye Allah’a inanıyorsunuz veya niye ibadet ediyorsunuz türü bir soru hiç sorulmadı. Düzgün Baba ya da Gole Xızır’ın yolu inanlara her zaman açıktı. Devrimciler böylesi inançlara değil, bu inançları istismar edenlere karşı durdular. Bu yarın yine aynı olacaktır.

Dersim’in değerleri

Dersim yöresi Pir Sultan geleneğinden gelen komünal toplumlara özgü değerlerin varlığını belli oranda koruduğu bir bölgeydi. Dostluk, kardeşlik, hakkaniyet, paylaşım vb. gibi. Pir Sultan dediğiniz sayın ki 1500’lü yılların “komünisti”, ‘71’in Deniz’iydi. Dersim’in devrimcileri Pir Sultanların ilerici değerleriyle bütün-

leştiler ve onları toplumsal gelişmenin yeni koşullarında daha ileri düzeyde geliştirdiler. Böylesine elverişli bir tarihsel zemin olmasaydı, '70'li yıllarda o hızlı devrimci-demokratik dönüşüm de bu denli kolay yaşanamazdı.

Gelecekte ise bu değerler Ön Asya halklarının kuracakları bir sosyalist cumhuriyetler birliğinde sahiplenilerek daha da geliştirilecektir. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Sosyalizm boşluktan doğmayacaktır. Sosyalizm toplumların tarihleri boyunca biriktirdiğı tüm ilerici-demokratik değerleri yeniden harmanlayarak, daha ileri ve üst bir düzeyde sentezleyecektir.

Bu nedenle Dersim'in hiçbir ilerici değeri kaybolmayacaktır. Ama ilkel tutumların ürünün bir kültür ve davranışı da kimse sosyalizm adına yaşatamayacaktır.

Devrimci gelişme olmasaydı ne olurdu?

Devrimci Dersim'i beğenmeyenlerin, bu devrimcilik olmasaydı Dersim'in hali ne olacaktı sorusuna bir cevapları var mı acaba? Dersim kendi içine kapalı feodal karanlığın hüküm sürdüğü, o topluma özgü geleneklerin yaşadığı bir bölgeydi. O feodal karanlıktan çıkış sürecine devrimci gelişme dönemi eşlik etti. Devrimci gelişme olmasaydı, sözkonusu değişim yine yaşanacaktı. Zira kapitalist gelişmeden, hele de onun bozan, tahrip eden, yozlaştıran sonuçlarından kurtuluş yoktur. Fakat bu durumda, gelişen ve geleceğe giden dostluk, kardeşlik, hakkaniyet, paylaşım vb. olmayacaktı. Yani bugün onuru duyulan Dersim oluşmayacaktı. Kapitalist gelişme bu değerleri ya kaçınılmaz bir biçimde yok ederek ya da kendi ihtiyaçlarına göre dejenere ederek kendin hizmetine sunacaktı. Devrimci gelişme süreciyle birlikte geride bırakılan herşey, burjuva rejim tarafından yeni döneme taşınacaktı.

12 Eylül faşist askeri darbesini izleyen son kırk yıldır olup bitenler bakıldığında bunu anlamak çok da zor olmasa gerek.

Dersimlilerin inançlarına, gelenek ve göreneklerine bu gerçeklik üzerinden bakmak zorundayız. Hareket noktamız illüzyonlar değil, yaşamın gerçekleri, toplumsal gelişmenin mantığı olmalıdır.

Geçen yüzyılın başında Dersim’de okur yazar oranı sıfırdır. 1938 Katliamından önce eğitim görmek ise yalnızca varlıklı kesime ait çocukların yararlandığı bir imkandır. Bu koyu cehalet sayesinde ki, Pülümür ağaları, Diap ağalar ve diğerleri aşiretlerini rahatça yönetebilmişlerdir.

Eski Dersim’de aşiretler birbirlerini yiyorlardı. ‘38’de idam edilen Seyit Rıza, darağacına çıkartılmadan birkaç yıl önce, oğlu Sin köyünde öldürüldüğü için bu köyü basmış, yerle bir etmiş ve mezar taşlarını bile söküp atmıştır. Seyit Rıza bunları “ikrar verdiği” insanlara karşı yapmıştır. Alevilikte ikrar kutsaldır. Bu, aynen komünistlerin yoldaşlığı gibidir. Alevilikte ikrar kardeşinden daha yakındır. Ama bu örnekte o “ikrar”, feodal intikamcılık ve kan davası karşısında çaresiz kalır.

“Kol atmak”, Osmanlı merkezi otoritesine ya da kurulu devlete karşı bir eylem değil, başka aşiret ya da toplulukların mallarına, daha çok da davarına el koyarak yağmalama eylemleridir. Ve bunlar, o dönem çok yaygındırlar. Bu, aşiret ağalarının güdümünde emekçinin emekçiyi soymasıdır. O eski Dersim’de birbirlerine kurşun atmayan, mallarını yağmalamayan, ötekilerin aleyhine çalışmayan aşiret ya da komşu köy bulmak neredeyse imkansızdır.

Yoksulluk kardeşin kardeşi kazıklamasının nedenidir. Yarım çuval un için kardeşinin tarlasına haciz koyan, bir çuval saman için akrabasına kurşun sıkan, mera nedeniyle komşu köyle kanlı bıçaklı olan köy gerçekleri, o eski Dersim’in akıllarda kalan olgularıdır. Çifte evlilikler, başlık parası, kız evladın miras hakkından yoksun oluşu ve buna daha da eklenecek feodal kültürün o sayısız melaneti saymakla bitmez.

1938 Katliamında devletin milisi olmak pratiği, 1970’li yıl-

ların başına kadar yeni bir biçimde devam ediyordu. Köylüler birbirilerini hiç de az ihbar etmediler. Mahkemeler köylülerin ya da köylerin birbirleri aleyhine açtıkları davalarla dolup taşıyordu. Mahkemede şahitlik yapmayı geçim kaynağı haline getirenler vardı.

Kısaca bu gerçeklerin dışında, cennet köşesi bir Dersim hiç olmadı.

Fakat devrimciler tam da bu Dersim'e dokununca, işte o zaman onun çehresi gerçekten değişti.

Devrimciler Dersim'e dokununca neler değişti?

Bir dönemler birbirlerinin kuyusunu kazan Dersimlilerin çocukları 1970'lerde bir büyük dava **uğruna**; eşit, özgür ve hakkaniyetli bir dünya yaratmak için bir araya gelmişlerdi. Bu büyük dava, '38'lerde birbirlerine karşı milislik yapmış aşiretlerin çocuklarının, 1970'lerde birbirleri için canlarını verecekleri bir ortamı yaratmıştı. Bunu yalnızca bir büyük dava, devrim ve sosyalizm davası olanaklı hale getirebilirdi.

Devrimci Dersim'de hırsızlık minimuma inmişti. Başlık parası esasta tarihe karışmıştı. Çifte evlilikler dönemi kapanmıştı. Kadın siyasal yaşama adım atmış, çocuk yaşta ve zorla evlendirmeler, toplumda kabul görmez olmuştu. Köyler ve köylüler arası sınır kavgaları ve bundan kaynaklanan düşmanlıklar yerini birliğe ve dayanışmaya bırakmıştı. 12 Eylül generallerinin işbaşına geldiği günlerde Yusufan aşiretinin ağası Hıdır Ağa (Yıldırım) bir devrimciye giderek, “hoca, farklı aşiretlerdeniz ama kardeşiz. Geçmişte birbirimiz incitmiş olabiliriz. Ama şimdi birbirimize sahip çıkma zamanıdır. Gün birbirimizle didişeceğimiz gün değildir” diyebilmiştir. Bunu dedikten o büyük devrimciliktir. 12 Eylül süreciyle birlikte kısmen yeniden diriltilecek aşiretçilik, o dönem mezara gömülmek üzereydi. Bunu o eski Dersim değil, Dersim'in devrimcileri başardı.

Gençlik, ezici bir çoğunlukla, alkol, uyuşturucu, kumar alışkanlıkları gibi hastalıklardan uzaktı; okuyor, araştırıyor ve siyasal mücadelede aktif rol alıyordu. Egemen sistemi sorguluyor, önemli bir kesimiyle evrensel boyutları olan bir siyasal devrimi, yani demokrasi ve sosyalizmi hayal ediyordu. Demokrasi, özgürlükler, eşit haklar istemi, Kürt halkının özgürlük ve eşitlik istemi vb. bu dönemden sonra kazılmaz bir biçimde Dersimlilerin bilincine kazındı. Kitleler devrimcileri kendilerinden saydı. “Biz ve onlar” ayırımı netleşmeye başladı.

Bu Dersim’de gerçek bir ilerleme ve aydınlanma dönemi oldu. Buna devrimciler öncülük etti. Çok da iyi ettiler. Devrimci denilince akla dürüstlük, kardeşlik, düşmana karşı direngenlik, dayanışma ve lokmasını paylaşma, aynı anlama gelmek üzere yoldaşlık geldi. O gün vücut bulan değerler, bütün karşı uğraşlara rağmen hala da tüketilemiyor. O Dersim artık yalnızca devrimcilerin değil, artık ilerici dünyanın da onurudur.

Bu onuru paylaşmak ve haklı gururunu yaşamak yerine, komünistler Dersimlileri “Jare-dare ma, piro-raywere ma”-dan kopardılar diyerek, geri bilince seslenenler, isteseler de o ilkel dönemi geri getiremezler. Toplumsal gelişmenin temel bir kuralı olarak her yeni sistem kendinden öncekini parçalar, değiştirir ve kendine uygun olanı egemen hale getirir. Feodal döneme ait bütün gelenekler ve değerler kaçınılmaz bir biçimde değişecekti. Bu değişim dönemine devrimci gelişme dönemi denk geldi. Böylece değişim devrimci-demokratik bir süreç olarak yaşandı. Dersim kendini kapitalist gelişmenin bozucu, yozlaştırıcı ve iliklerine kadar çürütücü süreçlerinden bir süre için ve bir ölçüde olsun koruyabildi.

Eğer devrimci gelişme olmasaydı ne olurdu? Bugünkü Türkiye’nin haline bakın, ne olduğunu anlarsınız. Ya da dosdoğru Dersim’in kendisine bakın. 40 yıl sonra bugünün Dersim’ine, özellikle Tunceli merkezde olup bitene bakıldığında, yazık ki iç karartıcı bir tablo görürsünüz. İç karartıcıdır, çünkü gençliğin

önemli bir bölümü madde bağımlısıdır, alkol, uyuşturucu ve kumarın esiri durumundadır. Bir gözlemcinin ifadesiyle, *“saat 17:00 den sonra merkezde yalnızca sallanan cisimler görebilirsiniz. Çarşıdaki çok kimse sarhoştur çünkü.”* Bunda bir parça abartı payı olabilir ama bu bugünkü durumun vahametini azaltmaz.

Bir yanıyla devletin baskı ve çürütme politikaları, öte yanıyla ulusal hareketin sınırlayıcı, sosyal mücadeleye yabancılaştırıcı politik çizgisi, yanı sarı yenilgi sonrası dönemde sözde devrimcilik adına yapılanların yarattığı yıpranmışlık, tüm bunlar bir arada, yazık ki bugün Dersim’deki gençlerin önemli bir bölümünü devrimci arayış ve mücadeleden uzaklaştırmıştır. Marksizm ve tarih okuyan, ülkedeki ve dünyadaki gelişmeleri izleyip buna uygun politika konuşan, mevcut düzeni yıkıp yerine devrimci bir iktidar hedefleyen gençlik yok artık.

Peki 12 Eylül’le başlayan süreçte rejim, idealleri için savaşan gençler yerine neyi geliştirdi? Hırsızlık, fuhuş ve balici/bonzaici çeteleri!

Devrimcilerin Dersim’i Türkiye’nin çok değişik yerlerinde devlet ya da sivil faşist saldırılar yüzünden okuma imkânı bulamayanların sığındığı bir limandı. Dışardan gelen öğrenciler yardımcı olunacak ve yoldaş yapılacak gençlerdi. Maraşlı, Erzincanlı, Erzurumlu, Yozgatlı vb. aileler, çocuklarını Dersim’e teslim eder ve büyük bir rahatlıkla kendi illerine dönerlerdi.

Dersim’de şimdi bir üniversite var. Bu üniversiteye başka kentlerden gelen kadın öğrenciler, Dersim’in sonradan görme düşkün paralıları ya da paralı bürokratları için ağlarına kolaylıkla düşürebilecekleri birer avdır. Bu düşkün tayfanın mensupları arabalarını üniversitenin kapısında büyük bir rahatlıkla sürüp “av” bekleyebilmektedirler. Kısa aralıklarla patlayan son iki skandal, üniversitede kadın öğrencilere fahişe muamelesi yaparak onların pazarlanmaları ve Pertek’te patlayan çocukların cinsel istismarı skandalı, çürümenin hangi boyutlara vardırıldığına dair açık bir fikir veriyor.

Sinan'ın Dersim'inde böylesine bir kokuşmuşluğun izine rastlayamazdınız.

Bugün Dersim'de çarpma-çırpma, kazık atma, faydalanma ve her şeyi kendine yontma yükselen değerlerden sayılmaktadır.

Devrimcilerin Dersim'i Türkiye'de onurun ve direnişin simgesi oldu. Tam da bu devrimci miras sayesinde, Dersim'i çürütme ve çökertme planları bir dönem için boşa çıkartıldı. Herşeye rağmen halen ayakta kalan herşey de bunu, geçmişin kökü kazınmayan devrimci birikimine ve mirasına borçludur.

Dersim'i dejenere etmeye yönelik mevcut çabalar da ancak devrimcilikle boşa çıkartılabilir. Hayat bunu kanıtlamıştır. İnkarın kimseye bir yararı olmayacaktır, kurulu burjuva sınıf düzeni ve onun sömürgeci sistemi dışında.

Kimi emektar devrimcilere

Tüm bu saydıklarımızla bir araya gelmekten imtina etmeyen, devrimci Dersim'e emek vermiş, sayısız işkencelerden geçmiş, kendi ifadeleriyle yerinden oynamayan kemikleri kalmamış, kısaca ağır bedeller ödemiş zamanın kimi samimi devrimcilerine bir çift söz söylemek gerekiyor. Devrimci Dersim'inin oluşumunda emeği olan bu eski devrimcilerin şimdi yaptıkları akıl dışıdır. Bunlar samimi devrimcilerdi. Bazıları zamanda dirençli devrimcilerdi.

Kitle hareketinin geriye düştüğü, devrimci dalganın kırıldığı ve tam da bu nedenlerle örgüt içi havanın gerilimli, yorucu ve yıpratıcı atmosferi nedeniyle şu ya da bu sebepten örgütlerin dışına düşmeleri anlaşılır bir durumdur. Böylelerinin Dersim'deki temiz devrimcilik dönemine duydukları özlemle o dönemi yaşamış olanlarla buluşmuş olmaları da. Fakat anlaşılmaz olan, bunlardan kimilerinin dava ile de bütün bağlarını kesmesi, gerçekten pespaye kişiliklerle aynı platformda buluşmaları, onların söylemlerine ortak olmalarıdır.

Deniyor ki, devrimcilikte pilini tüketenler son atımlık barutlarını Dersimci olarak kullanıyorlar. Şöyle sükûnetle geriye yaslanıp düşünün! Haksızlar mı? Devrimciydin, sosyalisttin. Öyle kal! Bu halinle öl! Çocuklarına ve gelecek kuşağa gerçekte sahip olduğun mirası bırak! Bu seni de yüceltir!

12 Eylül polisiyle işbirliği yapacak düzeyde militanların ve taraftarların işkence tezgahlarına çekilmelerinden sorumlu olanlarla işbirliği yapmak, sadece kendi çıkarı için çalışana dost olmak, kimi örneklerinde olduğu gibi kirli işlerle uğraşanlarla, nedamet çukurunda yuvarlananlarla, hele de kendini devrimcilere düşmanlıklar üretmeye çalışanlarla ortak mesai yapmak, bunu yapanları küçültür. Bunu görmek ve anlamak çok mu zor?

Devrimcilere, devrimci örgütlere eleştirin mi var? Bunu avazın çıktığı kadar yüksek bir sesle dillendir. Bu senin hakkın. Zaten devrimcilik adına yapılan çocuklukları, kabalıkları ve yer yer suç teşkil eden davranışları teşhir etmek, emektar bir devrimci olarak görevin de. Fakat devrimcilere dönük eleştiri ile eleştiri adı altında devrime ve devrimciliğe düşman olmak iki farklı şeydir. Devrimcilik yapmıyor olabilirsin ama devrimciliğin yüce bir değer olduğunu dillendirmekten çekinme. Örgütün dışında olmak nihayet bir tercihtir. Fakat davadan kopmak gibi bir tercih yoktur. Davasını kaybeden onurunu da kaybeder.

Beton blokların güneş ışınlarını kesmediği, rüzgârın özgürce estiği Dersim’de hayata gözlerimizi açmıştık. Hayalimizde, tıpkı olduğu dönemdeki gibi, toprağın üzerinde hiçbir sınır çizgisinin kalmadığı, dil, din, ırk, cinsiyet ve sınıf ayrımının olmadığı, herkesin mutlu ve doyumlu yaşadığı, herkesten yeteneğine göre herkese ihtiyacına göre prensibinin egemen olduğu bir dünyaya ulaşmak vardı. Sinan, bütün bir ömrünü hayallerini gerçeğe dönüştürmeye adanmış için son yolculuğunda çok mutluydu.

Bu mutluluğu paylaşmak çok güzel değil mi?

Teslim Demir

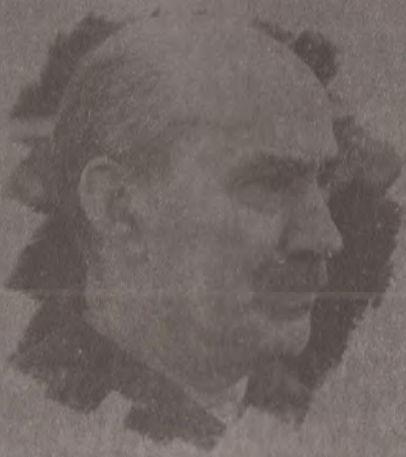
Devrime adanmış
yarım asır

Derleyen:
H. Fırat

Eksen Yayıncılık

"Partimiz ve Türkiye işçi sınıfı günümüz koşullarında yeri zor doldurulur bir değerli evladını yitirdi. '60'lu yılların ikinci yarısından günümüze mücadelenin çok değişik safhalarında yer almış, çok değişik alanlarında bulunmuş, keskin bir gözlem gücü ve güçlü bir hafızası olan Teslim Demir yoldaş şahsında partimiz, hiç abartmasız deneyim birikiminin ve devrim tarihimize ilişkin hafızasının paha biçilmez bir bölümünü yitirdi.

"O komünist bir işçi sınıfı devrimcisiydi. Türkiye işçi sınıfının gelecekte oynayacağı devrimci role güveni tamdı. İşçi sınıfına güven duyulmadan, bu çerçevede tüm güç ve olanaklar devrimci bir sınıf hareketi geliştirme hedefi doğrultusunda seferber edilmeden, devrimci siyasal mücadelede sözü edilebilir bir mesafe alınamayacağının da tam olarak bilincindeydi. Partimizin devrimci bir sınıf hareketi geliştirme hedefine odaklanmasını bu çerçevede fazlasıyla önemsiyor, buna yönelik azim ve kararlılığından da kuşku duymuyordu."

ISBN 978-975-7271-49-9

9 789757 271499

Fiyatı: 25 TL (KDV dahil)

“... Dersim’i komünist tanımıyla özdeşleştiren devrimci önderliğin onuru tartışmasız olarak Sinan’a aittir. Buz onun önderliğinde kırıldı. Toprak o zaman düzlendi. Denizler’in ektiği tohumların gürbüz filizlere dönüşerek meyveye durması onun yönetiminde mümkün hale geldi. Dersim’de devrimci değerler onun önderliğinde vücut buldu. Çünkü yönü tayin eden, yolu aydınlatan oydu.

“1981 Nisan ortalarında İstanbul’da esir düştü. 12 Eylül zindanlarında devrimci dostluğun, omuz omuza direnmenin önderlerinden bir olarak Metris’in “Kara Dayı”ıydı artık.

“Özgürlüğüne kavuştuğunda, yenilginin nedenleri üzerine ulaştığı açıklıklar temelinde artık yeni bir arayış içindeydi. ‘70’li yılları karakterize eden ve 12 Eylül yenilgisiyle kolay bir yıkıma uğrayan küçük-burjuva devrimciliği dönemi artık kesin olarak geride kalmıştı. İşçilerin devrimci bir sınıf olarak siyaset sahnesine çıktığı, böylece süreçlere damgasını vurduğu bir dönemin başlaması gerektiğini düşünüyordu. İşçi sınıfı devrimci tarzda siyaset sahnesine çıkmadıkça, Türkiye’nin makus talihini değiştirmek mümkün olmayacaktı. Bu nedenle işçi sınıfı devrimciliği şahsında ‘yeni bir kültür ve yeni bir gelenek’ yaratmak, ona göre ‘80’li yılların ikinci yarısından itibaren devrimci olmanın ve kalmanın biricik güvencesiydi.”